LACERTILIA SUBORDOSUNUN (REPTILIA:SAURIA) GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ'NDEKİ DAĞILIŞI VE MORFOLOJİSİ

NEDRET YAKALI EVSEN

ŞUBAT 2022

DİYARBAKIR

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

LACERTILIA SUBORDOSUNUN (REPTILIA: SAURIA) GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ'NDEKİ DAĞILIŞI VE MORFOLOJİSİ

Nedret YAKALI EVSEN

DİCLE ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM-ÖĞRETİM VE SINAV YÖNETMELİĞİNİN BİR PARÇASI OLARAK
BİYOLOJİ ANA BİLİM DALINDA
DOKTORA TEZİ
OLARAK HAZIRLANMIŞTIR

ŞUBAT 2022

DİYARBAKIR

LACERTILIA SUBORDOSUNUN (REPTILIA:SAURIA) GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİNDEKİ DAĞILIŞI ve MORFOLOJİSİ

Nedret YAKALI EVSEN tarafından Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin bir parçası olarak hazırlanan bu çalışma, aşağıda bilgileri yazılı jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek **Biyoloji Ana Bilim Dalı**'nda **Doktora Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Neslihan DALKILIÇ
Müdür, **Fen Bilimleri Enstitüsü** _____

Prof. Dr. Yüksel COŞKUN
Danışman, **Biyoloji Bölümü,**
Dicle Üniversitesi _____

Sınav Jürisi:

Prof. Dr. Ahmet KILIÇ **(*)**
Biyoloji Bölümü, Dicle Üniversitesi _____

Prof. Dr. Yüksel COŞKUN **(**)**
Biyoloji Bölümü, Dicle Üniversitesi _____

Prof. Dr. M. Zafer KÖYLÜ
Fizik Bölümü, Dicle Üniversitesi _____

Prof. Dr. Dinçer AYAZ
Biyoloji Bölümü, Ege Üniversitesi _____

Prof. Dr. M. Zülfü YILDIZ
Biyoloji Bölümü, Adıyaman Üniversitesi _____

ONAY

Savunma Tarihi: 16 /02 /2022

(*) Sınav Jürisi kısmının birinci satırına Jüri Başkanının bilgilerini yazınız.
(**) Sınav Jürisi kısmının ikinci satırına Tez Danışmanının bilgilerini yazınız.

Babama…

Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırlanan bu tez çalışmasında yer alan tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca, bahse konu bu kural ve ilkelerin gerektirdiği üzere, bu çalışmada özgün olmayan tüm bilimsel içerikleri kurallara uygun biçimde alıntılayıp kaynak gösterdiğimi beyan ederim. Beyanımla çelişen herhangi bir delil bulunduğu takdirde tüm sorumluluğu üstleneceğimi kabul ederim.

Ad, Soyad: Nedret YAKALI EVSEN

İmza: …….……

TEŞEKKÜR

Çalışmanın başlangıcından bu yana desteğini ve sabrını esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Yüksel Coşkun'a, arazi çalışmalarının büyük bir kısmında yanımda olup, yardımlarını esirgemeyen Dr. Tarık Çiçek'e, arazi çalışmalarındaki yardımlarından ve haritaların hazırlanmasındaki desteğinden ötürü Doç Dr. Alaettin Kaya'ya, çalışmanın her aşamasını titizlikle inceleyen jüri hocalarım Prof. Dr. Ahmet Kılıç ve Mehmet Zafer Köylü'ye Batman arazi çalışmalarını birlikte yaptığım, arazideki deneyimlerini ve bilgisini benimle paylaşan, ve ZMADYU örneklerini inceleme fırsatı sunan Prof. Dr. Mehmet Zülfü Yıldız'a, Siirt arazi çalışmalarındaki desteği için, Doç. Dr. Mehmet Fidan'a ve arazi çalışmalarında yanımda olan değerli arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım. Her zaman olduğu gibi bu çalışmada da desteğini esirgemeyen, hep yanımda olan anneme, ablama, abilerime, kardeşime ve eşim Ali Evsen'e sonsuz teşekkürler…

FEN.17.013 nolu proje ile sağlamış olduğu destek için Dicle Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü'ne (DÜBAP) teşekkürlerimi sunarım.

Arazi çalışmalarının yapılması aşamasında başta Diyarbakır olmak üzere, bölgedeki Doğa Koruma ve Milli Parklar Bölge ve Şube Müdürlüğü çalışanlarına teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR ..... …V
İÇİNDEKİLER VI
ŞEKİLLER LİSTESİ……..…… VIII
TABLOLAR LİSTESİ X
EKLER LİSTESİ XII
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ…. XIII
ÖZET XIV
ABSTRACT ..... ……XV
1. GİRİŞ …..…….1
1.1 Squamata Ordosu (Pullular) …… 1
1.2 Lacertilia Subordo (Kertenkeleler)…….. . 2
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR ……. 4
3. MATERYAL VE METOT ……..……. 12
3.1 Çalışma Alanı……. 12
3.2 Arazi çalışması …….... 13
3.3 Morfometrik ve Meristik Ölçümler……...……...15
4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA ……..…….. 19
4.1 Lacertidae Familyası ……...…… 19
4.1.1 *Apathya cappadocica* (Werner, 1902) Kayseri Kertenkelesi...……..... 19
4.1.2 *Timon kurtdistanicus* (Blanford, 1874) Siirt Kertenkelesi ……..... 25
4.1.3 *Ophisops elegans* Ménétrıés, 1832 Tarla kertenkelesi ..…… 31
4.1.4 *Lacerta media* Lantz & Cyrén, 1920 Doğu Yeşil Kertenkelesi ....……. 36
4.1.5 *Acanthodactylus boskianus* (Daudın, 1802) Taraklı Kertenkele ...…..... 42
4.1.6 *Acanthodactylus harranensis* Baran, Kumlutaş, Lanza, Sindaco, Avcı & Crucitti, 2005, Harran Kertenkelesi……..…..…… 46
4.1.7 *Phoenicolacerta cyanisparsa* (Schmidtler & Bischoff, 1999) Mavi Lekeli Kaya Kertenkelesi……...……..….. 51
4.2. Agamidae Familyası ...……..... 55
4.2.1 *Trapelus ruderatus* (De Filippi, 1865)-Bozkır Keler …….. 55
4.2.2 *Laudakia stellio* (Lınnaeus, 1758) Dikenli Keler ……... 60
4.3 Scincidae Familyası……..... 64

4.3.1 *Eumeces schneideri* (Daudin,1802)-Sarı Kertenkele …….. 64
4.3.2 *Heremites auratus* (Linnaeus. 1758) Tıknaz Kertenkele ……. 70
4.3.3 *Hermites vittatus* (Olivier, 1804) Şeritli Kertenkele ……..…..... 77
4.3.4 *Ablepharus chernovi* Darevsky, 1953 Çernov İnce Kertenkelesi..…….. 83
4.3.5 *Ablepharus budaki* Göçmen, Kumlutaş & Tosunoğlu, 1996 Budak Kertenkelesi…….……. 87
4.3.6 *Chalcides ocellatus* (Forskal, 1775) Benekli Kertenkele…….. 89
4.4 Gekkonidae Familyası ……..……..... 93
4.4.1 *Mediodactylus heterocercus* (Blanford, 1874) Mardin Keleri …….…… 93
4.4.2 *Mediodactylus orientalis* (Steındachner, 1870) İnce Parmaklı Keler… 97
4.4.3 *Stenodactylus grandiceps* Haas, 1952 Tombul Keler……100
4.4.4 *Cyrtopodion scabrum* (Heyden, 1827) Karinalı Keler ……..... 102
4.4.5 *Hemidactylus turcicus* (Lınnaeus, 1758) Geniş Parmaklı Keler…….... 105
4.5 Phylodactylidae Familyası……. 108
4.4.5 *Asaccus barani* (Werner, 1895) Yaprak Parmaklı Keler ……..... 108
4.6 Eublepharidae Familyası ……..…111
4.6.1 *Eublepharis angramainyu* Anderson & Levıton, 1966 (Leopar Keler).111
4.7 Varanidae Familyası ……..……... 114
4.7.1. *Varanus griseus* (Daudin, 1803) Dev Kertenkele …… 114
4.8 Chamaeleonidae Familyası ……..... 117
4.8.1 *Chamaeleo chamaeleon* (Lınnaeus, 1758) Bukalemun ……..... 117
5. SONUÇ VE ÖNERİLER ……..... 120
KAYNAKLAR……... 124
EKLER…...…… 132
ÖZGEÇMİŞ ……. 159

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1 Arazi çalışmalarında örnek gözlenen lokaliteler 14

Şekil 3.2 Kertenkelede sınıflandırmada kullanılan belli başlı morfolojik ölçütler .15

Şekil 3.3 Kertenkelelerde baş plak ve pullarının isimlendirilmesi 16

Şekil 4.1 *Apathya cappadocica* Midyat- Nusaybin arası / Mardin..... 20

Şekil 4.2 *Apathya cappadocica*'nın arazi çalışmalarında gözlendiği lokaliteler.. 20

Şekil 4.3 *Timon kurdistanicus* Eruh/Siirt 06.06.2020 25

Şekil 4.4 *Timon kurdistanicus*'un arazi çalışmalarında gözlendiği lokaliteler… 26

Şekil 4.5 *Ophisops elegans*. Gercüş/ Batman. 01.01.2017 32

Şekil 4.6 *Ophisops elegans*'ın arazi çalışmalarında gözlendiği lokaliteler 33

Şekil 4.7 *Lacerta media* 01.05.2018 Diyarbakır..... 37

Şekil 4.8 *Lacerta media'nın* arazi çalışmalarında gözlendiği lokaliteler..... 37

Şekil 4.9 *Acanthodactylus boskianus* 30.06.2011..... 43

Şekil 4.10 *Acanthodactylus harranensis* 31.03.2017 47

Şekil 4.11 *Phoenicolacerta cyanisparsa* 20.05.2012 51

Şekil 4.12 *Trapelus ruderatus*. Kortaş, Ergani/Diyarbakır. 27.04.2018 56

Şekil 4.13 *Trapelus ruderatus'nın* arazi çalışmalarında gözlendiği lokaliteler ... 56

Şekil 4.14 *Laudakia stellio* Uludere/ Şırnak. 16.10.2018 60

Şekil 4.15 *Laudakia stellio'*nun arazi çalışmalarında gözlendiği lokaliteler..... 61

Şekil 4.16 *Eumeces schneideri* Batman /Gercüş. 30.04.2017 65

Şekil 4.17 *Eumeces schneider'*in arazi çalışmalarında gözlendiği lokaliteler 66

Şekil 4.18 *Heremites auratus* Baykan- Kozluk Arası /Siirt 25.04.2018 71

Şekil 4.19 *Heremites auratus'un* arazi çalışmalarında gözlendiği lokaliteler 71

Şekil 4.20 *Heremites vittatus*, Şanlıurfa sınırı, Diyarbakır 13.04.2017 78

Şekil 4.21 *Heremites vittatus'un* arazi çalışmalarında gözlendiği lokaliteler 78

Şekil 4.22 *Ablepharus chernovi* 25.042017 …..……..…… 84

Şekil 4.23 *Ablepharus chernovi'nin* arazi çalışmalarında gözlendiği lokaliteler..84

Şekil 4.24 *Ablepharus budaki* 31.04.2014 ……..…….. 87

Şekil 4.25 *Chalcides ocellatus* 13.05.2017 ……..……... 90

Şekil 4.26 *Mediodactylus heterocercus* Eruh/Siirt. 06.06.2020 ……. 94

Şekil 4.27 *Mediodactylus heterocercus'*un arazi çalışmalarında gözlendiği lokaliteler …….…….... 94

Şekil 4.28 *Mediodactylus orientalis* 22.06.2016 …….. 98

Şekil 4.29 *Stenodactylus grandiceps* 19.04.2017 …… 100

Şekil 4.30 *Cyrtopodion scabrum.* Silopi/ Şırnak. 30.05.2020 ……... 103

Şekil 4.31 *Hemidactylus turcicus* 30.09.2013 …….……..... 105

Şekil 4.32 *Asaccus barani* 09.07.2017 108

Şekil 4.33 *Eublepharis angramainyu* 23.08.2017 …… 111

Şekil 4.34 *Varanus griseus*. 31.05.2020 Silopi/Şırnak ……..… 115

Şekil 4.35 *Chamaeleo chamaeleon* 24.04.2017 Doğançay/Kilis ...…… 117

Şekil 5.1 Bölgede dağılış gösteren türlerin chorotype yüzdeleri …….. 121

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 4.1 *Apathya cappadocica*'ya ait morfometrik ve meristik değerler ……. 22

Tablo 4.2 *Timon kurdistanicus*'a ait gözlem bilgileri ……..... 26

Tablo 4.3 *Timon kurdistanicus*'a ait morfometrik ve meristik değerler ……. 28

Tablo 4.4 *Ophisops elegans*'ın morfometrik ve meristik değerleri ……34

Tablo 4.5 *Lacerta media*'nın gözlem bilgileri ……..…… 38

Tablo 4.6 *Lacerta media*'ya ait morfometrik ve meristik değerler …… 40

Tablo 4.7 *Acanthodactylus boskianus*'a ait morfometrik ve meristik değerler ……..44

Tablo 4.8 *Acanthodactylus harranensis'e* ait morfometrik ve meristik değerler ….. 48

Tablo 4.9 *Phoenicolacerta cyanisparsa*'ya ait morfometrik ve meristik değerler …..53

Tablo 4.10 *Trapelus ruderatus*'un gözlem bilgileri …… 57

Tablo 4.11 *Trapelus ruderatus* ait morfometrik ve meristik değerler…… 58

Tablo 4.12 *Laudakia stellio* 'ya ait morfometrik ve meristik değerler ……..…62

Tablo 4.13 *Eumeces schneideri*'nin gözlem bilgileri …… 66

Tablo 4.14 *Eumeces schneideri*'ye ait morfometrik ve meristik değerler ……. 67

Tablo 4.15 *Heremites auratus*'un gözlem bilgileri …… 72

Tablo 4.16 *Heremites auratus*'a ait morfometrik ve meristik değerler ……. 74

Tablo 4.17 *Heremites vittatus*' un gözlem bilgileri ……..….. 78

Tablo 4.18 *Heremites vittatus*'a ait morfometrik ve meristik değerler ……. 81

Tablo 4.19 *Ablepharus chernovi'*nin n gözlem bilgileri ……..…… 85

Tablo 4.20 *Ablepharus chernovi'*ye ait morfometrik ve meristik değerler …… 85

Tablo 4.21 *Ablepharus budaki'*ye ait morfometrik ve meristik değerler ……... 88

Tablo 4.22 *Chalcides ocellatus'*a ait morfolojik ölçümler …… 91

Tablo 4.23 *Mediodactylus heterocercus*'un n gözlem bilgileri …… 95

Tablo 4.24 *Mediodactylus heterocercus*'a ait morfometrik ve meristik değerler … 96

Tablo 4.25 *Mediodactylus orientalis* ‘e ait morfometrik ve meristik değerler …… 99

Tablo 4.26 *Stenodactylus grandiceps’e ait* morfometrik ve meristik değerler …..… 101

Tablo 4.27 *Cyrtopodion scabrum* ‘a ait morfometrik ve meristik değerler ……., 104

Tablo 4.28 *Hemidactylus turcicus’a* ait morfometrik ve meristik değerler ……..… 106

Tablo 4.29 *Asaccus barani*’ ye ait morfometrik ve meristik değerler ……..… 109

Tablo 4.30 *Eublepharis angramainyu*’ya ait morfometrik ve meristik değerler … 112

Tablo 4.31 *Chamaeleo chamaeleon* ‘a ait vücut ölçümleri ……..... 118

Tablo 5.1 Güneydoğu Anadolu Bölgesin’de dağılış gösteren Lacertilia subordosuna ait türlerin familyaları, ismleri, koruma statüleri ve bu çalışmadaki tespit şekilleri.. 122

EKLER LİSTESİ

EK-1 Arazi Çalışması Yapılan Lokaliteler…….. 132

EK-2 *Apathya cappadocica* nın gözlendiği lokaliteler …….. 146

EK-3 *Ophisops elegans'*un gözlendiği lokaliteler …… 148

EK-6 *Laudakia stellio'* nun gözlendiği lokaliteler ……...……... 153

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simge	Açıklama
♀	Dişi
♂	Erkek

Kısaltma	Açıklama
IUCN:	International Union for Conservation of Nature and Natural Resources (Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakların Koruma Birliği)
BERN:	Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Doğal Yaşama Ortamlarının Korunması Sözleşmesi
CITES:	Nesli Tehlike Altındaki Türlerin Ticaretine İlişkin Sözleşme
CR:	Kritik tehlikede
DD:	Yetersiz veri
EN:	Tehlikede
NT:	Tehtide yakın
VU:	Hassas
LC:	Asgari endişe
LD:	Liste dışı.
ZMADYU:	Adıyaman Üniversitesi Zooloji Müzesi
DU:	Dicle Üniversitesi
km:	Kilometre
m:	Metre
mm:	Milimetre

ÖZET

LACERTILIA SUBORDOSUNUN (REPTILIA: SAURIA) GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ'NDEKİ DAĞILIŞI ve MORFOLOJİSİ

Nedret YAKALI EVSEN
Doktora, Biyoloji Bölümü
Danışman: Prof. Dr. Yüksel COŞKUN
Şubat 2022, 172 sayfa.

Bu çalışmada Squamata (Sürüngenler) subordosundan Lacertilia (Kertenkeleler) grubunun Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki dağılışı ve morfolojik durumunun araştırılmıştır. Bölgenin batısında çalışmalar son dönemlerde artmış olsa da, bölgenin doğu kısmını ve bütününü ele alan çalışmalar sınırlıdır. Bu çalışmada, sınırlı çalışmaların olduğu alanlara ağırlık verilerek bölgedeki dağılış eksiklikleri giderilmeye çalışılmıştır. 2015-2021 yılları arasında 528 lokalitede arazi çalışması gerçekleştirilmiş ve toplam 1205 örnek doğrudan gözlemlenmiştir. Arazi çalışmalarında örnek gözlenen lokaliteler her tür için ayrı ayrı değerlendirilmiş ve gözlem bilgileri verilmiştir. Gözlenen örneklerden incelemek için minimum sayıda örnek alınmış, diğerleri fotoğraflandıktan sonra kendi habitatlarına geri bırakılmıştır. Literatürde bölgede dağılış gösterdiği belirtilen ancak arazide gözlenemeyen örnekler ZMADYU'da (Adıyaman Üniversitesi Zooloji Laboratuvarı) incelenmiştir. Arazi çalışmalarından elde edilen örnekler ile müze örneklerinden oluşan 176 örnek morfometrik ve meristik olarak incelenmiştir. Bölgede dağılış gösteren 25 türden 24'üne ulaşılmıştır. Bunlar, *Mediodactylus heterocercus, Mediodactylus orientalis, Cyrtopodion scabrum, Stenodactylus grandiceps, Asaccus barani Hemidactylus tursicus, Eublepharis angramainyu, Heremites auratus, Heremites vittatus, Chalcides ocellatus, Eumeces schneiderii, Ablepharus budaki, Ablepharus chernovi, Ophisops elegans, Apathya cappadocica, Timon kurdistanicus, Acanthodactylus harranensis, Acanthodactylus boscianus, Phoenicolacerta ciyanisparsa, Lacerta media, Laudakia stellio, Trapelus ruderatus, Chamaeleo chamaeleon* ve *Varanus griseus'*tur. Kaynaklarda bölgede bulunduğu ifade edilen *Mesalina microlepis* örneğine ulaşılamamıştır. Bölgede dağılış gösteren her tür IUCN (Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakların Koruma Birliği), BERN (Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Doğal Yaşama Ortamlarının Korunması Sözleşmesi) ve CITES (Nesli Tehlike Altındaki Türlerin Ticaretine İlişkin Sözleşme) kriterlerine göre tehlike ve koruma durumları göz önüne alınarak değerlendirilmiştir. Çalışma sonunda bölgede dağılış gösteren türlere birçok yeni lokalite eklenerek boşluklar doldurulmaya çalışılmış ve grubun bölgedeki dağılış sahası genişletilmiş ve güncellenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Lacertilia, Dağılış, Morfoloji, Güneydoğu Anadolu Bölgesi.

ABSTRACT

DISTRIBUTION and MORPHOLOGY OF LACERTILIA SUBORDO (REPTILIA: SAURIA) IN SOUTHEASTERN ANATOLIA REGION

Nedret YAKALI EVSEN
Ph.D., Department of Biology
Advisor: Prof. Dr. Yüksel COŞKUN
February 2022, 172 pages

In this study, the distribution and morphological status of the Lacertilia (Lizards) group from the Squamata (Reptiles) subordos in the Southeastern Anatolia Region were investigated. Although studies in the west of the region have increased recently, studies dealing with the eastern part and the whole of the region are limited. In this study, the distribution deficiencies in the region were tried to be eliminated by focusing on the areas with limited studies. Field studies were carried out in 528 localities between 2015-2021 and a total of 1205 samples were directly observed. Localities observed as examples in field studies were evaluated separately for each species and observation information was given. A minimum number of specimens were taken from the observed specimens for examination, while the others were returned to their habitats after photographing. The samples, which are stated to be distributed in the region in the literature but cannot be observed in the field, were examined in ZMADYU (Adıyaman University Zoology Laboratory). 176 samples, consisting of samples obtained from field studies and museum samples, were examined as morphometric and meristic. 24 of 25 species distributed in the region have been reached. These are *Mediodactylus heterocercus, Mediodactylus orientalis, Cyrtopodion scabrum, Stenodactylus grandiceps, Asaccus barani Hemidactylus tursicus, Eublepharis angramainyu, Heremites auratus, Heremites vittatus, Chalcides ocellatus, Eumeces schneiderii, Ablepharus budaki, Ablepharus chernovi, Ophisops elegans, Apathya cappadocica, Timon kurdistanicus, Acanthodactylus harranensis, Acanthodactylus boscianus, Phoenicolacerta ciyanisparsa, Lacerta media, Laudakia stellio, Trapelus ruderatus, Chamaeleo chamaeleon* and *Varanus griseus. Mesalina microlepis* specimen, which is stated to be found in the region in the sources, could not be reached. The danger and protection status of all species distributed in the region according to the criteria of IUCN (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources), BERN (Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats) and CITES (Convention on Trade in Endangered Species) are evaluated. At the end of the study, many new localities were added to the species distributed in the region and the gaps were tried to be filled and the distribution area of the group in the region was expanded and updated.

Keywords**:** Lacertilia, Distribution, Morphology, Southeastern Anatolia Region

1. GİRİŞ

Reptilia (Sürüngenler), kara omurgalılarının tetrapod grubunda yer alır. Bu sınıf, kaplumbağalar (Chelonia, Testudinata), timsahlar (Crocodilia), kertenkeleler (Lacertilia, Sauria), kör kertenkeleler (Amphisbaenia) yılanlar (Ophidia, Serpentes), ve *Sphenodon* (Tuatara) denen tek tür ile temsil edilen, kalakbaşlılar (Rhynchocephalia), olmak üzere altı gruptan oluşmaktadır (Başoğlu ve Baran, 1977, 1980). Bu altı grup günümüzde yaşayan 4 takım ile temsil edilmektedir. Kertenkeleler, kör kertenkeleler ve yılanlar, pullular (Ordo: Squamata) takımını oluştururken, diğer üçü ayrı birer takım ile temsil edilir. Sürüngenlerin en bol bulunduğu zaman Mezozoik dönemidir. Sürüngenlerin derileri keratin pul ve plaklarla örtülüdür. Bu sayede vücut hem mekanik etkilere karşı korunmuş olur hem de su kaybetmesi engellenir. Derileri salgı bezleri açısından fakirdir (Budak ve Göçmen, 2008; Başoğlu ve Baran, 1977).

1.1 Squamata Ordosu (Pullular)

Kertenkele, yılan ve kör kertenkelelerin (Solucan kertenkele) oluşturduğu gruptur. Kör kertenkeleler hariç, kuadrat kemiği kafatasından izole ve oynaktır. Dişler, çene kemiklerine yandan (Pleurodont) veya üst kısmından (Acrodont) doğrudan yapışıktır. Erkeklerdeki çiftleşme organı olan hemipenis iki tanedir. Çoğu türde, özellikle yılanlarda vücutlarını kiremit şeklinde örten pullar bulunur. Bazı kertenkele ve yılanlarda başın üst kısmı ve karın bölgesi plaklarla kaplıdır. Karın plakları yılanlarda hareketi sağlar. Vücudu saran, pul ve plaklardan oluşan bu kısım büyüme ile belirli zaman aralıklarıyla, kertenkelelerdeki gibi parça parça ya da kör kertenkele (Yakalı Evsen, 2011) ve yılanlardaki gibi bütün halde değiştirirlir. Bu olaya "gömlek değiştirme''denir. Karasal ve sucul türleri içeren bu takım, üç alttakıma ayrılır (Başoğlu ve Baran, 1977; Budak ve Göçmen, 2008). Squamata takımı bugün için en yaygın kullanılan sınıflandırma sistemlerinde, 3 alttakım olarak ele alınır:

Subordo: Lacertilia=Sauria (Kertenkeleler)
Subordo: Amphisbaenia (Kör Kertenkeleler, Solucan Kertenkeleler)
Subordo: Serpentes=Ophidia (Yılanlar)

1.2 Lacertilia Subordosu (Kertenkeleler)

Alt çenenin iki yan parçası ön tarafta birbiriyle kaynaşmıştır Vücut uzundur. Dört bacaklıdırlar. Bazen arka bacaklar veya yılanlarda olduğu gibi tüm bacaklar bulunmayabilir. Çoğunda göz kapakları ve kulak deliği bulunur. Vücutları diğer sürüngenlerde olduğu gibi, deri türevleri olan pul ve plaklarla örtülüdür. Pulların şekilleri çok çeşitlidir. Pulların üzerindeki çıkıntı ve benzeri yapılar türlerin tanınmasında önemli rol oynar. Kertenkelelerde pullar daha çok sırt, vücudun yanları, bacak ve kuyrukta bulunur. Plaklar ise daha çok baş ve karın kısmını örter. Ancak baş ve karın kısmı pullu olan kertenkeleler de vardır. Baş kısmı tamamen plaklarla kaplı olursa, bunların kapladığı alana "pileus" denir. Dermiste bol bulunan kromatofor sayesinde çeşitli renk ve desene sahiplerdir. Birçok türde kuyruk kolay kopabilir. Kopan kuyruk tekrar rejenere olabilir ancak rejenere olan kısımda omur bulunmaz (Baran vd., 2012; Başoğlu ve Baran, 1977; Budak ve Göçmen, 2008).

Başlıca besinlerini; böcekler, örümcekler gibi omurgasızlar oluşturur. *Varan* gibi büyük kertenkeleler kuş, sürüngen yumurtaları ve bazı küçük omurgalı hayvanları yiyebilirler. Çoğu ovipar az bir kısmı ovovivipardır. *Darevskia* cinsinde olduğu gibi bazılarında parthenogenetik ürüme de görülür. Kertenkelelerde döllenme dahilidir (Baran vd., 2012; Başoğlu ve Baran, 1977; Budak ve Göçmen, 2008).

Herpetoloji, kurbağa ve sürüngen bilimi olup Eski Yunancada sürüngen anlamına gelen "herpeton" kelimesi köken alır. Herpeton, sürüngen anlamına gelse de geleneksel olarak amfibiler de herpetoloji bilimi içinde değerlendirilir (Başoğlu ve Baran, 1977).

Türkiye'de herpetoloji çalışmaları 1800'lu yıllarda başlamıştır. Bu yıllarda çoğunlukla yabancı araştırıcılar tarafından ülkenin birçok yerinden toplanan örnekler yurtdışına taşınmıştır. 1940'lı yıllardan sonra ilk yerli herpetolog olan Muhtar Başoğlu, ardından diğer yerli araştırmacılar tarafından devam ettirilmiştir (Budak ve Göçmen, 2008). Werner (1902), Türkiye herpetofaunası hakkında yapmış olduğu çalışmasında 57 amfibia ve reptilia türünün dağılış gösterdiğini belirtmektedir. Venzmer (1922), *Neues Verzeichnis der Amphibien und Reptilen von Kleinasien*" (Küçük Asya'nın Amfibi ve Reptillerinin Yeni Listesi) adlı eseri ile Anadolu'daki Amphibi ve sürüngenler için

yeni bir tür listesi oluşturmuştur. Bird (1936), Anadolu'da 78 amfibi ve reptill tür veya alttürünün dağılış gösterdiğini bildirmiştir. Bodenheimer (1944), Türkiye'de 87 tür veya alttürün mevcut olduğunu, ancak doğu bölgelerinin yeteri kadar araştırılmadığını belirtmiştir. Mertens (1953), Anadolu herpetofaunası hakkında yaptığı ek çalışmada amfibi ve reptillere ait 20 tür veya alttürün dağılışını vermektedir. Clark ve Clark (1973), Türkiye'nin herpetofaunası üzerine yaptıkları çalışmada, ülkede 28 tür olduğunu bildirmişlerdir. Başoğlu ve Baran (1977), Türkiye'de dağılış gösteren kaplumbağa ve kertenkelelerin morfolojik özellikleri, taksonomik karakterleri, yaşam alanları ve dağılışları hakkında detaylı bilgi vermiştir. Sindaco vd., (2000) Anadolu herpetofaunası üzerine yaptıkları çalışmada Anadolu'nun Asya'ya geçişte köprü görevi görmesi nedeniyle, herpetolojik zenginlik bakımından önemli coğrafik konuma sahip olduğu belirtmişlerdir. Baran vd., (2012), Türkiye'de yaşadığı kabul edilen sürüngen ve kurbağa türlerinin toplamının 157 tane olduğunu belirtmiştir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki herpetolojik çalışmalar son yıllarda artmıştır. Akelma (2007), Yüksek Lisans tezinde Diyarbakır'ın herpetofaunasını araştırmış, çalışmanın sonucunda 26 tür tespit etmiştir. Yıldız vd., (2013a), Şanlıurfa'da ve Yıldız vd., (2013b), Karacadağ bölgesinde, Sami vd., (2015). Adıyaman'da, Yıldız (2020), Kilis'de herpetolojik çalışmalar yapmışlardır. Son yıllarda bölgede yapılan herpetolojik çalışmalar arttılılmış olsa da tüm bölgeyi kapsayan çalışmalar sınırlıdır. Kapsamlı çalışmaların çoğu bölgenin daha çok batısına (Gaziantep, Kilis, Şanlıurfa, Adıyaman) yöneliktir.

Bu çalışmanın amacı, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde dağılış gösteren Lacertilia grubunu bir çalışmada ele alarak, bölgede bulunan türleri morfolojik olarak değerlendirmek ve dağılış sahasına birçok yeni lokalite ekleyerek boşlukları doldurmaktır. Böylece Lacertilia subordosunun bölgedeki durumunu genişletip ve güncelleyerek, bölgemizin ve ülkemizin herpetofaunasına katkı sağlanması amaçlanmıştır

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Bodenheimer (1944), Türkiye herpetofaunasını araştırdığı çalışmada, bölgemizde Lacertidae famiyaından***,*** *Lacerta cappadocica, Lacerta trilineata, Ophisops elegans,* türlerinin ve bunlara ait alttürlerin dağılış gösterdiği bildirmiştir. Clark ve Clark (1973), Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Lacertidae grubundan *Apathya cappadocica, Lacerta leavis, Ophisops elegans, Lacerta trilineata, Lacerta princeps* (Baykan yakını) türlerinin; Başoğlu ve Baran (1977), *Acantodactylus boskianus, Lacerta cappadocica, Lacerta princeps kurdistanicus, Ophisop elegans ve Lacerta trilinieata* türlerinin; Mülder (1995), *Lacerta cappadocica, Lacerta media, ve Ophisops elegans'ın;* Sindaco vd., (2000) *Lacerta media,, Acanthodactylus boskianus, Archeolacerta cappadocica, Archeolacerta leavis, Timon princeps, Ophisops elegans,* türlerinin; Baran vd., (2012) *Acanthodactylus boskianus, Acanthodactylus harranensis, Apathya cappadocica, Lacerta media, Phoenicolacerta cyanisparsa Mesalina brevirostris, Ophisops elegans, Timon princeps'*in bölgemizde dağılış gösterdiğini bildirmişlerdir.

Schmidtler (1986), Türkiye'de bulunan *Lacerta trilineata, Lacerta media* ve *Lacerta pamphylica* türleri üzerine yaptığı çalışmada Adıyaman ve Mardin'de *Lacerta media media* alttürünün bulunduğu bilgisini vermiştir. Teynie (1987) ve Teynie (1991), Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, *Lacerta media* (Çermik, Kozluk), *Lacerta princeps kurdistanicus* (Eruh), *Ophisop elegans* (Gaziantep, Çermik, Baykan, Eruh, Uludere) türlerinin dağılış gösterdiğini bildirmiştir. Durmuş vd., (2003), Mardin herpetofaunasını araştırmış ve 17 taksona ait 50 örnek değerlendirmiştir. *Ophisops elegans, Lacerta cappadocica,* türlerinin dağılış gösterdiğini bildirmişlerdir. Akelma (2008), *Ophisops elegans, Lacerta media, Apathya cappadocica,* türlerinin Diyarbakır'dan dağılış bilgisini vermiştir. Yıldız vd., (2009) *Blanus strauchi aporus* hakkında yaptığı çalışmada bu türle simpatrik yaşayan Lacertidae grubundan, Siirt' te *Apathya cappadocica, Ophisops elegans,* Mardin'de *Apathya cappadocica, Ophisops elegans,* ve *Timon princeps* türlerinin dağılış gösterdiğini belirtmişlerdir.

Yıldız vd., (2013a), Şanlıurfa'da Lacertidae grubundan; *Acanthodactylus boskianus, A. harranensis, Apathya cappadocica, Lacerta media, Mesalina microlepis* ve *Ophisops elegans* türlerinin dağılış gösterdiğini bildirmişlerdir. Yıldız vd., (2013b), Karacadağ bölgesinde yaptıkları herpetolojik çalışmalarda elde edilen örnekler ve müzelerden temin edilen örnekleri değerlendirmişlerdir. Lacertidae grubundan; *Apathya cappadocica, Ophisops elegans,* türlerinin Karacadağ'da dağılış gösterdiğini belirtmişlerdir. Bozkurt (2018), "Şanlıurfa Kızılkuyu Yaban Hayatı Koruma ve Geliştirme Sahasının Herpetofaunası" konulu yüksek lisans tezinde, Kızılkuyu'da Lacertitidae grubundan; *Ophisops elegans, Apathya cappadocica* türlerinin dağılış gösterdiğini belirtmiştir. Yıldız (2020), Kilis'in herpetofaunası üzerine yapmış olduğu çalışmasında, Lacertilia grubundan *Apathya cappadocica, Ophisops elegans, Lacerta media* türlerinin dağılış gösterdiğini bildirmiştir. Ilgaz ve Kumlutaş (2008), çalışmalarında *Timon princeps*'in dağılış alanlarını belirterek Siirt'ten yeni bir nokta kaydı vermişlerdir. Ayrıca Türkiye, İran ve Irak örneklerini morfolojik ve folidosis özellikleri bakımından incelemişlerdir. Karış ve Göçmen (1014), *Phoenicolacerta cyanisparsa* için Kahramanmaraş'tan kayıt vererek türün dağılış sahasını genişletmişlerdir.

Kumlutaş ve ark., (2002) Şanlıurfa'nın Akçakale İlçesi'nden *Mesalina brevirostris*'in Türkiye'deki ilk kaydını vermiştir. Ilgaz vd., (2005) Şanlıurfa'nın Ceylanpınar ilçesinden *Mesalina brevirostris* için yeni dağılış kaydı vermişlerdir.

Baran vd., (2005), *Acanthodactylus harranensis* 'in Şanlıurfa Harran'da dağılış gösteren yeni bir tür olduğunu belirtip taksonomisi hakkında detaylı bilgi vermiştir. Baran vd., (2012), türün sadece Harran ilçesinde dağılış gösteren endemik bir tür olduğunu belirtmişlerdir. Yıldız vd., (2013a), türün Şanlıurfa Harran'dan dağılış bilgisini vermiştir. Mulder (2021) türün tasnif edilmesinden 10 yıl önceye ait olan Suriye'deki bulgularını sunarak dağılış alanını genişletmiştir.

Eiselt (1979), Anadolu, Irak ve İran'daki *Apathya cappadosica* alttür dağılışını araştırmıştır. *Apathya cappadosica muhtari* ve *Apathya cappadosica schmitdlerorum* alttür kayıtlarını ilk defa bu çalışmada vermiştir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde *Apathya cappadosica wolteri* (Gaziantep), *Apathya cappadosica muhtari* (Şanlıurfa,

Mardin, Diyarbakır), *Apathya cappadosica schmitdlerorum* (Diyarbakır, Şanlıurfa) ve *Apathya cappadosica urmiana* (Siirt, Mardin) alttürlerinin dağılış gösterdiği bilgisini vermiştir.

Kapli vd., (2013), *Apathya* cinsi üzerine yaptıkları çalışmada, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden Diyarbakır-Siverek arasında *Apathya cappadocica schmidtlerorum,* Mardin (Derik)'den ve Siirt (Baykan)'ten *Apathya cappadocica muhtari,* Kilis, Gaziantep ve Şanlıurfa (Birecik, Halfeti Küçükalanlı)'dan *Apathya cappadocica wolteri,* Batman Hasankeyf'den *Apathya cappadocica urmiana* alttürlerinin dağılış belirtmişlerdir.

Ilgaz vd., (2010) *Apathya cappadocica*'nın bilinen alttürlerinin kan serumu proteinleri, poliakrilamid disk jel elektroforezi ile karşılaştırmalı olarak incelemişlerdir. Sınıflandırma için yararlı biyokimyasal verileri elde etmek amacıyla, morfolojik olarak farklı alttürlerde yer alan örneklerin elektroforogramları arasındaki farklar nitel ve nicel olarak ayırt edilmiştir. Bu sonuçlar sayesinde bilinen *Apathya cappadocica* alttürlerinin morfolojik ayrımcılığını destekleyici nitelikte olduğunu söylemişlerdir.

Gül vd., (2015), rakım ve iklim şartlatının *Apathya cappadocica*'nın üzerindeki, (vücut büyüklüğü, yaş ve olgunlaşma yaşı gibi) etkilerini araştırmıştır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden farklı rakımlardaki (Şanlıurfa, 891 m; Diyarbakır, 1058 m; Kilis, 697 m) 3 *Apathya cappadocica* popülasyonu incelemişlerdir. İskelet kronolojisi yötemiyle yaş tayini yapılmıştır. Yaş konusunda eşeysel dimormifizmin görülmediğini belirtirmişlerdir. Orta rakımda, daha sıcak ve daha kurak iklimde olan Şanlıurfa örneklerinin, diğerlerinden daha uzun olduklarını bildirmişlerdir.

Yousefkhani vd., (2019), Batı Asya'da dağılış gösteren *Apathya cappadocica'*nın alttürleri üzerinde ekolojik niş farklılaşmasını incelemişlerdir. Çalışma sonuçları *Apathya cappadocica schmidtlerorum* alttürü hariç diğer alttürlerin yapılmış çalışma ve modellemelerle uyumlu olduğunu belirtmişlerdir.

Bodenheimer (1944) Agamidae familyasından *Laudakia stellio* ve *Trapelus ruderatus'un*; Clark ve Clark (1973) *Laudacia stellio* ve *Trapelus ruderata'nın*

Başoğlu ve Baran (1977) *Agama stellio* ve *Agama ruderata'nın;* Mülder (1995) *Laudacia stellio'nun;* Sindaco vd., (2000) *Laudakia stellio* ve *Trapelus ruderatus'un;* Baran vd., (2012), *Laudakia stellio* ve *Trapelus lessonae'nin* Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde dağılış gösterdiğini belirtmişlerdir.

Bird (1936) Agamidae familyasından *Laudakia stellio stellio, Trapelus ruderatus ruderatus* alttürlerinin Gaziantep'den dağılış bilgisini vermiştir. Teynie (1987) ve Teynie (1991), *Agama stellio'nun'* Gaziantep, Çermik, Viranşehir ve Baykan'dan; Durmuş vd., (2003) *Laudakia stellio* ve *Trapelus ruderatus'un* Mardin'den ;Akelma (2007) *Laudakia stellio* ve *Trapelus ruderatus'un* Diyarbakır'dan; Yıldız vd., (2009) *Laudakia stellio'*nun Siirt'ten; Yıldız vd., (2013a), *Laudakia stellio, Trapelus lessonae'*nın Şanlıurfa'dan; Sami vd., (2015) *Laudakia stellio, Trapelus lessonae'*nın Adıyaman'dan; Bozkurt (2018) *Laudakia stellio, Trapelus lessonae'*nin Şanlıurfa Kızılkuyu'dan; Yıldız (2020; *Trapelus lessonae, Laudakia stellio'*nun), Kilis'den dağılış bilgisini vermişlerdir.

Baran ve Öz, (1985), Türkiye'nin Güney, Batı, Urfa ve Hatay populasyonları karşılaştırmalı olarak incelemiş ve bu incelemenin sonucunda ülkemizde *Laudakia stellio'*nun iki alttürünün dağılış gösterdiğini belirtmiştir. Bu çalışmaya göre ülkemizin batı ve güney bölgelerinde *Agama stellio daani*, Güneydoğu bölgelerinde ise *Agama stellio stellio* alttürü dağılış gösterdiğini bildirmişlerdir.

Göçmen vd., (2003) *Laudakia stellio'*nun Hatay ve Kıbrıs popülasyonlarının taksonomisini karşılaştırmıştır. Çalışma sonucunda, Hatay ve Kıbrıs popülasyonlarının farklı iki alltür olduğunu belirtmiştir.

Bodenheimer (1944) Scincidae familyasından Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde *Eumeces schneideri, Mabuya aurata, Mabuya vittata,* türlerinin ve bunlara ait alttürlerin dağılış gösterdiği bildirmiştir. Clark ve Clark (1973) *Mabuya aurata, Mabuya vittata, Eumeces schneideri'*nin; Başoğlu ve Baran (1977), *Eumeces schneideri, Mabuya aurata, Mabuya vittata'*nın*;* Mülder (1995) *Eumeces parvimentatus, Mabuya aurata* ve *Mabuya vittata'*nın Sindaco vd., (2000) *Chalcides ocellatus, Ablepharus chernovi, Ablepharus budaki, Eumeces schneideri, Mabuya*

aurata, Mabuya vittata; Baran vd., (2012), *Ablepharus chernovi, Chalcides ocellatus, Eumeces schneideri, Trachylepis aurata, Trachylepis vittata'*nın Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde dağılış gösterdiğini belirtmişlerdir.

Bird (1936), Güneydoğu Anadolu'da Scincidae familyasından *Mabuya aurata aurata* ve *Eumeces schneideri schneideri* alttürlerinin Gaziantep'te; *Eumeces schneideri princeps* alttürünün ise Mardin'den dağılış bilgisini vermiştir. Teynie (1987) ve Teynie (1991), Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, *Trachylephis vittata'*nın Kozluk, Gaziantep ve Viranşehir'den, *Trachylephis aurata'*nın Çermik, Baykan ve Gaziantep'ten, *Eumeces schneideri*'nin Çermik, Mardin'den; Durmuş vd., (2003), Mardin'de *Trachylepis aurata* ve *Trachylepis vittata'*nın; Akelma (2007) Diyarbakır'dan *Eumeces schneideri, Mabuya aurata, Mabuya vittata,*'nın dağılış gösterdiğini belirtmiştirler. Kumlutaş vd., (2007), *Eumeces schneideri* için yeni bir alltür kaydı verdikleri çalışmada, Kilis, Şanlıurfa, Mardin ve Siirt'te *Eumeces schneideri princeps* alttürünün dağılış gösterdiğini belirtmişlerdir. Yıldız vd., (2009) *Eumeces schneideri, Trachylepis aurata* Siirt'ten; *Trachylepis aurata*'nın ise Mardin'den dağılış bilgisini vermişlerdir. Ayaz vd., (2011), çalışmalarında Iğdır ilinden *Eumeces schneideri* için yeni kayıt vererek, türün Anadolu'daki dağılışını kuzey doğuya doğru genişletmişlerdir.

Yıldız vd., (2013a) Şanlıurfa'da *Ablepharus chernovi, Chalcides ocellatus, Eumeces schneideri, Heremites auratus, Heremites vittatus'un;* Yıldız vd., (2013b), Karacadağ bölgesinde *Heremites auratus ve Heremites vittatus* türlerinin; Sami vd., (2015). Adıyaman'da *Ablepharus chernovi, Trachylepis aurata, Trachylepis vittata*; Bozkurt (2018), "Şanlıurfa Kızılkuyu'da *Heremites auratus, Heremites vittatus, Chalcides ocellatus, Eumeces schneideri,* Avcı vd., (2018) Tunceli'de *Eumeces schneideri, Heremites auratus;* Yıldız (2020), Kilis'de *Ablepharus chernovi, Ablepharus budaki, Chalcides ocellatus, Eumeces schneideri, Heremites auratus, Heremiteis vittatus;* Şahin ve Kurnaz (2021) Malatya'da *Eumeces schneideri* türlerinin dağılış bilgisini vermişlerdir.

Durmuş vd., (2011) Türkiye'nin Güneydoğu'sundan (Gaziantep, Şanlıurfa, Kilis, Diyarbakır, Batman, Mardin, Şırnak) *Trachylepis aurata* örneklerini; meristik,

morfometrik ve renk desen özelliklerini incelemişlerdir. Sonuçlar, Anadolu'nun diğer bölgelerine ait örneklerden elde edilen literatür verileri ile karşılaştırılmıştır. Türkiye'de *Trachylepis septemtaeniata* konusu tartışılmıştır.

Güçlü vd., (2014), *Trachylepis* cinsi üzerinde yapılan genetik araştırma sonucunda, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde *Trachylepis aurata ve Trachylepis vittata'nın* yanı sıra *Trachylepis septemtaeniata* (Harran) bulunduğunu bildirmişlerdir. Olgun vd., (2017), Anadolu'daki *Heremites* cinsine ait populasyonların genetik yapısını (COI ve cytB, c-MOS ve MC1R) araştırmıştır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa, Adıyaman illerinde dağılış gösteren türlerin *Heremites auratus* ve *Heremites vittatus* olduğunu, *Heremites septemtaeniata'*nın ise Iğdır'da bulunduğunu belirtmiştirler.

Bozkurt ve Olgun (2020), çalışmalarında, Türkiye'de *Ablepharus chernovi, Ablepharus budaki, Ablepharus bivittatus, Ablepharus kitabelli* türlerinin dağılış göstediğini belirterek, Gaziantep'te *Ablepharus budaki budaki* ve *Ablepharus chernovi chernovi,* Adıyaman ve Kilis'de *Ablepharus chernovi chernovi* alttürlerinin dağılış gösterdiğini bildirmişlerdir

Bozkurt vd., (2015), *Chalcides ocellatus*'un Kilis, Gaziantep ve Şanlıurfa'dan sonra Şırnak'ta (Silopi) dağılış gösterdiğini bildirmişlerdir.

Ergül Kalaycı vd., (2018), Sivas ilinde bulunan *Heremites vittatus* türünden dişi bireylerin yaş yapısını ilk defa çalışılmışlardır. En uzun yaşam uzunluğunun bu türün dişi bireylerinde 5 yıl olduğu tespit edilirken, baş uzunluğu, baş genişliği ve vücut uzunluğu belirlenen bireylerde, yaş ve vücut boyu arasında anlamlı bir ilişki bulunduğunu belirtmişlerdir.

Bird (1936), Gekkonidae familyasın'dan *Cyrtopodion heterocercuc mardinensis* alttürünün; Bodenheimer (1944), *Cyrtopodion heterocercus, Cyrtopodion kotschyi;* Clark ve Clark (1973) *Cyrtodactylus kotschyi;* Başoğlu ve Baran (1977) *Cyrtodactylus kotschyi* ve *Cyrtodactylus heterocercus;* Sindaco vd., (2000) *Cyrtopodion heterocercum* (Gaziantep, Diyarbakır, Mardin, Siirt), *Cyrtopodion scabrum;* Baran

vd., (2012) *Cyrtopodion scabrum, Mediodactylus heterocercus, Mediodactylus kotschyi ve Stenodactylus grandiceps;* türlerinin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde dağılış gösterdiğini belirtmişlerdir.

Durmuş vd., (2003), Mardin'de *Cyrtopodion scaber'*in; Akelma (2007), Diyarbakır'da *Mediodactylus heterocercus'*un bulunduğunu belirtmişlerdir. Uğurtaş vd., (2005) yaptıkları çalışmada Anadolu'da yaşayan Gekkonidae familyasına ait türlerin dağılışı incelenmiştir. 2000-2002 yılları arasında yapılan arazi çalışmalarında elde edilen örneklerin yakalandığı lokaliteler haritalar üzerinde gösterilerek türlerin bölgedeki dağılışı açıklanmıştır. Ayrıca habitat ve ekolojik özellikleri de verilmiştir. Araştırmada Batman ilinin Yeniçağlar Köyü ve Kozlu yörelerinde *Cyrtopodion heterocercus mardinensis* alttürünün dağılış gösterdiği belirtilmişlerdir.

Yıldız vd., (2007), çalışmalarında, *Hemidactylus turcicus'*un Kilis ve Şanlıurfa'da dağılış gösterdiğini bildirerek, türün Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden ilk kaydını vermişlerdir.

Yıldız vd., (2013a), Şanlıurfa'da *Mediodactylus heterocercum, Cyrtopodion scabrum, Hemidactylus turcicus;* Sami vd., (2015). Adıyaman'da *Mediodactylus heterocercum;* Bozkurt (2018), Şanlıurfa Kızılkuyu ve Yıldız (2020), Kilis'de *Hemidactylus turcicus, Stenodactylus grandiceps, Mediodactylus kotschyi* türlerinin bulunduğunu bildirmişlerdir.

Başoğlu ve Baran (1977), *Phllodactylus elisae,* Sindaco vd., (2000) *Asaccus elisae'* nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde dağılış gösterdiğini belirtmişlerdir. Tok vd., (2002), Mardin Nusaybin'den buldukları tek bir *Asaccus elisae* örneğini detaylı inceleyerek dağılış sahasını genişletmişlerdir. Durmuş vd., (2003) Mardin herpetofaunası üzerine yapmış olduğu çalışmada, Mardin'de *Asaccus elisae'*nin dağılış gösterdiğini belirtmişlerdir. Torki vd., (2011), Harran *Ascacus* popülasyonunu inceleyerek yöredeki türü, *Asaccus barani* adında yeni bir tür olarak değerlendirmişlerdir. Baran vd., (2012) *Asaccus elisae'*nin Şanlıurfa ve Mardin'de; Yıldız vd., (2013a), Şanlıurfa'da *Asaccus barani* bulunduğunu belirtmişlerdir.

Yıldız vd., (2019), Şanlıurfa Harran'dan topladıkları *Asaccus* popülasyonunu araştırmış ve bu popülasyondaki örneklerin *Asaccus barani olduğunu belirtmiştir*. Bu populasyonla birlikte Şanlıurfa'daki diğer populasyonları da taksonomik olarak incelemiş ve Şanlıurfa'da *Asaccus barani* türünün dağılış gösterdiğini de bildirmişlerdir.

Ergül vd., (2015), Şanlıurfa'dan toplanan 17 yetişkin *Asaccus barani* örneğinin, iskelet kronolojisi yöntemiyle yaş tayinini yapmışlardır. Örneklerde yaş ve vücut uzunluğu bakımından pozitif korelasyon görülürken, erkek bireylerde en fazla 6 yaş, dişilerde ise en fazla 5 yaş tespit edilmiştir.

Göçmen vd., (2002), *Eublepharis angramainyu* türünün Şanlıurfa Birecik'te Dağılış gösterdiğini bildirerek, türün Anadolu'daki ilk kaydı vermişlerdir. Baran vd., (2012) *Eublepharis angramainyu'nun* Türkiye'de sadece Şanlıurfa'nın Birecik ve Harran ilçelerinde dağılış gösterdiğini belirtmişlerdir. Yıldız vd., (2013a) *Eublepharis angramainyu'*nun Şanlıurfa'dan*;* Bozkurt (2018), Şanlıurfa Kızılkuyu'dan dağılış bilgisini vermişlerdir.
Baran vd., (2012) *Chamaeleo chamaeleon'*un İzmir'in kuzeyinden güneye doğru Ege ve Akdeniz sahil bölgelerinde dağılış gösterdiğini belirtmiştir. Yıldız (2020) *Chamaeleo chamaeleon'un* Kilis'de dağılış bilgisini vermiştir.

Başoğlu ve Baran (1977), bölgede bulunan alttürün *Varanus griseus griseus* olduğunu belirtmiştir. Sindaco vd., (2000) Güneydoğu Anadolu'dan birkaç lokaliteden; Baran vd., (2012) Şnlıurfa ve Şırnak'da Suriye sınırına yakın bölgelerde; Yıldız vd., (2013a) Şanlıurfa ve Şırnak illerinde dağılış bilgisini vermişlerdir.

Ilgaz vd., (2008) *Varanus griseus*'un Güneydoğu Anadolu'daki dağılış ve taksonomisini araştırmıştır. Harran, Viranşehir ve Silopi'den olmak üzere 4 örnek incelemiş, Şırnak'ın Silopi ilçesini yeni lokalite ekleyerek, türün dağılış sahasını genişletmişlerdir.

3. MATERYAL VE METOT

3.1 Çalışma alanı

Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Güneydoğu Torosların güneyinden Suriye sınırına kadar olan alanı kaplar. Bölge doğu ve kuzeyden Doğu Anadolu Bölgesi, batıdan Akdeniz Bölgesi, güneyden Suriye ve kısa bir sınırla da Irak ile çevrilidir.

Bölgenin kuzey kesiminde Toros dağ sırasının güney yamaçları ile birlikte ikinci bir kıvrımlı dağ kuşağı uzanır. Bölgenin ortasında sönmüş Karacadağ Volkanı yer alır. Bölgenin batısında ise Gaziantep Platosu üzerindeki Kartal Dağları'nın bulunmasıyla yükseklik önemli ölçüde artar. İç kesimlere gidildikçe iklim karasallaşır.

Karacadağ'ın batısında Harran, Suruç, Ceylanpınar ve Birecik ovaları yer alır. Dicle Nehri ve kollarının toplandığı Diyarbakır Havzası geniş olmayan ancak çok verimli bir ovaya sahiptir.

Karacadağ'ın batısında yer alan Şanlıurfa, Gaziantep, Adıyaman platoları Fırat ve kolları tarafından derin bir şekilde yarılmıştır. Karacadağ'ın doğusu ise daha engebeli bir yapı gösterir. Bu bölümün güneyinde Mardin-Midyat eşiği yer alır.

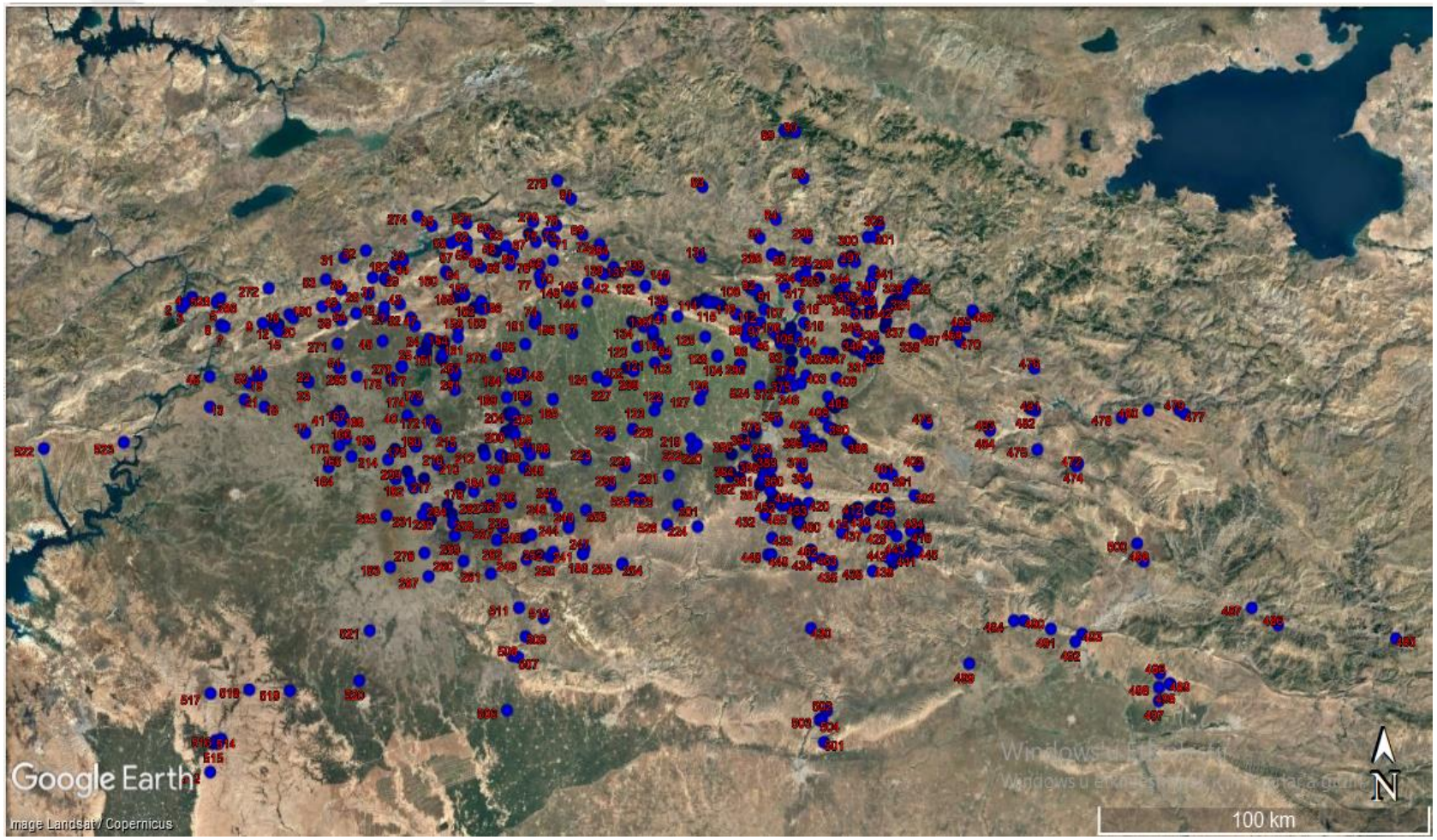
Bölgede iki önemli akarsu bulunur. Bunlardan biri olan Fırat Nehri, kaynağını Doğu Anadolu Bölgesi'nden alır. İkincisi ise Dicle Nehri'dir. Güneydoğu Toroslar'ın güney yamaçlarından birçok kol halinde çıkar. Her iki akarsu da sularını Basra Körfezi'ne boşaltır. Bölgede doğal oluşumlu göl yoktur. Fakat Fırat ve Dicle üzerinde kurulu baraj gölleri mevcuttur. Bölgenin ve ülkenin en büyük baraj gölü olan Atatürk Barajı bu bölge sınırları içinde yer alır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin doğal bitki örtüsü bozkırdır. İç Anadolu'ya göre daha fakir bozkırlara sahiptir. Bölge ülkenin en az ormanlık alanlarına sahiptir. Güneydoğu Anadolu'da bulunan ormanların büyük bölümü de tahrip edilmiştir (URL1 22.03.2021. 11:30)

3.2 Arazi Çalışması

2015-2021 yılları arasındaki çalışma sürecinde, bölgenin çeşitli noktalarında 528 lokalitede arazi çalışması gerçekleştirilmiştir (Şekil 3.1). Arazi çalışmaları yapılırken iklim ve hava şartları göz önünde bulundurularak, sürüngenleri gözlemlemek için en uygun zaman olan Mart-Ekim ayları arasında gerçekleştirilmiştir. Aşırı sıcakların yaşandığı yaz aylarında, sabahın erken saatleri ve akşama doğru olan daha serin vakitlerde daha çok gözlenebilmiştir. Bazı gruplar öğle saatlerinde de görülebilir. Bu sebeple sabah 3 ile gece 12 arasında arazi çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Arazi çalışmalarında sürüngenler için uygun olan özellikler belirlenip, günlük meterolojik veriler dikkate alınmıştır. Çalışılacak habitatın özelliğine göre her lokalitede 30 dk ile 3 saat arasında saha çalışması yapılmıştır. Arazi çalışmaları planlanırken sürüngen türlerinin en aktif oldukları aylar ve saatler göz önüne alınarak maksimum düzeyde tür sayısının gözlenmesi amaçlanmıştır.

Arazi çalışması yapılan alanlarda dağılış gösteren türler, elle yakalanarak teşhis edilmiştir. Örnek yakalanan habitatların koordinatları GPS cihazıyla kaydedilmiştir. Gözlemlenen sürüngenlerin önce kendi habitatlarında fotoğrafları çekilmiştir, daha sonra habitatlarının fotoğrafları çekilmiştir. Birçok örnek fotoğraflandıktan sonra doğal alanlarına bırakılmıştır. Yakalanamayan örneklerin bir kısmı fotoğraflanmış, fotoğrafı çekilemeyenler ise not edilmiştir. Tez çalışması için gereken minimum sayıda örnek yakalanarak bez torbalar içinde laboratuvara getirilmiştir. Örnekler önce eterle bayıltılarak %70'lik etil alkol içine bırakılmış veya direkt %70'lik etil alkol içine bırakılarak fikse edilmiştir. Daha sonra vücut içlerine %90'lık etil alkol enjekte edilmiş ve etiketlenerek müze materyali haline getirilmiştir.

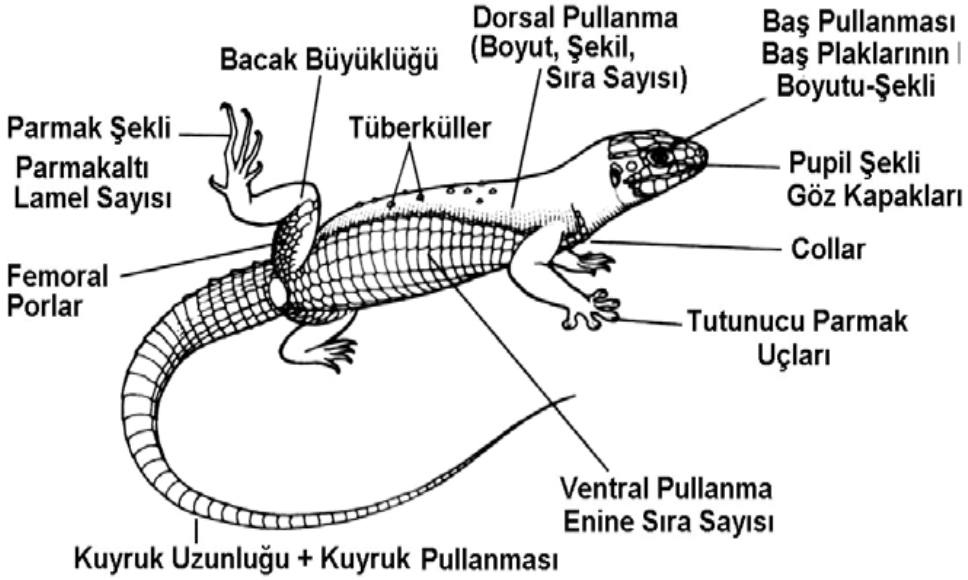

Şekil 3.1 Arazi çalışması yapılan lokaliteler. Lokalite bilgileri EK-1 de verilmiştir.

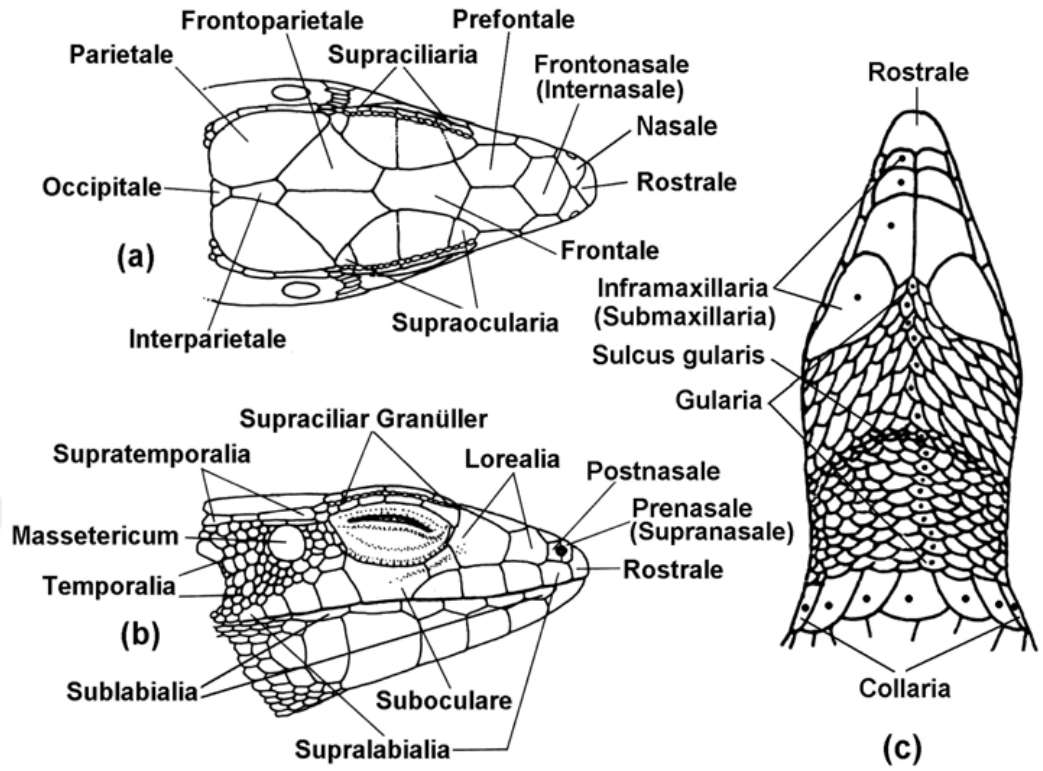
Türlerin belirlenmesinde temel kitaplardan, teşhis anahtarlarından (Başoğlu ve Baran 1977; Budak ve Göçmen 2008) ve güncel literatürden faydalanılılmıştır. Örneklerin fotoğraflanmasında, profesyonel fotoğraf makinası, ölçümlerinde dijital kumpas ve milimetrik cetvel kullanılmıştır. Örnek ölçümleri ve folidosis özellikleri incelenirken çift mercekli büyüteç ve binoküler mikroskop kullanılmıştır. Örneklere ait ölçümler bittikten sonra minimum, maksimum değerleri, ortalama ve standart sapmaları excel programında belirlenip tablolar hazırlanmıştır. Arazi çalışması yapılan lokaliteler ve her tür için gözlem haritaları, GPS verileri kullanılarak ‘’Google Earth’’programında yapılmıştır. Arazi çalışması yapılan lokaliteler ve her tür için gözlem yapılan lokaliteler tablolar halinde verilmiştir.

3.3 Morfometrik ve Meristik Ölçümler

Laboratuvarda örnekler morfolojik olarak incelenirken vücudu örten pul ve plakların şekli, sayısı, konumu, birbiriyle teması, varlığı ya da yokluğu bakımından değerlendirilmiştir. Örnek ölçümlerinde digital kumpas ve milimetrik cetvel kullanılmıştır. Canlılardaki asimetri durumundan ötürü bazı ölçümler sağ ve sol taraf için ayrı ayrı yapılmıştır. Folidos karakterlerin ölçüm, sayım ve incelenmelerinde çift mercekli büyüteç ve binoculer mikroskop kullanılmıştır. İncelenen meristik ve morfometrik karakterler ve açıklamaları aşağıda verilmiş olup, bu karakterlerin bir kısmı Şekil 3.2 ve Şekil 3.3’de gösterilmiştir.

Şekil 3.2 Kertenkelede sınıflandırmada kullanılan belli başlı morfolojik ölçütler (Budak ve Göçmen, 2008)

Şekil 3.3 Kertenkelelerde baş plak ve pullarının isimlendirilmesi (**a**: üstten, **b**: yandan, **c**: alttan) (Budak ve Göçmen, 2008).

Pileus: Başın üstünde plaklarla kaplı olan bölge

Rostrale: Ağız açıklığının hemen üzerindeki en uç plak

Mentale (Alt rostral): Ağız açıklığının hemen altındaki en uç plak

Nostril: Burun deliği

Postnasal: Burnun hemen arkasındaki plak

Supranasal: Burnun hemen üstündeki plak

Frenale: Nasal veya postnasaldan hemen sonraki plak

Frontale: Supraocular plaklar arasında, başın orta kısmında ve genelde büyük olan plak

Prefrontale: Frontal plağın hemen önünde, sağ ve solda bulunan plak

İnternasale: Frontonasale: Prefontal ile nasal arasındaki plak

Pariatale Plaklar: Pileusun en sonunda, sağ ve sol kısmındaki plaklar

İnterparietale: Parietaller arsındaki plak

Occipitale: Parietallerin en son ve orta kısmındaki plak

Preoculare: Gözün hemen önünde bulunan plak

Postocularia: Gözün hemen arkasındaki plak sayısı

Supraocularia: Gözün üstünde bulunan plaklar

Suboculare: Gözün altında bulunan plak

Supralabialia: Üst dudakta rostruma temas eden plaktan başlayarak ağız bitimine kadar olan plak sayısı

Subrabialia: Alt dudakta, mentale bitiminden ağız bitimine kadar olan plak sayısı

Supraciliaria: Göz kapağının üzerinde bulunan bir sıra küçük plak sayısı

Supraciliar granül: Gözün üst kısmında bulunan bir sıra granül

İnframaxillaria: Çene altında mentaleden sonra sağ ve sol tarafta birbirine paralel olan plaklar sayısı

Supratemporalia: Temporal bölgenin üstündeki plak sayısı

Nucal plak: Parietal plaktan sonraki plak, ense plakları

Subdigital lamel: Arka ayakta 4. parmağın altıdaki pul sayısı ve şekli

Femoral por sayısı: Arka bacaklarda anal plaktan genellikle diz eklemine kadar olan bir sıradaki delikler

Ventralia enine: Karın plaklarının enine sıra sayısı

Ventralia boyuna: Karın plaklarının boyuna sıra sayısı

Dorsalia enine: Sırtın orta bölümünün enine pul sayısı

Dorsalia boyuna: Sırtın orta bölümünün boyuna pul sayısı

Subcaudalia: Kuyruk altı pul sayısı

Kuyruk halkaları: Anal açıklıktan sonra, kuyruk ucuna kadar, kuyruğu çevreleyen halka sayısı

Preanal plak sayısı: Anal açıklığın önündeki ikinci sıradaki plakların sayısı

Total boy uzunluğu: Burun ucundan kuyruk ucuna kadar olan mesafe

Vücut uzunluğu: Collare-Anale: Collare ile anal yarık arası mesafe

Baş +Gövde uzunluğu: Burun ucundan anal açıklığa kadar olan mesafe

Vücut çapı: Dorsalden gövdenin en kalın yerinin enine çapı

Kuyruk uzunluğu: Anal açıklıktan kuyruk ucuna kadar olan mesafe

Pileus uzunkuğu: Burun ucundan pariatel plaklarının bittiği yere kadar

Pileus genişliği: Başüstündeki plakların en geniş olduğu kısım.

Baş uzunluğu: Burun ucundan, kulak açıklığının ön kenarına kadar olan mesafe

Baş genişliği: Kulak açıklığına kadar olan en geniş mesafe

Baş yüksekliği: Kulak açıklığına kadarki en yüksek mesafe

Arka bacak uzunluğu: Bacak kaidesinin üst kısmından en uzun parmağın (tırnak dahil) uç kısmına kadar olan mesafe

Arka ayak uzunluğu: Arka ayak topuk çıkıntısından 4. parmağın bitimine kadar olan kısım (tırnak dahil)

Dördüncü parmak uzunluğu: 4. parmağın kaidesindesinden tırnak bitimine kadar olan mesafe

Ön bacak uzunluğu: Sağ ve sol ön bacaklarda kaidenin üst kısmından en uzun parmağın (tırnak dahil) uç kısmına kadar olan mesafe

Sağ kulağın yatay çapı: Burun- kuyruk hizasından, açıklığın en geniş kısmı

Sol kulağın yatay çapı: Burun- kuyruk hizasından, açıklığın en geniş kısmı

Sağ kulağın dikey çapı: Dorso-ventralden açıklığın en geniş kısmı

Sağ kulağın dikey çapı: Dorso-vebtralden açıklığın en geniş kısmı

Sağ göz yatay çapı: Burun- kuyruk hizasından (lateral), göz açıklığın en geniş kısmı

Sağ göz dikey çapı: Dorso-ventralden gözün en geniş kısmı

Sol göz yatay çapı: Burun- kuyruk hizasından, gözün en geniş kısmı

Sol göz dikey çapı: Dorso-ventralden gözün en geniş kısmı

Nostril-göz mesafesi: Nostril ile göz arası mesafe

Rostrum-Göz mesafesi: Gözün ön ucundan rostrumun ucuna olan mesafe

Pileus indeksi: Pileus genişliği/pleus uzunluğu x 100

Frontal indeksi: Frontal genişliği/frontal uzunluğu x 100

Baş indeksi: Baş genişliği/baş uzunluğu x 100

Vücut indeksi: Vücud genişliği/baş+gövde uzunluğu x100

Ayak indeksi: Sağ arka ayak uzunluğu/sağ arka bacak uzunluğu (tırnak dahil) x100

Kuyruk indeksi: Kuyruk uzunluğu/baş+gövde uzunluğu x100

Rostrum-göz/baş indeksi: Rostrum-gözün ön ucu mesfesi/baş uzunluğu x 100

Gözlem sırasında toplanan örnekler ile Adıyaman Üniversitesi Zooloji Laboratuvar'ındaki bazı örnekler bir araya getirilerek 176 örneğin morfolojisi incelenmiştir. Arazi çalışmalarında gözlem yapılan lokalitele bilgileri ve morfolojik değerler her tür için ayrı olacak şekilde tablolar halinde verilmiştir. Çalışma için Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nce **21264211(Biyoçeşitlilik Araştırma İzinleri)-E.842345** sayılı ve 12.03.2020 tarihli Araştırma İzni alınmıştır.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

Lacertilia subordosundan, bölgede dağılış gösteren 8 familya ait 25 tür bulunmaktadır.

4.1. Lacertidae Familyası

4.1.1 *Apathya cappadocica* (Werner, 1902) Kayseri Kertenkelesi

4.1.1.1 Materyal

1.DU-2020/12 Midyat-Nusaybin/Mardin 04.06.2020; 2. DU-2020/13 Midyat-Nusaybin/Mardin 04.06.2020; 3. DU-2018/24 Demirışık, Baykan/Siirt; 4. DU-2015/2 Eğil/Diyarbakır 18.06.2015; 5. DU-2018/4 Sumaklı/Şanlıurfa 23.03.2018; 6. DU-2018/5 Sumaklı/Şanlıurfa 23.03.2018 7. DU-2018/6 Sumaklı/Şanlıurfa; 8. DU-2018/24 Karacivan, Çermik Diyarbakır 24.05.2018; 9. DU-2017/7 Ovabağ, Çınar/Diyarbakır 13.04.2017; 10. DU-2020/2, Akdizgin, Cizre /Şırnak 30.05.2020; 11.DU-2020/3 Zeve, Cizre/Şırnak 30.05.2020; 12. ZMADYU-2009/055 İslahiye/Gaziantep 28.04.2009. 13. ZMADYU-2009/058-1 Beşpınar Köyü, Şehitkamil/Gaziantep 28.04.2009; 14. ZMADYU-2009/058-2 Beşpınar Köyü, Şehitkamil/Gaziantep 28.04.2009; 15. DU-2018/10 Kantar, Gercüş/Batman 30.03.2018; 16. DU-2018/11 Kantar, Gercüş/Batman 30.03.2018.

4.1.1.2 Genel görünüş renk ve desen

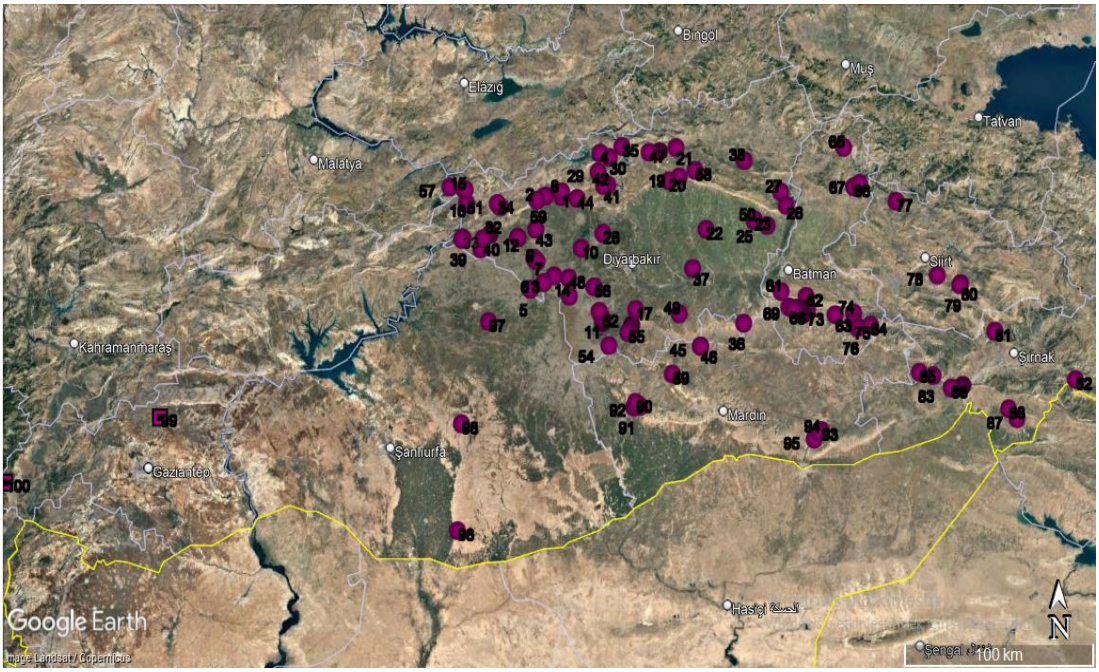
Dorsalde grimsi kahve veya koyu kahve zemin üzerinde, supracilardan başlayıp kuyruk başlarında birleşen, açık sarı veya açık turkuaz tonlarında birer çizgi bulunur (Şekil 4.1). Bazen bu çizgiler kesikli iken bazen kesintisiz devam eder. Bazı örneklerde bu çizgiler hiç bulunmaz. Bu çizgiler arasında boyuna uzanan siyah lekelenmeler görülür. Bu çizgi ile lateral çizgi arasında kalan temporal bant bölümünde çoğunlukla turkuaz renginde bir sıra halinde yuvarlak benekler bulunur. Bazı örneklerde ise zeminden daha açık tonlarda yuvarlak benekler tüm dorsali kaplar. Tüm örneklerde, kol ve bacak üstlerinde zeminden daha açık renkte benekler bulunur. Ventral taraf genelde kirli beyaz veya mavimsi beyaz tonlarındadır ve bazen küçük siyah noktalar bulunabilir. Bazı örneklerde kuyruk tamamen turkuaz renkteyken bazı örneklerde grimsi kahve veya turkuazdan grimsi kahveye dönüşen renklenme vardır. Kuyruk, baş ve gövde toplamının iki katı kadardır. Alt göz kapağında siyah kenarlı 3-11 puldan oluşan yarı saydam bir pencere bulunur.

Şekil 4.1 *Apathya cappadocica schmitdlerorum* 11.10.2013 Karacadağ. Fotoğraf: Murat YILDIRIM

4.1.1.3 Dağılış

Dünyada; Türkiye, İran, Irak, Suriye (reptil database), Türkiye'de; İç Anadolu, Doğu Akdeniz, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu (Baran vd. 2012). Çalışma süresince, bölgede 512-1465 m yükseklik (rakım) aralıklarında, 98 noktada toplam 235 örnek doğrudan gözlenmiştir. Gözlem yapılan lokaliteler Şekil 4.2'de gösterilmiştir.

Şekil 4.2 *Apathya cappadocica*'nın arazi çalışmalarında gözlendiği lokaliteler (Daireler bu çalışmaya, kareler müze örneklerine ait lokaliteler. Lokalitelere ait bilgiler Ek-2'de verilmiştir)

4.1.1.4 Morfoloji ve folidosis

Tüm örneklerde frontonasale, frontale ile temas etmez. Frontal plağa temas eden plak sayısı çoğunlukla 8, bir örnekte 9, Şırnak örneğinde de 10'dur. Oldukça büyük olan parietaller, küçük interparietale ve occipitale ile birbirlerinden ayrılmıştır. Sadece bir örnekte occipitale plak nokta şeklinde parietal üzerinde bulunur ve parietaller interparietale bitiminden sonra temastadır.

Tüm örneklerde her iki tarafta 4 supraocularia bulunur. Postnasalia Şırnak, Batman ve Mardin örneklerinde 2, Diyarbakır, Siirt ve Gaziantep örneklerinde 3'tür. Şanlıurfa örneklerinde ise 2 veya 3'tür. Her iki yanda supraciliaria 6-9 arasında değişirken, supraciliar granüller kesintisiz olup, sayısı 12-19 arasında değişmektedir. Subocular önündeki supralabialia her iki yanda 5, bir örnekte sağ tarafta 4, başka iki örnekte de bir yanda 6 diğer yanda 5 şeklindedir. Bazı örneklerde 2. veya 3. supralabial plaklar iki veya üç parçaya ayrılmıştır. Sublabialia her iki tarafta 6-8 arasında değişir. İnframaksilar çift bir örnekte 4, diğerlerinde ise 5'er tanedir olup son plağın altında çoğunlukla 3 küçük plak daha bulunur.

Örneklerin tümünde massetiricum bulunmazken tympanicum bulunur ve genelde rahatlıkla ayırt edici büyüklükte olup, (Batman örneklerinin birinde çok küçük) tek veya iki parçalıdır. Supratemporalia genelde her iki tarafta 2'şer tane, bazılarında tek parça veya 3-4 parçaya ayrılmıştır. Her iki tarafta alt göz kapağında yarı saydam penceredeki siyah kenarlı pul sayısı 3-11 arasında değişmektedir. Burun deliği bütün örneklerde birinci supralabiale ile temastadır. Anal plak bir örnekde 2 parçalı, diğer tüm örneklerde ise tek ve büyüktür. Anal plağı saran plak sayısı 4-7 arasında değişmektedir. Femoral por her iki tarafta 19-23 tanedir. Subdigital lamel sayıları her iki tarafta 20-27 tane bulunmaktadır. Kuyruk uzunluğu kuyruğu sağlam olan iki örnekte 95-102 mm dir. Kuyruğu rejenere olmuş 6 örnekte ise 72-96'dır. Kuyruğun rejenere olan kısımlardaki halkaların yüksekliği, orijinal olanlardan daha kısadır. Ventralianın boyuna sırası 6, 6+2 veya 8 şeklindedir. Ventralianın enine sırası ise 26-30 arasında değişmektedir. Türe ait folidosis, vücut ölçüm ve indeksleri aşağıdaki Tablo 4.1'de verilmiştir.

Tablo 4.1 *Apathya cappadocica*'ya ait morfometrik ve meristik değerler

	n	min.	max.	ort.	std. s
Pileus Uzunluğu	15	12,01	22,22	16,65	3,31
Pileus Genişliği	16	5,39	9,72	7,388	1,33
Baş Uzunluğu Sağ	15	11,54	22,14	16,41	3,12
Baş Uzunluğu Sol	16	11,56	22,16	16,69	3,08
Baş Genişliği	16	7,28	14,18	10,51	2,23
Başın Yüksekliği	16	5,03	11,14	8,43	2,00
Frontal Plak Uzunluğu	16	3,78	6,03	4,78	0,69
Frontal Plak Genişliği	16	2,02	4,09	3,20	0,57
Frontale Temas Eden Pul Sayısı	16	8	10	8,33	0,72
Rostrum Uzunluğu	16	1,12	2,11	1,74	0,32
Rostrum Genişliği	16	1,69	3,75	2,60	0,58
Mentale Uzunluğu	16	1,71	3,4	2,29	0,50
Mentale Genişliği	16	1,62	4,03	2,97	0,75
Parietal Sağ Uzunluğu	16	3,09	8,32	5,62	1,54
Parietal Sağ Genişliği	16	2,21	3,81	2,92	0,49
Parietal Sol Uzunluğu	16	3,74	7,98	5,58	1,37
Parietal Sol Genişliği	16	2,18	3,98	2,87	0,49
İnterparietal Uzunluğu	16	2,2	3,43	2,66	0,43
İnterparietal Genişliği	16	1,18	2,13	1,67	0,29
İnternasal(Frontonasale) Uzunluğu	16	1,8	3,66	2,69	0,56
İnternasal(Frontonasale) G	16	2,12	3,88	3,04	0,53
Nostril-Göz Arası Sağ	15	3,18	6,92	5,08	1,12
Nostril-Göz Arası Sol	15	3,21	9,83	5,48	1,72
Rosrtum-Göz Sağ	15	4,91	9,46	6,95	1,39
Rosrtum-Göz Sol	15	5,2	9,52	7,31	1,40
İki Burun Deliği Arası Mesafe	15	1,36	3,08	2,20	0,55
Supralabiale Sağ	16	4	6	5	0,37
Supralabiale Sol	16	5	6	5,13	0,35
Sublabiale Sağ	15	6	8	6,5	0,65
Sublabiale Sol	15	6	7	6,57	0,51
Anal Plağı Saran Plak Sayısı	13	4	7	5,16	1,02
Femoral Por Sayısı Sağ	14	15	24	20,76	2,20
Femoral Por Sayısı Sol	14	15	23	20,83	2,12
Subdigital Lamel Sağ	16	20	27	23,73	1,94
Subdigital Lamel Sol	15	21	28	24,07	2,26
Ventral Boyuna	15	26	30	28,14	1,09
Rostrum Collare Arası	16	18,66	32,54	25,50	4,26
Collar-Anal	16	32,35	53,12	43,46	6,35
Total Vücut Uzunluğu	3	145,83	188,76	163,46	22,46
Baş+ Gövde Uzunluğu	16	50,67	86,12	67,17	11,35
Gövde Çapı	16	9,65	25,044	13,91	3,63
Sol Arka Bacak Uzunluğu	1	38,46	38,46	38,46	
Sağ Ön Bacak Uzunluğu	1	26,49	26,49	26,49	
Sol Ön Bacak Uzunluğu	1	26,7	26,7	26,7	
Gözün Yatay Çapı Sağ	1	4,49	4,49	4,49	
Gözün Dikey Çapı Sağ	1	2,57	2,57	2,57	
Gözün Yatay Çapı Sol	1	4,58	4,58	4,58	
Gözün Dikey Çapı Sol	1	2,67	2,67	2,67	
Sağ Kulağın Yatay Çapı	1	2,17	2,17	2,17	
Sağ Kulağın Dikey Çapı	1	3,7	3,7	3,7	
Sol Kulağın Yatay Çapı	1	2,04	2,04	2,04	
Sol Kulağın Dikey Çapı	1	3,48	3,48	3,48	
Frontal İndeksi	16	49,38	74,09	65,81	6,62
Pileus İndeksi	16	40,67	48,07	44,57	2,39
Baş İndeksi	16	49,35	73,86	62,79	5,25
Rostrum- Collare/Collare-Anal İndeksi	16	49,02	68,58	58,81	6,20
Rosrtrum-Göz/ Baş Uzunluğu İndeksi	14	29,61	45,74	41,07	5,26

4.1.2.5 Biyoloji ve ekolojisi

Küçük taş yığınlarından büyük kayalıklara, az bitkili yerlerden ağaçlık habitatlara, su kenarlarından daha yüksek yerlere kadar değişik habitatlarda, köprü, harabe ve ev duvarlarında gözlenmiştir. 500-1500 m arasındaki yüksekliklerde görülmüştür. Böceklerle beslendiği gözlenmiştir. Baharda çiftleşme zamanı, erkek birey, dişiyi baş ve bacak bölgesinden ısırma davranışı göstermektedir**.** *Timon kurdistanicus, Ophisop elegans, Laudakia stellio, Mediodactylus heterosercus, Heremites vittatus* simpatrik yaşadığı türlerdir.

4.1.2.6 Değerlendirme

Bird (1936), Gaziantep'de *Lacerta cappadocica wolteri* alttürünün*;* Clark ve Clark (1973) alttür ayrımı yapmadan bölgede *Apathya cappadocica* türünün dağılış gösterdiğini; Mülder (1995) ve Sindaco vd. (2000), *Lacerta cappadocica'*yı alttürlerine ayırmadan bölgede dağılış gösterdiğini belirtmişlerdir. Başoğlu ve Baran (1977) bölgede *Lacerta cappadocica wolteri'*nin Mardin, Gaziantep, Siirt ve Ergani-Maden'de dağılış gösterdiğini beirtmiştir.

Eiselt (1979), Anadolu, Irak ve İran'daki *Apathya cappadocica* alttür dağılışını araştırmış ve *Apathya cappadocica muhtari* ve *Apathya cappadocica schmitdlerorum* alttür kayıtlarını ilk defa bu çalışma ile vermiştir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde *Apathya cappadocica wolteri* (Gaziantep), *Apathya cappadocica muhtari* (Şanlıurfa, Mardin, Diyarbakır), *Apathya cappadocica schmitdlerorum* (Diyarbakır, Şanlıurfa) ve *Apathya cappadocica urmiana* (Siirt, Mardin) alttürlerinin dağılış gösterdiğinin bilgisini vermiştir. Akelma (2007) Diyarbakır'da, Yıldız vd., (2013a,b) Şanlıurfa ve Karacadağ'da *Apathya cappadocica'* nın dağılış gösterdiğini bildirmiştir.

Aynı habitata ait örneklerde pileus indeksi dişilerde, erkeklerden biraz daha uzunken baş indeksinde tam tersi durum söz konusudur (Şekil 4.3). Baş indeksi en yüksek Batman örneğinde iken, en düşük Mardin örneklerinden birine aittir. İncelenen örneklerde frontal indeks 49,38-65,81 aralığında olup ortalaması 6,62'dir. Pileus indeksi 40,67-48,07 aralığında olup, ortalaması 44,57'dir. Baş indeksi 49,35-73,86 aralığında olup, ortalaması 62,79'dur. Rostrum-göz/baş indeksi 29,61-45,74 aralığında olup ortalaması 41,07'dir.

Femoral por sayısı sayısını Bodenheimer (1944) de 20- (20,5)- 21, Eiselt (1976)'de 16-(21,6)-25, Kumlutaş ve Olgun (1999) ise 20-(21,8)-24 aralığında olduğunu ifade etmişlerdir. Örneklerimizde 15-(20,8)-24 arasında olduğu, en az femoral por sayısı 15 ile bu çalışmadaki örneklerde görülmüştür. Subdigital lamel sayısı Bodenheimer (1944) de 24- (26.0)- 28, Eiselt (1976) de 21-(26,0)-29, Kumlutaş ve Olgun (1999) ise 20-(21,8)-24'tür. Örneklerimizde 20-(23,7)-27 aralığındadır. Ventralia enine Bodenheimer (1944) de 27-(28.0)-29, Kumlutaş ve Olgun (1999) 25-(27,7)-30 iken bizim örneklerde 26-(28.14)-30'dur Alt göz kapağındaki şeffaf pul sayısı Bodenheimer (1944) de 9- (10,0)- 11, Kumlutaş ve Olgun (1999) 6- (6,3)-8 iken bizim örneklerde sağ tarafta 4-(5,33)-11 sol tarafta 3-(6,2)-10'dur.

İncelenen örneklerde alt göz kapaklarında siyah kenarlı 3-11 pencereden oluşan yarı saydam bir kapsülün bulunması, subdigital lamellerin karinalı olması, postocularia'nın 2-3 olması, preocular önündeki supralabiale sayısını genelde 5, nadiren 6 olması, ventralianın 6, bazen 8 olması, massetericum bulunmazken tympanicumun belirgin olması gibi özellikler Başoğlu ve Baran (1977) ve Eiselt (1979) benzerlik gösterdiğinden, bölgedeki tür *Apathya cappadocica* olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmalarda sözü edilen alttürlerin dağılış sahası, renk-desen farklılıkları ve folidosis özellikleri bakımından incelenen örnekler Bird (1936), Başoğlu ve Baran (1977) ve Eiselt (1979) ile benzerlik gösterdiğinden bölgede dağılış gösteren tür *Apathya cappadocica*'dır. Alttür olarak ise *Apathya cappadocica muhtari* (Şanlıurfa, Diyarbakır, Mardin, Batman, Siirt), *Apathya cappadocica schmitdlerorum* (Diyarbakır, Şanlıurfa), *Apathya cappadocica urmiana* (Şırnak) *ve Apathya cappadocica wolteri* (Gaziantep) dağılış göstermektedir.

4.1.2. *Timon kurtdistanicus* (Suchow, 1936) Siirt Kertenkelesi

4.1.2.1 Materyal

1. DU-2020/15 Zorova, Eruh/Siirt 06.06.2020; 2. DU-.2020/16 Danila, Pervari/Siirt 07.06.2020; 3. DU-2018/14, Hasankeyf- Büyükdere/Batman 01.04.2018

4.1.2.2 Genel görünüş renk ve desen

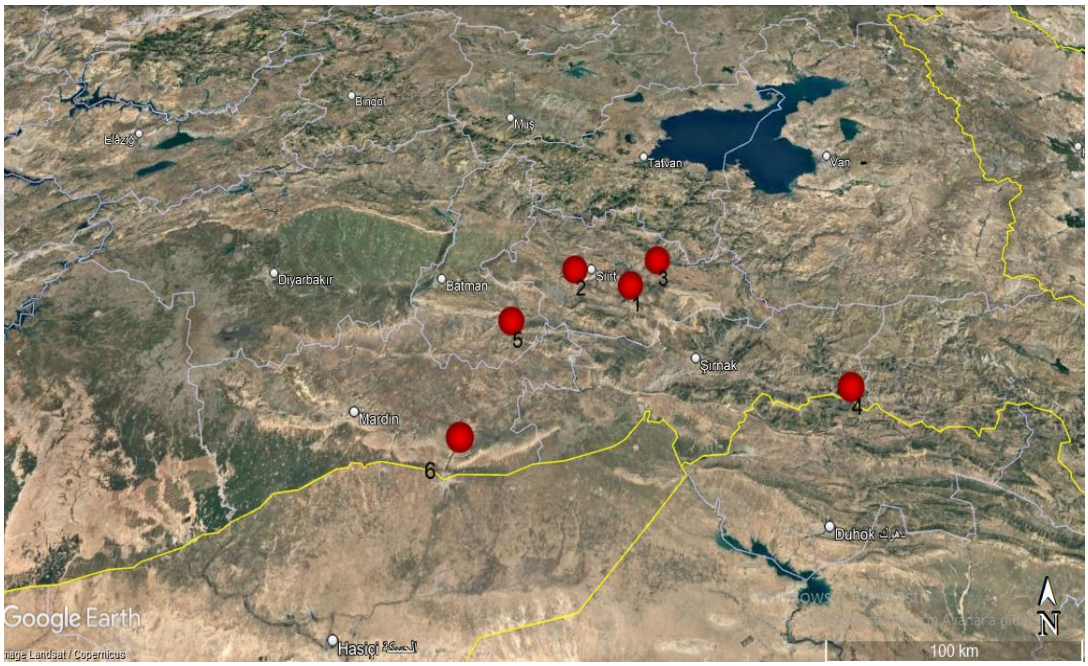
Oldukça büyük bir türdür. Dorsal rengi kahverengimsi-gri veya yeşilimsi kahve tonlarındadır. Bu zemin üzerinde koyu kahve noktalar bulunur. Dil uzun, çatallı ve siyahtır. Eşeysel dimorfizm görülmektedir. Özellikle üreme dönemi, erkeklerde başın üstü, şakaklar ve çenenin alt tarafında siyah renk, boynun alt tarafı ve çevresinde turuncu- kızıl renklenme meydana gelir (Şekil 4.3). Dişilerde baş üstü ve çene altı mavimsi gri tonlarındadır. Vücudun yanlarında açık yeşil renkte, dağınık birkaç sıralı yuvarlak benekler vardır. Bu benekler kuyrukta da biraz devam eder. Jüvenil olanlarda ise bu renklenmeler görülmezken dorsalde siyah ve beyazımsı minik noktalar görülür. Kuyruğu sağlam ve rejenere olmayan bir örnekte, kuyruk uzunluğu baş+gövde uzunluğunun yaklaşık 2,5 katıdır.

Şekil 4.3 *Timon kurdistanicus* (Soldaki erkek, sağdaki dişi) Eruh/Siirt. 06.06./2020

4.1.2.3 Dağılış

Dünyada**;** Kuzeybatı İran, Kuzeydoğu İran ve Güneydoğu Türkiye (Reptiledatabase, 16.5.2011). Türkiye'de; Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden Mardin, Siirt, Şırnak ve Hakkari (Baran vd., 2012; Sindaco., 2000). Arazi çalışmalarında 6 farklı lokaliteden 21 örnek gözlenmiştir. Gözlem lokaliteleri Şekil 4.4'te gösterilmiş, gözlem bilgileri Tablo 4.2'de verilmiştir.

Şekil 4.4 *Timon kurdistanicus*'un arazi çalışmalarında gözlendiği lokaliteler

Tablo 4.2 *Timon kurdistanicus*'un gözlem bilgileri

No	İl	İlçe	Mevki	Utm Zone	Utm X	Utm Y	Yükseklik	Tarih	Birey Sayısı
1	Siirt	Eruh	Zorova	38	250997	418850	720	6.06.2020	4
2	Siirt	Merkez	Gökçebağ	37	753155	4199069	903	16.07.2020	1
3	Siirt	Pervari	Danila	38	265184	4201218	1464	7.06.2020	12
4	Şırnak	Uludere	Sınır- Andaç	38	344493	4135537	1362	31.08.2019	1
5	Batman	Hasankeyf	Büyükdere	37	723764	4172112	1052	01.04 2018	1
6	Mardin	Midyat	Beyazsu 2	37	703486	4118158	670	4.06.2020	2

4.1.2.4 Morfoloji ve folidosis

1 dişi, 1 erkek ve bir juvenil örnek incelenmiştir. Tüm örneklerde frontale ile temas eden plak sayısı 8, frontonasale plak frontale ile temas etmezken 2. ve 3. supraoculer plaklar geniş temastadır. Suapraciliare sağ ve sol tarafta 4-5 arasında, supraciliar granüller ise sağ tarafta 3-5, sol tarafta ise 4-5 arasındadır. Parietaller oldukça büyük olup, interparietale ve occipital plaklarla birbirlerinden tamamen ayrılmıştır. Her iki tarafta 2'şer küçük postnasal bulunur. Burun deliği nasal plağı tamamen kaplamış olup rostrum, birinci supralabiale, supranasale ve postnasale ile daima temastadır. Jüvenil örnekte her iki tarafta da preoculare ile frenale arasında aşağı doğru küçük bir plak daha mevcuttur. İnterparietalin şekli örneklerde değişkenlik göstermektedir. Collare tırtıklı olup, 10 tane puldan oluşmaktadır. Tüm örneklerde suboculare önündeki supralabiale sayısı her iki tarafta 4'er tanedir. Massetericum büyük ve belirginken, tympanicum birkaç parçaya ayrılmıştır. Her iki tarafta 2'şer tane supratemporal plak bulunmaktadır. Tüm örneklerde 1 büyük anal plak ve bu plağın çevresinde 8-10 tane küçük plak vardır. Subdigital lamel sayısı sağda 26 iken sol da 25-27 arasında değişir. Dorsalia boyuna 33-35, ventralia enine 31-33, ventralia boyuna 8+2 tanedir. Kuyruğu sağlam bir örnekte, kuyruktaki halka sayısı 112'dir. Dorsalia lateralden itibaren karinalıdır. Vücut ölçümleri ve folidosis ile ilgili diğer bilgiler Tablo 4.3'te verilmiştir.

4.1.2.5 Biyoloji ve ekolojisi

Genelde kayalık, meşelik ve bodur ağaçların olduğu alanlarda daha sık rastlanmıştır. Ergin örnekler haziran ayının başlarında rastlanmıştır. Juvenil hariç, rastlanan bütün örnekler çiftler halindedir. Bu da bize haziran ayının çiftleşme zamanı olduğunu gösterir. Örnekler öğlen saatlerinde daha çok görülmüştür. Oldukça ürkektir. Yakalandığı zaman ısırma davranışı gözlenmiştir. Bütün örneklerde, özellikle boyun ve ön ekstremiterde, 1-5 tane keneye rastlanmıştır. *Apathya cappadocica, Laudakia stellio, Heremites auratus, Hemerhois ravergieri, Ophisops elegans* ile simpatrik yaşamaktadır.

Tablo 4.3 *Timon kurdistanicus*'a ait morfometrik ve meristik değerler

cinsiyet	dişi	erkek	Jüvenil
Pileus Uzunluğu	24,85	22,06	10,98
Pileus Genişliği	12,13	10,77	6,3
Baş Uzunluğu Sağ	23,36	20,19	10,05
Baş Uzunluğu Sol	23,28	20,15	10,37
Baş Genişliği	14,84	13,12	7,01
Başın Yüksekliği	11,86	10,72	5,86
Frontal Plak Uzunluğu	5,61	5,87	3,74
Frontal Plak Genişliği	3,62	4,16	2,05
Rostrum Uzunluğu	1,39	2,28	1,27
Rostrum Genişliği	13,05	3,31	2,04
Mentale Uzunluğu	1,62	2,57	1,47
Mentale Genişliği	3,02	3,25	2,1
Parietal Sağ Uzunluğu	7,17	7,12	3,01
Parietal Sağ Genişliği	4,53	4,69	2,88
Parietal Sol Uzunluğu	6,94	7,27	3,34
Parietal Sol Genişliği	2,44	4,49	2,79
İnterparietal Uzunluğu	2,49	3,72	2,17
İnterparietal Genişliği	0,45	2,4	2,32
Occipital Uzunluğu	3,17	2,34	0,86
Occipital Genişliği	3,31	3,49	2,41
Frontoparietale Sağ Uzunluğu	4,51	4,21	2,03
Frontoparietale Sağ Genişliği	2,61	3,13	2,06
Frontoparietale Sol Uzunluğu	4,67	4,55	2,32
Frontoparietale Sol Genişliği	1,16	3,05	2,12
Prefrontal Sağ Uzunluğu	3,51	4,17	1,82
Prefrontal Sağ Genişliği	2,18	2,65	1,89
Prefrontal Sol Uzunluğu	3,77	4,2	1,63
Prefrontal Sol Genişliği	2,04	2,44	1,84
İnternasal(Frontonasale) Uzunluğu	2,28	3,02	1,93
İnternasal(Frontonasale) Genişliği	3,83	4,1	3,03
Postnaslia	2	2	2
Supranasale Sayısı	2	2	2
Supraocular Sayısı	4	4	4
Supraciliaria Sağ	5	4	5
Supraciliaria Sol	4	4	5
Supraciliar Granüller	5	3	5
Supraciliar Granüller	5	4	5
Gözün Yatay Çapı Sağ	6,37	6,32	4,01
Gözün Dikey Çapı Sağ	2,59	3,05	2,11
Gözün Yatay Çapı Sol	6,64	6,33	3,93
Gözün Dikey Çapı Sol	2,54	3,23	2,97
Nostril-Göz Arası Sağ	5,46	5,77	2,99
Nostril-Göz Arası Sol	5,32	5,84	2,92
Rosrtum-Göz Sağ	9,34	8,41	4,4
Rosrtum-Göz Sol	9,65	9,38	4,44
Sağ Kulağın Yatay Çapı	2,07	2,85	1,55
Sağ Kulağın Dikey Çapı	4,32	4,59	2,59
Sol Kulağın Yatay Çapı	2,08	3,05	1,49
Sol Kulağın Dikey Çapı	3,89	4	2,52

Tablo 4.3 (Devam)

İki Burun Deliği Arası Mesafe	**2,63**	**3,4**	**2,05**
Supralabiale Sağ	4+2	4+2	4+2
Supralabiale Sol	4+2	4+2	4+2
Sublabiale Sağ	7	7	7
Sublabiale Sol	7	7	7
İnframaksilaria Çift	5	5	5
Supratemporalia		2	2
Massetericum	orta büyüklükte	büyük	büyük
Tympanicum	parçalı	parçalı	parçalı
Frenale	1	1	1
Anal Plağı Saran Plak Sayısı	10	9	8
Femoral Por Sayısı Sağ	18	19	16
Femoral Por Sayısı Sol	19	19	16
Subdigital Lamel Sağ	26	26	26
Subdigital Lamel Sol	27	25	26
Dorsalia Boyuna	89		
Dorsalia Enine	33	34	34
Ventral Enine	33	31	31
Vüvudu Saran Pul Sayısı	43	44	44
Ventral Boyuna	8	8	
Collare Plak Sayısı	10	10	10
Marjinal-Collar	19	20	19
Rostrum Collare Arası Mesafe	38,5	31,1	15,4
Collar-Anal Arası Mesafe	84,03	61,32	25,32
Total Vücut Uzunluğu		312,11	
Baş+ Gövde Uzunluğu	123,16	90,64	41,82
Gövde Çapı Ön	12,23	10,85	4,87
Gövde Çapı Orta	23,85	16,38	6,4
Gövde Çapı Son	18,34	13,17	5,5
Kuyruk Uzunluğu	210.56mm(kısmen rejenere)	221,47	
Kuyruk Halka Sayısı	rejenere	112	kopuk
Sag Arka Bacak Uzunluğu	76	52,86	27,4
Sol Arka Bacak Uzunluğu	74,34	52,39	27,02
Sağ Ön Bacak Uzunluğu	38,68	33,48	14,11
Sol Ön Bacak Uzunluğu	39,47	32,45	15,29
4.Parmak Uzunluğu Sağ	23,57	18,23	
4.Parmak Uzunluğu Sol	24,41	18,56	
Ayak Uzunluğu (Tırnaksız)	36,42	27,15	
Ayak Uzunluğu (Tırnak dahi)	36,75	27,66	
Pileus İndeksi	48,81	48,82	57,37
Frontal İndeksi	64,52	70,86	54,81
Baş İindeksi	63,52	64,98	69,75
Vücut İndeksi	19,36	18,07	15,30
Bacak İndeksi	61,70	58,31	65,51
Ayak İndeksi	48,35	52,32	
Kuyruk İndeksi	70,95		

4.1.2.6 Değerlendirme

Türün ülkedeki ilk kaydı Başoğlu (1945) tarafından Siirt Hüseyni'den verilmiştir. Başoğlu ve Baran (1977) ve Eiselt (1968) Baykan, Siirt ve Mardin'de; Clark ve Clark (1973) Baykan'da; Sindaco vd. (2000) Mardin, Siirt ve Hakkari'de; Ilgaz ve Kumlutaş (2008) Mardin ve Siirt'de; Baran vd. (2012), Siirt, Mardin ve Şırnak'da dağılış gösterdiğini belirtmiştir. Teynie (1987, 1991), Eruh'da *Lacerta princeps kurdistanicus* alttürünün dağılış gösterdiğini bildirmiştir. Eruh, Pervari, Uludere, Midyat-Nusaybin arası ve Hasankeyf'den lokaliteler ekleyerek, dağılış alanı genişletilmiş ve güncellenmiştir.

Başoğlu ve Baran (1977)'da supraciliaria 4-6 iken incelenen örneklerde 4-5 tanedir. Başoğlu ve Baran (1977)'da supraciliar granüller 0-7 iken incelenen örneklerde 3-7 tanedir. Başoğlu ve Baran (1977)'da ventralianın boyuna sıra sayısı 8, incelenen örneklerde de 8 tanedir. Başoğlu ve Baran (1977)'da ventalianın enine 28-32 iken örneklerimizde 31-33 tanedir. Dorsalia enine sayısı Başoğlu ve Baran (1977)'da 33-42 iken örneklerimizde 33-34 tanedir. Femoral delik sayısı Başoğlu ve Baran (1977)'da 16-21 iken örneklerimizde 16-19 tanedir.

Pileus indeksi (Şekil 4.6) Eruh dişi ve Pervari erkek örneklerinde aynı iken, Hasankeyf jüvenil örneğinde daha büyüktür. Bu durum, pileus indeksinde cinsiyet farkının bulunmadığını gösterir. Baş ve ayak indeksinde erkek bireyde dişiden biraz daha fazladır. Dişi bireyin vücut ve bacak indeksi erkek bireyden daha fazladır. Jüvenil örneğin baş ve bacak indeksi ergin bireylerden fazla iken, vücut indeksi daha azdır.

Başoğlu ve Baran (1977) çalışmalarında bahsettikleri genel görünüş, renk, desen ve folidosis özellikleri ile benzerlik gösterdiği için tür, *Timon kurdistanicus* olarak değerlendirilmiştir**.**

4.1.3 *Ophisops elegans* Ménétrıés, 1832 Tarla kertenkelesi, Yılan Gözlü Kertenkele

4.1.3.1 Materyal

1. DU-2018/25 Uludere/Şırnak 16.10.2018; 2. DU-2020/7 Silopi /Şırnak 30.03.2020; 3. DU-2020/8 Silopi/Şırnak 30.03.2020; 4. DU-2020/9 Silopi/alanı/Şırnak 30.03.2020 5. DU-2017/24 Mazıdağı/Mardin 19.04.2017; 6. DU-2018/13 Kantar Gercüş/Batman 30.03.2018; 7. DU-2017/22 Sason/ Batman 25.05.2017; 8. DU-2018/8 Geçitaltı Kozluk/ Batman 29.03.2018; 9. DU-2017/16 Yamanlar, Gercüş/Batman 29.04.2017; 10. DU-2017/17 Yamanlar, Gercüş/Batman 29.04.2017; 11. DU-2015/1 Sinek Çayı, Çermik /Diyarbakır 16.06.2015; 12.DU-2017/9 Çınar,Ovabağ/Diyarbakır 13.04.2017; 13. DU-2019/12 Kulp- Muş sınırı/Diyarbakır 22.08.2019; 14.DU-2018/16 Yazçiçeği, Çınar/Diyarbakır 22.04.2018; 15. DU-2018/17 Yazçiçeği, Çınar/Diyarbakır 22.04.2018; 16. DU-2018/18 Yazçiçeği Çınar/Diyarbakır 22.04.2018; 17. DU-2020/16 Eruh Köprü /Siirt 06.06.2020; 18. DU-2020/17 Eruh Köprü /Siirt 06.06.2020; 19. DU-2020/19 Danila, Pervari /Siirt 07.06.2020; 20. DU-2020/20 Danila, Pervari /Siirt 07.06.2020; 21. DU-2019/1 Baykan/Siirt 07.04.2019; 22. DU-2019/2, Baykan/Siirt 07.04.2019; 23. DU-2019/3 Baykan/Siirt 25.04.2019; 24. DU-2017/30 Merkez/Diyarbakır 22.03.2017; 25. ZMADYU-2017/076 Eyübiye/Şanlıurfa 1.05.2017; 26. ZMADYU-2003/10, 1.07.2003 Tülmen/Şanlıurfa; 27. ZMADYU-2015/67 Doluca/Adıyaman 17.04.2015; 28. ZMADYU-2015/64 /Adıyaman 10.04.2015; 29. ZMADYU 65/2007-1, Küplüce/ Kilis 25.04.2007; 30. ZMADYU 65/2007-2, Küplüce/ Kilis 25.04.2007 31. ZMADYU 65/2007-1, Küplüce/ Kilis 25.04.2007

4.1.3.2 Genel görünüş renk ve desen

İncelenen örneklerin boy uzunlukları en fazla 160 mm' ye yaklaşmaktadır. İnce yapılı ve narindirler. Renk ve desen farklılıklar gösterir. Sırtın zemin rengi gri ve kahvenin farklı tonlarındadır. Göz kapakları birleşerek gözün önüde saydam bir kapsül oluşturmuştur. Gözleri açılıp kapanmaz, daima açıktır. Örneklerin çoğunda Supraciliardan geriye doğru sarımsı beyaz tonlarında birer şerit uzanır. Bu şerit genelde kesintisizken bazı örneklerde kesintili olabilir. Lateralde supralabial hizasından başlayan sarımsı beyaz bir şerit daha bulunur. Bu şeritler arasındaki bant genelde turuncu tonlarında, bazen zemin renginde veya daha koyudur ve üzerinde

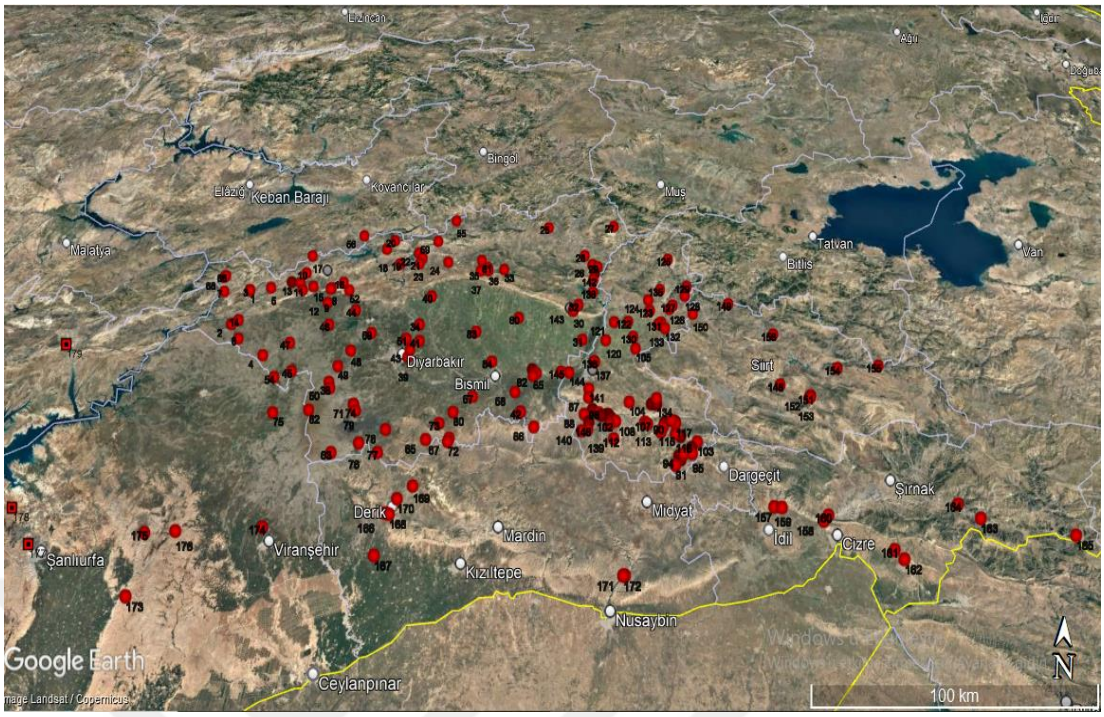
boyuna uzanan siyah lekeler vardır. Vertebrral bölge genelde sade ve supracilar şerite yakın kısımda siyah dağınık noktalar bulunur (Şekil 4.5). Bu renklenmeler erkeklerde daha canlı ve daha fazla iken dişilerde genelde daha azdır. Özellikle arka bacak üstlerinde zeminden daha açık, yuvarlak benekler bulunur. Ventral taraf genelde beyaz tonlarında, bazen baş altı ve boyun yanlarında siyah noktalar görülür.

Şekil 4.5 *Ophisops elegans* Gercüş/ Batman. 2017

4.1.3.3 Dağılış

Dünyada; Gürcistan Cumhuriyeti, Ermenistan, Azerbaycan, Güneydoğu Bulgaristan, Yunanistan, Kıbrıs, Türkiye, Rusya (Çeçenistan ve Dağıstan), Cezayir, Mısır, Batı Suriye, Lübnan, İsrail, Ürdün, Irak, İran (Reptile database 06.05.2021). Türkiye; Doğu Karadeniz hariç diğer tüm bölgelerimizde dağılış gösterir (Baran vd., 2012). Bölgemizde, çalışma süresince 174 noktada 382 örnek doğrudan gözlenmiştir. Gözlem yapılan lokaliteler Şekil 4.6'de gösterilmiştir.

Şekil 4.6 *Ophisops elegans*'ın arazi çalışmalarında görüldüğü lokaliteler (Daireler bu çalışmaya, kareler müze örneklerine ait lokaliteler Lokalite bilgileri Ek-3'te verilmiştir)

4.1.3.4 Morfoloji ve folidosis

Farklı lokalitelerden toplam 31 örnek incelenmiş ve ölçümleri alınmıştır. Sırt ve kuyruk pulları karinalıdır. Başın ön kısmında, frontale- prefrontale-forontonasale bölümünün ortasında, uzunlamasına bariz bir çukurluk bulunur. Collare ventralde vücut pullarıyla birleştiğinden ayırt edilemez. Ventralia boyuna 6+2 veya 6+4 şeklindedir. 28 örnekte postnasal her iki tarafta 2'şer tanedir. 2 örnekte (Kilis ve Adıyaman), sağda 1, solda 2 tanedir. Bir örnekte (Mazıdağ) ise her iki yanda da 1'er tane bulunur. Bu örnekte nasal plaklar supranasal bölümüne kadar genişleyip kanca şeklini almıştır. 30 örnekte 1 çift supranasal bulunur ve bunlar rostrum ile frontonasal plakları birbirinden ayırır. 1 örnekte (Adıyaman) supranasal plaklar bulunmaz ve rostrum ile forontonasal birbiri ile temas halindedir. Bu örnekte nostril rostrum ile temas halindir. Diğer 30 örnekte nostril nasal ile supranasal arasındaki çizgide bulunur. Örneklerin tümünde her iki tarafta frenale 1'er tanedir. Massetericum gözlenmemiştir. Tympanicun oldukça büyük ve tek parça halindedir. Bütün örneklerde occipital bulunmaktadır. Occipital ve İnterparietal bazı örneklerde temasta iken bazılarında aralarında küçük bir plak daha bulunmaktadır. Pariatteller, occipital ve interparietal ile birbirinden ayrılmıştır. Ancak bir örnekte (Silopi) bu iki plak arasında temastadır. İnframaksilar çift 1 örnekte (Mazıdağı) 6 çift, diğer örneklerde ise çoğunluk 5+1, az

kısmında ise 5+2 şeklindedir. Genelde 1 büyük anal plak ve üzerinde 1 büyük preanal plak bulunmaktadır. Anale plağı çevreleyen 5-7 plak mevcut olup, yuvarlağımsı bir görüntü oluşturur. Bir örnekte (Kilis) preanal plakların üzerinde düzenli hizalanmış dikdörgen şeklinde bir sıra pul net bir şekilde kendini gösterir. Diğer örneklerde böyle bir yapıya rastlanılmamıştır. Femoral por sayıları 30 örnekte her iki tarafta da 8-12 arasında, genellikle 10 tanedir. 1 örnekte (Mazıdağı) ise her iki tarafta 13 tane bulunur. Femoral porlar genelde tam diz eklemine kadar ulaşmaz. Ancak 3 örnekte (Sason, Gercüş, Çınar) neredeyse diz eklemine kadardır. Kuyruk uzunluğu baş + gövde uzunluğunun 2 ile 3 katı arasında değişir. Diğer vücut ölçüm oranları Tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4.4 *Ophisops elegans*'ın morfometrik ve meristik değerler

	n	**min.**	**max.**	**ort.**	**std.s**
Pileus Uzunluğu	31	8,37	11,72	10,47	0,88
Pileus Genişliği	31	4,21	6,21	5,36	0,50
Baş+Gövde Uzunluğu	30	32,04	50,6	45,02	4,24
Kuyruk Uzunluğu	25	74,55	147	99,39	19,68
Total Vücut Uzunluğu	25	118,67	197,76	143,39	18,50
Femoral Por Sayısı Sağ	27	8	13	10,14	1,19
Femoral Por Sayısı Sol	30	8	13	10,3	1,23
Postnasalia Sağ	29	1	2	1,93	0,25
Postnasalia Sol	29	2	2	2	0
Frenale Sağ	30	1	1	1	0
Frenale Sol	30	1	1	1	0
Preocular Önündeki Supralabialia Sağ	30	4	4	4	0
Preocular Önündeki Supralabialia Sol	30	4	4	4	0
Pileus indeksi	31	47,03	64,66	51,82	3,23
Pileus/Vücut indeksi	30	21,21	26,12	23,64	1,44

4.1.3.5 Biyoloji ve ekolojisi

Bölgede iklim şartlarına göre mart ayının başından kasım ayının sonlarına kadar görülebilmektedir. Taş altlarında ve açık alanlarda gözlenmiştir. Sulak alanlardan, kurak yerlere, düzlüklerden yüksek alanlara kadar birçok yerde görülmüştür. Birçok ortama adapte olduklarından simpatrik yaşadığı tür sayısı oldukça fazladır.

4.1.3.6 Değerlendirme

Bird (1936), *Ophisops elegans ehrenbergi* alttürünün, Bodenheimer (1944), Clark ve Clark (1973), Mülder (1995), Sindaco vd. (2000), Baran vd. (2012), çalışmasında alttür ayrımı yapmadan bölgemizde *Ophisops elegans* türünün dağılış bilgisini vermişlerdir. Başoğlu ve Baran (1977), Doğu Anadolu'da *Ophisops elegans elegans*, Orta Anadolu'da *Ophisops elegans centralanatolia*, Ege ve Akdeniz'de ise *Ophisops elegans ehrenbergi* alttürlerinin bulunduğu bilgisini vermişlerdir. Teynie (1987, 1991), Gaziantep, Çermik, Baykan, Eruh ve Uludere'den, Akelma (2007) Diyarbakır'dan, Yıldız vd., (2013a,b) Şanlıurfa'dan, Sami vd., (2015), Adıyaman'dan, Yıldız (2020), Kilis'den dağılış bilgisini vermişlerdir.

Tok vd.,(2017)'de 16 örnekte pileus uzunluğu 8,60-(10,07)-12,10 iken incelenen 31 örnekte 8,37-(10,47)-11,72 aralıklarındadır. Tok vd.,(2017)'de pileus genişliği 3,76-(4,24)-5,05 iken, incelenen 31 örnekte 4,21-(5,36)-6,21'dir. Pileus genişliği/pileus uzunluğu Tok vd.,(2017)'de 0,38-(0,42)-0,45 iken incelenen 31 örnekte 0,47-(0,52)-0,56'dır. Baş+gövde uzunluğu, Tok vd.,(2017)'de 35,74-(42,62)-48,99 iken incelenen 25 örnekte 32,04-(45,02)-50,06 aralıklarındadır. Tok vd.,(2017)'de 8 örnekte kuyruk uzunluğu 74,00-(89,37)-104 iken incelenen 25 örnekde 74,55-(99,39)-147'dir Total vücut uzunluğu Tok vd., (2017)'de 110,59-(131,48)-151,65 iken incelenen örneklerde 118,67-(143,39)-197,76'dır. Femoral por sayısı Tok vd.,(2017)'de 10-12 arasında iken, incelenen örneklerde 8-13 arasındadır.

İncelenen örnekler Başoğlu ve Baran (1977)'ın çalışmasında belirttiği karakterlerle (maksimum vücut uzunluğunun 15-16 cm oluşu, gerçek göz kapaklarının olmayışı, collare bölümün ventralde sadece kenarlarda belirgin, orta kısımda ise ventral pullarla iç içe geçmiş olması, dorsal ve kuyruk pullarının karinalı olması, burun deliklerinin 2-4 plak arasında bulunması) benzerlik gösterdiğinden *Ophisops elegans* olarak değerlendirilmiştir. Dağılış sahasına Sason, Gercüş, Kozluk, Hasankeyf, Pervari, Dicle, Lice, Hani, Kulp, Cizre, Silopi gibi birçok lokalite dahil edilmiştir. Böylece türün bölgedeki dağılışı, genişletilmiş ve güncellenmiştir.

4.1.4 *Lacerta media* Lantz & Cyrén, 1920 Doğu Yeşil Kertenkelesi,

4.1.4.1 Materyal

3 erkek, 1 dişi, 2 subadult, 6 jüvenil. 1.DU-2018/19 (♂) Dolunay, Lice/Diyarbakır 01.05.2018; 2.DU-2018/20 (♂) Dolunay, Lice/Diyarbakır 01.05.2018; 3 DU-2018/23 (♂) Muş sınırı, Kulp/Diyarbakır 12.07.2018; 4.DU-2019/14 (♀) Muş sınırı, Kulp/Diyarbakır 12.07.2018; 5. DU-2018/21 Eldeğmez Mezrası, Kocaköy /Diyarbakır 01.05.2018; 6. DU-2019/6 Baykan/Siirt 25.04.2019; 7. DU-2019/7 Baykan /Siirt 25.04.2019 8. DU-2019/8 Baykan/Siirt 25.04.2019; 9. DU-2018/26 Çayönü, Kozluk/Batman; 10. ZMADYU-2005/35-1 Birecik/Şanlıurfa; 11. ZMADYU-2005/35-2 Birecik/Şanlıurfa; 12. ZMADYU-2013/37-1 Çelikhan/ Adıyaman.

4.1.4.2 Genel görünüş renk ve desen

Vücut uzunlukları erkeklerde 40-45 cm kadar olabilen iri bir türdür. Eşeysel dimorfizm görülmektedir. Erkeklerde sırt taraf ve bacaklar yeşil renkte, kuyruk yeşil veya kahverengi olabilir. Bu zemin üzerinde dağınık siyah noktalar vardır. Baş üstünde bu noktalar dağınık çizgiler halindedir. Başın alt kısmı ve yanları mavi renktedir. Baş iri ve üçgenimsidir. Dişilerde sırt taraf kahverengi ve bu zemin üzerinde boyuna kesiksiz uzanan 3 beyazımsı çizgi bulunmaktadır (Şekil 4.7). Lateralde bu çizgilerden birer tane bulunur ancak kesikli, özellikle ön bacak tarafında küçük lekeler halindedir. Jüvenil bireylerde renk ve desen olarak dişilere benzer. Dişiler erkeklerden daha ince yapılı ve küçüktür.

4.1.4.3 Dağılış

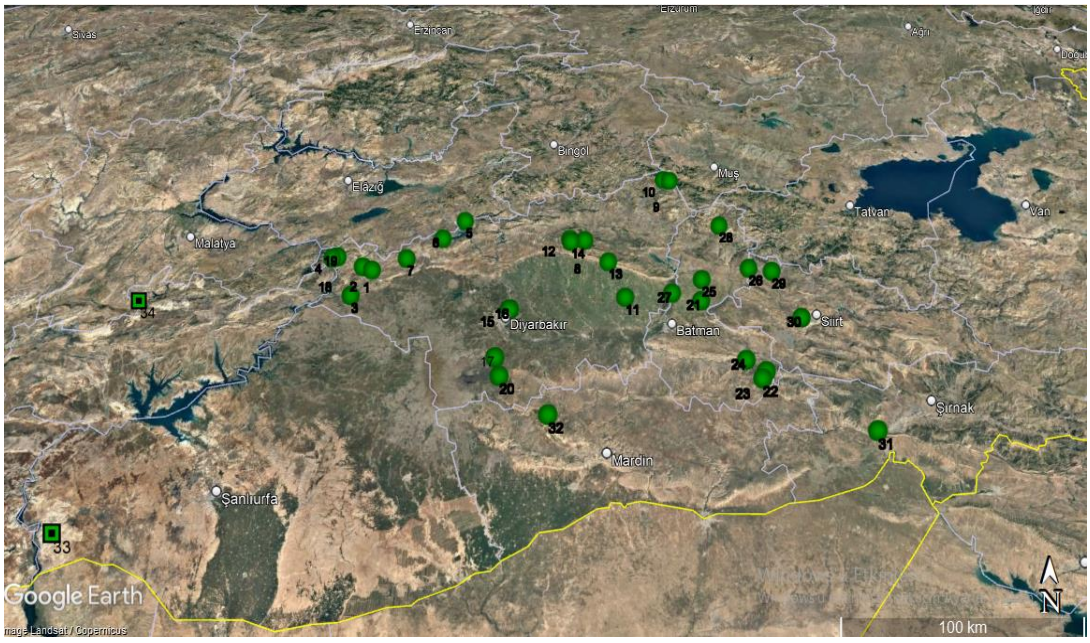
Dünyada; Türkiye, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, Kuzeybatı İran, İsrail, Ürdün, Suriye, Lübnan, Rusya (Reptile database 06.06.2021). Türkiye'deki; Doğu Akdeniz, İç Anadolu, Karadeniz, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde dağılış göstermektedir. Arazi çalışmalarında 32 lokalite'den 52 örnek doğrudan gözlenmiştir. Gözlem yapılan lokaliteler Şekil 4.8'de gösterilmiştir

Şekil 4.7 *Lacerta media*, 01.05.2018 Diyarbakır (soldaki erkek, sağdaki dişi)

4.1.4.3 Dağılış

Dünyada; Türkiye, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, Kuzeybatı İran, İsrail, Ürdün, Suriye, Lübnan, Rusya (Reptile database 06.06.2021). Türkiye'deki; Doğu Akdeniz, İç Anadolu, Karadeniz, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde dağılış göstermektedir. Arazi çalışmalarında 32 lokalite'den 52 örnek doğrudan gözlenmiştir. Gözlem yapılan lokaliteler Şekil 4.8'de, gözlem bilgileri Tablo 4.5'te gösterilmiştir.

Şekil 4.8 *Lacerta media'nın* arazi çalışmalarında görüldüğü lokaliteler (Daireler bu çalışmaya, kareler müze örneklerine ait lokaliteler)

Tablo 4.5 *Lacerta media'nın* gözlem bilgileri

No	İl	İlçe	Mevki	Utm Zone	Utm X	Utm Y	Yükselti	Tarih	Birey Sayısı
1	Diyarbakır	Çermik	Sinekçayı civarı	37	535944	4226020	904	5.05.2015	7
2	Diyarbakır	Çermik	Sinekçayı civarı	37	540894	4224005	988	23.Eyl.16	3
3	Diyarbakır	Çermik	Kızılçubuk Çayı	37	531913	4209424	594	25.Mar.18	3
4	Diyarbakır	Çüngüş		37	522116	4231894	1355	14.04.2018	1
5	Diyarbakır	Ergani	Yoncalı	37	586286	4253616	896	4.04.2017	1
6	Diyarbakır	Ergani	Yoncalı	37	575400	4242743	824	4.04.2017	1
7	Diyarbakır	Ergani	Salihli	37	557755	4230766	867	25.Mar.18	1
8	Diyarbakır	Lice	Dolunay köyü	37	648093	4242081	1070	1.May.18	3
9	Diyarbakır	Kulp	Muş yolu	37	690911	4281234	1347	12.07.2018	2
10	Diyarbakır	Kulp	Muş sınırı	37	694123	4280730	1324	22.08.2019	3
11	Diyarbakır	Silvan	Bereketli	37	667555	4209066	620	21.Nis.18	1
12	Diyarbakır	Hazro	Ormankaya	37	640581	4242699	1110	1.May.18	2
13	Diyarbakır	Kocaköy	Boyunlu	37	659805	4229377	790	1.May.18	1
14	Diyarbakır	Kocaköy	Gözebaşı	37	641105	4241236	1015	1.05.2018	2
15	Diyarbakır	Sur	Yukarıkılıçtaşı	37	610827	420204	616	26.05.2021	1
16	Diyarbakır	Sur	Yukarıkılıçtaşı	37	610630	4201870	626	18.05.2020	1
17	Diyarbakır			37	604475	4176365	795	10.07.2017	1
18	Diyarbakır			37	519908	4231009	1030	19.Nis.18	1
19	Diyarbakır			37	522594	4231894	1355	19.Nis.18	2
20	Diyarbakır	Çınar	Tilver	37	606778	4166866	808	25.Nis.18	2
21	Batman	Beşiri	Uğurca	37	704891,8	4207699	553	17.03.2018	1
22	Batman	Gercüş	Deriçi	37	730249	4167005	983	30.04.2017	1
23	Batman	Gercüş	Çalışkan	37	732408	4170664	895	30.04.2017	1
24	Batman	Hasankeyf	Saklı	37	723599	4176303	612	1.04.2018	1
25	Batman	Kozluk	Kamışlı	37	706237	4219727	645	17.03.2018	1
26	Batman	Kozluk	Derince	37	730458	4226696	739	17.03.2018	1
27	Batman	Merkez	Çeviksu	37	690834	4211755	570	16.03.2018	2
28	Batman	Sason	Yürekli	37	718057	4252154	1465	24.05.2017	1
29	Siirt	Baykan		37	741914	422516	712	25.04.2019	3
30	Siirt	Merkez	Gökçebağ	37	753219	4199279	893	26.07.2020	1
31	Şırnak	Cizre	Kasrik	38	248411	413977	394	30.05.2020	1
32	Mardin	Mazıdağ	Merkez	37	629656	414800	1100	10.05.2020	2

4.1.4.4 Morfoloji ve folidosis

Tüm örneklerde iki tarafta supraocularia dört adet olup birincisi oldukça küçüktür. Supraciliaria 5-7, supraciliar granüller 6-12 arasındadır. Postnasale her iki tarafta 2'şer tanedir. Nostril bütün örneklerde rostruma ve birinci supralabiale temas etmektedir. Suboculare önündeki supralabiale sayısı genelde 4 adet olup bir örnekte her iki tarafta

5’er tanedir. Sublabialia tüm örneklerde her iki tarafta 6 iken yine aynı örneğin sağ tarafında 7 tanedir. Frontale temas eden plak sayısı 8 tanedir. Massetericum bazen belirgin, genelde belirsizdir. Tympanicum belirgin ve her iki tarafta tek parça, 2 örnekte bir taraf iki parçalıdır. Supratemporalia bir örnek bir hariç tüm örneklerde iki tarafta 2’şer tanedir. Frenale her iki yanda 1’er tanedir. İnframaksilar çift 4 adet olup, bazen son plağın altında 1-3 küçük plak daha bulunur. Bir örnekte sağ inframaksilar birinci sırası ikiye bölünmüştür. Median gularia 18-24 arasında değişmektedir. Sulcusgularis belirgindir. Collaria 8-12’dir. Dorsalia enine, 3 erkek bireyde 114-121, dorsalia boyuna 43-53 arasındadır. Tüm örneklerde ventralia enine 27-32, ventralia boyuna 6 - 6+2 şeklindedir. Bütün örneklerde 1 tane büyük anal plak ve onu çevreleyen 7-8 küçük plak bulunur. Femoral porlar bütün örneklerde diz eklemine kadar ulaşmaz ve sayıları 12-15 arasında değişmektedir. Subdigital lameller 24-29 tane olup, tek veya çift sıralıdır. Subcaudal halka sayısı 5 örnekte 108-116 arasında değişmektedir. Dorsal pullar ve kuyruk pulları karinalıdır. Dorsal pullar küçük ve yuvarlağımsı, kuyruk pulları ise daha büyük olup, alttarafları üçgenimsi, uzun dikdörtgen şeklindedir. Erkek bireylerde, dorsal pulların her birinin üzerinde birer tane küçük siyah nokta vardır. Diğer folidosis özellikleri ve vücut ölçümleri Tablo 4.6’ da verilmiştir.

4.1.4.5 Biyoloji ve ekolojisi

Ağaçlık, çalılık, dikenli, daha çok sulak alanlara yakın bölgelerde gözlenmiştir. Ağaçlara tırmandığı, gevenlerin köklerindeki deliklere ve su kenarındaki dikenli çalılıklara saklandığı görülmüştür. Bulunduğu araziye göre baharın ilk aylarından Haziran başlarına kadar rastlanmıştır. Jüvenillere baharın başlarında, taş altlarında rastlanmıştır. Hızlı haret ettikleri için yakalanmaları zordur. Yakalandıklarında şiddetli bir şekilde ısırma davranışı göstermektedirler.

Tablo 4.6 *Lacerta media*'ya ait morfometrik ve meristik değerler

cinsiyet	♂					♀	jüveil				
	n	min.	max.	ort.	std s	1 dişi	n	min.	max.	ort	std s
Pileus Uzunluğu	3	26,05	28,5	26,91	1,37	18,63	8	10,01	16,29	11,75	2,19
Pileus Genişliği	3	14,35	15,5	14,81	0,60	9,11	8	5,46	7,93	6,21	0,80
Baş Uzunluğu Sağ	3	26,67	28,2	27,2	0,86	18,08	8	9,31	15,41	10,95	2,15
Baş Uzunluğu Sol	3	25,92	28,41	27,0	1,27	17,95	8	9,12	15,26	10,84	2,11
Baş Genişliği	3	18,47	20,6	19,47	1,07	12,27	8	5,68	10,28	7,40	1,49
Başın Yüksekliği	3	16,81	18,21	17,52	0,70	11,07	8	5,3	9,94	6,71	1,67
Frontale Plak Uzunluğu	3	6,98	7,9	7,35	0,48	5,65	8	3,65	5,32	4,17	0,58
Frontale Plak Genişliği	3	4,78	5,27	5,1	0,27	3,47	8	2,29	3,51	2,61	0,39
Frontale Temas Eden Plak Sayısı	3	8	8	8		8	8	8	8	8	
Rostrum Yüksekliği	3	2,77	3,32	3,04	0,27	2,29					
Rostrum Genişliği	3	4,15	4,48	4,36	0,18	3,44					
Mentale Uzunluğu	3	2,97	3,13	3,07	0,09	2,45					
Mentale Genişliği	3	4,75	5,29	4,93	0,31	3,55					
Parietal Sağ Uzunluğu	3	8,98	9,79	9,34	0,41	5,58	8	2,78	4,8	3,32	0,69
Parietal Sağ Genişliği	3	5,93	6,75	6,27	0,42	3,78	8	2,45	3,38	2,81	0,30
Parietal Sol Uzunluğu	3	9,1	9,76	9,48	0,34	5,65	8	1,16	4,91	3,03	1,06
Parietal Sol Genişliği	3	6,26	6,48	6,33	0,12	3,73	8	2,48	3,77	2,83	0,40
İnterparietal Uzunluğu	3	3,5	5,11	4,28	0,80	3,35	8	1,52	2,94	2,19	0,49
İnterparietal Genişliği	3	2,26	2,96	2,55	0,36	1,95	8	1,69	2,1	1,85	0,16
Occipital Uzunluğu	3	2,22	2,85	2,52	0,31	1,17	8	0,65	1,41	0,85	0,24
Occipital Genişliği	3	1,77	3,17	2,43	0,70	2,27	8	0,81	1,66	1,22	0,30
Frontoparietale Sağ Uzunluğu	3	6,36	7,22	6,74	0,43	3,90	7	2,3	3,69	2,75	0,51
Frontoparietale Sağ Genişliği	3	3,91	4,05	3,95	0,08	2,85	7	1,92	2,66	2,21	0,24
Frontoparietale Sol Uzunluğu	3	6,34	6,96	6,57	0,33	4,09	7	2,34	3,83	2,85	0,54
Frontoparietale Sol Genişliği	3	3,72	4,02	3,82	0,16	2,87	8	1,81	2,57	2,22	0,25
İnternasal(Frontonasale) Uzunluğu	3	3,68	4,39	3,98	0,36	2,95	8	1,24	2,58	1,65	0,45
İnternasal(Frontonasale) Genişliği	3	4,94	5,08	5,02	0,07	3,54	8	1,89	3,98	2,51	0,67
Nostril-Göz Arası Sağ	3	6,91	9,49	7,88	1,40	4,37	8	2,65	5,2	3,48	0,79
Nostril-Göz Arası Sol	3	7,4	9,34	8,04	1,12	4,98	8	2,6	5,13	3,40	0,82
Rosrtum-Göz Sağ	3	11,15	12,66	11,68	0,84	7,83	8	4,33	7,4	5,17	1,06
Rosrtum-Göz Sol	3	11,45	13,37	12,4	0,96	7,63	1	4,07	7,15	4,99	1,15
Sağ Kulağın Yatay Çapı	3	3,55	4,77	4	0,67	2,01	1	1,33	1,33	1,33	
Sağ Kulağın Dikey Çapı	3	5,64	7,14	6,17	0,83	4,56	1	2,5	2,5	2,5	

Tablo 4.6 (Devam)

Sol Kulağın Yatay Çapı	3	3,12	4,72	3,75	0,85	2,79	1	1,24	1,24	1,24	
Sol Kulağın Dikey Çapı	3	5,83	7,28	6,53	0,72	4,32	8	2,46	2,46	2,46	
İki Burun Deliği Arası Mesafe	3	4,49	5,16	4,77	0,34	2,91	8	1,35	2,33	1,79	0,37
Supralabialia Sağ	3	4	4	4	0	5	8	4	4	4	0
Supralabialia Sol	3	4	4	4	0	5	8	4	5	4,12	0,35
Sublabialia Sağ	3	6	6	6	0	7	8	6	6	6	0
Sublabialia Sol	3	6	6	6	0	6	8	6	6	6	0
Anal Plağı Saran Plak Sayısı	3	8	8	8	0	8	8	7	8	7,625	0,51
Femoral Por Sayısı Sağ	3	13	13	13	0	14	8	12	15	13,87	1,24
Femoral Por Sayısı Sol	3	13	13	13	0	12	2	12	15	13,62	1,06
Subdigital Lamel Sağ	3	24	29	27	2,64	27	3	25	27	26	1,41
Subdigital Lamel Sol	3	26	29	27,66	1,52	26		24	29	27	2,64
Dorsalia Boyuna	3	114	121	117,5	4,94						
Dorsalia Enine	3	53	57	55	2,82	50					
Ventral Enine	3	28	31	29,66	1,52	30	8	27	32	29,57	1,81
Vücudu Saran Pul Sayısı	3	51	73	62	15,55						
Ventral Boyuna	3	6	6	6	0	6	8	6	6	6	0
Collare Plak Sayısı	3	8	12	10	2	10	8	8	12	10	1,52
Median Gularia	3	20	24	21,33	2,30	23,	8	18	22	20,5	1,51
Rostrum Collare Arası	3	37,77	40,94	39,47	1,59	26,35	8	14,27	22,94	16,83	3,24
Collar-Anal	3	69,86	80,12	74,02	5,39	52,44	8	22,01	45,15	29,69	8,11
Total Vücut Uzunluğu	3	311,87	373,03	339,42	31,02	257,07		0	0		
Baş+ Gövde Uzunluğu	3	108,56	117,13	112,9267	4,2	80,76	8	36,39	66,63	45,925	11,04
Gövde Çapı	3	16,8	20,44	18,97	1,92	13,86	8	5,6	12,46	8,20	2,45
Kuyruk Uzunluğu	2	220,28	264,47	242,37	31,24	176,31	5	66,11	82,29	73,49	6,05
Kuyrukaltı Halka Sayısı	2	108	109	108,5	0,70	106,00	2	114	115	114,5	0,70
Sag Arka Bacak Uzunluğu	3	58,11	64,77	61,15	3,36	45,59	3	23,68	27,95	25,13	2,43
Sol Arka Bacak Uzunluğu	3	58,29	65,64	61,00	4,03	45,46	6	21,37	37,6	28,41	6,37
Sağ Ön Bacak Uzunluğu	3	36,17	40,77	38,33	2,31	31,42	6	12,69	25,06	18,78	4,90
Sol Ön Bacak Uzunluğu.	3	30,49	40,58	35,51	5,04	30,87	6	12,42	24,44	17,59	4,21
Ayak UzunluğuTırnak Dahil Sağ	3	28,26	29,93	28,98	0,85	26,70					
Ayak UzunluğuTırnak Dahil Sol	3	28,14	30,25	29,00	1,10	26,13					
Frontal İndeksi	3	66,45	73,29	67,40	3,51	61,41	8	48,41	70,13	62,77	6,40
Pileus İndeksi	3	54,38	55,72	53,51	0,67	48,89	8	48,01	60,43	53,36	3,84
Baş İndeksi	3	68,61	77,06	70,69	4,70	67,86	8	61	73,96	67,57	3,75
Rostrum-Göz/Baş İndeksi	3	39,53	47,46	43,07	4,05	43,3	8	45,47	50,15	47,17	1,59
Bacak İndeksi	3	49,76	58,04	54,62	4,15	56,29	6	55,35	63,84	58,86	3,08
Gövde İndeksi	3	15,47	17,45	16,87	1,12	17,16	8	14,18	27,79	17,99	4,34

4.1.4.6 Değerlendirme

Bodenheimer (1944), Mardin'de *Lacerta trilineata'*nın dağılış gösterdiği belirtmiştir. Mertens (1952), Siirt'den topladığı numuneleri *Lacerta trilineata media* alttürü, Gaziantep örneklerini ise nominat alttür; Clark ve Clark (1973), bölgemizde *Lacerta trilineata'* nın, Başoğlu ve Baran (1977), *Lacerta trilineata* ve alttürlerinin dağılış gösterdiğini belirtmiştir. Teynie (1987, 1991), Kozluk ve Çermik'de; Mülder (1995), Sindaco vd., (2000), Baran vd., (2012) bölgede *Lacerta media*'nın yayılış gösterdiğini bildirmiştir. Akelma (2007) Diyarbakır'da *Lacerta trilineata'*nın; Yıldız vd., (2013a) *Lacerta media*'nın Şanlıurfa'da, Sami vd., (2015), Adıyaman'da ve Yıldız (2020) Kilis'de *Lacerta media*'nın dağılış bilgisini vermişlerdir.

Erkek örneklerin frontal ve pileus indeks değerleri dişilerinkinden daha fazladır. Erkek örneklerde baş indeks değeri en fazla olan Kocaköy örneğidir.

Başoğlu ve Baran (1977) *Lacerta trilineata media* ile ilgili supraciliar granül sayılarının 2-13, dorsalia enine 42-56, ventralia boyuna 6, ventralia enine 25-32, femoral porların 9-16 arasında olduğunu belirtmiştir. İncelenen örneklerde supraciliar granüller 6-12, dorsalia enine 42-56, ventralia boyuna 6 veya 6+2, ventralia enine 28-32, femoral porlar ise 12-15 olduğu gözlenmiş olup, Başoğlu ve Baran (1977) ile benzer özellikler gösterdiğinden bölgede dağılış gösteren tür *Lacerta media* olarak değerlendirilmiştir. Çalışma sahasına, 32 lokalite ekleyerek, türün bölgedeki dağılış alanı genişletilmiş ve güncellenmiştir.

4.1.5 *Acanthodactylus boskianus* (Daudin, 1802) Taraklı Kertenkele

4.1.5.1 Materyal

1. ZMADYU- 232/07-1 Birecik/Şanlıurfa 06.11.2007 ; 2. ZMADYU- 232/07-2 Birecik/Şanlıurfa 06.11.2007 ; 3. ZMADYU- 232/07 3 Birecik/Şanlıurfa 06.11.2007 4. ZMADYU- 232/07 4 Birecik/Şanlıurfa 06.11.2007

4.1.5.2 Genel görünüş, renk ve desen

Narin yapılı bir türdür. İncelenen en büyük örneğin boyu 17 cm civarındadır. Kuyruk uzunluğu, baş ve gövde uzunluğunun yaklaşık iki katı kadardır. Dorsalde koyu renk zemin üzerine, lateral çizgiler dahil uzunlamasına 6 beyaz çizgi bulunmaktadır (Şekil 4.9). Bu çizgiler arasındaki koyu bantlarda daha büyük olan bireyde yuvarlak beyaz benekler bulunmaktadır. Bu çizgiler kuyruk üzerinde de devam edip sonra birleşmektedir. Bazen ensede vertebral hatta ön bacak hizasına kadar bir çizgi daha uzanıp sonra kaybolmaktadır. Ön ve arka bacak üstlerinde yuvarlak beyaz benekler mevcuttur. Ventralia beyaz renktedir. Başın ön kısmında, frontalin ortasından rostruma kadar, uzunlamasına bir çukurluk bulunmaktadır.

Şekil 4.9 *Acanthodactylus boskianus* 30.06.2011. Fotoğraf: M. Zülfü YILDIZ

4.1.5.3 Dağılış

Dünyada: Fas, Cezayir, Tunus, Libya, Mısır (Nil Deltası ve Sina Yarımadası'nın bazı bölümleri), Ürdün, Batı Sahra, Moritanya, Mali, Nijer, Kuzey Nijerya, Sudan, Güney Sudan Cumhuriyeti (RSS), Etiyopya (Habeşistan), Eritre, Çad, Yemen, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Umman, Kuveyt, İsrail, Suriye, Irak (Fırat bölgesi), İran, G. Türkiye (Reptile database 13.06.2021). Türkiye'de: Doğu Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu (Baran vd.,2012, Yıldız 2020). Yapılan arazi çalışmalarında tür doğrudan gözlenememiş olup, ZMADYU materyallari incelenmiştir.

4.1.5.4 Morfoloji ve folidosis

İncelenen örneklerde, suboculare plak ağız kenarına kadar uzanmaktadır. İnterparietal küçük olup, parietaller ve interparietallerin birleştiği yerde bulunmaktadır. Pariatale plaklar birbirleri ile geniş temastadır. Frontale frontopariatale ile temas etmememektedir. Frontale temas eden plak sayısı 8 tanedir. Supraocularia 4 adet olup, birincisi bazen birkaç parçadan oluşmaktadır. Supraciliaria 5'er adettir. Supraoculare ağız kenarına kadar ulaşmaktadır. Her iki tarafta, supraoculare önündeki supralabialia 4, supraoculareden sonra 3 olup, toplam 7'şer tanedir. Sublabialia 7'şer adettir. Massetericum ve occipital bulunmamaktadır. Ventralia boyuna 8+2 olup, plaklar düzdür. Collare düzdür. Sulcus gularis bulunmamaktadır. İnframaksilar çift sayısı 5'tir. Femoral porlar diz eklemine kadar ulaşıp, sayıları 23-27 arasında değişmektedir. Frenale 1'er tanedir. Parmak kenarları tarak şeklinde tırtıklıdır. Diğer folidosis özellikleri ve vücut ölçümleri Tablo 4.7'de verilmiştir.

Tablo 4.7 *Acanthodactylus boskianus*'a ait morfometrik ve meristik değerler

	n	mak.	min.	ort.	std
Pileus Uzunluğu.	4	12,6	10,03	11,14	1,16
Pileus Genişliği	4	5,74	4,82	5,5	0,41
Baş Uzunluğu. Sağ	4	13,34	9,55	11,28	1,67
Baş Uzunluğu. Sol	4	13,24	9,53	11,20	1,65
Baş Genişliği	3	8,28	6,29	7,33	0,95
Başın Yüksekliği	3	6,59	4,68	5,9	0,86
Frontale Plak Uzunluğu.	4	4,88	3,31	4,06	0,67
Frontale Plak Genişliği.	4	2,64	2,1	2,40	0,22
Frontale Temas Eden Plak Sayısı	4	10	8	9,6	0,94
Frontale Temas Eden Granül	4	2	1	1,6	0,50
Rostrum Uzunluğu	3	1,51	0,98	1,27	0,24
Rostrum Genişliği	3	1,88	1,37	1,68	0,22
Mentale Uzunluğu	3	1,85	1,43	1,65	0,20
Mentale Genişliği	3	1,82	1,5	1,69	0,14
Parietal Sağ Uzunluğu	4	3,35	2,41	2,88	0,40
Parietal Sağ Genişliği	4	3,17	2,59	2,86	0,26
İnterparietal Uzunluğu	3	1,71	1,28	1,51	0,20
İnterparietal Genişliği	3	1,61	1,33	1,51	0,12
Frontoparietale Sağ Uzunluğu	3	2,67	2,12	2,41	0,26
Frontoparietale Sağ Genişliği	3	2,28	1,98	2,19	0,14
Prefrontal Sağ U	3	2,42	1,78	2,17	0,28
Prefrontal Sağ Genişliği	3	2,26	1,79	2,07	0,21

Tablo 4.7 (Devam)

İnternasal(Frontonasale) Uzunluğu	3	2,75	2,05	2,41	0,33
İnternasal(Frontonasale) Genişliği	3	2,37	1,91	2,23	0,21
Nostril-Göz Arası Sağ	3	4,46	3,46	3,97	0,48
Rosrtum-Göz Sağ	3	5,93	4,39	5,18	0,74
Sağ Kulağın Yatay Çapı	3	1,87	1,22	1,56	0,30
Sağ Kulağın Dikey Çapı	3	3,3	2,33	2,87	0,44
İki Burun Deliği Arası Mesafe	3	1,78	1,25	1,59	0,23
Preoculare Önündeki Supralabialia	3	4	4	4	0
Supraciliari Sağ	3	5	5	5	0
Supratemopralia Sağ	4	3	2	2,4	0,47
Sublabiale Sağ	4	7	7	7	0
Femoral Por Sayısı Sağ	3	27	23	25,5	1,80
Subdigital Lamel Sağ	3	19	16	18,25	1,48
Ventralia Enine	3	10	10	10	0
Ventralia Boyuna	4	31	30	30,8	0,47
İnframaxilar Çift	4	5	5	5	0
Rostrum Collare Arası	4	21,15	15,34	17,82	2,65
Collar-Anal U	4	36,83	23,65	29,23	6,05
Total Vücut Uzunluğu	3	168,23	112,69	149,71	28,07
Baş+ Gövde Uzunluğu	4	56,43	37,89	45,63	8,56
Gövde Çapı	4	9,41	7,51	8,342	0,85
Kuyruk Uzunluğu	2	111,8	73,8	99,13	19,20
Sag Arka Bacak Uzunluğu	4	37,19	24,55	30,07	5,71
Sağ Ön Bacak Uzunluğu	4	21,55	13,54	17,04	3,62
Sağ Ayak UzunluğuTırnak Dahil	4	18,75	13,38	15,71	2,43
Pileus İndeksi	4	45,31	57,22	50,77	5,46
Frontal İndeksi	4	54,09	68,58	61,45	7,10
Baş İndeksi	3	62,06	63,47	62,83	0,71
Gövde İndeksi	4	16,67	20,03	19,05	1,60
Bacak İndeksi	4	64,79	66,91	65,91	0,87
Ayak İndeksi	4	50,41	54,50	53,12	1,83

4.1.5.5 Biyoloji ve ekolojisi

Baran vd., (2012) Fırat Nehri'nin kıyısındaki az bitkili kumluk alanlarda yaşadığını, vertikal dağılışı 400- 600 m olduğunu, çok hızlı hareket ettiklerini ve besinlerini böcek türlerinin oluşturduğunu bildirmişlerdir.

4.1.5.6 Değerlendirme

Başoğlu ve Baran (1977), Baran vd., (2012) ,Yıldız vd., (2013a) *Acanthodactylus boskianus*'un Şanlıurfa Birecik'de dağılış gösterdiğini bildirmiştir.

Suboculare plağın ağız kenarına kadar inmesi, arka ayak 4. parmağın kenarında tarak şeklinde çıkıntıların bulunması, subdigital lamellerin karinalı oluşu, dorsalde uzunlamasına beyaz çizgilerin oluşu, Başoğlu ve Baran (1977)'nun belirttiği karakterlerle uyum içinde olduğundan bölgede dağılış gösteren tür *Acanthodactylus boskianus* olarak değerlendirilmiştir.

4.1.6 *Acanthodactylus harranensis* Baran, Kumlutaş, Lanza, Sindaco, Avcı & Crucitti, 2005 Harran Kertenkelesi

4.1.6.1 Materyal

1. ZMADYU 2011/12-1 Harran Kaleleri/Şanlıurfa 26.03.2011; 2. ZMADYU 2011/12-2 Harran Kaleleri/Şanlıurfa 26.03.2011; 3. ZMADYU 2011/12-3 Harran Kaleleri/Şanlıurfa 26.03.2011; 4. ZMADYU 2011/12-4 Harran Kaleleri/Şanlıurfa 26.03.2011

4.1.6.2 Genel görünüş renk ve desen

Tombul yapılı olup, kuyruk uzunluğu, baş+gövde uzunluğunun bir buçuk katı kadardır. Kuyruğun başlangıç kısmı oldukça şişkin, daha sonra incelmeye başlamaktadır. Sırtın zemin rengi kahve tonlarında, üzerinde daha açık renkte yuvarlak benekler ve zeminden daha koyu lekeler yer almaktadır (Şekil 4.10). Bu desen bacak ve kuyruk dahil, tüm dorsalde görülmektedir. Ventral kirli beyazdır. Collare belirgin ve tırtıklıdır. Kulak açıklığının ön kenarı tırtıklı görünmektedir. Pileusu oluşturan plaklar kabarık yapıdadır. Pileusun orta kısmında boyuna bir çukurluk bulunmaktadır.

Şekil 4.10 *Acanthodactylus harranensis* 31.03.2017. Fotoğraf: M. Zülfü YILDIZ

4.1.6.3 Dağılış

Dünyada; Suriye ve Türkiye (Baran vd., 2012; Mulder, 2021). Türkiye'de Şanlıurfa' nın Harran ilçesi'den bilinmektedir (Baran vd., 2012). Arazi çalışmalarımızda bu türe rastlanılmamış olup. ZMADYU örnekleri incelenmiştir.

4.1.6.4 Morfoloji ve folidosis

Baş plakları kabarıktır. Bütün örneklerde 4 supraocular bulunup ikinci ve üçüncü plaklar daha büyüktür. Subocular plak ağız kenarına kadar inmez. Frontal plak üzerinde uzunlamasına bir çukurluk bulunur. İnterparietal küçük olup, parietaller geniş temastadır. Occipital plak bulunmamaktadır. Tüm örneklerde supratemporalia her iki tarafta 3'er tanedir. Frontale temas eden plak sayısı 8 olup, 1. Supraoculer ile temasını, sayısı 1-3 adet arasında değişen granüller kesmektedir. Supralabialia her 4+3 şeklindedir. 1 örnekte rostrum ile birinci supralabiale temas noktasında küçük birer plak bulunmaktadır. Sublabialia ise her iki tarafta 7'şer tanedir. Supraciliaria 5-7 arasında değişmekte olup, genellikle 6'şar tanedir. Supraciliar granüller belirgin olup ikinci supraocular plaktan önce ve üçüncü supraocular plaktan sonraki aralıklarda da dizilirler. Nostril nasale, postnasal ve birinci supralabialenin birleştiği yerdedir.

Collare, tırtıklı yapıda olup 11-13 adet puldan oluşmaktadır. Sulcus gularis bulunmaz. Belirgin büyüklükte bir anal plak bulunmayıp, anal bölge benzer yapılı pullarla kaplıdır. Femoral porlar diz eklemine kadar ulaşıp, sayıları 21-23 arasında değişir. Dorsalia düz olup çok sayıda küçük pullardan oluşmaktadır. Subdigital lameller tek sıralı ve karinalıdır. Arka ayağın 4. parmağının yan kısımlarında tarak şeklinde çıkıntılar bulunmaktadır. Kulak açıklığının ön tarafında 3-5 adet üçgenimsi pul bulunmaktadır. Diğer folidosis ve vücut ölçümleri ile ilgili veriler Tablo 4.8'de verilmiştir.

Tablo 4.8 *Acanthodactylus harranensis'e* ait morfometrik ve meristik değerler

	n	min.	max.	ort.	std.s
Pileus Uzunluğu	4	19,03	22,51	20,99	1,44
Pileus Genişliği	4	10,27	11,79	11,16	0,64
Baş Uzunluğu Sağ	4	19,3	24,17	22,46	2,23
Baş Uzunluğu Sol	4	19,95	23,68	22,19	1,58
Baş Genişliği	4	13,51	17,56	15,96	1,88
Başın Yüksekliği	4	10,79	15,32	13,61	1,98
Frontal Plak Uzunluğu	4	6,21	6,99	6,59	0,39
Frontal Plak Genişliği	3	3,69	4.15	3,85	0,25
Rostrum Yüksekliği	4	2,24	3,37	2,77	0,46
Rostrum Genişliği	4	2,62	3,9	3,24	0,54
Mentale Uzunluğu	4	2,68	3,97	3,41	0,54
Mentale Genişliği	4	2,51	3,53	3,07	0,49
Parietal Sağ Uzunluğu	4	5,61	5,97	5,73	0,16
Parietal Sağ Genişliği	4	4,47	4,88	4,69	0,17
Parietal Sol Uzunluğu	4	5,44	6,06	5,67	0,29
Parietal Sol Genişliği	4	4,35	5,1	4,73	0,36
İnterparietal Uzunluğu	4	2,17	2,74	2,54	0,26
İnterparietal Genişliği	4	2,01	2,8	2,44	0,33
Frontoparietale Sağ Uzunluğu	3	3,67	4,15	3,96	0,25
Frontoparietale Sağ Genişliği	4	2,47	3,19	2,82	0,29
Frontoparietale Sol Uzunluğu	4	3,26	4,71	3,99	0,60
Frontoparietale Sol Genişliği	4	2,92	3,92	3,22	0,46
İnternasal(Frontonasale) Uzunluğu	4	3,97	4,39	4,11	0,18
İnternasal(Frontonasale) Genişliği	4	4,31	5,26	4,67	0,40
Nostril-Göz Arası Sağ	4	6,63	7,57	6,98	0,44
Nostril-Göz Arası Sol	4	6,92	7,68	7,23	0,32
Rosrtum-Göz Sağ	4	9,11	10,91	10,14	0,84
Rosrtum-Göz Sol	4	9,19	11,2	10,22	0,90
Sağ Kulağın Yatay Çapı	4	1,82	2,87	2,38	0,44

Tablo 4.8 (Devam)

Sağ Kulağın Dikey Çapı	**4**	**4,96**	**6,08**	**5,64**	**0,49**
Sol Kulağın Yatay Çapı	3	1,76	2,62	2,32	0,490
Sol Kulağın Dikey Çapı	3	5,2	5,95	5,69	0,42
İki Burun Deliği Arası Mesafe	4	3,06	3,39	3,20	0,14
Supralabiale Sağ	4	7	7	7	0
Supralabiale Sol	4	6	7	6,75	0,5
Supraciliari Sağ	4	5	7	6	0,81
Supraciliari Sol	4	6	6	6	0
Supratemopralia Sağ	4	3	3	3	0
Supratemporalia Sol	3	3	3	3	0
Sublabiale Sağ	4	7	7	7	0
Sublabiale Sol	4	7	7	7	0
Femoral Por Sayısı Sağ	3	22	23	22,33	0,57
Femoral Por Sayısı Sol	3	22	23	22,66	0,57
Subdigital Lamel Sağ	4	20	21	20,5	0,57
Subdigital Lamel Sol	3	21	21	21	0
Dorsalia Boyuna	1	68	68	68	0
Dorsalia Enine	1	160	160	160	0
Ventral Enine	4	14	15	14,25	0,5
Vücudu Saran Pul Sayısı	1	72	72	72	0
Ventral Boyuna	4	28	32	30,25	1,70
İnframaxilar Çift	5	5	5	5	0
Collare Plak Sayısı	4	11	13	12	0,81
Median Gularia	4	26	32	27,75	2,87
Rostrum Collare Arası	4	31,35	35,4	33,82	1,79
Collar-Anal	4	51,35	58,71	54,49	3,06
Total Vücut Uzunluğu	4	229,23	242,44	234,99	6,76
Baş+ Gövde Uzunluğu	4	83,62	92,67	87,65	3,84
Gövde Çapı	4	17,49	19,38	18,77	0,87
Kuyruk Uzunluğu	3	146,95	149,77	148,80	1,60
Sag Arka Bacak Uzunluğuz.	3	45,25	54,93	49,60	4,91
Sol Arka Bacak Uzunluğuz.	3	44,21	53,5	48,25	4,76
Sağ Ön Bacak Uzunluğuz.	3	28,35	32,74	31,03	2,35
Sol Ön Bacak Uzunluğuz.	3	27,64	31,47	28,95	2,18
Ayak Uz. Tırnak Dahil Sağ	4	20,9	23,83	22,29	1,32
Ayak Uz. Tırnak Dahil Sol	3	21,18	24,53	23,05	1,70
Pileus İndeksi	4	52,37	53,96	53,21	0,65
Frontal İndeksi	3	52,78	60,40	57,44	4,08
Baş İndeksi	4	68,68	73,47	70,96	2,07
Kuyruk İndeksi	3	55,90	64,72	61,33	4,75
Bacak İndeksi	3	54,11	59,27	56,16	2,73
Rost-Göz/Baş İndeksi	4	43,59	47,20	45,25	1,54

4.1.6.5 Biyoloji ve ekolojisi

Baran vd., (2012) türün az bitkili kumluk step ve çölümsü bölgede yaşadığı bilgisini vermiştir. Hareketlerinin çok hızlı olduğunu, kaçtıklarında yerdeki çatlaklara veya üzerlik bitkisinin kökleri arasına saklandıklarını; 400 m yükseklikde yayıldıklarını, böcekler ve onların larvalarıyla beslendiğini belirtmişlerdir.

4.1.6.6 Değerlendirme

Acanthodactylus harranensis ilk olarak, Baran vd., (2005) tarafından tanımlanmıştır. Türün Şanlıurfa'nın Harran ilçesinde dağılış gösteren yeni bir tür olduğunu belirtip taksonomisi hakkında detaylı bilgi vermiştir. Baran vd., (2012), türün sadece Harran ilçesinde dağılış gösteren endemik bir tür olduğunu belirtmişlerdir. Yıldız vd., (2013a), türün Şanlıurfa Harran'dan dağılış bilgisini vermiştir. Mulder (2021) türün tasnif edilmesinden 10 yıl önceye ait olan Suriye'deki bulgularını sunarak dağılış alanını genişletmiştir.

Baran vd., (2005)'de pileus uzunluğu 17.0-(18.6)-20.3, pileus genişliği 8.2-(10.0)-9,2 iken incelenen örneklerde pileus uzunluğu 19,03-(20.99)-22,51, pileus genişliği 10,27-(11,16)-11,79'dır. Pileus indeksi 46.9-(49.3)- 52.5 iken, incelenen örneklerde 52,37-(53,21)-53,96 aralığındadır. Baş+gövde uzunluğu Baran vd., (2005)'de 76,5-(84,9)-94,8 iken incelenen örneklerde 83,62-(87,65)-92,67'dir.

Femoral por sayısı sağda Baran vd., (2005)'de 18-(21,6)-25 iken incelenen örneklerde 22-23'tür. Subdigital lamel sayısı Baran vd., (2005)'de 16-(20,4)-22 iken, incelenen örneklerde 21'dir. Supraciliaria Baran vd., (2005)'de 5-(6)-8 iken incelenen örneklerde 5-(6)-7'dir. Median gularia Baran vd., (2005)'de 25-(28,9)-33 iken incelenen örneklerde 26-(27,75)-32 aralıklardadır.

Dördüncü parmaktaki tarak şeklinde çıkıntıların bulunması, occipital plağın olmaması, kulak açıklığının ön tarafında 3-5 tane üçgenimsi pul bulunması, 4. supraoculer plağın çok sayıda küçük plaktan oluşması, subocular plağın ağız kenarına kadar inmemesi, başın üzerinde uzunlamasına bir çukurluğun bulunması, örneğin vücut yapısı ve renk desen özellikleri Baran vd., (2005) ile benzerlik gösterdiğinden tür, *Acanthodactylus harranenisis* olarak değerlendirilmiştir.

4.1.7 *Phoenicolacerta cyanisparsa* (Schmidtler & Bischoff, 1999) Mavi Lekeli Kaya Kertenkelesi

4.1.7.1 Materyal

1. ZMADYU-2016/15-1 (♂) Şehit Kamil/Gaziantep 25.06.2012; 2. ZMADYU-2016/15-2 (♀) Şehit Kamil/Gaziantep 25.06.2012; 3. ZMADYU 2012/96-1 (♂)Şehit Kamil/Gaziantep 19.05.2012; 4. ZMADYU 2012/96 2 (♀) Şehit Kamil/Gaziantep 19.05.2012

4.1.7.2 Genel görünüş renk ve desen

Boy uzunluğu en fazla 18-19 cm kadar olan güzel görünüşlü bir türdür. Sırtın zemin rengi grimsi zeytuni yeşil olup, bu zemin üzerinde dağınık siyah noktalar bulunmaktadır (Şekil 4.11). Bu desen baş üstünde ve kuyrukta da bulunmaktadır. Boyun altı ve lateralin alt kısmı kiremit renginde olup, genelde en dıştaki ventral plaklardan bir veya ikisi de bu renktedir. Gövde yanlarında ön kol hizasında açık yeşilimsi veya mavimsi yuvarlak benekler, birkaç sıra halinde arkaya doğru dağılmaktadır. Ağız kenarından arka bacak kaidesine kadar belli belirsiz ince bir çizgi uzanmaktadır. Ventral mavimsi beyaz renktedir.

Şekil 4.11 *Phoenicolacerta cyanisparsa* 20.05.2012. Fotoğraf: M. Zülfü YILDIZ

4.1.7.3 Dağılış

Dünyada, Kuzey-batı Suriye ve Türkiye'de dağılış gösterir (Reptile database). Dağılış alanı oldukça sınırlıdır. Türkiye'de sadece Gaziantep, Kilis, Hatay ve Kahramanmaraş'da dağılış gösterir (Baran vd., 2005, Yıldız 2020, Üzüm vd., 2018). Arazi çalışmalarında türe rastlanmamış olup, müze materyalleri incelenmiştir.

4.1.7.4 Morfoloji ve folidosis

İncelenen örneklerde her iki yanda 4'er tane supraocularia, 5-6 supraciliaria, 10-11 tane supraciliar granül, bulunmaktadır. Frenale 1'er tane, postnasal sayısı 2'şer tanedir. Nasal plak oldukça küçük ve tamamı nostrille kaplıdır. Nostril, 2 postnasal, 1 internasal, rostrum ve 1.supralabiale ile temastadır. Frontale temas eden plak sayısı 8 olup, prefrontaller, frontoparietaleler, 2. ve 3. supraocular plaklar frontele ile geniş temastadır. Preoculere önünde bulunan supralabiale sayısı her iki tarafta 5 tanedir (1 örnekte solda 4). Sublabiale sayısı her iki yanda 6-7, genelde 6'dır. Maksillar çift sayısı 5'tir. Tympanicum hepsinde belirgin ve 1'er tane, massetericum genelde oldukça belirgindir. Supratemporal plak sayısı, 6 tane olup, baştaki bir veya iki tanesi büyüktür. Collaria 11-13'tür. Sulcus gularis belirgindir. Gulare medianda 22-26 tane pul bulunmaktadır. Dorsal pullar küçük olup, kabarık veya karinalıdır. Dorsalia boyuna 26-27'dir. Dorsal pulların enine sayısı 2 örnekte 120-123'tür. Ventralia enine 26-27, boyuna ise 6 veya 6+2 şeklindedir. Vücudu saran pul ve plak sayısı 56-76'dır. Anale 1 tane ve büyük, onu saran 6-8 tane daha küçük plak bulunur. Femoral delikler diz eklemine kadar ulaşır ve birbirine bitişiklerdir. Porlar oldukça geniş olup sayıları 21-22 tanedir. Subdigital lameller tek ve çift sıra karışık dizlidir ve sayıları 31-33 arasındadır. Kuyruk halka sayısı 88-99 arasında olup halkaları oluşturan pullar dikdörtgen şeklinde ince uzun ve kenarları düzdür. Diğer folidosis özellikler ve vücut ölçümleri Tablo 4.9'de verilmiştir.

4.1.7.5 Biyoloji ve ekolojisi

Akdeniz tipi, çalı bitki örtüsüne sahip kayalık habittatlarda yaşamaktadır. Hafif yeşermiş veya ekili alanlarda bulunabilirler. Yumurtlayarak çoğalırlar. Vertikal dağılışı 800 ile 1050 arasındadır

Tablo 4.9 *Phoenicolacerta cyanisparsa*'ya ait morfometrik ve meristik ölçümler

	n	min.	max.	ort.	std
Pileus Uzunluğu	4	12,46	16,91	14,62	1,60
Pileus Genişliği	4	6,22	8,52	7,33	0,84
Baş Uzunluğu Sağ	4	11,69	16,04	13,87	1,53
Baş Genişliği	4	7,95	12,16	10,04	1,55
Başın Yüksekliği	4	6,48	9,79	7,79	1,22
Frontal Plak Uzunluğu	4	3,49	4,64	4,18	0,43
Frontal Plak Genişliği	4	2,45	3,32	2,82	0,31
Frontale Temas Eden Pul Sayısı	4	8,00	8	8	0
İnternasal(Frontonasale) Uzunluğu	4	1,82	2,3	2,10	0,18
İnternasal(Frontonasale) Genişliği	4	2,36	3,5	2,86	0,41
Supraciliar Granüller Sağ	4	10	11	10,75	0,43
Supraciliar Granüller Sol	4	10	10	10	0
Gözün Yatay Çapı Sağ	4	3,31	4,87	3,93	0,58
Gözün Dikey Çapı Sağ	4	2,08	2,48	2,24	0,14
Nostril-Göz Arası Sağ	4	3,61	4,8	4,07	0,44
Rosrtum-Göz Sağ	4	5,15	6,79	5,94	0,63
Sağ Kulağın Yatay Çapı	4	1,82	2,15	1,93	0,13
Sağ Kulağın Dikey Çapı	4	2,54	3,25	2,98	0,29
İki Burun Deliği Arası Mesafe	4	1,94	2,72	2,22	0,30
Supralabiale Sağ	4	5	5	5	0
Supralabiale Sol	4	4	5	4,75	0,43
Sublabiale Sağ	4	6	7	6,25	0,43
Sublabiale Sol	4	6	7	6,5	0,5
İnframaksilar Çift	4	5	5	5	0
Burun Deliğinin Temas Durumu	4	5	5	5	0
Anal Plağı Saran Plak Sayısı	4	6	8	7	0,70
Femoral Por Sayısı Sağ	4	21	22	21,5	0,5
Femoral Por Sayısı Sol	4	20	23	21,5	1,11
Subdigital Lamel Sağ	4	31	33	31,5	0,86
Dorsalia Enine	2	120	120	120	0
Dorsalia Boyuna	4	61	63	61,66	0,94
Ventral Enine	4	26	27	26,25	0,43
Ventral Boyuna	4	6	6	6	0
Collare Plak Sayısı	4	11	13	12	1
Marjinal-Collar	4	22	26	24,25	1,47
Rostrum Collare Arası	4	17,44	24,4	20,72	2,46
Collar-Anal	4	34,98	44,37	38,58	3,50
Total Vücut Uzunluğu	2	177,40	187,66	182,53	5,13
Baş+ Gövde Uzunluğu	4	54,56	66,58	58,44	4,77
Gövde Çapı Ön-Orta-Son	4	10,62	16,59	13,05	2,18
Kuyruk Uzunluğu	2	118,77	121,07	119,92	1,15
Kuyruk Halka Sayısı	2	88	99	93,5	5,5
Sag Arka Bacak Uzunluğuz.	4	31,71	34,8	33,86	1,25
Sağ Ön Bacak Uzunluğuz.	4	16,41	21,31	19,64	1,90
4.Parmak Uzunluğu.Sağ	4	11,85	13,13	12,70	0,50
Ayak Uz. Tırnak Dahil	4	17,56	20,21	18,80	0,98
Baş indeksi	4	67,45	77,15	72,10	5,08
Baş/Vücut İndeksi	4	22,36	27,43	25,01	2,08
Pileus İndeksi	4	46,82	53,67	50,20	2,80
Frontai İndeksi	4	63,80	71,55	67,57	3,87
Rostrum-Göz/ Baş İndeksi	4	40,20	45,08	42,91	2,13
Back İndeksi	4	51,93	63,78	58,26	5,05
Vücut İndeksi	4	19,46	24,91	22,19	2,23

4.1.7.6 Değerlendirme

Aynı populasyonan ait baş indeks değerlerinde cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunmazken, pileus indeks değerleri dişilerde biraz daha fazladır. Baş/vücut ve rostrum-göz/baş indeks değerlerinde erkek örneklerinki dişilerden biraz daha fazladır.

Karış ve Göçmen (2014)'de incelenen 1 dişi örnekte pileus uzunluğu 14,15 iken incelenen iki dişide bu değer 12,46-14,16. İncelenen 2 erkek örnekde ise bu değer 12,46- 16,91'dir. Karış ve Göçmen (2014)'de incelenen 1 dişi örnekte pileus genişliği 6,74 iken incelenen 2 dişi örnekte 6,22- 7,60 aralığındadır. 2 erkek örnekte ise 7,01-8,52 aralığındadır. Karış ve Göçmen (2014)'de incelenen 1 dişi örnekte Ön Bacak Uzunluğuzunluğu 20,24; arka bacak uzunluğu 32,31; tırnak dahil 4. parmağın uzunluğu 11,38 iken incelenen 2 dişi örnekte bu karakterler sırasıyla 16,41-20,35; 31,71-34,38; 11,85-13,05 şeklindedir.

İncelenen örnekler Baran vd. (2012) ve Karış ve Göçmen (2014)' deki genel görünüş, renk ve desen özellikleri bakımından uyumlu bulunduğundan, *Phoenicolacerta cyanisparsa* olarak değerlendirilmiştir,

4.2 Agamidae Familyası

4.2.1 *Trapelus ruderatus* (Olivier, 1804) Bozkır Keleri

4.2.1.1 Materyal

1. DU-.2020/10 Silopi merkez/ Şırnak, 31.05.2020 ; 2. DU-2020/11 Silopi merkez/ Şırnak**,** 28.04.2007; 3. DU-2018/31 Oymataş, Merkez/Batman18.03.2018; 4. DU-2018/32 Yeniköy, Merkez/Batman 18.03.2018; 5. DU-2019/16 Yayık köyü, Kulp /Diyarbakır, 27.10.2019; 6. DU-2018/33 Karaçevre, Çınar/Diyarbakır 25.04.2018; 7. ZMADYU-1.102.007, Tek Tek Dağları Şanlıurfa, 28.04.2007; 8. ZMADYU, Taşpınar/Adıyaman 21.03.2018; 9. ZMADYU, Taşpınar/Adıyaman, 21.03.2018; 10. ZMADYU-2015/66, Gölbaşı/Adıyaman, 15.05.2015.

4.2.1.1 Genel görünüş renk ve desen

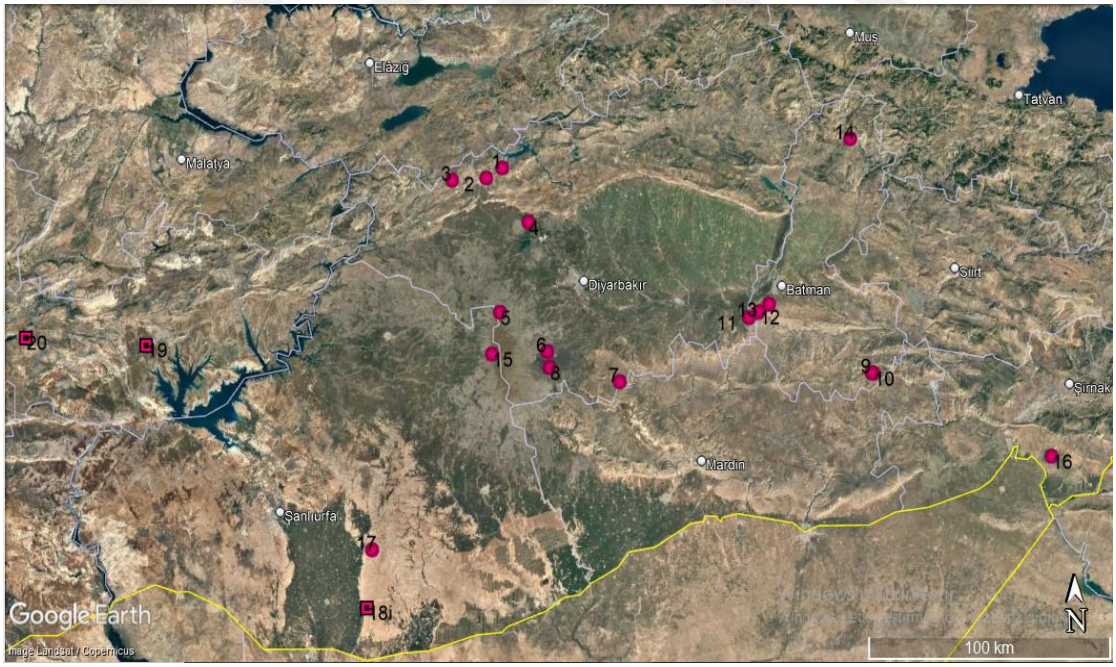
Baş, kısa, kalın ve kubbelidir. Kulak deliği bulunmaktadır (Şekil 4.12**).** Göz bebekleri yuvarlaktır. Baş üstündeki pullar düzensiz dizilmişlerdir. Sırtın zemin rengi, bulunduğu alanın toprak tonlarındadır. Bu zemin üzerine, vertabral çizgide mavimsi veya sarımsı renkte düzenli sıralanmış 5-6 tane kesikli çizgi veya benek bulunur. Bu çizgi veya beneklere ensede başlayıp kuyrukta biraz devam edip kuyruktaki çizgi ile birleşir. Ventralin rengi başın alt kısmı dahil kirli beyaz tonlarındadır. Kuyruk kaide kısmında biraz basıkken diğer kısımlarda yuvarlaktır. Parmak yapıları silindir şeklinde ve tınakları oldukça iri ve üst kısımları siyahtır. Kuyrukta baştan sona kadar düzenli bir şekilde dizilmiş, kuyruğu halkasal olarak saran, zeminden daha koyu lekeler bulunmaktadır. Bu halkasal lekeler vertebral hatta beyaz bir çizgi ile kesintiye uğramaktadır.

4.2.1.3 Dağılış

Dünyada; Azerbaycan, Suriye, Lübnan, İsrail, Irak, Iran ve Türkiye (Reptil database 15.06.2021). Türkiye'de: Orta, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'da (Baran vd., 2012). Çalışma süresince, 16 noktada 19 örnek doğrudan gözlenmiştir. Gözlem yapılan lokaliteler Şekil 4.13'de gösterilmiş, gözlem bilgileri Tablo 4.10'da verilmiştir.

Şekil 4.12 *Trapelus ruderatus*. Kortaş, Ergani/Diyarbakır. 27.04.2018

Şekil 4.13 *Trapelus ruderatus'nın* arazi çalışmalarında gözlendiği lokaliteler lokaliteler (Daireler bu çalışmaya, kareler müze örneklerine ait lokaliteler)

Tablo 4.10 *Trapelus ruderatus'un* gözlem lokaliteleri

No	İl	İlçe	Mevki	Utm Zone	Utm X	Utm Y	Yükselti	Tarih	Birey Sayısı
1	Diyarbakır	Yenişehir	Ekinciler	37	39,82692	38,216583		21.09.2016	1
2	Diyarbakır	Ergani	Söğütalan	37	575400	4242743	824	4.04.2017	2
3	Diyarbakır	Ergani	Sabırlı	37	568840	4239008	1018	5.04.2017	1
4	Diyarbakır	Çınar	Beneklitaş	37	593221	4173911	928	25.Nis.18	1
5	Diyarbakır	Çınar	Yazçiçeği	37	622688	4162430	890	22.Nis.18	1
6	Şanlıurfa	Siverek	Küptepe	37	570679	4173221		27.Nis.18	1
7	Diyarbakır	Ergani	Kortaş	37	554805	4238338	1145	27.Nis.18	1
8	Diyarbakır	Çınar	Karaçevre	37	594224	4167987	952	25.Nis.18	1
9	Diyarbakır	Bağlar	Kamışpınar	37	574107	418869	1242	25.May.18	1
10	Şırnak	Silopi	Merkez	38	268105	412698	454	31.05.2020	2
11	Batman	Gercüş	Vergili	37	725926,81	4164876	1096	30.04.2017	1
12	Batman	Sason	Yürekli	37	718614	425271	1530	24.05.2017	1
13	Batman	Gercüş	Vergili	37	726755,13	4164626	1058	30.04.2017	2
14	Batman	Merkez	Oymataş	37	675838,65	4185889	542	18.03.2018	1
15	Batman	Merkez	Oymataş	37	680071,29	4187995	674	18.03.2018	1
16	Batman	Merkez	Oymataş	37	684192,55	4190799	666	18.03.2018	1

4.2.1.4 Morfoloji ve folidosis

Dorsal pullar karinalıdır. Pulların büyüklükleri farklılıdır, homojen bir yapı göstermez. Büyük ve dikenimsi olan bazı pulların sivri uçları havaya doğru kalkıktır. 3-5'li gruplar halinde vertebral hattın sağında ve solunda düzenli sıralanmışlardır. Yine her iki yanda omuz hizasında, arka bacağa doğru uzanan pullardan oluşan ince bir şerit bulunur. Bu şerit bazen daha kısa iken bazen arka bacak kaidesine kadar uzanır. Ventral pullar karinasız ve küçüktürler. Kol ve bacak üzerindeki pulların bir kısmı diğerlerinden daha büyük ve sivri uçları havaya kalkıktır. Baş üstündeki pullar küçük ve düzensiz dizilmişlerdir. Gözün üst kısmında burun deliğinden gözün bitimine kadar birbirinin üzerini örten, 8-9 puldan oluşan 1 sıra bulunur. Örneklerin boyu 118-182 mm arasında değişmektedir. Renleri açık kahveden koyu griye kadar değişir. Örneklere ait ölçümler Tablo 4.11'de verilmiştir.

Tablo 4.11 *Trapelus ruderatus'a* ait morfometrik değerler.

	n	min.	mak	ort.	std. s
Baş Uzunluğu Sağ	9	13,56	17,96	15,54	1,55
Baş Uzunluğu Sol	9	14,07	18,41	15,92	1,60
Baş Genişliği	9	12,29	18,25	15,70	1,91
Başın Yüksekliği	8	9,26	13,52	11,77	1,37
Gözün Yatay Çapı Sağ	7	4,6	6,51	5,73	0,61
Gözün Dikey Çapı Sağ	7	3,84	5,06	4,30	0,42
Nostril-Göz Arası Sağ	8	2,85	4,1	3,31	0,46
Rosrtum-Göz Sağ	8	6,02	7,61	6,91	0,64
İki Burun Deliği Arası Mesafe	8	3,43	4,94	4,31	0,45
Rostrum Collare Arası	9	15,13	20,21	17,82	1,78
Collar-Anal	8	33,36	49,11	43,97	5,94
Total Vücut Uzunluğu	9	116,82	162,24	140,36	18,00
Baş+ Gövde Uzunluğu	9	48,79	69,7	60,12	7,84
Kuyruk Uzunluğu	9	67,2	100,35	80,23	12,14
Boyun Çapı Dorsal	7	8,48	10,27	9,33	0,65
Gövde Çapı Orta	7	16,32	24,61	21,01	3,20
Gövde Çapı Son	7	9,11	13,15	12,09	1,53
Sag Arka Bacak Uzunluğu	8	36,74	53,28	44,54	5,44
Sağ Ön Bacak Uzunluğu	8	23,73	31,46	27,78	3,13
Baş İndeksi	9	87,10	108,62	101,00	6,68
Rostrum-Göz/Baş İndeksi	8	40,51	49,03	44,08	2,92
Bacak İndeksi	8	64,64	82,50	74,74	5,96
Vücut İndeksi	7	29,44	38,08	34,34	2,83

4.2.1.5 Biyoloji ve ekolojisi

Genelde az bitkili taşlık alanlarda ve çölümsü habitatlarda, sıcaklığın yüksek olduğu öğlen saatlerinde dışarda aktif olarak gözlenmiştir. Havanın serin olduğu dönemlerde ise taş altlarında gözlenmiştir. Örneklere çift halde rastlanmamış, genelde tek birey görülmüştür**.** Kovalandığında ya da yakalanmaya çalışıldığında bazen kaçmış, bazende olduğu yerde hareketsiz kalmıştır. Hareketsiz durduğunda, zeminle mükemmel uyum sağlayıp fark edilememektedir. Böceklerle beslendiği görülmüştür. Korktuğunda bazen hareketsiz kaldığı gibi bazen de bacakları üzerinde durup sırtını yukarı doğru gererek savunma pozisyonu aldığı gözlenmiştir.

4.2.1.6 Değerlendirme

Bird (1936), Bodenheimer (1944), Clark ve Clark (1973) ve Sindaco vd., (2000), *Trapelus ruderatus*'un; Başoğlu ve Baran (1977), *Agama ruderata'nın;* Baran vd., (2012) *Trapelus ruderatus'* nın bölgede dağılış gösterdiğini belirtmişlerdir. Durmuş

vd. (2003) Mardin'den, Akelma (2007) Diyarbakır'dan, Yıldız vd., (2013a) Şanlıurfa'dan Sami vd., (2015) Adıyaman'dan *Trapelus ruderatus*'nin dağılış bilgisini vermişlerdir.

İncelenen örneklerde baş indeksi en fazla olan Çınar ve Taşpınar örneklerinde iken, en az Silvan ve Silopi örneklerindedir. Bacak indeksinde Çınar örneği diğer örneklerden belirgin şekilde daha azdır.

Başoğlu ve Baran (1977) total boy uzunluğunun en fazla 16 cm kadar olabileceğini belirtmiştir. İncelenen örnekler 116,82-(140,36)-162,24 aralığındadır. Başoğlu ve Baran (1977) kuyruk uzunluğunun collare-anale arası mesafenin 1,5-2 katı kadar olduğunu belirtmiştir. İncelenen örneklerde kuyruk uzunluğu 67,2-(80,23)-100,35; Collare-anale arası mesafesi 33,36-(43,97)-49,11 aralığındadır. Başoğlu ve Baran (1977), taksonomik karakterlerden dorsal pulların heterojen yapısı, baş yapısının kalın ve kubbeli olması, başın ön kısmının küt olması, kulak deliğinin varlığı, renk –desen ve genel görünüş özellikleri örneklerimiz ile benzerlik gösterdiğinden *Trapelus ruderatus* olarak değerlendirilmiştir.

4.2.2 *Laudakia stellio* (Linnaeus, 1758) Dikenli Keler

4.2.2.1 Materyal

1. DU-2020/4 Damlarca, Cizre/Şırnak, 30.05.2020; 2. DU-2017/18 Büyükdere Hasankeyf/Batman 29.04.2017, 3. DU-2019/15 Eruh yolu/Şırnak 31.08.2019; 4. ZMADYU-2013/40, Antik kent/Adıyaman 05.2013

4.2.2.2 Genel görünüş renk ve desen

Vücut ve baş dorsoventral basıktır**.** Boyu 30- 35 cm kadardır. Baş üstü homojen bir yapıya sahip olmayıp, farklı büyüklük ve şekilde pul ve plaklarla örtülüdür. Baş yanlarında, sırtta, karın yanlarında ve bacak üzerinde diken şeklinde çıkıntılar bulunmaktadır. Vücut rengi bulunduğu habitata göre farklılıklar göstermektedir. Sırtın zemin rengi grimsi veya sarımsı kahveden koyu kahveye kadar değişmektedir. Enseden başlayıp kuyruk başlangıcına kadar devam eden bir sıra yıldızımsı lekeler

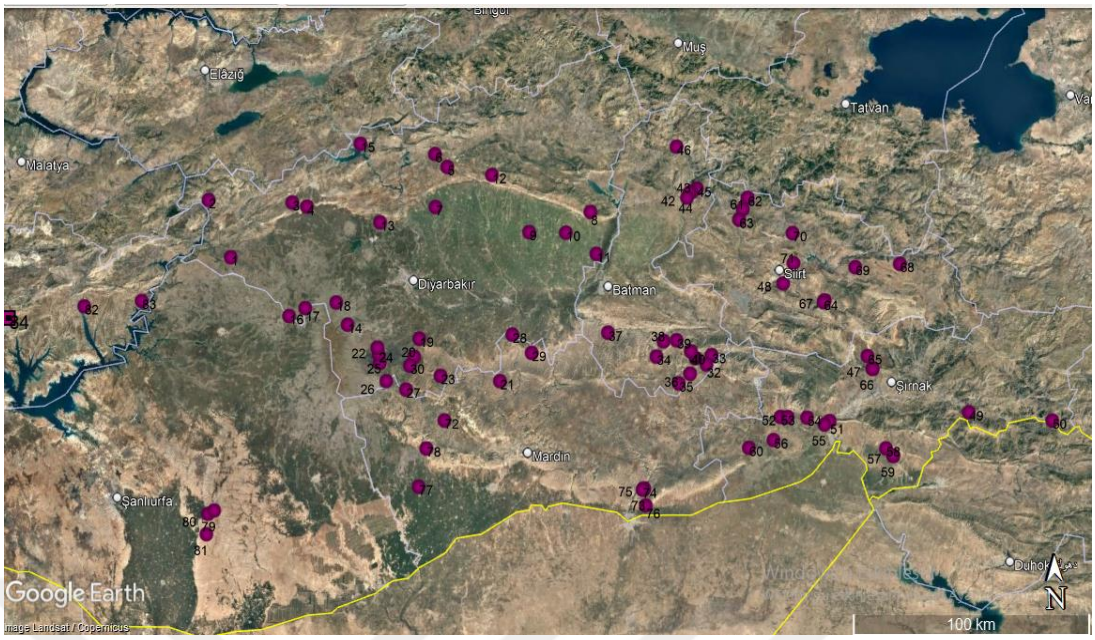
bulunmaktadır. Bunların rengi her zaman zeminden daha açık olup, sarımsı veya mavimsi açık tonlardadır. Sırtta ve kuyrukta, enine sıralanmış koyu bantlar bulunmaktadır. Karın tarafı kirli beyaz ve çoğunlukla üzerinde koyu lekelenmeler bulunup, bu lekeler baş altında ve karın yanlarında daha çoktur. Üreme dönemi erkek bireylerin yanak kısımlarında şişkinlik ve mavimsi renklenme görülür. Bazı yerlerde baş altındaki lekelenmeler turuncu renkte olmaktadır. Kuyruk halkasal, segmentlerden oluşmaktadır (Şekil.4.14). Parmaklar vücudun aksine yanlardan basıktır.

Şekil 4.14 *Laudakia stellio*. Uludere/ Şırnak. 16.10.2018

4.2.2.3 Dağılış

Dünyada; Yunanistan Türkiye, Suriye, Lübnan, Mısır, Irak, Suudi Arabistan, Kıbrıs, Ürdün, İsrail (Reptile database, 15.06.2021). Türkiye'de; Ege, Akdeniz, İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgeleri (Baran vd., 2012)**.** Yapılan arazi çalışmalarında, 83 farklı lokalitede 244 birey doğrudan gözlenmiştir. Gözlem yapılan lokaliteler Şekil 4.15'de gösterilmiştir.

Şekil 4.15 *Laudakia stellio'*nun arazi çalışmalarında görüldüğü lokaliteler (Daireler bu çalışmaya, kareler müze örneklerine ait lokaliteler. Lokalite bilgileri Ek-4' te verilmiştir)

4.2.2.4 Morfoloji ve folidosis

Baş üstü homojen bir yapıya sahip değildir. Farklı büyüklük ve şekilde pul ve plaklarla örtülüdür. Karın pulları homojen yapıda, küçük ve karinasızdır. Baş altındaki pullar karinalı veya karışıktır. Bu karinalar ergin bireylerde daha belirgindir. Nasal plaklar küçük ve şişkindir. Çok küçük olan nostril genelde nasal plağın ortasında bulunur. Gözün üst tarafındaki küçük plaklar arkaya doğru birbirini örtecek şekilde dizilidir. Göz çıkıntılarının gerisindeki küçük bir alandaki pullarda kısmen homojenlik görülür. Kuyruğa dorsalden bakıldığında, segmentlerinin bir bölümünde 2 pul sırası mevcuttur. Vücut ölçümleri Tablo 4.9'da verilmiştir.

4.2.2.5 Biyoloji ve ekolojisi

Kayalık ve taşlık alanlarda yaşarlar. Sabah erken saatlerde taş altlarında ya da kayalardaki yarıklarda gözlenmiştir. Mevsime göre sabah 9 ile akşam 6 saatleri arasında evlerinve harabelerin duvarlarında, taş ve kayaların üstlerinde gözlenmiştir. Birçok kertenkelenin çekildiği öğlen sıcaklarında dışarıda aktiftir. Çok hızlı koşar ve ağaca çok iyi tırmanabilirler. Genelde çekirgelerle beslenirken gözlenmiştir.

Tablo 4.12 *Laudakia stellio*'ya ait vücut ölçümleri

	n	min.	mak.	ort.	std.s
Baş Uzunluğu Sağ	4	12,4	28,92	18,19	7,32
Baş Uzunluğu Sol	4	12,95	28,93	18,56	7,09
Baş Genişliği	4	13,1	33,82	20,33	9,19
Başın Yüksekliği	4	10,4	19,2	13,56	3,94
Gözün Yatay Çapı Sağ	4	4,83	12,36	7,28	3,42
Gözün Dikey Çapı Sağ	4	3,86	5,54	4,48	0,72
Gözün Yatay Çapı Sol	4	5,1	11,78	7,31	3,02
Gözün Dikey Çapı Sol	4	3,89	5,95	4,51	0,96
Sağ Kulak Yatay	4	2,68	6,47	3,94	1,72
Sağ Kulak Dikey	4	2,14	5,14	3,29	1,30
Sol Kulak Yatay	4	2,58	6,56	3,93	1,85
Sol Kulak Dikey	4	2,26	5,32	3,3	1,38
Nostril-Göz Arası Sağ	4	3,23	6,68	4,56	1,51
Nostril-Göz Arası Sol	4	3,31	12,04	5,93	4,09
Rosrtum-Göz Sağ	4	5,87	7,27	6,35	0,64
Rosrtum-Göz Sol	4	5,81	11,94	7,96	2,73
İki Burun Deliği Arası Mesafe	4	3,6	8,4	5,21	2,16
Rostrum Collare Arası	4	16,88	42,14	26,35	10,94
Collar-Anale	4	32,09	75,55	48,50	18,79
Total Vücut Uzunluğu	4	118,53	290,89	184,25	74,33
Baş+ Gövde Uzunluğu	4	47,64	116,4	73,59	29,71
Kuyruk Uzunluğu	4	70,89	174,49	110,65	44,73
Gövde Çapı	4	14,73	36,54	23,17	9,36
Sag Arka Bacak Uzunluğu	4	31,98	81,22	51,88	20,88
Sağ Ön Bacak Uzunluğu	4	22	56,26	35,43	14,62
Bir Halkadaki Pul Sırası	4	2	2	2	0
Baş İndeksi	4	105,64	116,94	110,34	4,80
Bacak İndeksi	4	65,72	69,26	68,19	1,66

4.2.2.5 Biyoloji ve ekolojisi

Kayalık ve taşlık alanlarda yaşarlar. Sabah erken saatlerde taş altlarında ya da kayalardaki yarıklarda gözlenmiştir. Mevsime göre sabah 9 ile akşam 6 saatleri arasında evlerinve harabelerin duvarlarında, taş ve kayaların üstlerinde gözlenmiştir. Birçok kertenkelenin çekildiği öğlen sıcaklarında dışarıda aktiftir. Çok hızlı koşar ve ağaca çok iyi tırmanabilirler. Genelde çekirgelerle beslenirken gözlenmiştir.

4.2.2.6 Değerlendirme

Bird (1936), çalışmasında, Mardin ve Gaziantep'te *Laudakia stellio stellio,* alttürünün yayılış gösterdiğini bildirirken, Bodenheimer, (1944); Clark ve Clark, (1973); Mülder, (1995); Sindaco vd., (2000), *Laudacia stellio* türünün bölgede dağılış gösterdiğini belirtmişlerdir. Başoğlu ve Baran (1977), *Agama stellio* 'nun Anadolu'nun batı, güney

orta ve güneydoğusunda yayılış gösterdiğini ifade etmiştir. Daan (1967) *Agama stellio*'nun alttürlerini ve taksonomisini incelediği çalışmasında Şanlıurfa ve Gaziantep'de nominat alttürün dağılış gösterdiğini belirtmiştir.

Teynie, (1987, 1991) Gaziantep, Çermik, Viranşehir, Baykan'da; Durmuş vd., (2003) Mardin'de; Akelma, (2007) Diyarbakır'da; Yıldız vd., (2013a) Şanlıurfa'da; Sami vd., (2015) Adıyaman'da ve Yıldız, (2020) Kilis 'de türün dağılış bilgisini vermişlerdir. Baran ve Öz, (1985), Türkiye'nin Güney, Batı, Urfa ve Hatay populasyonları karşılaştırmalı olarak incelemiş ve bu incelemenin sonucunda ülkemizde *Laudakia stellio'*nun iki alttürünün dağılış gösterdiğini belirtmiştir. Bu çalışmaya göre ülkemizin batı ve güney bölgelerinde *Agama stellio daani*, Güneydoğu bölgelerinde ise *Agama stellio stellio* alttürü dağılış göstediğini bildirmişlerdir.

İncelenen örneklerin bacak indeksleri birbirine yakın değerler olup, Eruh örneği diğerlerinden daha fazladır. Gövde indeksleri birbirine yakın değerlerdedir. Batman ve Adıyaman örneklerinde rostrum-göz/baş indeksi aynı iken, Cizre örneğinde daha azdır. Eruh örneğinde ise bu değer diğerlerinin yarısı kadardır.

Kete ve Yılmaz, (2006)'a göre baş+ gövde uzunluğu Amanos doğu popülasyonunda 73.24-(88.53)-107.14 mm arasında Amanos batı populasyonuda 70.18- (96.21)-111.40 mm arasında Gaziantep populasyonda 81.34-(98.51)-113.44 mm. arasında değişirken bizim örneklerde 47,64-(73,59)-116 aralıklarındadır. Kumlutaş vd., (2015), Sivas örneklerinde baş uzunluğu 29,7-37,7 baş genişliği 18,7-23,4 arasında ve baş yüksekliği 9,14-14,4 iken bizim örneklerimizde baş uzunluğu 12,4-(18,19)-28,92, başın genişliği 13,1-(20,33)- 33,82, başın yüksekliği ise 10,4-(13,56)-19,2 değerleri arasındadır.

Sırtta, bacak üstlerinde, vücudun ve başın yan taraflarında dikenli pulların olması, dorsalin vertebral kısmında, kuyruğa kadar düzenli sıralanmış, yıldız şeklinde açık renkli lekelerin bulunması, baş altındaki pulların karinalı olması ve kuyruğu oluşturan her halkasal segmentte 2 sıra pul bulunması, Bird, (1936), Başoğlu ve Baran, (1977), Daan, (1967) ve Baran ve Öz, (1985) çalışmaları ile uyum içerisinde olup, bölgede dağılış gösteren alttür *Laudakia stellio stellio* olarak değerlendirilmiştir.

4.3 Scincidae Familyası

4.3.1 *Eumeces schneiderii* (Daudin,1802) Sarı Kertenkele

4.3.1.1 Materyal

1. DU-2020/21 Kent Ormanı, Merkez/Diyarbakır 24.06.2020; 2. DU-2018/28 Çınar-Mazıdağ/Diyarbakır 25.04.2018; 3. DU-2018/27 Çınar-Mazıdağ/Diyarbakır 25.04.2018; 4. DU-2017/11 Silvan-Hasuni/Diyarbakır 25.04.2017; 5. DU-2017/12 Silvan-Hasuni/Diyarbakır 25.04.2017; 6. DU-2020/5 Cizre/Şırnak (jüvenil) 30.05.2020; 7. DU-2018/15 Çayüstü-Merkez/Batman 03.04.2018; 8. DU-2017/20 Gercüş Vergili/Batman 30.04.2017; 9. DU-2017/13 Çayüstü Merkez/Batman 03.04.2018; 10. DU-2017/10 KaraköyHasankeyf/Batman, 29.04.2017; 11. DU-2018/7 Gercüş Kantar/Batman 29.03.2018; 13. ZMADYU-168/2007/1 Kazıklı/Gaziantep 20.05.2007; 14. ZMADYU-168/2007/2, Kazıklı/Gaziantep 20.05.2007; 15. ZMADYU-2017/071/1 Eyyübiye/Şanlıurfa 01.05.2017; 16. ZMADYU-2017/071/2 Eyyübiye/Şanlıurfa 01.05.2017; 17 ZMADYU-2017/071/3 Eyyübiye/Şanlıurfa 01.05.2017; 18. ZMADYU-2017/071/4 Eyyübiye/Şanlıurfa 01.05.2017

4.3.1.2 Genel görünüş renk ve desen

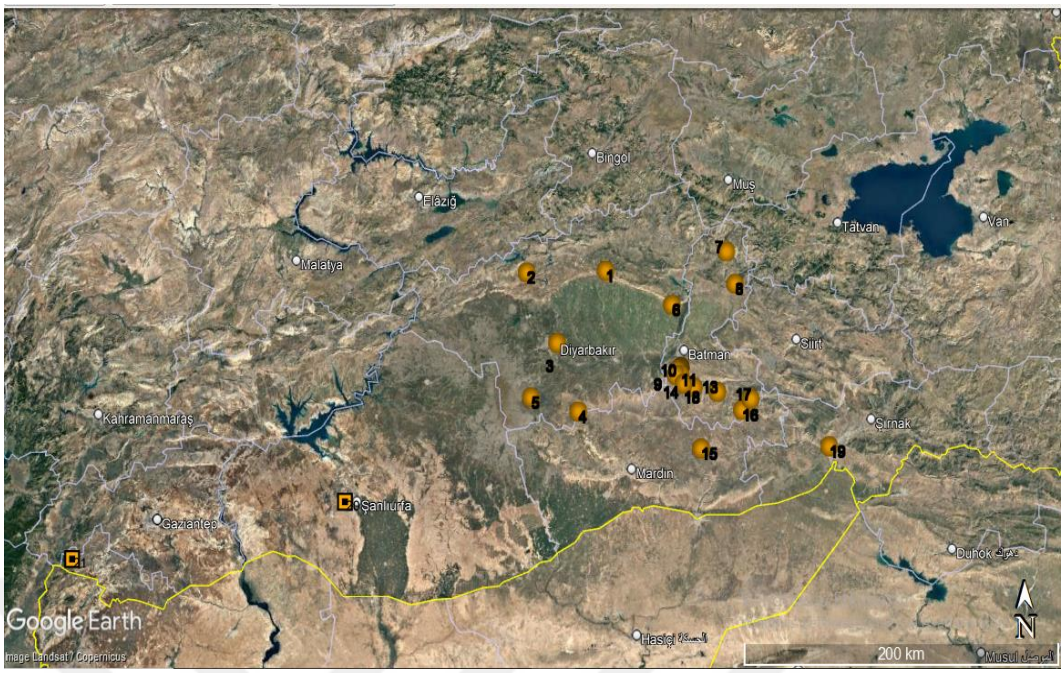
Parlak ve güzel görünümlü büyük bir kertenkeledir**.** Sırtın zemin rengi gri veya açık kahve-sarı arasında, üzerinde dağınık turuncu lekeler bulunur (Şekil 4.16). Jüvenil olanlarda turuncu lekeler bulunmaz (Diyarbakır) veya kesikli beyaz çizgi sıraları bulunur (Şırnak). Vücut yanlarında turuncudan sarıya değişen ve genelde ağız kenarından başlayıp vücut boyunca uzanan birer çizgi yer alır. Karın kısmı beyaz veya sarımsı beyaz renklidir. Kulak oldukça belirgindir. Kulakta genelde 4 tane üçgen şeklinde pul (Auricularia) bulunur. Bunlardan en altta olan diğerlerinden daha küçüktür.

Şekil 4.16 *Eumeces schneiderii* Batman /Gercüş. DU-2018/7 30 Nisan 2017

4.3.1.3 Dağılış

Dünya; Tunus, Cezayir, Mısır, Libya, Sina yarımadası, Suudi Arabistan, Transkafkasya, Rusya (Dağıstan), Ürdün, İsrail, Lübnan, İran, Irak, Suriye'nin Batısı, Kıbrıs, Türkiye, Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Kırgızistan, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, Afganistan, Pakistan, Hindistan'dır (Reptile database 23.04.2021). Türkiye'de: Ege Bölgesi, İç Anadolu, Doğu Akdeniz, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Doğu Anadolu'da yayılış gösterir. Bird (1936), Bodenheimer (1944), Clark ve Clark (1973), Başoğlu ve Baran (1977), Teynie (1987, 1991), Sindaco vd., (2000), Ayaz vd., (2011), Baran vd., (2012), Avcı vd., (2018), Yıldız, (2000). Arazi çalışmalarında 19 lokaliteden toplam 28 örnek doğrudan gözlemlenmiştir. Gözlem yapılan lokaliteler Şekil 4.17'de gösterilmiş, gözlem bilgileri Tablo 4.13'te verilmiştir.

Şekil 4.17 *Eumeces schneiderii*'in gözlendiği lokaliteler (Daireler bu çalışmaya, kareler müze örneklerine ait lokaliteler)

Tablo 4.13 *Eumeces schneiderii*'nin gözlem bilgileri

No	İl	İlçe	Mevki	Utm Zone	Utm X	Utm Y	Yükseklik	Tarih	Birey Sayısı
1	Diyarbakır	Çınar	Kırkağaç	37	623543	4163728	870	22.04.2018	1
2	Diyarbakır	Çınar	Karaçevre	37	593739	4171401	930	25.04.2018	2
3	Diyarbakır	Kocaköy	Boyunlu	37	641105	4241236	1025	1.05.2018	1
4	Diyarbakır	Silvan	Hasuni	37	683042	4222358	946	25.04.2017	2
5	Diyarbakır	Eğil	Bahçedere	37	591118	4240271	858	2.07.2017	1
6	Diyarbakır	Sur	Yukarıkılıçtaşı	37	37.56.53	40.15.46.	652	15.06.2020	2
7	Batman	Merkez	Karayün	37	685872	4185942	767	28.04.2017	1
8	Batman	Merkez	Çayüstü	37	685105	4183653	574	28.04.2017	1
9	Batman	Hasankeyf	Karaköy	37	711283	4174522	768	29.04.2017	1
10	Batman	Gercüş	Vergili	37	726755	4164626	1058	30.04.2017	1
11	Batman	Gercüş	Çalışkan	37	732408	4170664	895	30.04.2017	1
12	Batman	Merkez	Çayüstü	37	688112	4183809	780	23.05.2017	5
13	Batman	Sason	Yürekli	37	718057	4252154	1465	24.05.2017	1
14	Batman	Kozluk	Yazılı	37	723340	4234134	1152	25.05.2017	1
15	Batman	Gercüş	Kantar	37	689932	4178850	670	30.03.2018	1
16	Batman	Hasankeyf	Kumluca	37	696449	4176980	544	31.03.2018	2
17	Batman	Merkez	Karayün	37	688309	4188003	722	2.04.2018	1
18	Batman	Hasankeyf	Karaköy	37	700568	4143583	730	22.06.2018	2
19	Şırnak	Cizre	Kasrik	37	37.25.30	41.59.21	406	30.05.2020	1

4.3.1.1 Morfoloji ve folidosis

Gövde pulları düz ve birbirini kısmen örter. Parietaller, interparietale ile tamamen ayrılmıştır. Postnasale bulunmamaktadır. Nostril, nasal plak ortasında ve diğer plaklarla temas halinde değildir. 2 anal plak mevcuttur. 2 jüvenil örnekte tek anal plak mevcuttur. İnframaksilar çift bir örnekte 4 olup, diğerlerinde 5'er tane bulunmaktadır. Dorsalde vertebral hat boyunca uzanan bitişik iki pul sırası diğerlerinden daha geniş olup, enseden bacak kaidesine kadar sayıları 60-66 arasında değişmektedir. Supranasal her iki tarafta birer tane bulunmaktadır. Suboculare önündeki supralabiale sayısı 2 örnekte 4 olup, diğerlerinde 5'er tanedir. Kulaktaki üçgen pul sayısı 3-5 tane arasında olup çoğunluk 4'er tanedir. Bir örneğin bir tarafında ise hiç bulunmamaktadır. Türe ait morfometrik ve meristik değerler, Tablo 4.14'te verilmiştir.

Tablo 4.14 *Eumeces schneiderii*'ye ait morfometrik ve meristik değerler

	n	min.	max.	ort.	std. s
Pileus Uzunluğu	18	10,37	22,08	15,83	3,93
Pileus Genişliği	18	6,12	11,81	9,10	2,06
Baş Uzunluğu Sağ	18	10,5	25,50	17,42	4,89
Baş Uzunluğu Sol	18	10,89	25,08	17,43	4,83
Baş Genişliği	18	6,65	20,90	12,47	4,35
Baş Yüksekliği	18	6,52	16,15	10,36	3,68
Frontale Plak Uzunluğu	18	4,23	8,46	6,06	1,12
Frontale Plak Genişliği	18	2,24	4,45	3,53	0,68
Gözün Yatay Çapı Sağ	18	3,62	7,52	5,52	1,35
Gözün Dikey Çapı Sağ	18	1,98	4,69	3,06	0,71
Gözün Yatay Çapı Sol	18	3,04	7,16	5,30	1,23
Gözün Dikey Çapı Sol	18	1,85	23,05	4,12	4,77
Nostril-Göz Arası Sağ	18	2,7	7,78	5,27	1,54
Nostril-Göz Arası Sol	18	2,85	7,21	5,24	1,61
Sağ Kulağın Yatay Çapı	18	1,02	3,34	1,88	0,60
Sağ Kulağın Dikey Çapı	18	1,61	4,89	3,33	1,09
Sol Kulağın Yatay Çapı	18	1,06	3,99	2,02	0,71
Sol Kulağın Dikey Çapı	18	1,62	4,77	3,15	0,99
İki Burun Deliği Arası Mesafe	18	1,52	5,23	3,21	1,15
Supralabialia Sağ	18	5	10,00	8,16	1,72
Supralabialia Sol	18	5	10,00	8	1,67
Sublabialia Sağ	18	6	9,00	7,31	0,79
Sublabialia Sol	18	6	9,00	7,37	0,71
İnframaksilaria Çift	16	4	5,00	4,93	0,25
Rostrum Uzunluğu	18	1,48	3,71	2,43	0,69
Rostrum Genişliği	18	1,66	5,48	3,18	1,03

Tablo 4.14 (Devam)

Mentale Uzunluğu	**18**	**0,99**	**2,87**	**1,80**	**0,55**
Mentale Genişliği	18	1,88	5,05	3,13	0,93
İnterparietale U	18	1,98	6,06	4,23	1,16
İnterparietal Genişliği	18	1,75	5,99	3,23	0,97
Frontoparietale Sağ Uzunluğu	18	0	3,86	2,50	0,88
Frontoparietale Sağ Genişliği	18	0	3,66	2,67	0,90
Frontoparietale Sol Uzunluğu	18	0	3,71	2,51	0,92
Frontoparietale Sol Genişliği	18	0	3,51	2,59	0,85
Prefrontal Sağ U	18	1,31	3,67	2,57	0,67
Prefrontal Sağ Genişliği	18	1,55	3,42	2,61	0,60
Prefrontal Sol Uzunluğu	18	1,28	4,07	2,62	0,77
Prefrontal Sol Genişliği	18	1,56	3,72	2,56	0,66
İnternasle=Fontonasale U	18	1,23	2,96	2,27	0,55
İnternasle=Fontonasale G	18	2,08	4,07	3,19	0,70
Baş+ Gövde Uzunluğu	18	47,18	141,23	94,98	31,32
Preanal Plak Sayısı	18	1	2,00	1,88	0,33
Subdigital Lamel Sağ	17	13	15,00	13,70	0,77
Subdigital Lamel Sol	17	13	15,00	13,52	0,71
Dorsalia Boyuna	17	60	66,00	63,56	1,82
Dorsalia Enine	17	10	12,00	10,875	1,02
Ventralia Enine	17	12	16,00	14,64	1,22
Sag Arka Bacak Uzunluğu	18	18,91	48,40	35,75	9,98
Sol Arka Bacak Uzunluğu	18	13,64	48,15	34,94	10,80
Sağ Ön Bacak Uzunluğu	18	13,07	32,42	24,19	7,13
Sol Ön Bacak Uzunluğu	18	13,51	32,51	24,00	6,83
Gövde Çapı	18	7,15	24,12	16,14	5,99
Sağ Kulaktaki Üçgen Pul	18	3	5	4	0,5
Sol Kulaktaki Üçgen Pul	18	3	5	3,94	0,41
Pileus İndeksi	18	50	64,17	57,89	3,54
Frontal İndeksi	18	48,21	63,96	58,23	4,55
Baş İndeksi	18	63,33	84,43	70,43	6,18
Vücut İndeksi	18	12,79	20,55	16,87	1,89
Bacak İndeksi	17	21,67	30,07	25,83	2,44

4.3.1.5 Biyoloji ve ekolojisi

Örneklere hem düz arazilerde hem de dikey yamaçlarda rastlanmıştır. Taş altlarında ve açıkta gözlenmiştir. Genelde çift olarak rastlanmış olsa da bazen tek olarak da görülmüştür. Genelde vejetasyonu zayıf, hem sulak, hem de sudan uzak alanlarda rastlanmıştır. Çok hızlı hareket ettiğinden yakalanması zordur. Nisan- Haziran döneminde, genellikle öğlen saatlerinde gözlenmiştir. *Lacerta media, Testudo graeca, Ophisops elegans, Erys jaculus, Apathya cappadocica, Myriophplis macrorhynca, Blanus alexandri, Eirenis punctatolineatus* ile simpatrik yaşadığı görülmektedir.

4.3.1.6 Değerlendirme

Bird, (1936), Gaziantep'de *Eumeces schneideri schneideri,* Mardin'de ise *Eumeces schneideri princeps* alttürlerinin dağılışını bildirirken, Bodenheimer (1944), Clark ve Clark (1973), Başoğlu ve Baran (1977) ve Sindaco vd. (2000), türün Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde dağılış gösterdiğini bildirmiştir. Teynie (1987, 1991) Çermik ve Mardin'den, Akelma (2007) Diyarbakır'dan kayıt vermiştir. Mulder (1995) Şanlıurfa Birecik'teki örnekleri *Eumeces pavimentatus* olarak değerlendirmiştir. Kumlutaş vd., (2007) Kilis, Şanlıurfa, Mardin ve Siirt'te *Eumeces schneideri princeps* alttürünün dağılış gösterdiğini belirtmiştir. Yıldız vd., (2013a) Şanlıurfa'dan ve Yıldız (2020) Kilis' ten kayıt vermiştir.

İncelenen örneklerde pileus indeksi en fazla Silvan ve Hasankeyf örneklerinde, en az ise Gercüş örneğinde görülmüştür. Baş İndeksi en fazla Sur, Silvan ve Çınar örneklerindedir. Aynı tarihte, aynı lokalitede ve genelde aynı büyüklükteki çift halde yakalanan örneklerde bahsi geçen indekslerde farklılıklar görülmektedir. Çalışma sırasında cinsiyet ayrımı yapılmamış olsa dahi, değişiklik gösteren bu değerler, cinsiyetin indeksler üzerindeki farklılıklarını göstermektedir.

Göçmen vd., (2002) 1 örnekte baş+gövde uzunluğu 163 mm; Ayaz vd., (2011)'de bir örnekte 133,14 diğer örnekte ise 158,58 iken, İncelenen 18 örnekte bu değer 47,18-(94,98)-141,23 aralığındadır. Göçmen vd., (2002) pileus uzunluğu 28,8, pileus genişliği 13,8; baş uzunluğu 30,5, baş genişliği 17,8 dir. İncelenen örneklerde pileus uzunluğu 10,37-(15,83)-22,08, pileus genişliği 6,12-(9,10)-11,81; baş uzunluğu 10,5-(17,42)-22,50 baş genişliği 6,65-(12,47)-20,90 değerleri arasındadır.

Ön bacak uzunluğu Göçmen vd., (2002)'de 34,5, arka bacak uzunluğu 49,7 iken incelenen örneklerde ön bacak 13,07-(24,19)-32,42; arka bacak uzunluğu 18,91-(35,75)-48,40 aralığındadır. Göçmen vd., (2002) dorsalianın boyuna sayısı 66 iken incelenen örneklerde 60-66 arasında; Göçmen vd., (2002) vücudu saran pul sayısı 26 iken örneklerimizde 22-28 arasındadır. Göçmen vd., (2002) subdigital lameller 15 iken örneklerimizde 13-15 aralığındadır.

Örneğin boyu, rengi ve deseni, dorsalin lekesiz veya dağınık turuncu lekeli olması, kulak açıklığı önünde kulağı kısmen kapatan üçgen pulların sayısı ve şekli, vücudu saran pul sayısının 24-28 olması Başoğlu ve Baran (1977) , Kumlutaş vd., (2007) ve Ayaz vd., (2011)le benzerlik gösterdiğinden, bölgede dağılış gösteren alttür *Eumeces schneideri princeps* olarak değerlendirilmiştir. Arazi çalışmalarında yeni lokaliteler eklenerek türün bölgedeki dağılışı genişletilmiş ve güncellenmiştir.

4.3.2 *Heremites auratus* (Linnaeus, 1758) Tıknaz Kertenkele

4.3.2.1 Materyal

1.DU-.2020/22 Eruh/Siirt 06.06.2020; 2. DU-2017/7 Ovabağ, Çınar/Diyarbakır12.04.2017; 3. DU-2017/6 Eğil/Diyarbakır 06.04.2017; 4. DU-2019/9 Baykan/Siirt 25.04.2019; 5. DU-2017/19 Kozlu, Gercüş/Batman 29.04.2017; 6. DU-2017/23 Sason/Batman 23.05.2017; 7. DU-2017/15 Karayün-Merkez/Batman 28.04.2017; 8. DU-2018/9 Kantar-Gercüş/Batman 30.03.2018; 9. DU-2018/3 Sumaklı/Şanlıurfa 23.03.2018; 10. ZMADYU- 2013/15 Karadağ Ormanı/Adıyaman 31.03.2013

4.3.2.2 Genel görünüş renk ve desen

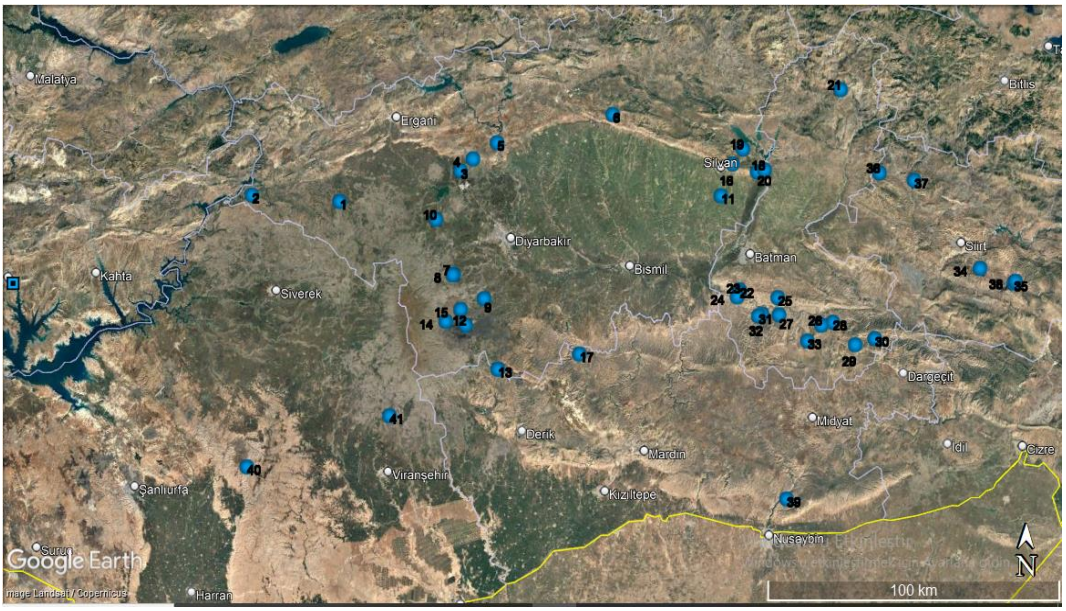
İri ve tombul yapılı bir türdür. Sırtın zemin rengi tüm örneklerde açık kahve veya kahvemsi gridir. Supralabialden başlayıp arka bacak kaidesine kadar uzanan beyaz çizgi ile supraciliar çizgi arasında uzanan temporal bant, yuvarlağımsı koyu kahve lekelerden oluşur. Bu lekeler grimsi, kahverengimsi veya beyazımsı minik lekeler ile birbirinden ayrılır (Şekil 4.18). Benzer lekeler arka ve ön bacakların üzerinde de görülür ve Diyarbakır örneklerinde oldukça belirginken diğerlerinde daha siliktir. Tüm ventral kirli beyazdır ancak kuyruk uç kısımlarında kahverengileşir.

Şekil 4.18 *Heremites auratus.* Baykan- Kozluk Arası /Siirt. 25.04.2019

4.3.2.3 Dağılış

Dünyada; Yunanistan, Türkiye, Kafkasya, İran, Irak, Suriye, KD Suudi Arabistan, Bahreyn, Etiyopya, Eritre'dir (Reptile database, 16.06.2021). Türkiye'de; Batı, Güney, Güneydoğu ve Doğu Anadolu ile Orta Anadolu'nun güney kısımlarında yayılmıştır (Baran vd., 2012). 42 farklı lokalitede, 52 örnek gözlenmiştir. Lokaliteler Şekil 4.19'de gösterilmiş, gözlem bilgileri Tablo 4.15'te verilmiştir.

Şekil 4.19 *Heremites auratus'un* arazi çalışmalarında gözlendiği lokaliteler (Daireler bu çalışmaya, kare müze örneğine ait lokaliteler)

Tablo 4.15 *Heremites auratus*'a ait gözlem bilgileri

No	İl	İlçe	Mevki	Utm Zone	Utm X	Utm Y	Yükselti	Tarih	Birey Sayısı
1	Diyarbakır			37	90483	68546	1110	25.05.2018	1
2	Diyarbakır	Çermik	Kızılçubuk	37	549832	4209997	702	25.Mar.18	1
3	Diyarbakır	Ergani-Çermik		37	520048	4211080	870	25.Mar.18	2
4	Diyarbakır	Ergani	Bereketli	37	590324	4221263	767	30.Haz.17	1
5	Diyarbakır	Eğil	Kalkan	37	594418	4225271	820	2.Tem.17	2
6	Diyarbakır	Eğil	Eğil yolu	37	602341	4230790	675	6.04.2017	1
7	Diyarbakır	Kocaköy	Gözebaşı-Boyunlu	37	641105	4241236	1015	1.05.2018	1
8	Diyarbakır	Bağlar	Alatosun	37	588846	4187546	853	30.06.2017	2
9	Diyarbakır	Bağlar	Yalazköy	37	589172	4187634	835	26.Nis.18	2
10	Diyarbakır	Merkez	Ballıca Köyü	37	599688	4180187	826	13.Nis.17	1
11	Diyarbakır	Merkez	Güleçoba Köyü	37	582589	4205240	753	12.Nis.17	2
12	Diyarbakır			37	678560	4216174	720	23.Nis.18	1
13	Diyarbakır	Çınar	Karaçevre	37	593739	4171401	924	25.Nis.18	1
14	Diyarbakır	Çınar	Yukarıortaören	37	605104	4157496	849	25.Nis.18	2
15	Diyarbakır	Çınar	Ovabağ	37	586995	4172395	1112	13.Nis.17	1
16	Diyarbakır	Çınar	Ovabağ Köyü	37	591899	4176438	935	13.Nis.17	1
17	Diyarbakır			37	682101	4226622	869	26.Nis.17	1
18	Diyarbakır	Çınar	Zerzevan Kalesi	37	632452	4163355	878	26.Nis.17	1
19	Diyarbakır	Silvan	Malabadi	37	693029	4225090	609	20.May.17	1
20	Diyarbakır	Silvan	Baraj	37	685510	4231639	661	20.May.17	1
21	Diyarbakır	Kulp Yolu	Kulp-Malabadi	37	690563	4224391	863	25.Nis.17	2
22	Batman	Sason	Yürekli	37	718057	4252154	1465	24.05.2017	1
23	Batman	Merkez	Karayün	37	685872	4185943	767	28.04.2017	1
24	Batman	Merkez	Karayün	37	685886	4184881	683	28.04.2017	1
25	Batman	Merkez	Çayüstü	37	685105	4183654	574	28.04.2017	1
26	Batman	Merkez	Demirbilek	37	698881	4183821	769	29.04.2017	1
27	Batman	Hasankeyf	Hasankeyf	37	714000	4175411	694	29.04.2017	3
28	Batman	Hasankeyf	Kumluca	37	699528	4178236	512	31.03.2018	1
29	Batman	Hasankeyf	Üçyol	37	717802	4176487	558	1.04.2018	1
30	Batman	Hasankeyf	Güzelöz	37	725708	4169487	1016	2.04.2018	1
31	Batman	Gercüş	Çalışkan	37	732330	4171665	1028	2.04.2018	1
32	Batman	Gercüş	Kantar	37	692508	4177673	573	30.03.2018	1
33	Batman	Gercüş	Kantar	37	693699	4178299	535	30.03.2018	1
34	Batman	Gercüş	Kozlu	37	709409	4170120	1235	29.04.2017	1
35	Siirt	Şırnak yolu	Akdoğmuş	38	239535	419366	785	6.06.2020	1
36	Siirt	Eruh	Zorova	38	250997	418850	720	6.06.2020	1
37	Siirt	Baykan	Kozluk yolu	37	732133	4225566	852	25.04.2019	1
38	Siirt	Baykan	Çöplük	37	744076	4223546	651	7.04.2019	2
39	Siirt	Eruh-Şirvan	Arayol	38	251564	418912	757	6.06.2020	1
40	Mardin	Midyat	Beyazsu	37	704175	4118646	605	4.06.2020	1
41	Şankıurfa		Sumaklı	37	521244	412293	642	23.03.2018	1
42	Şankıurfa		Demircibucağı	37	569033	4141196	862	23.03.2018	1

4.3.2.4 Morfoloji ve folidosis

Farklı lokalitelerden 10 örnek incelenmiştir. Örneklere zarar vermemek için cinsiyet ayrımı yapılmamıştır. Tek 1 tane jüvenil örnek de diğer örneklerle birlikte değerlendirilmiştir. Tüm örneklerin alt göz kapağında, bölünmemiş yarı saydam büyük bir pencere bulunur. Örneklerde postnasal mevcut değilir. Her iki tarafta birer tane olmak üzere 2 supranasal bulunur ve bunlar daima birbirine temas halindedir. Bütün örneklerde frenale plak 1.ve 2. supralabiale, frontonasal, supranasal ve prefrontale ile temastadır. Bir örnekte (Batman örneğinde nokta temas) dışında interparietal frontal ile temas etmez. Bütün örneklerde inframaksilardaki üst iki plak bütünken, Batman örneğinde bir bütün plaklar bulunur. Bir örnekte (Batman Gercüş), 3. supraocular ile frontale arasında minik bir plak daha mevcuttur.

Adıyaman, Diyarbakır Ovabağ ve Batman Sason örneğinde 3. supraocular frontale ile temastadır. En geniş temas Adıyaman örneğinde bulunur. 2. supraocular, frontal ile her zaman ve geniş temastadır. Frontale temas eden plak sayısı 7-10 arasında değişmektedir. Frontonasal plağın genişliği, bir örnek dışında uzunluğundan daha fazladır. Prefrontal ve frontoparietale plakların uzunluk ve genişlikleri genelde birbirine yakın değerlerdedir. Nuchal plaklar karinasızdır. Burun deliği bütün örneklerde rostrum içinde yer alırken, kenarları genelde burun plağının sınırlarına kadar ulaşır. Tüm örneklerde supraocularia her iki tarafta 4 er tane bulunup, mentale ve rostrumun genişliği uzunluklarından daha fazladır. Supraciliar granüller 2 örnekte her iki yanda 4'er tane, bir örnekte sağda 4 solda 5, diğer tüm örneklerde ise 5'er tanedir. Bütün örneklerde subocular önündeki supralabiale sayısı 4 tür. Bütün örneklerde 1 tane frenale bulunmaktadır.

Arka bacak 4. parmaktaki subdigital lameller her iki tarafta 17-20 arasında değişir. Dorsalia boyuna 57-61 arasında değişmektedir. Kulaktaki üçgen pullar bir örnek hariç 1-4 arasında değişir. Bir örnekte sağda yok, solda ise 2 tanedir. Örneklere ait folidosis özellikleri ve vücut ölçümleri Tablo 4.16 da verilmiştir.

Tablo 4.16 *Heremites auratus*'a ait morfometrik ve meristik değerler

	n	min.	max.	ort.	std. s
Pileus Uzunluğu	10	10,26	15,59	14,16	1,49
Pileus Genişliği	10	6,6	9,81	8,92	0,94
Baş Uzunluğu Sağ	10	11,47	17,34	15,49	1,56
Baş Uzunluğu Sol	10	11,66	17,57	15,70	1,58
Baş Genişliği	9	8,08	14,06	12,45	1,76
Başın Yüksekliği	10	5,95	13,27	11,13	2,19
Frontale Plak Uzunluğu	10	3,59	5,87	4,98	0,62
Frontale Plak Genişliği	10	2,22	3,57	3,06	0,38
Frontale Temas Eden Pul Sayısı	10	7	10	8,7	1,25
Rostrum Uzunluğu	10	1,29	2,34	1,92	0,30
Rostrum Genişliği	10	2,48	3,92	3,43	0,42
Mentale Uzunluğu	10	1,26	2,22	1,84	0,29
Mentale Genişliği	10	2,53	3,97	3,64	0,41
İnterparietal Uzunluğu	10	2,68	3,89	3,47	0,45
İnterparietal Genişliği	10	2,22	3,27	2,62	0,29
Frontoparietale Sağ Uzunluğu	10	2,3	2,88	2,60	0,20
Frontoparietale Sağ Genişliği	10	1,46	22,25	4,33	6,30
Frontoparietale Sol Uzunluğu	10	2,21	2,92	2,65	0,22
Frontoparietale Sol Genişliği	10	1,52	2,44	2,07	0,35
Prefrontal Sağ U	10	1,56	2,63	2,29	0,31
Prefrontal Sağ Genişliği	10	1,62	3,45	2,59	0,49
Prefrontal Sol Genişliği	10	1,71	3,42	2,56	0,43
İnternasal (Frontonasale) U	10	1,81	7,24	3,42	1,41
İnternasal (Frontonasale) G	10	2,24	8,59	4,31	1,65
Supranasale Sayısı	10	2	2	2	0
Supraocular Sayısı	10	4	4	4	0
Supraciliaria Sağ	10	4	5	4,7	0,48
Supraciliaria	10	4	5	4,7	0,48
Gözün Yatay Çapı Sağ	10	4	6,11	5,32	0,64
Gözün Dikey Çapı Sağ	10	2,14	3,23	2,63	0,35
Gözün Yatay Çapı Sol	10	3,68	5,8	5,13	0,56
Gözün Dikey Çapı Sol	10	2,01	3,07	2,68	0,38
Nostril-Göz Arası Sağ	10	2,68	5,27	4,29	0,80
Nostril-Göz Arası Sol	10	2,93	5,32	4,14	0,66
Sağ Kulağın Yatay Çapı	10	0,98	2,18	1,56	0,35
Sağ Kulağın Dikey Çapı	10	1,06	2,29	1,71	0,34
Sol Kulağın Yatay Çapı	10	1,02	1,79	1,49	0,22
Sol Kulağın Dikey Çapı	10	0,92	2,19	1,74	0,39
İki Burun Deliği Arası Mesafe	10	1,82	3,51	2,86	0,52
Supralabiale Sağ	10	7	7	7	0
Supralabiale Sol	10	6	7	6,9	0,31
Sublabiale Sağ	10	6	8	7,2	0,63
Sublabiale Sol	10	7	8	7,4	0,51
İnframaksilaria	10	4	4	4	0
Sağ Kulaktaki Üçgen Pul Sayısı	10	0	4	2,6	1,34
Sol Kulaktaki Üçgen Pul	10	1	4	2,4	0,96
Subdigital Lamel Sağ	10	17	20	18,4	1,074
Subdigital Lamel Sol	10	17	20	18	0,94
Dorsalia Boyuna	10	55	60	57,8	1,39
Dorsalia Enine	2	22	23	22,5	0,70
Vüvudu Saran Pul Sayısı	10	33	36	34,5	1,08
Total Vücut Uzunluğu	1	126,8	126,8	126,8	0
Baş+ Gövde Uzunluğu	10	54,18	99,5	84,52	12,19
Gövde Çapı	10	14,49	18,35	16,62	1,41

Tablo 4.16 (Devam)

Kuyruk Uzunluğu	**1**	**111,6**	**111,6**	**111,6**	**0**
Sag Arka Bacak Uzunluğu	10	22,84	38,11	32,27	3,82
Sol Arka Bacak Uzunluğu	10	22,02	38,79	30,97	5,02
Sağ Ön Bacak Uzunluğu	10	15,12	27,45	23,59	3,41
Sol Ön Bacak Uzunluğu	10	11,77	26,31	23,19	4,21
Frontal İndeks	10	52,34	66,35	61,57	4,53
Pileus İndeks	10	57,83	67,28	63,04	2,89
Baş İndeks	9	70,44	85,20	80,04	4,30
Gövde İndeks	9	17,09	21,44	18,54	1,40
Bacak İndeks	10	34,42	42,15	38,40	2,26

4.3.2.5 Biyoloji ve Ekolojisi

Açık arazilerin taşlık ve kayalık kısımlarında, vejetasyonun az olduğu alanlarda gözlemlenmiştir. Tüm örneklere saat 04:20-18:30 vakitlerinde rastlanmıştır. En çok nisan ve mayıs aylarında kaya ve taş üstlerinde, Haziran ve temmuz gibi sıcaklığın yoğun olduğu zamanlarda ise sabah 04.20 civarında kaya ve yarıklarının içinde rastlanmıştır. Örneklere genelde çift değil, tek rastlanmıştır. Yaşadığı habitata göre; *Testudo graeca, Lacerta media, Mediodactylus heterocercus, Ophisops elegans, Timon princeps, Platyceps najadum, Natrix tessellata, Apathya cappadocica* türleri ile simpatrik dağılış göstermektedir.

4.3.2.6 Değerlendirme

Bird (1936), Mardin ve Gaziantep'de, *Mabuya aurata aurata* alttürünün dağılış gösterdiğini belirtirken Bodenheimer (1944), Clark ve Clark (1973), Başoğlu ve Baran (1977), Mülder (1995), Sindaco vd. (2000), Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde *Mabuya aurata* türünün dağılış gösterdiğini belirtmişlerdir. Baran vd., (2012), bölgemizde dağılış gösteren türün *Trachylepis aurata* olduğunu bildirmişlerdir.

Teynie (1987, 1991), Çermik, Baykan ve Gaziantep'te; Durmuş vd., (2003), Mardin'de; Akelma (2007), Diyarbakır'da; Yıldız vd., (2009) Sami vd., (2015), Adıyaman'da *Trachylephis aurata*'nın dağılış gösterdiğni bildirmişlerdir. Durmuş vd., (2011), Gaziantep, Şanlıurfa, Kilis, Diyarbakır, Batman, Mardin, Şırnak, Adıyaman'dan toplanan *Trachylepis aurata* örneklerini araştırmış ve *Trachylepis*

septemtaeniata türürnün varlığını tartışmış**,** Güçlü vd., (2014), bölgede *Trachylepis aurata ve Trachylepis vittata* ile birlikte *Trachylepis septemtaeniata* türünün de dağılış gösterdiğini belirtmişlerdir. Olgun ve ark. (2017), çalışmalarında Anadolu'daki *Heremites* cinsine ait populasyonların genetik yapısını (COI ve cytB, c-MOS ve MC1R) araştırmıştır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa, Adıyaman illerinde dağılış gösteren türlerin *Heremites auratus* ve *Heremites vittatus* olduğunu bildirmiştir. *Heremites septemtaeniata* türünün Iğdır 'da bulunduğunu bildirmiştirler. Yıldız vd., (2013a), Şanlıurfa'da *Trachylepis aurata'*nın, Yıldız (2020) Kilis'de *Heremites auratus*'un dağılış gösterdiğni belirtmiştir. Karin vd., (2016) ise yaptıkları filogenetik çalışma sonucunda *Trachylephis* cinsini *Heremites* kompleksi olarak tanımlamışlardır.

Avcı vd., (2018) çalışmalarında pileus uzunluğu 12,7-(13,6)-14,7; pileus genişliği 7,6-(8,5)-9,6 iken incelenen örneklerde pileus uzunluğu 10,26-(14,46)-15,59; pileus genişliği 6,6-(8,92)-9,81 aralıklarındadır. Avcı vd., (2018)'de baş uzunluğu 15,3-(16,7)-18.0; baş genişliği 10,5-(11,8)-13,1; baş yüksekliği 8,2-(8,8)-13,1 iken incelenen örneklerde baş uzunluğu 11,47-(15,49)-17,34; baş genişliği 8,08-(12,45)-14,06; baş yüksekliği ise 5,95-(11,13)-13,27'dir.

İncelenen örneklerde pileus indeksi en az Eruh örneğinde, en fazla Batman ve Adıyaman örneklerindedir. Bacak indeksi en az Eruh örneğinde görülmektedir. Frontal indeks en az Eğil örneğinde iken en fazla Batman, Baykan ve Adıyaman örneklerindedir.

Bu çalışmada yapılan incelemeler örnekler, Bird (1936), Bodenheimer (1944), Clark ve Clark (1973), Başoğlu ve Baran (1977), Mülder (1995), Olgun ve ark. (2017), çalışmaları ile benzerlik gösterdiğinden, *Heremites auratus* olarak değerlendirilmiştir. Bu çalışma daha dağılış sahasına yeni lokaliteler ekleyerek, türün bölgedeki dağılışı güncellenmiş ve genişletilmiştir.

4.3.3 *Heremites vittatus* (Olivier, 1804) Şeritli Kertenkele

4.3.3.1 Materyal

1. DU-2018/2 Sumaklı/Şanlıurfa, 23.03.2018; 2. DU-2019/10 Baykan/Siirt 25.04.2019; 3. DU-2017/1 Yakacık, Ergani/Diyarbakır 05.03.2017; 4. DU-2019/4 Baykan /Siirt 07.04.2019; 5. DU- 2019/5 Baykan/Siirt 07.04.2019; 6. DU-2020/1 Sur-Yukarıkılıçtaşı/Diyarbakır 21.04.2020; 7. DU-2020/6 Cizre- Kasrik yolu/Şırnak 30.05.2020; 8. DU-2019/11 Baykan/Siirt 25.04.2020; 9. DU-2019/12 Baykan/Siirt 25.04.2020; 10. DU-2017/21 Kazandağ, Silvan/Diyarbakır 20.05.2017; 11. ZMADYU-2011/9 Pınarbaşı/Şanlıurfa 29.06.2011; 12. ZMADYU-082/2007 Küllüce/ Kilis, 29.06.2007; 13. ZMADYU- 2013/16-1 Büyük Boyalı/ Adıyaman 10.04.2013; 14. ZMADYU- 2013/16-3, Büyük Boyalı/ Adıyaman, 10.04.2013

4.3.3.2 Genel görünüş renk ve desen

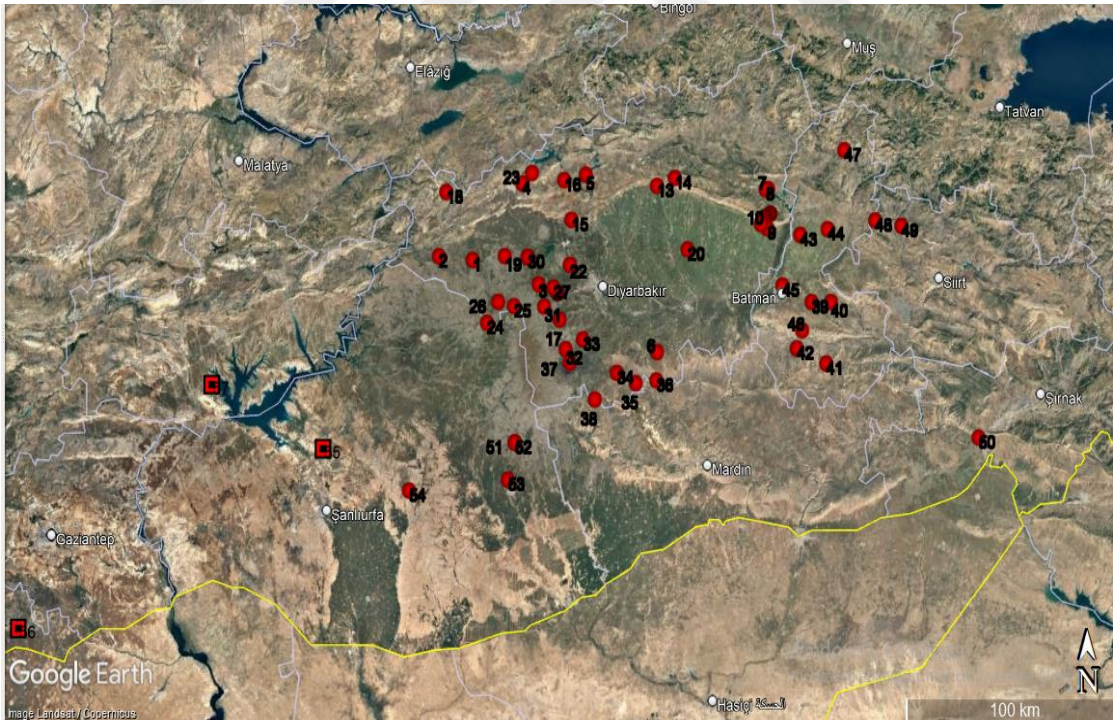
Parlak görünüşlü narin bir türdür**.** Dorsalin zemin rengi yeşilimsi kahveden grimsi kahveye kadar değişir. Dorsalde boyuna 3 çizgi bulunur. Bunlardan ortadaki diğerlerinden daha kalındır (Şekil 4.20). Bu çizgiler arasında siyah lekelenmeler genelde vardır. Lateralde suparlabialden başlayıp kulak üzerinden arka bacak kaidesine kadar uzanan birer çizgi daha bulunur. Bu çizgilerin üst kısmındada siyah lekelenmeler görülür. Örneklerin bir kısmında lateralde düzenli sıralanmış beyaz yuvarlak benekler bulunurken bazılarında bu benekler hiç bulunmaz. Örneklerden biri tamamen desensizdir. Başka bir örnekte ise sadece dorsaldeki 3 çizgi silik olarak bulunur.

4.3.3.3 Dağılış

Dünyada; Kuzey Cezayir, Tunus, Kuzey Mısır, Kıbrıs, Suriye, İsrail, Lübnan, Libya, Ürdün, Irak, Batı İran (Reptile database).Türkiye'de; Orta, Güney ve Güney Anadolu bölgelerinde yaygındır (Baran vd. 2012). Çalışma süresince 54 farklı lokalitede, toplam 100 örnek doğrudan gözlenmiştir. Gözlem yapılan lokaliteler Şekil 4.21'de gösterilmiş, gözlem bilgileri Tablo 4.17'de verilmiştir.

Şekil 4.20 *Heremites vittatus*, Şanlıurfa sınırı, Diyarbakır 13.04.2017

Şekil 4.21 *Heremites vittatus'un* arazi çalışmalarında gözlendiği lokaliteler (Daireler bu çalışmada gözlenen, kareler müze örneklerine ait lokaliteler)

Tablo 4.17 *Heremites vittatus*'un gözlem bilgileri

No	İl	İlçe	Mevki	Utm Zone	Utm X	Utm Y	Yükselti	Tarih	Birey Sayısı
1	Diyarbakır	Çermik	Kızılçubuk yakını	37	549832	4209997	702	25.03.2018	2
2	Diyarbakır	Çermik	Kızılçubuk	37	534584	4211442	681	25.03.2018	3
3	Diyarbakır	Ergani	Kırkpınar	37	579617	4200933	792	07.04,2017	2
4	Diyarbakır	Ergani	Yakacık	37	572230	4238988	1012	5.03.2017	1
5	Diyarbakır	Dicle	Baraj	37	600885	4242347	811	6.04.2017	2
6	Diyarbakır	Hani	Hani yolu	37	633182	4175472	701	27.04.2017	2
7	Diyarbakır	Kulp	Yayık Köyü	37	683454	4237114	685	27.02.2021	3
8	Diyarbakır	Kulp	Yayık Köyü	37	682283	4237095	675	15.04.2021	2
9	Diyarbakır	Silvan	Hasuni	37	683042	4222358	946	25.04.2017	2
10	Diyarbakır	Silvan	Arı köyü	37	680183	4223931	1137	19.05.2017	2
11	Diyarbakır	Silvan	Çiğdemli	37	682101	4226622	869	19.05.2017	3
12	Diyarbakır	Silvan	Kazandağı	37	684412	4227920	741	20.05.2017	2
13	Diyarbakır	Kocaköy	giriş	37	633037	4238221	850	27.04.2017	1
14	Diyarbakır	Kocaköy	Gözebaşı	37	641105	4241236	1015	1.05.2018	2
15	Diyarbakır	Eğil	Kalkan	37	594418	4225271	820	2.07.2017	1
16	Diyarbakır	Eğil	Baraj	37	591118	4240271	858	2.07.2017	2
17	Diyarbakır	Bağlar	Yalazköy	37	589172	4187634	835	26.04.2018	1
18	Diyarbakır	Yenişehir	Hantepe	37	537806	4235688	1231	19.04.2018	2
19	Diyarbakır			37	564338	4211548	783	12.04.2018	2
20	Diyarbakır			37	646923	4214267	699	23.04.2018	1
21	Diyarbakır			37	90483	68546	1110	25.05.2018	2
22	Diyarbakır			37	593743	4208221	732	10.05.2018	2
23	Diyarbakır	Merkez		37	576546	4242925	688	5.04.2017	3
24	Diyarbakır	Merkez	Şanlıurfa il sınırı	37	556342	4186364	1116	11.04.2017	2
25	Diyarbakır	Merkez	Siverek yolu	37	568573	419261	1051	11.04.2017	5
26	Diyarbakır	Merkez	Merkez	37	561399	4194232	1025	11.04.2017	1
27	Diyarbakır	Merkez	Cumhuriyet Köyü	37	586369	4199707	767	12.04.2017	2
28	Diyarbakır	Merkez	Pirinçlik	37	588206	4197581	804	12.04.2017	3
29	Diyarbakır	Merkez		37	574924	4211116	771	12.04.2017	2
30	Diyarbakır	Merkez	Taban Köyü	37	574644	4211164	780	12.04.2017	2
31	Diyarbakır	Merkez	Şanlıurfa il sınırı	37	582190	4192523	899	13.04.2017	2
32	Diyarbakır	Çınar	Ovabağ	37	591899	4176438	935	13.04.2017	1
33	Diyarbakır	Çınar	Ballıca	37	599688	4180187	826	13.04.2017	1
34	Diyarbakır	Çınar	Solmaz	37	615033	4167560	814	26.04.2017	2
35	Diyarbakır	Çınar	Yazçiçeği	37	623543	4163728	837	22.04.2018	2

Tablo 4.17 (Devam)

36	Diyarbakır	Çınar	Solmaz	37	632882	4164781	858	22.04.2018	2
37	Diyarbakır	Çınar	Karaçevre	37	593739	4171401	924	25.04.2018	2
38	Diyarbakır	Çınar	Yukarıortaören	37	605104	4157496	849	25.04.2018	2
39	Batman	Beşiri	Deveboynu	37	703131	4194496	810	2.04.2017	1
40	Batman	Beşiri	Tepecik	37	711978	4194548	554	2.04.2017	2
41	Batman	Hasankeyf	Uzundere	37	709825	4171297	1110	29.04.2017	1
42	Batman	Hasankeyf	Kumluca	37	696449	4176980	544	31.03.2018	1
43	Batman	Kozluk	Parmakkapı	37	697969	4219940	600	30.03.2017	2
44	Batman	Kozluk	Pınarhisar	37	710458	4222145	709	17.03.2018	3
45	Batman	Merkez	Güvercin	37	689866	4200721	638	30.03.2017	1
46	Batman	Merkez	Demirbilek	37	698881	4183820	769	29.04.2017	1
47	Batman	Sason	Yürekli	37	718057	4252154	1465	24.05.2017	1
48	Siirt	Baykan	Kozluk yolu	37	732133	4225566	852	25.04.2019	2
49	Siirt	Baykan	Çöplük	37	7440769	4223546	651	7.04.2019	3
50	Şırnak	Cizre	Kasrik yolu	38	248211	4140605	379	30.05.2020	1
51	Şanlıurfa	Merkez	Demircibucağı	37	569033	4141196	862	23.03.2018	1
52	Şanlıurfa		Demircibucağı	37	569033	4141196	862	23.03.2018	1
53	Şanlıurfa		Küçüktopça	37	565902	4127199	620	23.03.2018	1
54	Şanlıurfa	Merkez	Sumaklı	37	521244	412293	662	23.03.2018	1

4.3.3.4 Morfoloji ve folidosis

İncelenen 13 örnekten 2 tanesinde parietaller interparietale gerisinde temastadır. Diğerlerinde parietaller temas etmez. Nuchal plaklar karinalıdır. 1 örnekte nuchal plak bulunmazken diğerlerinde bulunmaktadır. 2 örnekte nuchal plaklar arasında küçük bir plak daha bulunur. Frontanasale 2 örnekte frontale ile temas etmezken, 11 örnekte temas halindedir. Frontale temas eden plak sayısı 8-10 arasında değişmektedir. Supraocularia her iki tarafta 4'er tanedir. Supraciliaria 12 örnekte her iki tarafta 5'er tane,1 örnekte solda 6 tanedir. Suboculare plak önündeki supralabialia hepsinde iki tarafta da 4'er tanedir. Sublabialia ise 6-8 arasında olup, genelde 7'dir. Frenale bütün örneklerde 1'er tanedir. Bütün örneklerde alt göz kapağında yarı saydam büyük bir pencere bulunmaktadır. Kulaktaki üçgen pul sayısı 11 örnekte her iki tarafta ikişer tane olup 1 örnekte iki tarafta 1'er tane, 1 örnekte sağda 1, solda 2 tane bulunmaktadır. Subdigital lamel sayısı 15-18 arasında değişir. Vücut etrafını saran pul sayısı 28-33 arasındadır. Dorsalianın boyuna sayısı ise 58-62 arasında değişir. Kuyruğu tam olan örneklerimizden en uzunun boyu 189.85'dir. Diğer vücut ölçümleri ve folidosis değerleri Tablo 4.18'de verilmiştir.

Tablo 4.18 *Heremites vittatus'* a ait morfometrik ve meristik ölçümler

	n	min.	mak.	ort.	std. s
Pileus Uzunluğu	14	9,32	12,87	11,18	1,11
Pileus Genişliği	14	5,47	8,07	7,045	0,85
Baş Uzunluğu Sağ	14	9,25	14,4	12,05	1,53
Baş Uzunluğu Sol	14	9,34	14,29	12,07	1,43
Baş Genişliği	14	6,58	10,18	8,78	1,15
Başın Yüksekliği	14	5,83	11,28	7,68	1,42
Frontale Plak Uzunluğu	14	3,27	7,97	4,28	1,14
Frontale Plak G	14	1,94	2,68	2,38	0,20
Frontale Temas Eden Pul Sayısı	14	8	11	9,23	1,09
Rostrum U	14	1,08	1,73	1,41	0,17
Rostrum G	14	2,14	3,28	2,77	0,38
Mentale Uzunluğu	13	1,08	9	1,88	2,14
Mentale Genişliği	13	1,83	3,35	2,65	0,45
İnterparietal Uzunluğu	14	1,9	3,43	2,73	0,44
İnterparietal Genişliği	14	1,52	2,26	1,92	0,24
Frontoparietale Sağ Uzunluğu	14	1,52	2,56	2,06	0,26
Frontoparietale Sağ Genişliği	14	1,28	2,29	1,96	0,33
Frontoparietale Sol Uzunluğu	14	1,86	2,66	2,06	0,19
Frontoparietale Sol Genişliği	14	1,39	2,09	1,71	0,20
Prefrontale Sağ U	14	1,23	2,33	1,87	0,30
Prefrontale Sağ Genişliği	14	1,49	2,42	1,97	0,28
Prefrontale Sol Uzunluğu	13	1,11	2,44	1,78	0,38
Prefrontale Sol Genişliği	13	1,2	2,26	1,90	0,31
İnternasal(Frontonasale) Uzunluğu	14	1,52	2,71	2,11	0,31
İnternasal(Frontonasale) Genişliği	14	2,12	3,41	2,84	0,39
Supranasale Sayısı	14	2	2	2	0
Supraocular Sayısı	14	4	4	4	0
Supraciliaria Sağ	14	4	5	4,92	0,26
Supraciliaria Sol	14	4	6	5	0,39
Gözün Yatay Çapı Sağ	14	3,82	5,5	4,42	0,52
Gözün Dikey Çapı Sağ	14	1,54	2,55	2,10	0,32
Gözün Yatay Çapı Sol	14	3,6	4,8	4,11	0,37
Gözün Dikey Çapı Sol	14	1,43	2,7	2,17	0,34
Nostril-Göz Arası Sağ	14	2,15	4	3,28	0,59
Nostril-Göz Arası Sol	14	1,92	3,85	3,12	0,54
Sağ Kulağın Yatay Çapı	14	0,7	1,48	1,18	0,20
Sağ Kulağın Dikey Çapı	14	1,16	1,92	1,54	0,27
Sol Kulağın Yatay Çapı	14	1	1,63	1,30	0,16

Tablo 4.18 (Devam)

Sol Kulağın Dikey Çapı	**14**	**1,16**	**1,95**	**1,53**	**0,23**
İki Burun Deliği Arası Mesafe	14	1,77	3,6	2,46	0,44
Supralabiale Sağ	14	3	4	3,92	0,26
Suboculare Önündeki.Supralabiale Sol	14	4	4	4	0
Sublabiale Sağ	14	6	7	6,84	0,37
Sublabiale Sol	14	6	8	6,92	0,64
Frenale	14	1	1	1	0
Sağ Kulaktaki Üçgen Pul	13	1	4	2,07	0,64
Sol Kulaktaki Üçgen Pul	13	1	3	2,07	0,49
Subdigital Lamel Sağ	14	15	18	16,35	1,21
Subdigital Lamel Sol	13	15	18	16,41	1,08
Dorsalia Boyuna	12	59	60	59,5	0,70
Vüvudu Saran Pul Sayısı	13	28	33	30,23	1,48
Baş+ Gövde Uzunluğu	14	54,37	95,14	71,63	12,22
Gövde Çapı	13	8,16	19,12	11,8	3,07
Kuyruk Uzunluğu	4	85,32	114,61	104,93	13,31
Sag Arka Bacak Uzunluğu	13	19,9	28,71	25,10	3,26
Sol Arka Bacak Uzunluğu	12	19,5	29,27	24,96	3,41
Sağ Ön Bacak Uzunluğu	12	14,1	20,23	17,02	2,15
Sol Ön Bacak Uzunluğu	13	13,5	19,84	16,97	2,17

4.3.3.5 Biyoloji ve ekolojisi

Örnekler daha çok baharın ilk aylarında, suya yakın taşlıklı arazilerde gözlenmiştir. Büyük çoğunluğu taş altında görülmüştür. Taş altlarında tek veya çift olarak gözlenmiştir. Simpatrik yaşadığı türler; *Testudo graeca, Lacerta media, Mediodactylus heterocercus, Ophisops elegans, Laudakia stellio, Platyceps najadum, Natrix tessellata ve Apathya cappadocica'*dır.

4.3.3.6 Değerlendirme

Bodenheimer (1944), Clark ve Clark (1973), Başoğlu ve Baran (1977), Mülder (1995), Sindaco vd., (2000), Baran vd., (2012), *Mabuya vittata'*nın bölgede dağılış gösterdiğini belirtmişlerdir. Teynie (1987, 1991) Kozluk, Gaziantep, Viranşehir'den, Durmuş vd., (2003) Mardin'den, Akelma (2007) Diyarbakır'dan, Yıldız vd., (2013a) Şanlıurfa'dan, Yıldız vd., (2013b) Karacadağ'dan, Sami vd., (2015) Adıyaman'dan, Olgun vd., (2017) Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa, Adıyaman'dan, Yıldız (2020) Kilis'den *Trachylephis vittata'*nın dağılış gösterdiğini bildirmişlerdir.

Toplam vücut uzunluğu Baran, I.,(1977) de Anadolu örnekleri için 196 mm, Budak (1973) 150-205 mm; Tok vd., (1999) Kıbrıs örnekleri için 138,64-238,10 mm olduğunu belirtmiştir. İncelenen 4 kuyruğu sağlam örnekte 139,69- 189,46 mm'dir. Subdigital lamel sayısı Tok vd., (1999)'de 14-19 iken incelenen örneklerde 15-18'dir. Vücudu saran pul sayısı Tok vd., (1999)'de 30-34 iken bizim örneklerde 28-33'tür.

İncelenen örneklerde bacak indeksi Silvan ve Sur örneklerinde en azdır. Sur örneği, baş ve pileus indeksi açısından diğerlerinden daha azdır. Gövde indeksi en fazla olan Cizre örneği iken diğerleri arasında anlamlı bir fark görülmemektedir. Frontal indeksi en az olan Küllüce örneği iken en fazla olan Silvan örneğidir.

Bu çalışmada incelenen örneklerin, gövdeyi saran pul sırasının genelde 32 tane olması, nuchal plakların karinalı olması, dorsalde uzunlamasına 3 çizginin bulunması ve ortadakinin diğerlerinden daha kalın olması Başoğlu ve Baran (1977), Baran vd., (2012) ve Karin vd., (2016)'daki çalışmalarla benzerlik gösterdiğinden bölgede dağılış gösteren tür, *Heremites vittatus* olarak değerlendirilmiştir.

4.3.4 *Ablepharus chernovi* **Darevsky, 1953** Çernov İnce Kertenkelesi

4.3.4.1 Materyal

1. DU-2018/32 Dolunay Lice/Diyarbakır 01.05.2018; 2. DU-2018/30 Güzelöz Hasankeyf/Batman 02.04.2008; 3. DU-2018/29 Büyükdere Hasankeyf/Batman 01.04.2018; 4. ZMADYU-2008/29 Çaybeyi/Gaziantep 06.04.2008

4.3.4.1 Genel görünüş, renk ve desen

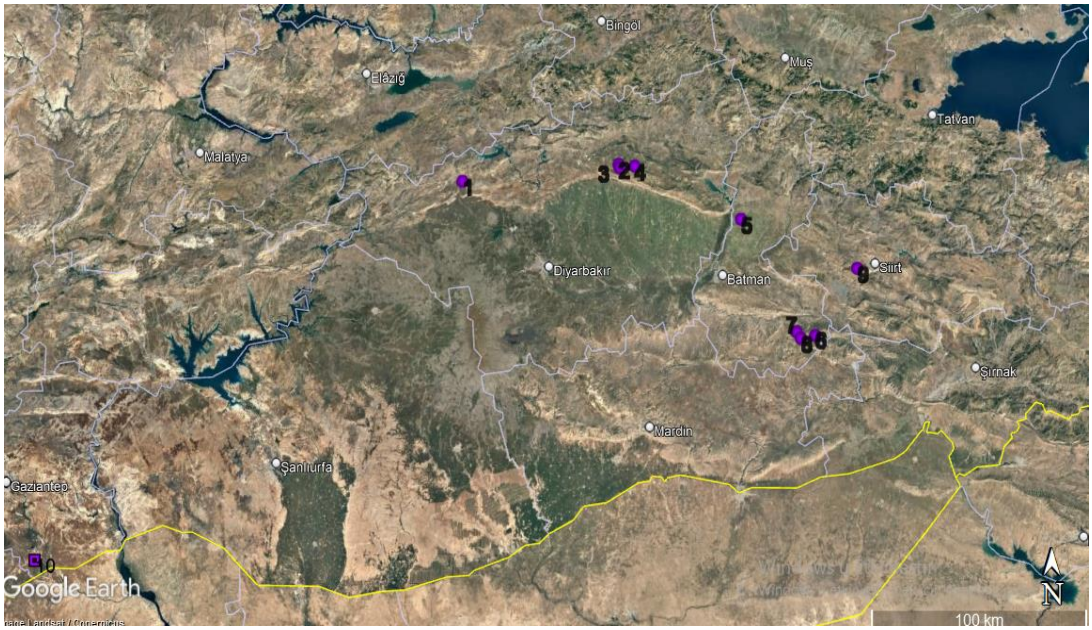
Çok küçük ince ve narin bir türdür. Örnek boyu 79.75 mm dir. Dorsalin rengi koyu kahve-gri tonlarında (Şekil 4.22), temporal şerit siyahımsı kahve olup, ön kol veya daha ilerisine kadar uzanır. Onun altından beyaz bir çizgi daha uzanır. Ventral kirli beyaz renktedir. Bacaklar çok ince ve kısa olup, Kulak deliği yoktur. Sadece bir örneğimizde kulak deliği çok küçük ve yuvarlaktır.

Şekil 4.22 *Ablepharus chernovi* 25.04.2017. Fotoğraf M. Zülfü YILDIZ

4.3.4.3 Dağılış

Dünyada: Ermenistan, Doğu Türkiye, Kuzey Suriye, Kafkaslar (Aras-, Zanga- ve Razden vadileri), İran (Reptile database. 15.06.2021) Türkiye'de: Orta ve Doğu Anadolu (Baran vd. 2012) Arazi çalışmalarında 9 yeni lokaliteden 11 örneğe rastlanmıştır. Gözlem yapılan lokaiteler Şekil 4.23'de gösterilmiş, gözlem bilgileri Tablo 4.19'da verilmiştir.

Şekil 4.23 *Ablepharus chernovi'nin* arazi çalışmalarında gözlendiği lokaliteler (Daireler bu çalışmaya, kare müze örneğine ait lokaliteler)

Tablo 4.19 *Ablepharus chernovi'nin* gözlem bilgileri

	İl	İlçe	Mevki	Utm Zone	Utm X	Utm Y	Yükselti	Tarih
1	Diyarbakır	Ergani		37	567737	4234425	998	22.Eyl.16
2	Diyarbakır	Kocaköy	Eldeğmez	37	640581	4242699	1110	1.May.18
3	Diyarbakır	Hazro	Ormankaya-Gözebaşı	37	641105	4241236	1015	1.05.2018
4	Diyarbakır	Lice	Dolunay	37	648093	4242081	1070	1.May.18
5	Batman	Kozluk	Pamukkapı	37	697969	4219940	600	30.03.2017
6	Batman	Gercüş	Çalışkan	37	732408	4170664	895	30.04.2017
7	Batman	Hasankeyf	Büyükdere	37	723764	4172112	1052	1.04.2018
8	Batman	Hasankeyf	Güzelöz	37	725708	4169487	1016	2.04.2018
9	Siirt	Merkez	Gökçebağ	37	752.408	4.199.725	861	16.07.2020

4.3.4.4 Morfoloji ve Folidosis

Gözün etrafını çeviren küçük pullar bulunmaz. Kulak deliği yoktur veya çok küçüktür. Vücut aynı tip pullarla kaplıdır ve bu pulların etrafı altınımsı renktedir. Parietaller interparietale arkasında temestadır. İnterparietal ve frontoparietaller yaklaşık aynı büyüklüktedir. Prefrontaller frontale ile ayrılmıştır, birbirine temas etmezler. Aradaki mesafe örneklerde farklılık gösterir. Frontonasale, frontale ile temastadır. Nostril, nasal plak sınırları içinde yer alır. Gözün arka tarafında 3-4 plak göz- şakak hizasında yer alır. Koyu renkli temporal şerit ön kol hizasına veya daha geriye kadar gider. Kuyruk boyu, baş+gövde uzunluğunun 1.5 katı kadardır. Örneklere ait ölçümler Tablo 4.20'de verilmiştir.

Tablo 4.20 *Ablepharus chernovi'*ye ait morfometrik ve meristik değerler

	n	min.	max.	ort.	std. s
Pileus Uzunluğu	4	5,06	5,87	5,35	0,37
Pileus Genişliği	4	3,06	4	3,21	0,28
Baş + Gövde U	4	28,14	42,98	34,19	6,92
Arka Bacak Uzunluğu	3	6,99	7,37	7,16	0,19
Ön Bacak Uzunluğu	3	5,13	5,52	5,28	0,20
Kuyruk Uzunluğu	1	44,45	44,45	44,45	0
Vüudu Saran Pul Sayısı	3	18	18	18	0
Anale	3	2	3	2	0
Frontale Temas Eden Pul Sayısı	1	9	9	9	0
Total Boy	1	80,9	80,9	80,9	0
Subocular Önündeki Supralabialia	4	3	4	3	0
Pileus İndeksi	4	57,19	62,01	60,02	2,03
Bacak İndeksi	3	20,21	24,84	23,16	2,56
Pileus Uzunluğu/Baş+Gövde Uzunluğu x100	4	13,65	18,05	15,97	2,05
Kuyruk İndeksi	1	121,94	121,94	121,94	

4.3.4.5 Biyolojisi ve ekolojisi

Bahar aylarında toprak nemli ve otlar daha kısayken, taş altlarında ve kısa çimenlerin arasında gezerken görülmüştür. *Testudo graeca, Lacerta media, Ophisops elegans, Dolichophis jugularis, Xerotyphlops vermicularis* simpatrik yaşadığı türlerdir.

4.3.4.6 Değerlendirme

Sindaco vd., (2000) türün bölgeden; Yıldız vd., (2013a) Şanlıurfa'dan; Sami vd., (2015) Adıyaman'dan; Yıldız (2020) Kilis'den dağılış gösterdiğini bildrmişlerdir. Bozkurt ve Olgun (2020), Gaziantep'te *Ablepharus budaki budaki* ve *Ablepharus chernovi chernovi,* Adıyaman ve Kilis'de *Ablepharus chernovi chernovi* alttürlerinin dağılış gösterdiğini bildirmişlerdir.

Bozkurt ve Olgun (2020) çalışmalarında pileus uzunluğunun ortalamasını 5,61 iken incelenen örneklerde 5,06-(5,35)-5,87 aralığındadır. Pileus genişliğinin ortalamasını Bozkurt ve Olgun (2020)'da 3,12 iken, incelenen örneklerde 3,06-(3,21)- 4,0'tür. Ön bacak uzunluğunun ortalaması Bozkurt ve Olgun (2020)'da 5,24 iken örneklerimizde 5,13-(5,28)-5,52'dir. Arka bacak uzunluğu Bozkurt ve Olgun (2020)'da ortalama değer 7,90 iken, incelenen örneklerde 6,99-(7,16)-7,37 aralığındadır

Batman örneklerinde pileus ve bacak indeksleri 2 örnekte uyumludur. Gaziantep örneklerinin pileus indeksi Batman örneklerinden biraz fazladır. Diyarbakır örneğinin hem pileus hem de bacak indeksi diğer örneklerden daha azdır. Pileus-vücut indeksi Batman örneklerinde aynı iken Gaziantep örneğinde en azdır..

Kulak deliğinin olmaması veya çok küçük olması, göz etrafını çeviren pulların bulunmaması, prefrontallerin frontale ile birbirinden ayrılması, temporal şeridin ön kola kadar veya daha fazla uzun olması, gözün arkasında göz boyunca 3-4 küçük pulun olması, Baran vd., (2012), Budak ve Göçmen (2008), Bozkurt ve Olgun (2020),'in çalışmalarıyla uyumlu olduğundan tür *Ablepharus chernovi* olarak değerlendirilmiştir.

4.3.5 *Ablepharus budaki* Göçmen, Kumlutaş ve Tosunoğlu, 1996 Budak Kertenkelesi

4.3.5.1 Materyal

1. ZMADYU 2017/003-1 Merkez/Kilis; 2. ZMADYU 2017/003-2 Merkez/Kilis,
3. ZMADYU 2007/83 Küplüce/Kilis.

4.3.5.2 Genel görünüş, renk ve desen

Ablepharus chernovi türüne çok benzer, küçük ince ve narin bir türdür. Bacaklar çok ince kısadır. Kulak deliği vardır ve belirgindir (Şekil 4.24). Gözkapağı ve gözü çevreleyen pullar bulunmaz. Dorsalin rengi koyu kahve-gri tonlarında, temporal şerit siyahımsı kahve kulak deliğine ya da enfazla ön kola kadar uzanır. Lateralde beyaz çizgi bulunmaz. Ventral kirli beyaz veya grimsi renktedir.

Şekil 4.24 *Ablepharus budaki* 31.03.2014. Fotoğraf M. Zülfü YILDIZ

4.3.5.3 Dağılış

Dünyada; Türkiye, Kıbrıs, Suriye, Lübnan (The reptile database 10.12.2021). Türkiye'de: Akdeniz Bölgesi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Kıbrıs (Baran vd. 2012)**.** Arazi çalışmalarında doğrudan türe rastlanmamış olup, ZMADYU bulunan örneklerden incelenmiştir.

4.3.5.4 Morfoloji ve Folidosis

Kulak deliği vardır ve genelde gözle görülebilir. Vücut aynı tip pullarla kaplıdır ve bu pulların etrafı altınımsı renktedir. Parietaller interparietale arkasında temestadır. İnterparietal ve Frontoparietaleler yaklaşık aynı büyüklüktedir. Prefrontalelar frontale ile ayrılmıştır veya nokta temastadır. Aradaki mesafe örneklerde farklılık gösterir. Frontonasal frontale ile bir örnekte nokta temasta, 2 örnekte dar temasta, bir örnekte ise geniş temastadır. Nostril, nasal plak sınırları içinde yer alır. Gözün arka tarafında 3-4 plak göz- şakak hizasında yer alır. Koyu renkli temporal kulak hizasına kadar gider. Kuyruk boyu, baş+gövde uzunluğunun 2 katı kadardır. Örneklere ait ölçümler Tablo 4.21'de verilmiştir.

Tablo 4.21 *Ablepharus budaki*'ye ait morfometrik ve meristik değerler

	n	min.	mak.	ort.	std.s
Pileus Uzunluğu	2	5,8	6,08	5,94	0,19
Pileus Genişliği	3	3,11	3,66	3,385	0,38
Baş Uzunluğu	3	6,54	7,01	6,775	0,33
Baş Genişliği	3	3,97	4,32	4,145	0,24
Baş+Gövde U	3	36,94	37,92	37,43	0,69
Vücut Çapı	1	4,48	4,48	4,48	0
Arka Bacak Uzunluğu	3	9,25	10,53	9,89	0,90
Ön Bacak Uzunluğu	2	6,98	7,27	7,125	0,20
Kuyruk Uzunluğu	1	69,18	69,18	69,18	0
Frontale Temas Eden Pul Sayısı	2	8	9	8,5	0,70
Total Boy Uzunluğu	1	108,18	108,18	108,18	0
Supralabialia Sağ	1	3	3	3	0
Supralabialia Sol	1	3	3	3	0
Sublabialia Sağ	1	6	6	6	0
Pileus İndeksi	2	53,62	60,19	56,90	4,65
Baş İndeksi	3	60,70	61,62	61,71	1,06
Vücut İndeksi	1	12,38		12,38	
Baş/Gövde İndeksi	3	17.30	18.48	18,21	0,43
Bacak İndeksi	3	25,04	27,76	25,98	1,54

4.3.5.5 Biyolojisi ve ekolojisi

Ormanlık alanların kıyı bölümlerinde, yaprakların altında, maki, çayır ve meralarıda, dağılış gösterir. Bacakları ince ve küçük olduğundan gövdeleriyle yılan benzeri hareket ederler. Dişi 4-5 yumurta bırakır. Vertikal dağılışı 1000- 1500 ciarındadır (Baran 2012).

4.3.5.6 Değerlendirme

Bozkurt ve Olgun (2020)'da *Ablepharus budaki'*nin bölgede Gaziantep'den; Yıldız (2020), Kilis'den dağılış bilgisini vermiştir.

Pileus uzunluğu Bozkurt ve Olgun (2020)'da ortalama değeri 6,27 iken incelenen örneklerde 5,8-(5,94)-6,08'dir. Pileus genişliği Bozkurt ve Olgun (2020)'da ortalama 3.50 iken incelenen örneklerde 3,11-(3,38)-3,66'dır. Baş+gövde uzunluğu Bozkurt ve Olgun (2020)'da 38,57 iken incelenen örneklerde 36,94-(37,43)-37.92 aralığındadır.. Ön bacak uzunluğu Bozkurt ve Olgun (2020)'da ortalama 6,23 iken, incelenen örneklerde 6,98-(7,12)-7,27, arka bacak uzunluğu Bozkurt ve Olgun (2020)'da 9,52 ortalama değerde iken, incelenen örneklerde 9,25-(9.89)-10.53 aralıklarındadır.

Kulak deliğinin bulunması, gözü çevreleyen pulların olmaması, temporal şeritin kulak deliğine ya da en fazla ön kola kadar uzanması, Baran (2012) ve Budak ve Göçmen (2008) çalışmalarıyla uyumlu bulunduğundan tür *Ablepharus budaki* olarak değerlendirilmiştir.

4.3.6 *Chalcides ocellatus* (Forskal, 1775) Benekli Kertenkele

4.3.6.1 Materyal

1. ZMADYU 2012/02 Halfeti-Yeşilören/Şanlıurfa, 2. ZMADYU 2018/73-4 Musabeyli/Kilis

4.3.6.2 Genel görünüş, renk ve desen

Vücut uzun ve silindir şeklindedir. Bacaklar vücuda oranla oldukça ince ve kısadır. Kulak açıklığı fark edilir büyüklükte ve üçgenimsidir. Sırtın zemin rengi açık kahve ve gri tonlarında, yanlar bu renklerden biraz daha açık, ventral ise kirli beyazdır. Dorsalde düzensiz bulunanan küçük kahve-siyah lekeler vardır (Şekil 4.25). Bu lekeler genelde bir pulu kaplayacak kadardır. Bu lekelerin üzerinde daha küçük beyaz benekler bulunur.

Şekil 4.25 *Chalcides ocellatus,* 13.04.2017. Fotoğraf M. Zülfü YILDIZ

4.3.6.3 Dağılış

Dünyada; İtalya, Malta, Yunanistan, Kıbrıs, Türkiye (Anadolu),Lübnan, Suriye, Ürdün, İsrail, Güney, Türkmenistan, Batı Pakistan, Hindistan, Srilanka, Arabistan, Irak, Umman, Yemen, Birleşik Arap Emirlikleri, İran, Suudi Arabistan, Fas, Moritanya, Batı Sahra, Cezayir, Tunus, Libya, Mısır, Nijer, Mali, Somali, Etiyopya, Eritre, Sudan, Güney Sudan Cumhuriyeti, Çad (Reptile database. 14.06.2021). Türkiye'de: İzmir'den Akdeniz Sahili boyunca Ceylanpınar'a kadar (Baran vd. 2012, Budak ve Göçmen 2008) ve Silopi/Şırnak (Bozkurt vd. 2015)'de dağılış gösterir. Arazi çalışmalarımızda türe rastlanmamış olup, müze örnekleri incelenmiştir.

4.3.6.1 Morfoloji ve folidosis

Örneklerde prefrontale ve frontoparietale plaklar bulunmaz. Parietaller, küçük olan interparietale arkasında geniş temastadır. Parietaller, interparietale, frontonasal plak ile 2.3. ve 4. supraocular plaklar, frontale ile temastadır. Frontale plağa temas eden plak sayısı 7'dir. Rostrum oldukça belirgindir. Nasal plak yarım ay şeklinde ve küçüktür. Yarım ayın açık ucu rostruma doğrudur ve bu noktada bulunan nostril, rostruma temas eder. Nasal plak 1.supralabial ile temastadır.

Alt göz kapaklarında yarısaydam, tek parça bir pencere bulunur. Supraoculare plaklar 4'er tanedir. suboculare önünde bulunan supralabialia sayısı her iki yanda 4'er tanedir. Sublabiale sayısı ise her iki yanda 6'şar tanedir. Nuchal plaklar 2 sıralı ve karinasızdır. Kulak açıklığının önünde, uçları serbest üçgen pullar bulunmaz. Vücudu saran pul sayısı 27-28, dorsalia boyuna 75-76'dır. Her iki örneğin kuyrukları da rejenere olmuştur. Diğer morfolojik ölçümler aşağıdaki Tablo 4.22'de verilmiştir.

Tablo 4.22 *Chalcides ocellatus'*a ait morfolojik ölçümler

Örnek no	**ZMADYU 2012/02**	**ZMADYU 2018/73**
Pileus Uzunluğu	10.21	11.51
Pileus Genişliği	6.33	6.99
Baş Uzunluğu Sağ	11.03	12.45
Baş Uzunluğu Sol	11.34	12.62
Baş Genişliği	6.31	10.25
Başın Yüksekliği	7.62	8.60
Frontale Uzunluğu	4.67	4.70
Frontale G	4.04	4.25
Frontonasal U	2.27	2.68
Frontonasal G	3.38	3.48
Rostrum Yüksekliği	1.71	2.08
Rostrum Genişliği	2.64	3.12
Nostril-Göz Arası Sağ	3.20	3.82
Nostril-Göz Arası Sol	3.34	3.94
Rosrtum-Göz Sağ	4.90	5.62
Rosrtum-Göz Sol	5.02	5.54
Baş+ Gövde Uzunluğu	88.07	90.23
Kuyruk Uzunluğu	rejenere	rejenere
Total Vücut Uzunluğu	kuyruk rejenere	kuyruk rejenere
Gövde Çapı Orta	13.90	
Sag Arka Bacak Uzunluğu	17.78	19.25
Sol Arka Bacak Uzunluğu	17.39	19.72
Sağ Ön Bacak Uzunluğu	12.07	15.46
Sol Ön Bacak Uzunluğu	12.20	15.52

4.3.6.5 Biyoloji ve Ekolojisi

Az vejetasyonlu taşlık ve kumluk alanlarda yaşar. Ovovivipari görülür. Bir dişi tek seferde 3-6 yavru yapar. Yavaş giderken bacakları üzerinde yürür, hızlandığında yılan gibi sürünerek gider (Başoğlu ve Baran, 1977).

4.3.6.6 Değerlendirme

Sindaco vd., (2000) ve Baran vd., (2012) türün bölgede yayılış gösterdiğini belirtmiştir. Yıldız vd., (2013a) *Chalcides ocellatus*'un Şanlıurfa'dan, Bozkurt vd. (2015) Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa ve Şırnak'tan, Yıldız (2020), Kilis 'den dağılış bilgisini vermiştir.

Budak vd., (1998), Kumlutaş vd., (2004) ve Bozkurt vd.(2015)'de sublabialia 6, supraocularia 4, İncelenen örneklerde de aynı değerlerdedir. Vücudu saran pul sayısı Budak vd., (1998)'de 28-30, Tok, (1999)'da 28-32, Kumlutaş vd., (2004)'de 27-31,, Bozkurt vd.(2015) 'de 30 iken, incelenen örneklerde 27-28 aralıklarındadır. Pileus genişliği/pileus uzunluğu oranı Bozkurt vd.(2015)'da 0,58 iken incelenen örneklerde bu değer 0,60-0,61 değerlerindedir.

İncelenen örneklerimizde frontoparietale ve prefrontale plakların olmayışı, nuchal plakların düz oluşu, nostrilin rostrum ve na n birleştiği çizgide oluşu, üçgenimsi olan kulak açıklığının önünde ucu serbest üçgen pulların olmayışı, dorsaldeki koyu lekelerin üzerinde beyaz beneklerin olması ve diğer karakterler bakımından Başoğlu ve Baran (1977) ve Baran ve Atatür (1998) çalışmalarındaki karakterlerle uyum sağlamış olup bölgedeki tür, *Chalcides ocellatus* olarak değerlendirilmiştir.

4.4 Gekkonidae Familyası

4.4.1 *Mediodactylus heterocercus* (Blanford, 1874) Mardin Keleri

4.4.1.1 Materyal

1. DU-2017/26 Büyük Mola, Çınar /Diyarbakır 10.09.2019; 2. DU-.2017/27 Küçük Mola, Çınar/Diyarbakır 10.09.2019; 3. DU-2017/24 Ergani/Diyarbakır 09.09.2017; 4. DU-2017/25, Ergani/Diyarbakır 09.09.2017; 5. DU-2017/28-1 Merkez, Çınar/Diyarbakır 10.09.2019; 6. DU-2017/29-2 Merkez, Çınar/Diyarbakır 10.09.2019; 7. DU-2021/01 Yukarıkılıçtaşı, Sur/Diyarbakır 12.10.2021; 8. DU-2021/02 Yukarıkılıçtaşı, Sur/Diyarbakır 02.11.2021; 9. DU-2020/23 Eruh, Eruh /Siirt 06.06.2020; 10. ZMADYU-2011/190 Hasankeyf/Batman 9.10.2011; 11. ZMADYU-2017/147-2 Tepecik/Adıyaman 04.08.2017; 12. ZMADYU-2006/09, Küplüce/Kilis 03.06.2006

4.4.1.2 Genel görünüş renk ve desen

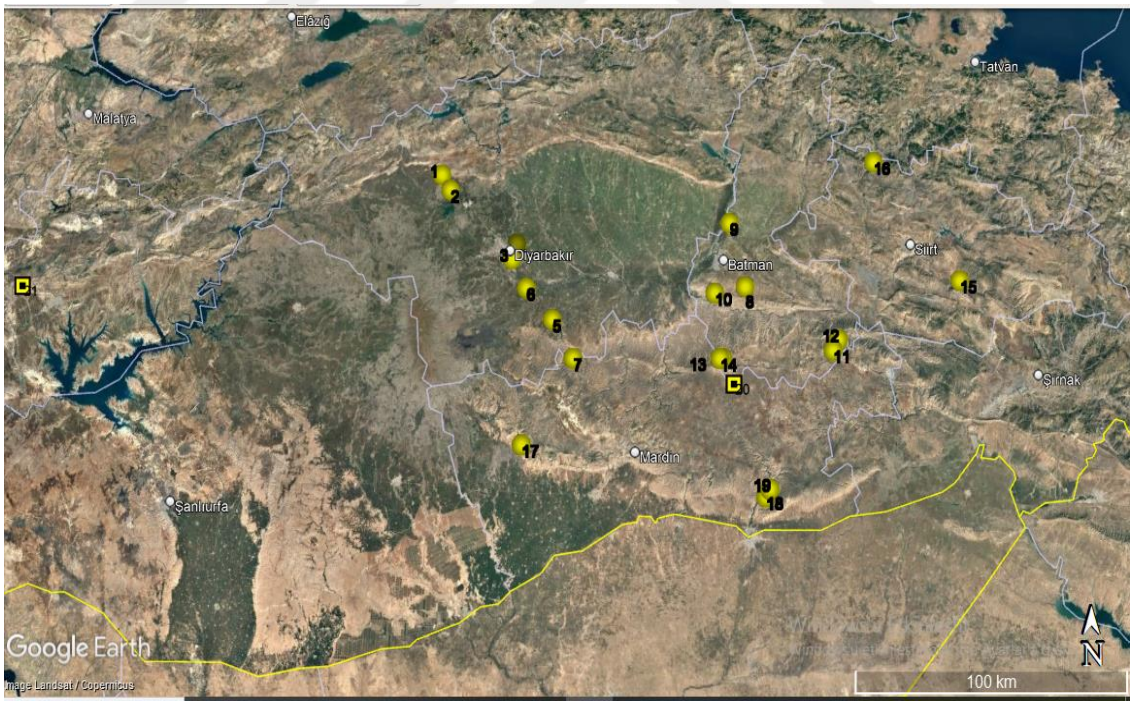
Boyları 12 cm kadar olabilir**.** Renkleri bulundukları habitatlara göre farklılık göstermiş olup, açık sarımsı griden koyu geriye kadar değişmektedir. Bu zemin üzerinde rengi daha koyu olup, enseden başlayıp kuyrukta da devam eden, enine sıralanmış zigzag bantlar bulunmaktadır (Şekil 4.26). Dorsalde bu bantlardan genelde 6-7 tane bulunur. Sırtta uzunlamasına zeminden daha koyu renkte tüberküller bulunumaktadır. Kuyrukta dikenimsi çıkıntılar bulunmaktadır. Ventral kirli beyaz renktedir. Gözler yuvarlak ve oldukça büyüktür. Göz bebekleri dikeydir. Göz kapakları birleşerek şeffaf bir kapsül oluşturmuştur. Bundan ötürü gözleri açılıp kapanmaz. Burun delikleri oldukça küçük ve başın uç kısmına çok yakındır. Kulak delikleri rahatlıkla görülebilir büyüklüktedir.

4.4.1.3 Dağılış

Dünyada; İran, Irak, Türkiye ve Suriye (Reptiledatabase). Türkiye'de; Güneydoğu Anadolu (Baran vd., 2012). Çalışma süresince 19 farklı lokalitede 52 birey gözlenmiştir. Gözlem yapılan lokaliteler Şekil 4.27'da gösterilmiş, gözlem bilgileri Tablo 4.23'te verilmiştir.

Şekil 4.26 *Mediodactylus heterocercus* DU-2020/23, Eruh/Siirt. 06.06.2020

Şekil 4.27 *Mediodactylus heterocercus*'un arazi çalışmalarında gözlendiği lokaliteler

Tablo 4.23 *Mediodactylus heterocercus'un* gözlem bilgileri

No	İl	İlçe	Mevki	Utm Zone	Utm X	Utm Y	Yükselti	Tarih	Birey Sayısı
1	Diyarbakır	Ergani	Dereboyu	37	581627	4225893	821	9.Eyl.17	7
2	Diyarbakır	Ergani Yolu	Yolüstü	37	58512	4220601		9.Eyl.17	4
3	Diyarbakır	Sur	Merkez	37	608977	4196846	666	11.06.2021	2
4	Diyarbakır	Sur	Yukarıkılıçtaşı	37	610827	420204	616	2.10.2021	2
5	Diyarbakır	Çınar	Merkez	37	624517	4176360	664	10.Eyl.17	5
6	Diyarbakır	Çınar	Mardin Yolu	37	614579	4186994	568	29.Haz.17	5
7	Diyarbakır	Çınar	Zerzavan	37	632452	4163355	878	26.Nis.17	1
8	Batman	Merkez	Demirbilek	37	697392	4188179	696	6.09.2017	4
9	Batman	Merkez	Doluca	37	691795	4210063	658	6.09.2017	1
10	Batman	Merkez	Karayün	37	685872	4185942	767	28.04.2017	1
11	Batman	Gercüş	Dereiçi	37	730249	4167005	983	30.04.2017	1
12	Batman	Gercüş	Çalışkan	37	732408	4170664	895	30.04.2017	1
13	Batman	Gercüş	Gökçe	37	688503	4163937	1046	5.09.2017	2
14	Batman	Gercüş	Gökçe	37	687565	4163798	1065	5.09.2017	3
15	Siirt	Eruh	Zorova	38	250997	418850	720	6.06.2020	2
16	Siirt	Baykan	Bitlis sınırı	37	747644	4232121	790	1.05.2019	1
17	Mardin	Derik	Tepebağ	37	613497	4134487	759	5.06.2020	2
18	Mardin	Midyat	Beyazsu	37	704073	4118216	689	4.06.2020	1
19	Mardin	Midyat-Nusaybin	Yol üstü	37	705679	4120760	604	4.06.2020	2

4.4.1.4 Morfoloji ve folidosis

Dorsalde 10 sıra halinde düzenli sıralanmış tüberküller bulunur. Bu tüberküller genelde üçgenimsi veya ovalimsi yapıda ve karinalıdır. Başın ense kısmında ve temporal bölgede de bu tüberküllerden daha küçükleri bulunmaktadır. Kuyruk üstündeki ve altındaki pullar karinalıdır. Ventral pullar küçük ve karinasızdır. Parmaklar oldukça ince ve subdigital lameller karinasız olup tek sıra halindedir. 10 örnekte subdigital lamel sayısı 18-20 arasında değişir. Dorsal tüberkül sayısı 10 tane olup, genelde laterale yakın olanlar sadece orta kısımlarda belirgindir. Türle ilgili ölçümler Tablo 4.24'te verilmiştir.

Tablo 4.24 *Mediodactylus heterocercus*'a ait morfometrik (mm) ve meristik değerler

	n	min.	mak.	ort.	std. s
Baş Uzunluğu Sağ	12	7,53	12,18	10,43	1,50
Baş Uzunluğu Sol	12	7,12	17,54	10,73	2,59
Baş Genişliği	12	5,9	10,33	8,09	1,31
Başın Yüksekliği	12	3,76	7,27	5,38	1,10
Dorsal Tüberkül Sayısı	12	10	10	10	0
Vücut Çapı	12	5,86	11,65	8,93	2,03
Subdigital Lamel	11	19	21	20	1
Rostrum- Anale Uzunluğu	12	27,96	48,43	40,05	6,90
Kuyruk Uzunluğu	4	34,52	53,09	44,26	7.70
Total Boy Uzunluğu	4	65,02	97,06	81,02	13,31
Gözün Çapı Yatay	12	2,18	3,94	3,06	0,54
Gözün Çapı Dikey	12	1,56	3,71	2,74	0,65
Arka Bacak Uzunluğu	10	13,16	25,56	21,40	4,03
Ön Bacak Uzunluğu	3	12,2	15,88	14,04	2,60
Baş İndeksi	12	69,28	86,95	77,55	4,42
Gövde İndeksi	12	18,47	26,02	22,18	2,27
Baş/Gövde İndeksi	12	23,93	28,63	26,20	1,44
Bacak/Gövde İndeksi	10	47,06	58,46	53,13	3,22

4.4.1.5 Biyoloji ve ekolojisi

Taşlık ve kayalık alanlarda, kayalardaki çatlakların arasında, taş altında ağaçlarda ve evlerin duvarlarında, rastlanmıştır. Işığın etrafında toplanan böcekleri avlarlar. Gündüzleri ise kayalardaki çatlaklarda, evlerin tavan ve duvarlarında da görülür. Nadirde olsa akşamüstü güneşli yerlerde rastlanmıştır. Kuyruklarını çok çabuk bırakırlar. Gözlemlenen örneklerin çok büyük bir kısmında kuyruk rejenere olmuştur. Kamuflaj yeteneği çok iyi gelişmiştir. Özellikle kayalarda hareket etmeden görülemezler. *Testudo graeca*, *Heremites auratus*, *Timon princeps, Ophisops elegans, Laudakia stellio, ve Apathya cappadocica* simpatrik yaşadığı türlerdir.

4.4.1.6 Değerlendirme

Bird (1936), Mardin'de *Cyrtopodion heterocercus mardinensis* alttürünün dağılış bilgisini vermiştir. Bodenheimer (1944), Başoğlu ve Baran (1977), Sindaco vd., (2000), Uğurtaş vd., (2007) *Cyrtopodion heterocercus'un;* Mülder (1995) ise tür ayrımı yapmadan *Cyrtopodion sp.'*nin bölgede dağılış gösterdiğini belirtmişlerdir. Akelma (2007) Diyarbakır'dan; Yıldız vd., (2013a) Şanlıurfa'dan; Sami vd., (2015) Adıyaman'dan dağılış bilgisini vermiştir.

İncelenen örneklerde bacak ve gövde, indeksinde belirgin fark görülmemekle birlikte, baş indeksinde farklılıklar bulunmaktadır. Baş indeksi Çınar örneklerinde en fazladır. Baş/gövde indeksi Eruh örneğinde en azdır.

Subcaudal pulların küçük ve karinalı olması, sırttaki tüberkül sırasının 10 olması, subdigital lamelin tek sıralı ve sayılarının 18-20 olması Başoğlu ve Baran (1977) ve Uğurtaş vd., (2007) ile benzer bulunduğundan *Mediodactylus heterocercus* türü olarak değerlendirilmiştir.

4.4.2 *Mediodactylus orientalis* (Stepánek, 1937) İnce Parmaklı Şark Keleri

4.4.2.1 Materyal

1. ZMADYU-2017/185, Küplüce/Kilis; 2. ZMADYU-2017/141-1, Sincik/Adıyaman
3. ZMADYU-2017/141-3, Sincik/Adıyaman

4.4.2.2 Genel görünüş renk ve desen

Görüntü olarak *Mediodactylus heterocercus* türüne çok benzer ancak bunlarda kuyrukaltı pulları karinalı değildir**.** Dorsalde zemin üzerinde rengi daha koyu, enseden başlayıp kuyrukta da devam eden, zigzag bantlar enine sıralanmıştır. Sırtta uzunlamasına zeminden daha koyu renkte tüberkül bulunur. Kuyruk yanlarında her segmentte birer dikenimsi çıkıntı bulunaktadır. Gözler yuvarlak ve büyük, göz bebekleri dikeydir (Şekil 4.28) Göz kapakları birleşerek şeffaf bir kapsül oluşturmuştur. Bundan ötürü gözleri açılıp kapanmaz. Ventral kirli beyaz renkte ve küçük pullarla kaplıdır.

Şekil 4.28 *Mediodactylus orientalis* 22.06.2016. Fotoğraf M. Zülfü YILDIZ

4.4.2.3 Dağılış

Dünya'da; İtalya, Arnavutluk, Makedonya, Sırbistan, Bulgaristan, Sovyetler Birliği, Yunanistan, Macaristan, Türkiye, Ege Denizi Adaları, Kıbrıs, Suriye, Ürdün, İran, Kırım (Ukrayna) (Reptil database 15.12.2021). Türkiye'de; Trakya, Marmara, Ege, Akdeniz, İç Anadolu, Orta Karadeniz, Güneydoğu Anadolu (Baran vd.,2012).

4.4.2.4 Morfoloji ve folidosis

Sırtta uzunlamasına zeminden daha koyu renkte tüberkül bulunur. Dorsal tüberkül sayısı 10-11 arasında değişmektedir. Kuyruk yanlarında her segmentte birer dikenimsi çıkıntı bulunur. Gözler yuvarlak ve oldukça büyüktür. Ventral kirli beyaz renkte ve küçük pullarla kaplıdır. Kuyrık altı pulları karinalı değildir. Diğer morfolojik özellikler Tablo 4.25'te verilmiştir.

4.4.2.5 Biyoloji ve ekolojisi

Vejetasyonun az olduğu taşlık ve kayalık alanlarda ve evlerde yaşar. Duvar ve tavanlara rahatça tırmanabilmektedir. Böcek ve örümcekler ile beslenmektedir. Vertikal dağılışı 1700 metreye kadar çıkabilir. Kuyrukları çabuk kopabilmektedir (Baran vd., 2012)

Tablo 4.25 *Mediodactylus orientalis* 'e ait morfometrik ve meristik değerler

	n	min.	mak.	ort.	std.s
Baş Uzunluğu Sağ	3	8,94	10,42	9,69	0,74
Baş Uzunluğu Sol	3	9,15	10,41	9,86	0,64
Baş Genişliği	3	6,82	8,9	8,16	1,16
Dorsal Tüberkül Sayısı	3	10	11	10,33	0,57
Vücut Çapı	3	7,34	9,42	8,55	1,08
Subdigital Lamel	3	16	19	17,66	1,52
Rostrum- Anale Uzunluğu	3	35,02	44,72	39,86	4,85
Gözün Çapı Yatay	3	2,65	2,94	2,826	0,15
Gözün Çapı Dikey	3	2,22	2,52	2,34	0,15
Arka Bacak Uzunluğu	3	15,91	20,04	18,65	2,37
Ön Bacak Uzunluğu	1	12,41	12,41	12,41	
Baş İndeksi	3	76,28	91,65	84,06	7,68
Vücut İndeksi	3	20,95	22,30	21,44	0,75
Bacak İndeksi	3	44,81	50,21	46,81	2,95
Göz İndeksi	3	75,51	87,19	83,16	6,63

4.4.2.6 Değerlendirme

Clark ve Clark (1973), Başoğlu ve Baran (1977), Sindaco vd., (2000), Uğurtaş vd,. (2007) ve Baran vd., (2012) bölgemizde *Cyrtodactylus kotschyi'nin* dağılış bilgisini vermişlerdir. Mülder (1995) ise tür ayrımı yapmadan *Cyrtopodion* sp. olarak bölgeden, Yıldız (2020), Kilis'den *Mediodactylus kotschyi'*nin dağılış gösterdiğini bildirmiştir. Kotsakiozi vd., (2018) *Mediodactylus kotschyi* kompleksi üzerine yaptıkları çalışmada, kompleksi beş farklı tür olarak değerlendirmişlerdir. Doğu Akdeniz, Kıbrıs ve Güney Anadolu'da dağılış gösteren türü *Mediodactylus orentalis* olarak değerlendirmişlerdir.

İncelenen örneklerin renk-desen ve subcaudal plaklarının karinalı olmaması gibi diğer morfolojik özellikleri Başoğlu ve Baran (1977) ve Uğurtaş vd., (2007) ile benzerlik gösterdiğinden ve Kotsakiozi vd., (2018) çalışmalarındaki Dağu Akdeniz ve Güney Anadolu'da bulunan tür *Mediodactylus orientalis* olarak değerlendirilmiştir.

4.4.3 *Stenodactylus grandiceps* Haas, 1952 Tombul Keler,

4.4.3.1 Materyal

1. ZMADYU-2008/27 Polateli/ Gaziantep 2008; 2. ZMADYU-2017/42-1 Küplüce/ Kilis 15.04.2017; 3. ZMADYU-2017/42-2 Küplüce/ Kilis 15.04.2017; 4. ZMADYU-2017/42-3 Küplüce/ Kilis 15.04.2017

4.4.3.2 Genel görünüş, renk ve desen

Baş büyük, gözler yuvarlak ve göz bebekleri dikeydir. Burun delikleri birbirine yakın ve küçük beyaz pullarla çevrilidir. Kulak açıklığı küçük ama görülebilir. Dorsal sarımsı kahve renkte, üzerinde daha koyu ve orta kısımlarda sivrileşen 4 büyük bant bulunur, 4. sü kuyruk üstündedir (Şekil 4.29). Kuyruk vücuttan kısadır. Kuyrukta siyah halkasal bantar mevcuttur. Parmaklar yuvarlağımsı ancak genişlememiştir. Sırt, baş ve bacak üstlerinde birkaç pulun bir araya getirdiği irili ufaklı beyaz lekeler bulunur. Ventral sarımsı beyaz renktedir.

Şekil 4.29 *Stenodactylus grandiceps* 19.04.2017. Fotoğraf M. Z.YILDIZ

4.4.3.3 Dağılış

Dünya'da; Irak, Türkiye, Suudi Arabistan, Ürdün, Suriye (Reptil database 15.06.2021). Türkiye'de; Gaziantep, Kilis (Baran, 2012; Yıldız, 2020). Arazi çalışmalarında türe rastlanmamış olup, ZMADYU örnekleri incelenmiştir.

4.4.3.4 Morfoloji ve folidosis

Dorsalde sarımsı kahve ve açık krem renginde pullar bulunur. Koyu pulların üzerinde minik siyah noktalar bulunurken, açık olanların üzerinde çoğunlukla bulunmaz. Baş üstü, dorsal ve kuyruk üstündeki pullar karinalıdır. Ventral pullar küçük, yuvarlak ve karinasızdır. Parmakaltı pulları genişlememiştir. Arka ayak 4. parmak, küçük pulların oluşturduğu 24 halkadan meydana gelmektedir. Preanal por bulunmamaktadır. Nostril 5 pulla çevrilidir. Sağ tarafta supralabialia 12'dir. Vücut ölçümleri aşağıdaki Tablo 4.26'de verilmiştir.

Tablo 4.26 *Stenodactylus grandiceps*'e ait morfometrik ve meristik değerler

	n	min	max	ort	std
Baş Uzunluğu (Sağ)	3	10,19	15	12,92	2,47
Başın Çapı	4	8,6	13,2	11,44	2,06
Baş Yüksekliği	4	7,21	9,83	8,91	1,20
Sağ Gözün Yatay Çapı	4	4,02	4,88	4,51	0,44
Sağ Gözün Dikey Çapı	4	3,63	4,18	3,79	0,25
Göz-Rostrum	4	4,49	6,77	6,02	1,04
Göz-Nostril Arası	4	3,7	5,24	4,64	0,66
Gövde Çapı	4	8,22	13,69	11,43	2,32
Rostrum-Anal Arası mesafe	4	35,91	57,12	49,95	9,89
Kuyruk Uzunluğu	4	19,49	32,01	26,68	5,35
Sağ Arka Bacak Uzunluğu	4	18,28	29,62	25,22	5,09
Sağ Ön Bacak Uzunluğu	4	14,64	22,82	18,95	3,52
Baş İndeksi	3	83,07	84,66	84,04	0,80
Vücut İndeksi	4	22,89	24,55	22,93	1,86
Kuyruk İndeksi	4	50,89	54,27	53,46	2,44
Bacak İndeksi	4	49,13	51,85	50,48	1,16
Baş Uzunluğu/ Rostrum-Anal	3	26,26	28,37	27,24	1,06

4.4.3.5 Biyolojisi ve ekolojisi

Az vejetasyonlu, kayalık ve taşlık alanlarda bulunur. Böceklerle beslenir. Türün, dağılışı, biyolojisi ve ekolojisinin detaylı araştırılması gerekmektedir (Baran vd., 2012).

4.4.3.6 Değerlendirme

Sindaco vd., (2000), Baran vd., (2012) türün bölgede dağılış gösterdiğini belirtmiştir. Yıldız (2020) türün Kilis'ten dağılışılış bilgisini vermiştir. Akman ve Göçmen (2014), *Stenodactylus grandiceps'in* Anadolu'daki dağılış ve taksonomisini detaylı bir şekilde incelemiş, türün biyolojisi ve ekolojisi hakkında da bilgi vermiştir. Çalışmada Kazıklı, Polateli ve Küplüce örnekleri incelenmiştir.

Akman ve Göçmen (2014) çalışmasında yetişkin bireylerde baş uzunluğu 13,16-15,64-17,57, iken incelenen örneklerde 10,19-12,94-15,00 aralıklarındadır. Akman ve Göçmen (2014)'de baş genişliği 8,69-10,51-13,09 iken, incelen örneklerde 8,60-11,44-13,32'dir. Akman ve Göçmen (2014)'de başın yüksekliği 6,59-7,98-9,81 iken incelenen örneklerde 7,21-8,91-9,83'tür.

Vücutta tüberkül sıralarının olmaması, vücudun tombul oluşu, parmak altlarında genişlemiş pulların olmaması, kuyruğun vücuttan kısa olması, sırtta 4 koyu çapraz bandın oluşu, bu bantların kuyrukta daha koyu renkte bulunması diğer renk desen ve morfolojik özellikleri Akman ve Göçmen (2014) ve Baran vd., (2012) ile uyumlu görüldüğünden, tür *Stenodactylus grandiceps* olarak değerlendirilmiştir.

4.4.4 *Cyrtopodion scabrum* (Heyden, 1827) Karinalı Keler

4.4.4.1 Materyal

1. DU-2020/24 (♀)Yenişehir, Merkez/Şırnak 20.05.2021; 2. DU-2020/25 (♂) Yenişehir**,** Merkez/Şırnak 20.05.2021; 3. ZMADYU-2017/198-3 (♂) Sınırgören Akçakale/Şanlıurfa 01.05.2017; 4. ZMADYU-2017/198-4 (♀) Sınırgören Akçakale/Şanlıurfa 01.05.2017

4.4.4.2 Genel görünüş renk ve desen

Dorsal beyazımsı sarı tonlarındadır. Bu zemin üzerinde daha koyu lekelenmeler bulunur (Şekil 4.30). Gözler oldukça iri ve yuvarlaktır. Burun delikleri çok küçüktür. Göz bebekleri dikeydir. Diğer gekkolar gibi gerçek göz kapakları bulunmaz. Ensede, sırtta ve kuyrukta karinalı tüberküller bulunur. Sırtta koyu lekeler 3-5 sıra halinde

uzanır ve kuyrukta bant şeklinde devam eder. Ventral beyaz rektedir. Parmaklar ince yapılıdır.

Şekil 4.30 *Cyrtopodion scabrum.* Silopi/ Şırnak. 30.05.2020

4.4.4.3 Dağılış

Dünyada; Türkiye, Mısır, Sudan, Etyopya, Afganistan ve Pakistan (Reptile database 12.06.2021) Türkiye'de; Mardin, Şanlıurfa, Şırnak (Baran vd., 2012). Çalışma süresince sadece Şırnak Silopi'de türe rastlanmıştır. Bir lokalitede 8 örnek gözlenmiştir.

4.4.4.4 Morfoloji ve folidosis

Ventral pullar küçük ve düzdür. Dorsal bölgede bol miktarda karinalı tüberküller bulunur. Bunların sayısı Şırnak örneklerinde lateraldeki küçüklerle birlikte 12, Şanlıurfa örneklerinde ise lateralle birlikte 14'tür. Tüberküller arası boşluk tüberkül büyüklüğünden daha azdır. Bu tüberküllerden baş ve kuyruk üstünde de bulunur. Parmak altı pulları karinasızdır. Kuyruk altındaki pullar karinasız ve büyük olup 1 sıra halindedir. Sadece 1 örnekte yarıya kadar 2 sonra 1 sıralıdır. Subdigital lameller tek sıralı ve sayısı 20-24 arasındadır. Erkek bireylerde preanal por bulunmaktadır. Dişilerde ise yoktur. Bir örnekte preanal por 5 tane olup, diğer örneğin anal kısmı hasarlı olduğundan sayılamamıştır. Diğer folidosis ve morfolojik ölçümler Tablo 4.27'de verilmiştir.

Tablo 4.27 *Cyrtopodion scabrum*'a ait morfometrik ve meristik değerler

	n	min.	max.	ort.	std.s
Baş Uzunluğu Sağ	4	10,8	12,59	11,91	0,69
Baş Uzunluğu Sol	4	10,51	13,09	12,06	0,95
Baş Genişliği	4	8,12	10,34	9,505	0,84
Başın Yüksekliği	4	5,19	7,24	6,06	0,76
Dorsal Tüberkül Sayısı	4	12	12	12	0
Vücut Çapı	4	7,3	10,67	9,06	1,38
Subdigital Lamel	4	20	24	22,5	1,5
Rostrum- Anale Uzunluğu	4	40,52	49,75	46,45	3,66
Kuyruk Uzunluğu	4	50,84	63,15	58,84	5,66
Total Boy Uzunluğu	4	89,35	111,82	104,02	9,00
Gözün Çapı Yatay	4	3,12	3,95	3,63	0,30
Gözün Çapı Dikey	4	2,54	3,17	2,87	0,22
Rostrum-Göz	4	4,61	5,61	5,29	0,39
Nostriller Arası	4	1,25	1,46	1,38	0,078
Arka Bacak Uzunluğu	4	19,56	29,18	25,42	3,75
Ön Bacak Uzunluğu	4	15,03	19,73	18,10	1,85
Baş İndeksi	4	75,18	87,037	79,69	4,66
Kuyruk İndeksi	4	56,36	59,87	57,40	1,43
Bacak İndeksi	4	21,89	26,095	24,30	1,61
Ön Bacak/Arka Bacak İndeksi	4	67,61	76,84	71,76	3,72

4.4.4.5 Biyoloji ve ekolojisi

Az vejetasyonlu taşlık ve kayalık yerlerde yaşar. Evlerde çok sık görülür. Besinlerini örümcek ve böcekler oluşturur. Kuyrukları kolay kopar. Geceleri lamabaların etrafında avlanırlar (Baran vd. 2012). Mayıs sonunda Silopi'de gece 10-12 saatlerinde 8 örnek birlikte evlerin duvarlarında, lamba etrafında görülmüştür.

4.4.4.6 Değerlendirme

Sindaco vd., (2000), Uğurtaş vd., (2007), Baran vd., (2012), *Cyrtopodion scabrum* 'un Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde dağılış gösterdiğini ifade etmişlerdir. Durmuş vd., (2003), Mardin'de Yıldız vd., (2013a) Şanlıurfa'da, Yıldız (2020) Kilis'de, Koç vd.,(2020) Şırnak'da türün bulunduğunu belirtmişlerdir. İncelenen örneklerde erkelerin baş indeks değeri dişilerinkinden daha fazladır. Bu fark Silopi örneklerinde daha çok görülür. Dorsal tüberküllerin birbirine yakın, karinalı ve büyük olması, kuyruk altında genişlemiş bir sıra karinasız plağın bulunması Baran vd., (2012) benzerlik gösterdiğinden, incelenen örnekler *Cyrtopodion scabrum* olarak değerlendirilmiştir.

4.4.5 *Hemidactylus turcicus* (Linnaeus, 1758) Geniş Parmaklı Keler

4.4.5.1 Materyal

1. ZMADYU- 2017/182-1 Musabeyli/Kilis; 2. ZMADYU- 2017/182-2 Musabeyli/Kilis; 3. ZMADYU- 2017/182-3 Musabeyli/Kilis

4.4.5.2 Genel görünüş, renk ve desen

Gözler yuvarlak ve gözbebekleri dikeydir. İki göz arası daha koyu renktedir. Sırtta boyuna uzanan açıklı koyulu tüberkül sırası bulunmaktadır. Bu tüberküller, kuyruk, bacak üstü ve baş üstünde de bulunmaktadır. Başın üstünde ağımsı koyu lekelenmeler bulunmaktadır. Sırtta boyuna 4 sıra koyu lekelenmeler bulup, ortadakiler daha belirgindir (Şekil 4.31). Kuyrukta koyu bantlar aralıklı olarak bulunur. Bant aralarında açık renkli tübeküller mevcuttur. Karın tarafı açık renktedir.

Şekil 4.31 *Hemidactylus turcicus* 30.09.2013. Fotoğraf: M. Z.YILDIZ

4.4.5.3 Dağılış

Dünyada; Batı ve Güney Avrupa, Akdeniz Havzaları, Ortadoğu, Kuzey Afrika, Ön Asya. Türkiye'de Trakya, Marmara, Ege, Batı ve Doğu Akdeniz, Batı ve Doğu Karadeniz (Türkherptile. 20.11.2021), Şanlıurfa (Yıldız vd.,2013a) Kilis'de (Yıldız,

2020) dağılış gösterir. Arazi çalışmalarında türe rastlamamış olup, ZMADYU örnekleri incelenmiştir.

4.4.5.4 Morfoloji ve folidosis

Ventral karinasız küçük pullardan oluşup, homojen bir yapıdadır. Dorsalde farklı büyüklükte pul ve karinalı tüberküller bulunmaktadır. Kuyruk üstü ve bacaklar ve baş üstünde de benzer yapı görülmektedir. Kuyruk üstünde daha büyük olan pulların uçları havaya kalkıktır. Subcaudalia karinasız, açık renkli pullardan oluşup, ortadaki pul sırası diğerlerinden daha geniştir. Tüm sırt, bacaklar, subcaudal ve vücut yanları çok küçük siyah noktalıdır. Gözün üst kısmında, gözü yarım ay gibi çevreleyen bir pul sırası bulunmaktadır. Erkeklerde preanal por bulunup sayısı 6'dır. Dorsalde 14 tüberkül sırası bulunmaktadır. Parmakların kaide kısımları geniş, uç kısımları ise tırnak benzeri incelmiştir. Subdigital lameller geniş kısımda 3 tane tek sonrasında 7 çift olacak şekilde sıralanmış olup, çift olanların uçları serbesttir. İnce olan bölümde ise tek sıralı 4-5 lamel daha bulunmaktadır. Türe ait vücut ölçümleri ve folidosis karakterler aşağıdaki Tablo 4.28'de verilmiştir.

Tablo 4.28 *Hemidactylus turcicus*'a ait morfometrik ve meristik değerler

Cinsiyet	**dişi**	**erkek**	**jüvenil**
Baş Uzunluğu Sağ	12,46	12,16	8,25
Baş Uzunluğu Sol	12,53	12,41	8,42
Baş Genişliği	9,73	9,6	6,11
Başın Yüksekliği	6,88	6,76	4,14
Dorsal Tüberkül Sırası	14	14	14
Vücut Çapı	10,83	10,07	5,96
Subdigital Lamel	9+5	10+5	10+5
Rostrum- Anale Uzunluğu	49,13	49,49	29,13
Kuyruk Uzunluğu	rej		31,56
Total Boy Uzunluğu			60,69
Gözün Çapı Yatay	3,34	3,28	2,21
Gözün Çapı Dikey	3,42	3,15	2,16
Arka Bacak Uzunluğu	21,03	19,14	
Ön Bacak Uzunluğu	17,65	14,09	9,75
Baş indeksi	78,08	78,94	74,06
Vücut indeksi	22,04	20,34	20,46
Bacak indeksi	42,80	38,67	
Göz indeksi	102,39	96,03	97,73

4.4.5.5 Biyoloji ve ekolojisi

Ev ve harabelerde, kaya yarıkları ve taş altlarında bulunurlar. Böcek ve örümcekler besinlerini oluşturur. Tavan ve duvara tırmanabilirler. Vertikal dağılışı 1000 m yüksekliğe kadar çıkabilir (Baran vd., 2012).

4.4.5.6 Değerlendirme

Sindaco vd., (2000) ve Uğurtaş vd., (2007) türün Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Yıldız vd., (2013a) Şanlıurfa'dan; Yıldız (2020) Kilis'den dağılış bilgisini vermişlerdir.

Göz ve bacak indeksinde erkek bireyin değeri dişininkinden daha fazladır. Baş ve vücut indeksinde dişi ve erkek arasında belirgin bir fark görülmemektedir.

Preanal por sayısının 6 adet olması; sırttaki boyuna uzanan tüberkül sırasının 14 oluşu; parmak yapısının kaideden itibaren genişleyip, uç kısmının birden incelmesi; kuyrukaltı pullarının karinasız olup, orta sıradakilerin diğerlerinden daha geniş olması, kulak deliğinin oval, eğri ve küçük olması ve diğer renk desen özellikleri Başoğlu ve Baran (1977) ile benzerlik göstermiş olup, tür *Hemidactylus turcicus* olarak değerlendirilmiştir.

4.5 Phylodactylidae Familyası

4.5.1 *Asaccus barani* Torki, Ahmadzadeh, Ilgaz, Avcı ve Kumlutaş, 2011 Yaprak Parmaklı Keler

4.5.1.1 Materyal

1. ZMADYU-2017/117-1 Birecik/Şanlıurfa 07.07.2017; 2. ZMADYU-2017/117-2 Birecik/Şanlıurfa 07.07.2017; 3. ZMADYU-2017/117-3 Birecik/Şanlıurfa 07.07.2017; 4. ZMADYU-2006/15-2 Harran/Şanlıurfa, 07.07.2017; 5. ZMADYU-2006/15-3 Harran/Şanlıurfa, 07.07.2017; 6. ZMADYU-2007/244-1 Halfeti/Şanlıurfa 07.11.2007; 7. ZMADYU-2007/244-2 Halfeti/Şanlıurfa 07.11.2017

4.5.1.2 Genel görünüş, renk ve desen

Dorsalin zemin rengi açık pembemsi gri tonlarındadır. Bu zemin üzerinde enine sıralanmış daha koyu bantlar bulunmaktadır. Bu bantlar rejenere olmamış kuyrukta daha belirgin görünüp, kuyruk ucuna doğru iyice koyulaşmaktadır. Dorsalde enseden kuyruğa kadar tüberküller bulunur (Şekil 4.32). Göz yuvarlak ve gözbebeği dikeydir. Parmak uçları yaprak gibi iki yana genişlemiş olup, ortadaki aralıkta daha ince bir kısım ve tırnak bulunur.

Şekil 4.32 *Asaccus barani* 09.07.2017. Fotoğraf M. Zülfü Yıldız

4. 5.1.3 Dağılış

Dünyada ve Türkiye'de, Şanlıurfa ve Mardin' de dağılış göstermektedir (Tok vd., 2002; Torki vd., 2011; Yıldız vd., 2018; Reptiledatabase 22.11.2021). Arazi çalışmalarında türe rastlanmamış olup, ZMADYU örnekleri incelenmiştir.

4. 5.1.4 Morfoloji ve folidosis

Dorsalde enseden başlayıp, kuyruğa kadar uzanan karinalı tüberküller bulunmaktadır. Bu tüberküller sırtta daha büyük olup, ense ve ön bacakta küçükken arka bacak üstünde bir sıra büyük diğerleri küçüktür. Ventral düz ve benzer yapılı pullarla kaplıdır. Baş altındaki pullar, ventraldekilerden daha küçük yapılıdır. Dorsalde boyuna 10 tüberkül sırası bulunmaktadır. Bazen dış kısımlarda birkaç küçük tüberkül daha bulunabilmektedir. Preanal porlar bulunmamaktadır. Postnasal 2'şer tanedir. Mentale belirgin olup köşeli bir yapı gösterir. Birinci inframaksilar çift tüm örneklerde temas halindedir. Ancak Harran ve Halfeti örneklerinde temas daha geniş olup, Birecik örneklerinde daha dardır. Subdigital lameller tek sıralı, büyük ve karinasızdır. Diğer vücut ölçümlerine ait veriler Tablo 4.29'da verilmiştir.

Tablo 4.29 *Asaccus barani*' ye ait morfometrik ve meristik değerler

	N	MİN.	MAX.	ORT.	STD.
Baş Uzunluğu Sağ	7	12,91	14,38	13,86	0,60
Baş Genişliği	7	9,47	11,24	10,30	0,55
Başın Yüksekliği	7	5,65	7,41	6,63	0,55
Gözün Çapı Yatay	7	3,85	4,96	4,51	0,36
Gözün Çapı Dikey	7	3,46	4,21	3,88	0,26
Kulağın Yatay Çapı Sağ.	7	1,03	1,65	1,3	0,20
Kulağın Dikey Çapı Sağ.	7	1,68	2,4	1,99	0,31
Dorsal Tüberkül Sayısı Boyuna	7	10	11	10,14	0,37
Vücut Çapı	7	9,37	11,23	10,30	0,68
Rostrum- Anale Uzunluğu	7	50,36	57,23	54,38	2,70
Kuyruk Uzunluğu	4	60,59	74,73	68,25	6,35
Total Boy	4	110,95	127,74	117,06	9,28
Arka Bacak Uzunluğu	7	27,19	33,02	29,85	2,17
Ön Bacak Uzunluğu	7	19,78	22,68	21,38	1,06
Subdigital Lamel	4	15	17	15,75	0,95
Baş indeksi	7	71,49	82,10	74,34	3,61
Göz indeksi	7	81,04	92,32	86,39	4,34
Vücut İndeksi	7	17,44	20,00	18,94	0,89
Kuyruk İndeksi	4	117,76	139,11	126,56	9,66
Bacak İndeksi	7	48,76	59,18	54,91	3,14

4. 5.1.5 Biyoloji ve ekolojisi

Vejetasyonun az olduğu taşlık alanlarda yaşar. Ayaklarının iyi yapışma özelliği vardır ve bu sayede duvar ve tavanlarda rahatça gezip avlanabilirler. Kuyrukları çabuk kopar. Türkiye'de Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Mardin ve Şanlıurfa'da dağılış gösterir (Baran vd., 2012, Yıldız vd., 2019).

4.5.1.6 Değerlendirme

Türkiye'de ilk defa Böhme, (1973) tarafından Birecik'de *Phyllodactylus elisae* türünün dağılış bilgisi verilmiştir. Daha sonra Baran ve Gruber (1982), Birecik örneklerini incelemiş ve Türkiye'deki popülasyonları *Asaccus* cinsine dahil etmişlerdir. Tok vd., (2002) Mardin Nusaybin'den dağılış bilgisini vermiş ve bir tane olan bu örneği taksonomik olarak incelemiştir. Torki vd., (2011) Harran örnekleri üzerinde yaptıkları çalışmada, popülasyonu *Asaccus barani* adıyla yeni bir tür olarak değerlendirmiştir. Yıldız vd., (2018) çalışmasında Birecik, Halfeti ve Harran örneklerini birlikte incelemiş ve Şanlıurfa'daki *Asaccus* popülasyonlarını *Asaccus barani* olarak değerlendirmiştir.

İncelenen örneklerde kuyruk uzunluğu 60-(68,25)-74, Yıldız vd., (2018) 51-(63,1)-75'tir. Vücut uzunluğu Yıldız vd., (2018) 39-(51,03)-63 iken incelenen örneklerde 50,36-(54,38)-57'dir. Baş uzunluğu Yıldız vd., (2018) 10,7-(14,14)-15,8 iken, incelenen örneklerde 12,91-(13,86)-14,38 'dir. Baş genişliği Yıldız vd., (2018) 7,68-(9,35)-10,4 iken, incelenen örneklerde 9,47-(10,03)-11,24'tür. Baş yüksekliği, Yıldız vd., (2018) 4,42-(5,63)-6,65 iken, incelenen örneklerde 5,65-(6,63)-7,41 aralıklarındadır.

Parmak yapısı, dorsal tüberküllerin büyüklükleri, karinalı oluşu, sayısı ve kuyruğa kadar bulunması, preanal porların bulunmaması; kuyruk üstünde bulunan tüberküllerin, kuyruk altında bulunmaması; 2 postna n oluşu; dorsalde bulunan koyu bantların kuyruk ucuna gittikçe daha koyu olması; birinci inframaksilar çiftin birbiriyle temas halinde olması; diğer renk desen, folidosis ve vücut ölçümleri Baran vd., (2003); Torki vd., (2011); Yıldız vd., (2018) çalışmaları ile uyumlu bulunduğundan, incelenen örnekler *Asaccus barani* olarak değerlendirimiştir.

4.6 Eublephaidae Familyası

4.6.1 *Eublepharis angramainyu* **Anderson & Leviton, 1966** Leopar Keler

4.6.1.1 Materyal

1.ZMADYU-2018/51-1 Merkez/Şanlıurfa; 2. ZMADYU-2018/51-2 Merkez/Şanlıurfa

4.6.1.2 Genel görünüş renk ve desen

Gekkolardan daha büyüktür. Dorsal sarı renkte, bunun üzerinde biri omuz hizasında, biri ortada diğeri de arka bacak kaide kısmında toplam 3 tane enine kalın bant bulunur. Bu bantların orta kısımları daha acık renktedir. Bu kalın bantların arasında koyu renk küçük yuvarlak lekeler bulunmaktadır. Baş oldukça büyük ve üzerinde ağımsı koyu lekeler bulunmaktadır. Her iki supraocular kısımlarında koyu kenarlı birer halka bulunur. Göz oldukça iri ve göz bebekleri dikeydir. Gerçek gözkapakları bulunur. Burun delikleri küçük ve baş ucuna çok yakındır. Başın üstünde sırtta ve kuyrukta açıklı koyulu tüberküller bulunur. Kuyruk, gövdeden daha kısa ve açıklı koyulu halkalar şeklinde düzenlenmiştir (Şekil 4.33). Baş, gövde ve kuyruğun ventral kısmı beyazımsı sarıdır.

Şekil 4.33 *Eublepharis angramainyu* 23.08.2017. Fotoğraf: M. Zülfü YILDIZ

4.6.1.3 Dağılış

Dünyada: İran, Irak, Suriye, Türkiye (Reptile databe16.06.2021).Türkiye'de: Şanlıurfa (Göçmen vd. 2002, Baran vd. 2012). Arazi çalışmalarında türe rastlanmamış olup, ZMADYU örnekleri incelenmiştir.

4.6.1.4 Morfoloji ve folidosis

İncelenen 2 örnekten birinin boyu 15 cm dir. Ventral bölge küçük yuvarlak ve karinasız pullarla homojen bir yapı gösterir. Dorsalde boyuna dizili yuvarlak ve karinasız tüberkül sıraları bulunmaktadır. Ensede, temporal bölgede ve bacak üstlerinde de bu tüberküllerden bulunmaktadır. Parmak altı lameller karinasız olup enine uzamış, tek sıra puldan oluşmaktadır. Parmaklar silindirik, tırnaklar kısa ve kalındır. Erkek birey preanal por sayısı 12'dir. Dorsal tüberkül sayısı 2 örnekte de 15 tanedir. Sağ taraftaki supralabial sayısı 12 sublabial sayısı ise 11'dir. Subdigital lamel sayısı parmak ayrımında sonra 21 tane, ayrımdan önce de 3 tane bulunur. Diğer morfolojik ölçümler Tablo 4.30'da verilmiştir.

Tablo 4.30 *Eublepharis angramainyu*'ya ait morfometrik ve meristik değerler

Cinsiyet	Erkek	Dişi
Baş Uzunluğu Sağ	20,38	20,29
Baş Uzunluğu Sol	20,61	20,91
Baş Genişliği	14,97	16,02
Başın Yüksekliği	9,72	9,22
Dorsal Tüberkül Sayısı	15	15
Vücut Çapı	10,81	11,85
Subdigital Lamel	24	24
Collare- Anale	87,11	92,98
Kuyruk Uzunluğu	56,5	kuyruk yok
Total Boy Uzunluğu	143,61	kuyruk yok
Subcaudalia Şekli	düz, tek sıra	kuyruk yok
Gözün Çapı Yatay Sağ	3,12	3,39
Gözün Çapı Dikey Sağ	0,79	0,92
Rostrum-Göz	5,81	6,02
Nostriller Arası	1,21	1,07
Arka Bacak Uzunluğu	38,37	38,53
Ön Bacak Uzunluğu	33,09	32,56
Preanal Por	12 tane	yok
Supralabiale Sağ	13	12
Sublabiale Sağ	12	11

4.6.1.5 Biyoloji ve ekolojisi

Az vejetasyonlu taşlık alanlar ve harabelerde yaşar. Gece aktiflerdir. Rahatsız edildiği zaman vücudunu yukarı kaldırarak heybetli görünmeye çalışır. Böcekler, diğer gekkolar ve kendi türleri ile beslenirler. Türkiye'de sadece Şanlıurfa'da, 400-1000 m de dağılış gösterir (Göçmen vd. 2002, Baran vd. 2012).

4.6.1.6 Değerlendirme

Göçmen vd., (2002), *Eublepharis angramainyu* türünün Şanlıurfa Birecik'te dağılış gösterdiğini bildirerek, türün Anadolu'daki ilk kaydı vermişlerdir. Üzüm vd., (2008) çalışmalarında Şanlıurfa Harran' dan; Yıldız vd., (2013a) ve Yıldız vd., (2017), Şanlıurfa'dan *Eublepharis angramainyu* türünün bulunduğu bilgisini vermişlerdir.

Göçmen vd., (2002)'de Kuyruk uzunluğu 66 iken incelenen 1 örnekte 56,5'tir. Göçmen vd., (2002), preanal por sayısı 13 iken incelenen 1 örnekte 12'dir. Subdigital lameller Göçmen vd., (2002) ve incelenen 2 örnekte aynı olup 24'tür. Supalabialia ve sublabialia Göçmen vd., (2002)'de 11-11 iken, incelenen 2 örnekte supralabialia 12-13, sublabialia 11-12 tanedir.

İncelenen 2 örnekte renk ve desen özellikleri, gerçek göz kapaklarının bulunması, dorsal tüberküllerin şekli ve sayısı, subdigital lamellerin şekli ve sayısı, preanal por sayıları Göçmen vd., (2002), çalışması ile benzer bulunduğundan, tür *Eublepharis angramainyu* olarak değerlendirilmiştir.

4.7 Varanidae Familyası

4.7.1 *Varanus griseus* (Daudin, 1803) Dev Kertenkele, Çöl Varanı

4.7.1.1 Materyal

31 Mayıs 2020'de Şırnak'ın Silopi ilçesinde yetişkin 1 erkek birey araştırmacı tarafından yakalanmıştır. Fotoğrafları aynı alanda çekildikten sonra örnek habitatına geri bırakılmıştır.

4.7.1.2 Genel görünüş renk ve desen

Arazide gördüğümüz örneğin boyu 1 m kadardır. Kuyruk, baş+gövde toplamının bir buçuk katına yakındır. Sırt tarafın zemin rengi sarımsı kahve ve gri tonlarında olup, bu zemin üzerinde tam belli olmayan enine dizili daha koyu bantlar bulunmaktadır. Bu renklenme bacak üstlerinde de benzer durumdadır. Koyu bantlar kuyrukta daha net görülmektedir (Şekil 4.34). Karın taraf daha açık sarımsı tonlarda olup, küçük olan karın pulları homojen bir yapı göstermektedir. Boyun vücuda oranla oldukça uzun, dil uzun, çatallı ve siyah renktedir. Göz bebekleri yuvarlaktır. Göz kapakları iyi gelişmiştir. Burun deliği başın uç kısmına yakın olmayıp, gözün hemen önündedir. Burun deliği oldukça büyük olup, enine doğru yarık şeklindedir. Güçlü ve kalın tırnakları bulunmaktadır.

4.7.1.3 Dağılış

Dünyada; Türkiye, Fas, Cezayir, Tunus, Libya, Mısır, İsrail, Suriye, Ürdün, Lübnan, Irak, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Umman, Kuveyt, Türkmenistan, Kazakistan, Özbekistan, Tacikistan, Kırgızistan, Batı Sahra, Moritanya, Mali, Nijer, Çad, Sudan, Afganistan, İran, Pakistan, Hindistan (Reptile Database, 17.06.2021). Türkiye'de; Güneydoğu Anadolu bölgesi'nde ve Suriye sınırına yakın olan Şanlıurfa ve Şırnak ve illerinde bulunmaktadır (Baran vd., 2012).

Şekil 4.34 *Varanus griseus*. 31.05.2020. Silopi/Şırnak

4.7.1.3 Morfoloji ve folidosis

Dorsalia düz ve karinalı pullardan oluşurken, ventral pullar karinasızdır. Kuyrukta düzenli sıralanmış 21 koyu halkasal bant bulunur. Burun açıklığı yarık şeklinde, göz büyüklüğüne yakın ve gözün hemen önünde yer alır. Ventralia enine sıra sayısı, bacak kaidesine kadar 115, anal açıklığa kadar 142-143 'tür. Kuyruk uzunluğu, baş+gövde uzunluğunun 1,5 katına yakındır.

4.7.1.5 Biyoloji ve Ekolojisi

Çölümsü özellikteki suya yakın bir alanda bulunmuştur. Sıcaklığın çok yüksek olduğu, 12:00-13:00 saatlerinde gölgede gizlenmiş olarak görülmüştür. Alanda bol güvercin ve *Trapelus ruderatus* türüne rastlanmıştır. Başoğlu ve Baran (1977) ve Baran vd., (2012) çalışmalarında türün besinleri arasında kertenkele, yılan, küçük kemiriciler ve kuşlar olduğunu, hatta kendi yavrularını da yediği belirtilmiş; türün suya girebildiği, çukur kazabildiği, ağaca tırmandığı ve çok hızlı bir koşucu olduğu bilgisi de veriliştir. Örnek arazide ilk görüldüğünde saklanmak istemiş, ona yaklaşılınca da şiddetli tıslama sesi çıkarıp kaçmaya çalışmıştır. Örnek, alanında fotoğraflandıktan sonra doğasına

geri bırakılmıştır. Bırakılınca bir süre hareketsiz kalmış tekrar yaklaşınca da hızlı bir şekilde kaçmıştır.

4.7.1.6 Değerlendirme

Başoğlu ve Baran (1977) Ceylanpınar ve Biercik'ten; Sindaco vd., (2000) Güneydoğu Anadolu'dan birkaç lokaliteden; Baran vd., (2012) Şnlıurfa ve Şırnak'da Suriye sınırına yakın bölgelerde; Yıldız vd., (2013a) Şanlıurfa ve Şırnak illerinde dağılış bilgisini vermişlerdir.

Ilgaz vd., (2008) *Varanus griseus*'un Harran, Viranşehir ve Silopi'den omak üzere 4 örnek incelemiş ve Silopi yeni dağılşı sahası olarak vermişlerdir.

Ilgaz vd., (2008) dorsaldeki bant sayısının 4 örnekte 6-9 arasında olduğunu belirtmişlerdir. İncelenen örnekte dorsaldeki bant sayısı 6'dır. Ilgaz vd., (2008)'e göre kuyruktaki halkasal bant sayısı 22-25 arasında iken bizim incelenen 23 tanedir.

Örneğin büyüklüğü, boyun kısmının uzun oluşu, nostrilin başın ön tarafına değil, göze daha yakın ve yarık şeklinde olması, dilin çatallı ve uzun olaması, renk-desen özellikleri, kuyrukta ve sırttaki bant sayısı Ilgaz vd., (2008), Başoğlu ve Baran, (1977) ve Budak ve Göçmen (2008) ile benzerlik gösterdiğinden tür *Varanus griseus* olarak değerlendirilmiştir.

4.8 Chamaeleonidae Familyası

4.8.1 *Chamaeleo chamaeleon* (Linnaeus, 1758) Bukalemun

4.8.1.1 Materyal

ZMADYU-2017/01. Doğançay, Merkez/ Kilis 14.04.2017

4.8.1.2 Genel görünüş renk ve desen

Vücut yanlardan basık, yukarı doğru genişlemektedir. Başın üstünde miğfer şeklinde bir çıkıntı bulunmaktadır (Şekil 4.35). Başın üst kısmında buruna doğru üçgenimsi bir çukurluk bulunmaktadır. Başın ön tarafı kısa ve küttür. Vücut rengi yeşilimsi koyu gri olup, ventrale doğru biraz açılmaktadır. Küçük siyah lekelenmeler ventralde daha çok ve nokta şeklindedir. Vücut yanlarında, iri kahverengi lekeler bir sıra halinde boyuna uzanmaktadır. Ventral orta hatta rostrumdan kuyruk ucuna doğru incelerek devam eden açık renkli bir şerit uzanmaktadır. Gözler yuvarlak ve tek göz kapağı bulunmaktadır. Parmaklar kısa, ön ayakta iç kısımda 3, dış kısımda 2 parmak yapışıktır. Arka bacakta ise iç kısımda iki, dış kısımda 3 parmak birleşmiştir. Vertebral hatta boyuna uzanan çıkıntı kuyrukla birleşmekte olup, bu çıkıntı üstündeki ince açık renk çizgi yer yer kesintiye uğramaktadır. Kuyruk alt taraftan kendi içine doğru rulo şeklinde sarılabilmektedir.

Şekil 4.35 *Chamaeleo chamaeleon* 24. 02.2017 Doğançay, Merkez/ Kilis Fotoğraf: M. Zülfü YILDIZ

4.8.1.3 Dağılış

Dünyada; Yunanistan, Malta, Portekiz, İspanya, Türkiye, Kıbrıs, İtalya, Batı Sahra, Fas, Cezayir, Tunus, Libya, Mısır, Sina, İsrail, Ürdün, Suudi Arabistan, Yemen, Lübnan, Suriye, Irak (Reptile databe, 15.06.2021). Türkiye'de; Ege, Akdeniz ve Kilis.(Baran vd., 2012; Yıldız, 2020). Arazi çalışmalarımızda türe rastlanmamış olup, ZMADYU örneği incelenmiştir.

4.8.1.4 Morfoloji ve folidosis

Vücut düzensiz sıralanmış, çok küçük benzer tip pullarla kaplanmıştır. Baş üstündeki pul ve plaklar biraz daha büyüktür. Miğfer şeklindeki çıkıntıda ve vertebral çıkıntıda 1 sıra halinde daha iri pullar bulunmaktadır. Rostrum belirgin değildir. Tüm ağız ertafı, büyüklükleri birbirine yakın benzer pullarla kaplanmıştır. Göz büyük olup, dışa doğru çıkıntılı ve ortasında çok küçük göz açıklığı bulunmaktadır. Kulak deliği ayırt edilememektedir. Vücut ölçümleri aşağıdaki Tablo 4.24'de verilmiştir.

Tablo 4.31 *Chamaeleo chamaeleon* 'a ait morfometrik ölçümler (mm)

Tür adı	***Chamaeleo chamaeleon***
Başın Dorsalden U	13,79
Baş Genişliği	4,91
Baş Yüksekliği	11,1
Baş+Gövde Uzunluğu	49,66
Gövdenin Çapı	7,11
Gövdenin Yüksekliği	12,67
Sağ Gözün Enine Çapı	0,69
Sağ Gözün Boyuna Çapı	0,64

4.8.1.5 Biyolojisi ve Ekolojisi

Parmaklarının yapışık olması yürümekten çok tutunmaya yarar. Kuyrukları da dolanarak kavramaya ve tutunmaya yarar. Hareketleri yavaştır. Dil uzun olup ve avlanmak için dışarı fırlatılabilmektedir. Gözler aynı ayda farklı yönlere bakabilmektedir. Kulak delikleri bulunmamaktadır. Daha çok ağaçlarda yaşamaktadırlar. Derileri pigment bakımından zengin olup, bulunduğu ortamın rengini alabilmektedirler (Budak ve Göçmen, 2008; Başoğlu ve Baran 1977).

4.8.1.6 Değerlendirme

Baran vd., (2012) *Chamaeleo chamaeleon*'un İzmir'in kuzeyinden güneye doğru Ege ve Akdeniz sahil bölgelerinde dağılış gösterdiğini belirtmiştir. Yıldız (2020), çalışmasında *Chamaeleo chamaeleon*'un Kilis de dağılış bilgisini vermiştir. İncelenen örneğin vücudun yanlardan basık olması, parmaklarının serbest değil bitişik olması, başında miğfer şeklinde çıkıntının bulunması, Başoğlu ve Baran (1977) ve Baran vd., (2012) ile benzer olduğundan, tür *Chamaeleo chamaeleon* olarak değerlendirilmiştir

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

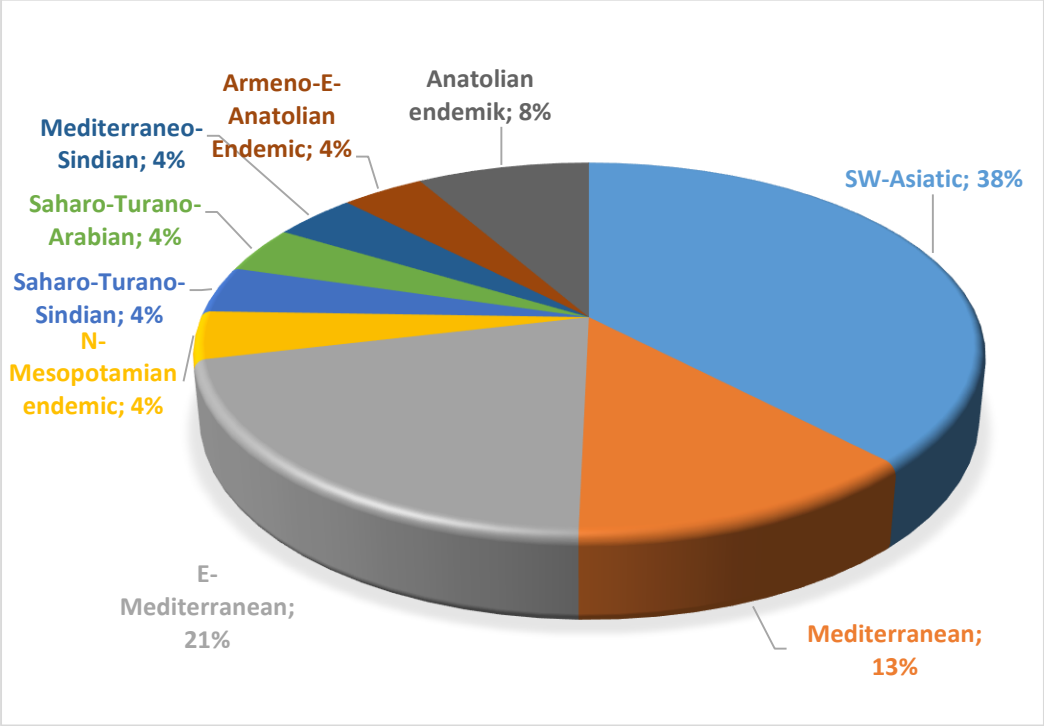
Güneydoğu Anadolu Bölgesi sürüngen türlerinin zengin olduğu bir bölgedir. Son dönemlerde iller bazında herpetolojik çalışmalar yapılmış ancak bölgesel olarak değerlendirilmemiştir. Özellikle bölgenin batısı (Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa ve Adıyaman) ile ilgili çalışmalar daha çok yapılmıştır. Bu çalışmada Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin kertenkeleleri birarada değerlendirilmiştir. Toplamda 528 lokalitede arazi çalışması yapılmış ve 1205 gözlenmiştir. Çalışmalar daha çok bölgenin doğusunda yapılarak eksiklikler giderilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmada, bölgede dağılış gösterdiği belirtilen kertenkelelerin 13 türüne arazi çalışmalarında rastlanılmıştır. Rastlanılmayan örnekler Adıyaman Üniversitesi Zooloji Laboratuvar'ında incelenmiş ve çalışmaya dahil edilmiştir. Kaynaklarda bölgede bulunduğu ifade edilen *Mesalina microlepis* örneğine ulaşılamamıştır. Toplanan ve ZMADYU' de incelenen 24 türe ait 176 örneğin laboratuvarda gerekli ölçümleri alınıp, folidosis karakterler bakımından incelenip değerlendirilmiştir.

Çalışmamızda bölgemizde dağılış gösteren Scincidae familyasından, *Heremites auratus, Heremites vittatus, Chalcides ocellatus, Eumeces schneideri, Ablepharus budaki, Ablepharus chernovi;* Agamidae familyasından *Laudakia stellio ve Trapelus ruderatus*; Lacertidae familyasından *Ophisops elegans, Apathya cappadocica, Timon kurdistanicus, Lacerta media, Acanthodactylus boskianus, Acanthodactylus harranensis, Phoenicolacerta cyanisparsa*; Varanidae familyasından *Varanus griseus*; Eublepharidae familyasından *Eublepharis angramainyu;* Chamaelonidae familyasından *Chamaeleo chamaeleon*; Phylodactylidae familyasından *Asaccus barani,* Gekkonidae familyasından *Mediodactylus heterocercus, Mediodactylus orientalis, Cyrtopodion scabrum, Hemidactylus turcicus, Stenodactylus grandiceps* türleri gözlenmiş, incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

Bölgede dağılış gösteren türlerin chorotype yüzdeleri Şekil 4.36'da gösterilmiştir. SW-Asiatic: *Eumeces schneideri, Heremites auratus, Apathya cappadocica, Lacerta media, Timon kurdistanicus, Cyrtopodion scabrum, Stenodactylus grandiceps, Eublepharis angramainyu, Trapelus ruderatus*. Mediterranean: *Hemidactylus*

turcicus, Chamaeleo chamaeleon, Heremites vittatus. E-Mediterranean: *Mediodactylus orientalis, Ablepharus budaki, Ophisops elegans, Phoenicolacerta cyanisparsa, Laudakia stellio.* N-Mesopotamian endemic: *Mediodactylus heterocercus*. Saharo-Turano-Sindian: *Varanus griseus.* Saharo-Turano-Arabian: *Acanthodactylus boskianus.* Mediterraneo-Sindian: *Chalcides ocellatus.* Armeno-E-Anatolian Endemic: *Ablepharus chernovi*. Anatolian Endemik: *Acanthodactylus harranensis*, *Asaccus barani* (Kurnaz, 2020).

Şekil 4.36 Bölgede dağılış gösteren türlerin chorotype yüzdeleri

Bölgede dağılış gösteren 24 kertenkele türü bir arada değerlendirilmiştir. Çalışma alanına birçok yeni lokalite eklenerek türlerin dağılış alanları genişletilmiş ve güncellenmiştir. Bölgede dağılış gösteren türlerin familyaları, isimleri, koruma statüleri, endemiz durumları ve tespit şekilleri Tablo 5.1'de verilmiştir.

Tablo 5.1 Güneydoğu Anadolu Bölgesin'de dağılış gösteren Lacertilia subordosuna ait türlerin familyaları, isimleri, koruma statüleri ve bu çalışmadaki tespit şekilleri

Familya	Tür	Türkce Adı	Bern	Cites	IUCN	Tespit Şekli
Eublepharidae	*Eublepharis angramainyu*	Leopar Keleri, Urfa Keleri	Ek 3	LD	LD	Literatür+müze
Phylodactylidae	*Asaccus barani*	Yaprak Parmaklı Keler	Ek 3	LD	LC	Literatür+müze
Gekkonidae	*Hemidactylus Turcicus*	Geniş Parmaklı Keler, Türk Keleri	Ek 3	LD	LC	Literatür+müze
	Stenodactylus grandiceps	Tombul Keler, Kocabaş Keler	Ek 3	LD	LC	Literatür+müze
	Cyrtopodion scabrum	Karinalı Keler	Ek 3	LD	LC	Arazi+Literatür+müze
	Mediodactylus heterocercus	Mardin Keleri	Ek 3	LD	LC	Arazi+Literatür+müze
	Mediodactylus orientalis	İnce Parmaklı Keler	Ek 2	LD	LC	Literatür+müze
Agamidae	*Trapelus ruderatus*	Bozkır Keleri	Ek 3	LD	LC	Arazi+Literatür+müze
	Laudakia stellio	Dikenli Keler	Ek 2	LD	LC	Arazi+Literatür+müze
Chamaeleonidae	*Chamaeleo chamaeleon*	Bukalemun	Ek 2	LD	LC	Literatüe+Müze
Scincidae	*Ablepharus chernovi*	Çernov İnce Kertenkelesi	Ek 3	LD	LC	Arazi+Literatür+müze
	Ablepharus budaki	Budak'ın İnce Kertenkelesi	Ek 3	LD	LC	Literatüe+Müze
	Chalcides ocellatus	Benekli Kertenkele	Ek 2	LD	LD	Literatüe+Müze
	Eumeces schneiderii	Sarı Kertenkele, Keçemen	Ek 3	LD	LD	Arazi+Literatür+müze
	Heremites auratus	Tıknaz Kertenkele	Ek 3	LD	LC	Arazi+Literatür+müze
	Heremiteis vittatus	Şeritli Kertenkele	Ek 3	LD	LC	Arazi+Literatür+müze
Lacertidae	*Apathya cappadocica*	Kayseri kertenkelesi	Ek 3	LD	LC	Arazi+Literatür+müze
	Ophisops elegans	Tarla Kertenkelesi, Yılan Gözlü Kertenkele	Ek 2	LD	LD	Arazi+Literatür+müze
	Lacerta media	Doğu Yeşil Kertenkelesi, Ortanca Yeşil Kertenkele	Ek 3	LD	LC	Arazi+Literatür+müze
	Timon kurdistanicus	Siirt Kertenkelesi	Ek 2	LD	LC	Arazi+Literatür
	Acanthodactylus boskianus	Tarak Parmaklı Kertenkele	Ek 3	LD	LD	Literatüe+Müze
	Acanthodactylus harranensis	Harran Kertenkelesi	Ek 3	LD	CR	Literatüe+Müze
	Mesalina microlepis	Çöl Kertenkelesi	Ek 3	LD	LC	Literatür
	Phoenicolacerta cyanisparsa	Mavi Lekeli Kaya Kertenkelesi, Antep kertenkelesi	Ek 3	LD	LC	Literatüe+Müze
Varanidae	*Varanus griseus*	Dev Kertenkele, Çöl Varanı	Ek 3	LD	LD	Arazi+Literatür

Bölgede bazı lokalitelerde arazi çalışmaları pandemi ve güvenlik nedeniyle kısıtlı zamanlarda yapılmıştır. Bölgede, sadece bir grup değil, tüm sürüngenler için daha geniş çaplı ve geniş zamanlı çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Bütün insanlar gibi bölge halkı da sürüngenlerden korkmaktadır. İnsan ve insan faaliyetleri, bu grup için en büyük tehdit unsurudur. Ülkemizde bilinen kertenkelelerin hiç biri zehirli değildir. Ancak insanlar korktukları her şeyi öldürdükleri gibi kertenkeleleri de öldürmektedirler. Bu konuda insanları bilinçlendirmek için projeler hazırlanabilir. Bu grubun korkulacak değil, korunacak türler olduğu hususunda, alanının uzmanları tarafından bölge halkına bilgi verilebilir.

Barajlar, tarımsal alanlar, tarımda kullanılan kimyasallar, yakılmış habitatlar kum ocakları, maden ocakları gibi insan faaliyetleri doğal habitatların kaybolmasına neden olmuştur. Biyolojik zenginliğin her geçen gün daha da önem kazandığı bu dönemlerde mümkün olduğunca doğal habitatlar korunmalıdır. Öldürülen türlerle ilgili caydırıcı cezalar uygulanmalıdır.

Biyolojik zenginliğin korunması sadece yetişkinleri bilinçlendirmekle değil, özellikle ilkokuldan başlayarak küçük yaştaki, geleceğimiz olan çocuklarda konu hakkında farkındalık yaratacak çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

Akelma, R. (2007). Diyarbakır Yöresi Herpetofaunası. Yüksek Lisans Tezi. *Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü,* Diyarbakır. 67.

Akman, B., & Göçmen, B. (2014). Distribution, Taxonomy and Biology of *Stenodactylus grandiceps* Haas, 1952 (Squamata: Gekkonidae) in Anatolia. *Biharean Biologist,* 8(2), 63-74.

Avcı, A., Üzüm, N., Bozkurt, E., Olgun, K., (2018). The Herpetofauna of Poorly Known Tunceli Province (Turkey). *Russian Journal of Herpetology*, Vol.25, No.1 pp. 17-24.

Ayaz D., Çiçek K., Tok C.V., Dinçaslan Y.E. (2011). A New Record of *Eumeces schneiderii* (Daudin 1802) in Northeastern Anatolia, Turkey. *Biharean Biologist* 5(1): 78–79.

Baran, İ., (1977) Türkiye'de Scincidae Familyası Türlerinin Taksonomisi. *Doğa Bilim Dergisi*, TÜB‹TAK Ankara 1: 217-223,

Baran, İ., Gruber U., 1982. Taxonomische Unterschungen and Turkischen Gekkoniden. *Spixiana,* 5: 109-138.

Baran, İ., Öz, M., (1985). Anadolu *Agama Stellio* (Agamidae, Reptilia) Populasyonlarının Taksonomik Araştırması. *Doğa Türk Zooloji Dergisi* 9(2): 161–169.

Baran, İ., Atatür, M.K., (1998). Türkiye Herpetofaunası. 214 s. ISBN 975-7347-37-X, *Çevre Bakanlığı*, Ankara, Türkiye.

Baran, İ., Kumlutaş, Y., Ilgaz, Ç., Türkozan, O., Avcı, A., (2003). On *Asaccus Elisae* (F. Werner, 1895) (Sauria: Gekkonidae) Specimens Collected From The Vicinity of Harran, Şanlıurfa in Southeast Turkey. *Russian Journal of Herpetology*, 10: 7-10.

Baran, İ., Kumlutaş, Y., Tok, C.V., Ilgaz, Ç., Kaska, Y., Olgun, K., Türkozan, O., Iret, F. (2004). On Two Herpetological Collections Made in East Anatolia (Turkey). *Herpetozoa,* 16(3/4): 99-114.

Baran, İ., Kumlutaş, Y., Lanza, B., Sindaco, R., Ilgaz, Ç., Avcı, A. ve Crucitti, P. (2005). *Acanthodactylus harranensis* A New Species of Lizard From Southeastern Turkey (Reptilia: Sauria: Lacertidae) *Bollettino Museo Regionale di Scienze Naturali* Torino, Vol.23, No.1, PP.323-341.

Baran, İ., Ilgaz, Ç., Avcı, A., Kumlutaş, Y., Olgun, K., (2012). Türkiye Ampfibi ve Sürüngenleri. ISBN 978-975-403-356-4, *Tübitak Popüler Bilim Kitapları*, Ankara, Türkiye. 204 s.

Başoğlu, M. ve Baran, İ. (1977). Türkiye Sürüngenleri Kısım I. Kaplumbağa ve Kertenkeleler. *Ege Üniv. Fen Fak. Kitaplar Serisi* Bornova-İzmir No 76, 272 PP

Başoğlu, M., Baran, İ., (1980). Türkiye Sürüngenleri. Kısım II. Yılanlar. *Ege Üniv. Fen Fak. Kitaplar Serisi* İzmir, No 81, 1-218.

Bird, C.G. (1936). The Distribution of Reptiles and Amphibians in Asiatic Turkey with Notes on a Collection from The Vilayets of Adana Gaziantep and Malatya. *Annals and Magazine of Natural History London* Series 10, 18: 1–257.

Bodenheimer, F,S. (1944). Introduction Into The Knowledge of The Amphibia and Reptilia of Turkey. *İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Mecmuası* Seri B İstanbul 9: 1–78. B

Bozkurt, E., Avcı, A., Yılmaz, C., (2015). A New Locality Record of *Chalcides ocellatus* (Forskal, 1775)(Sauria: Scincidae) From Southeastern Anatolia, Turkey. *Turkish Journal of Zoology*, *39*(2), 344-348.

Bozkurt, E., Olgun, K., (2020). Taxonomic Investigation of The Genus *Ablepharus* (Sauria; Scincidae) With Molecular and Morphological Methods in Anatolian Populations. *Turk J Zool 44:* 134-145 © Tübitak doi:10.3906/Zoo-1911-14.

Bozkurt, M.A., (2018). Şanlıurfa Kızılkuyu Yaban Hayatı Koruma ve Geliştirme Sahasının Herpetofaunası (Yüksek Lisans Tezi) *Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şanlıurfa*. 153s

Böhme, W. (1973). Erstnachweis Zweir Eidechsengattungen Für Die Türkei. *Bonn Zool Beitr,* 24: 394 – 398.

Budak, A., (1973). Türkiye'de *Mabuya vittata* (Scincidae:Lacertidae)'nın Bireysel ve Coğrafi Varyasyonu Üzerinde Araştırmalar. *E.Ü. Fen Fak. İlmi Raporlar Serisi*, No. 162: 1-24.

Budak, A., Tok, C. V., Mermer, A., (1998). A Report On Reptiles Collected from Kumluca-Kalkan (Antalya), Turkey. *Turkish Journal of Zoology*, *22*(3), 158-190.

Budak, A., & Göçmen, B., (2008). Herpetoloji [Herpetology], 2nd Edition. İzmir: *Ege ÜniversitesiYayınları Fen Fakültesi Yayın* No. 194.

Clark, R.J. ve Clark, E.D. (1973). Report on a Collection of Amphibians and Reptiles From Turkey, *Occas. Papers. Calif. Acad. Sci*., 104, 1–62.

Daan S. (1967). Variation and Taxonomy of the Hardun, *Agama stellio* (Linnaeus, 1758) (Reptilia, Agamidae). *Beufortia,* 14, 109 – 134.

Durmuş, C., Tok, C.V., Tosunoğlu, M., Afsar, M., Ayaz, D., (2003). Mardin (Türkiye) Civarından Toplanan Amfibiler ve Reptiller Hakkında. *Anadolu University Journal Of Science and Technology* 4 - Sayı/No: 2 : 283-286

Durmuş, S. H., Kumlutaş, Y., Özdemir, E., Avcı, A., Ilgaz, Ç., (2011). Morphology, Taxonomic Status and Distribution of *Trachylepis aurata* (Linneaus, 1758) in Southeast Anatolia (Squamata: Sauria: Scincidae). *Herpetozoa* 24 (1/2): 61 – 71.

Eiselt, J. (1979). Ergebnisse zoologischer Sammelreisen in Der Türkei *Lacerta cappadocica* Werner, 1902 (Lacertidae, Reptilia).- Annalen Des Naturhistorischen Museums in Wien, *Wien*; 82: 387- 421.

Ergül Kalaycı ,T., Altunışık, A., Gül, Ç., Özdemir, N., Tosunoğlu, M., (2015). Preliminary Data On The Age Structure of *Asaccus barani* (Baran's Leaf-Toed Gecko) From Southeastern Anatolia, Turkey. *Turk J Zool*, 39: 680-684.

Göçmen, B., Tosunoğlu, M., Ayaz, D. (2002). First Record of The Leopard Gecko *Eublepharis angramainy*u (Reptilia: Sauria: Eublepharidae) From Anatolia. *Herpetological Journal* 12(2):79-80

Göçmen, B., Şenol, A., Mermer A. (2002). A New Record of Schneider's Skink, *Eumeces schneideri* Daudin, 1802 (Sauria: Scincidae) From Cyprus. *Zoology in The Middle East* 25(1) 19-22.

Göçmen, B., Tosunoğlu, M., Taşkavak, E. (2003). A taxonomic Comparison of the Hardun, *Laudakia stellio* (Reptilia, Agamidae), populations of Southern Turkey (Hatay) and Cyprus. *Zoology in the Middle East*, *28*(1), 25-32.

Güçlü, Ö., Candan, K., Kankılıç, T., Kumlutaş, Y., Durmuş, S. H., Poulakakis, N., Ilgaz, Ç., (2014). Phylogeny of *Trachylepis sp*. (Reptilia) from Turkey Inferred from MtDNA Sequences. *Mitochondrial DNA*, 2014; 25(6): 456–463.

Gül, S., Özdemir, N., Avcı, A., Kumlutaş, Y., Ilgaz, Ç., (2015). Altitudinal Effects on The Life History of The Anatolian Lizard (*Apathya cappadocica*,Werner 1902) from Southeastern Anatolia,Turkey.*Turk J Zool,* 39: 507-512.

Ilgaz, Ç., Baran, İ., Kumlutas, Y., & Avci, A. (2005). A New Record of *Mesalina brevirostris* (Reptilia: Sauria: Lacertidae) from Southeastern Anatolia. *Russian Journal of Herpetology*, *12*(3), 230-236.

Ilgaz, Ç. ve Kumlutaş, Y. (2008). The Morphology and Distribution of *Timon princeps* (Blanford 1874) (Sauria: Lacertidae) in Southeastern Anatolia, Turkey, *North-Western Journal of Zoology* Vol. 4, No. 2, pp.247-262.

Ilgaz, Ç., Kumlutaş, Y., Avcı, A., Baran, İ., & Özdemir, A. (2008). The Morphology and Distribution of *Varanus griseus* (Daudin, 1803)(Reptilia: Sauria: Varanidae) in southeastern Anatolia. *Russian Journal of Herpetology*, *15*(3), 173-178.

Ilgaz, Ç., Arıkan, H., Kumlutaş, Y., Avcı, A., (2010). Electrophoretic Comparison of Blood-Serum Proteins of *Apathya cappadocica* (Sauria, Lacertidae) Subspecies From Anatolia. *Acta Herpetologica* 5(2): 207-215.

Ergül Kalaycı, T., Altunışık, A., Uysal İ., Tosunoğlu, M., Özdemir , N., (2018). Age Determination of *Heremites vittatus* (Bridled Skink) (Olivier, 1804) Using Skeletochronology in Sivas Population, Turkey. *Biological Diversity and Conservation*, 11/2 (2018) 1-6.

Kapli, P., Botoni, D., Ilgaz, Ç., Kumlutaş, Y., Avcı, A., Rastegar-Pouyani, N., Fathinia, B., Lymberakis, P., Ahmadzadeh, F.,Poulakakis, N.,(2013). Corrigendum to ‘‘Molecularphylogeny and Historical Biogeography of The Anatolian Lizard *Apathya* (Squamata, Lacertidae)’’ [Mol. Phylogenet. Evol. 66 (2013) 992–1001]. *Molecular Phylogenetics and Evolution* 69 (2013) 308–309.

Karış, M., ve Göçmen, B. (2014). A New Data On The Distribution of The Hatay Lizard, *Phoenicolacerta laevis* (Gray, 1838)(Squamata: Lacertidae) From The Western Anatolia. *Biharean Biologist*, *8*(1), 56-59.

Karin, B.R., Metallinou, M., Weinell, J.L., Jackman, T.R., Bauer, A.M., (2016). Resolving The Higher-Order Phylogenetic Relationships of The Circumtropical *Mabuya* Group (Squamata: Scincidae) An out-of-Asia Diversification. *Molecular Phylogenetics and Evolution*, 102: 220–232

Kete R., Yılmaz, İ., (2006). “Antakya ve Gaziantep Bölgesinde Yaşayan *Laudakia stellio* (Linnaeus, 1758) (Agamidae, Lacertilia) Üzerine Morfolojik Taksonomik Bir Araştırma [A Morphological Taxonomical İnvestigation On The Lizard *Laudakia stellio* (Linnaeus, 1758) (Agamidae, Lacertilia) Distributing in Antakya and Gaziantep Regions],” *Anadolu Üniv. Bil. Tek. Der*., 7(2), 377 – 386.

Koç, H., Bülbül, U., Aslan, Z., (2020). Easternmost Locality Record and Morphological Data of *Cyrtopodion Scabrum* (Heyden, 1827) (Squamata: Gekkonidae) in Southeastern Anatolia, Turkey. *Turkish Journal of Bioscience and Collections*, *4*(1), 1-6.

Kotsakiozi, P., Jablonski, D., Ilgaz, Ç., Kumlutaş, Y., Avcı, A., Meiri, S., ... & Poulakakis, N. (2018). Multilocus Phylogeny and Coalescent Species Delimitation in Kotschy's gecko, *Mediodactylus kotschyi*: Hidden diversity and cryptic species. *Molecular Phylogenetics and Evolution*, *125*, 177-187.

Kumlutaş, Y., Baran, İ., Taşkavak ,E., Ilgaz, Ç., Avcı, A., (2002). First record of Blanford's Short-nosed Desert Lizard *Mesalina brevirostris* Blanford,1874,from Anatolia. Herpetozoa, 15 (3/4): 171-178.

Kumlutaş, Y., Öz, M., Durmuş, H., Tunç, M. R., Özdemir, A., Düşen, S., (2004). On Some Lizard Species of The Western Taurus Range. *Turkish Journal of Zoology*, *28*(3), 225-236.

Kumlutaş, Y., Arıkan, H., Ilgaz, Ç., Kaska, Y., (2007). A New Subspecies, *Eumeces schneiderii barani* n. ssp (Reptilia: Sauria: Scincidae) From Turkey, *Zootaxa* 1387: 27-38.

Kumlutaş, Y., Uğurtaş H., Koyun, M., Ilgaz, Ç., (2015). A New Locality Records of *Laudakia stellio* (Linnaeus, 1758) (Sauria: Agamidae) in Anatolıa. *Russian Journal of Herpetology*, Vol. 22, No. 2, 2015, pp. 149 – 153.

Kurnaz, M. (2020). Species List of Amphibians and Reptiles From Turkey. *Journal of Animal Diversity*, 2(4), 10-32. http://dx.doi.org/10.29252/JAD.2020.2.4.2

Kurnaz, M., Şahin, M.K.,(2021). Contribution to The Taxonomic Knowledge of *Acanthodactylus* (Squamata, Lacertidae): Description of a New Lacertid Lizard Species From Eastern Anatolia, Turkey, *http://www.wildlife-biodiversity.com*.

Mertens R. (1952). Amphibien Und Reptilien Aus Der Türkei, *Rev. Fac. Sci. Univ. İstanbul*, 17, 41 – 45

Mertens R. (1953), "Weiteres Zur Kennttnis Der Herpettofauna Der Asiatischen Türkei," *İstanbul Üniv. Fen Fak. Mecmuası*, 18, 373 – 375

Mulder, J. (1995) Herpetological Observations in Turkey.- *Deinsea, Rotterdam*; 2: 51-66.

Mulder, J. (2021) Note On The Endemic Status of Harran Fringe-fingered Lizard, *Acanthodactylus harranensis* Baran, Kumlutaş, Lanza, Sindaco, Ilgaz, Avcı, & Crucitti, 2005,) *Comm. J. Biol.* 5(1), 94-95. DOI: 10.31594/Commagene.836811

Olgun, K., Avcı. A., Üzüm, N., Bozkurt, E., Korkmaz, E.M., Başıbüyük, H.H., (2017). The Population Genetic Structuring of Three *Heremites* (Gray, 1845) (Reptilia: Scincidae) Species in Anatolia. *Tübitak 113Z753 Nolu Projesi*.

Sami, E., Yıldız, M. Z., Sarıkaya, B., Özcan, A. F., Göçmen, B. (2015): Adıyaman İlinin Kurbağa ve Sürüngenleri Hakkında Ön Çalışma. P. 10. İn: Çiçek, E. (Ed.): *Abstract Book of The Second National Zoology Congress, Afyon, Turkey, August* 28-31, 2015. S

Schmidtler, J.F. (1986**)** - Orientalische Smaragdeidechsen: 2. Über Systematik ve Synökologie Von *Lacerta trilineata, L. media., L. pamphylica., Salamandra,* Bonn, 22 (2/3): 126-146

Sindaco, R., Venchi, A., Carpaneto, G., Bologna, M., (2000). The Reptiles of Anatolia. A Checklist and Zoogeographical Analysis. *Biogeographia* 21: 441-554.

Şahin, M.K.,ve Kurnaz, M. (2021). New Locality Records for *Eumeces schneiderii* (Daudin, 1802) and *Trapelus ruderatus* (Olivier, 1804) with The Morphologıcal Data from Eastern Anatolıa, Turkey, Commun. *Fac. Sci. Univ. Ank. Ser. C Biology* Volume 30, Number 1, Pages 47-57

Tok, C. V., Göçmen, B., Mermer, A., (1999). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti *Mabuya vittata* (Şeritli Kertenkele) (Sauria: Scincidae) Örnekleri Hakkında". *Doğa-Tr. J. of Zoology*, 23 (Turk. Supl. 2): 583-589

Tok, C.V., Atatür, M.K., Durmuş, C., (2002). On an *Asaccus elisae* (F. Werner, 1895) (Sauria: Gekkonidae) Specimen Collected from The Vicinity of Nusaybin, Mardin. *Turkish Journal of Zoology*, 26: 315-316.

Tok, C.V., Avşar, M., Yakın, B.Y., Ayaz, D., Çiçek, K., (2017). A New Subspecies, *Ophisops elegans budakibarani* n. Subsp.(Sauria: Lacertidae) from Mut (Mersin/Turkey). *Biharean Biologist*, *11*(1), 27-32.

Torki, F., Ahmadzadeh, F., Avcı, A., Ilgaz, Ç., & Kumlutaş, Y. (2011). Description of Four New *Asaccus* Dixon and Anderson, *1973* (Reptilia: Phyllodactylidae) from Iran and Turkey. *Amphibia-Reptilia*, *32*(2), 185-202.

Teynie, A. (1987). Observattions Herpelogiques en Turquie lère Partie, *Bull. Soc. Herp*. F r, 43: 9-18.

Teynie, A. (1991). Observattions Herpelogiques en Turquie 2ème Partie, *Bull. Soc. Herp.* F r, 58: 21-30.

Uğurtaş, İ.H., Yıldırımhan, H.S., Sevinç, M., (2007). Distribution of Gekkonidae Species in Southeast Anatolia, Turkey, and New Localities. *Turkish Journal of Zoology* 31: 137–141.

URL-1, https://tr.wikipedia.org/wiki/ Erişim tarihi: 22.03.2021

URL-2, https://reptiledatabase.reptarium.cz/species?genus=Eumeces&species=schneiderii Erişim tarihi 23.04.2021.

URL-3, The IUCN Red List of Threatened Species Erişim tarihi: 16.05.2021.

URL-4, http://www.turkherptil.org. Türkiye Kurbağa ve Sürüngenleri Gözlemciliği ve Fotoğrafçılığı Topluluğu 20.11.2021

Üzüm, N., Avcı, A., Ilgaz, Ç., Olgun, K. (2008). A New Specimen of *Eublepharis angramainyu* Anderson and Leviton, 1966 (Reptilia: Sauria: 137 Eublepharidae), Leopard Gecko, in South Eastern Anatolia,Turkey *Russian Journal of Herpetology*15 (2) : 129-132

Üzüm, N., Ilgaz, Ç., Avcı, A., Candan, K., Güler, H., & Kumlutaş, Y. (2018). Comparison of the Body Size And Age Structure of Lebanon lizard, *Phoenicolacerta laevis* (Gray, 1838) at different altitudes in Turkey. *Vertebrate Zoology*, *68*(1), 83-90.

Venzmer, G. (1922) Neues Verzeichnis Der Amphibien Und Reptilien Von Kleinasien. *Zoologische Jahrbücher*, 46: 43-60.

Werner, F. (1902). "Die Reptilien Und Amphibienfauna Von Kleinasien. Sitzungsberichte Der Mathematisch Und Naturwissenschaftlich Klasse Der Kaiserliche" *Academie Der Wissenschaften İn Wien* 101:101057–1121:1067-1068.

Yakalı Evsen, N., (2011). *Blanus* (Reptilia: Amphisbaenia) Cinsinin Diyarbakır İl Sınırları İçerisindeki Dağılışı ve Taksonomisi. *Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.* 67.

Yousefkhani, S.S.H., vd., (2019). Evidences for Ecological Niche Differentiation on The Anatolian Lizard (*Apathya cappadocica ssp*.) (Reptilia: Lacertidae) in Western Asia. Biologia Botany, *Zoology and Cellular and Molecular Biology* ISSN 0006-3088.

Yıldz, M. Z., Göçmen, B., Akman, B., Yalçınkaya, D., (2007): New Localities for *Hemidactylus turcicus* (Linnaeus, 1758) in Anatolia, Turkey, With Notes on Their Morphology.- *Northwestern Journal of Zoology,* Oradea; 3 (1): 24-33.

Yıldız, M.Z., Akman, B., Göçmen, B., Yalçınkaya, D. (2009). New Locality Records for The Turkish Worm Lizard, *Blanus strauchi aporus* (Werner, 1898) (Sauria: Amphisbaenidae) in Southeast Anatolia, Turkey. *North-Western Journal of Zoology* 5 (2): 379-385 .

Yıldız, M. Z., İğci, N., Parmaksiz, A., Göçmen, B., (2013a): Şanlıurfa'nın Herpetofaunası; P. 26. in: Çiçek, E., Kar, M., Birecikligil, S. (Eds.): *Abstract Book of The 1. National Zoology Congress, August* (28-31), 2013, Nevşehir, Turkey

Yıldız, M. Z., Nahya, S., Güler, E., Özcan, A.F., Çalış, H., İğci, N., Akman, B., Yalçınkaya, D., Parmaksız, A., Göçmen, B., (2013b). Karacadağ (Diyarbakır-Şanlıurfa)'ın Herpetofaunası ve Larva Ortamının Renklenmeye Olan Etkisinin Belirlenmesi. *I. Gap Biyoçeşitlilik Kongresi, (Sözlü Sunum)*. 23-25 Mayıs 2013, Şanlıurfa,Türkiye.

Yıldız, M. Z., Üçeş, F,. Çakmak, Ş,. İğci, N,. Akman, B,. Yalçınkaya D., Göçmen, B., (2017). *Eublepharis angramainyu* (Leopar Keleri) Türünün Morfolojisi ve Türkiye'deki Dağılışı Hakkında Ek Bilgiler (Reptilia: Sauria: Eublepharidae)",*Research Journal of Biology Sciences,E-ISSN*: *1308-0261, vol*.10.(2): 31-35.

Yıldız, M.Z., Çakmak, Ş., Üçeş, F., İğci, N., Akman, B., (2018). Morphology, Distribution and Taxonomy of Şanlıurfa *Asaccus* (Reptilia: Sauria: Gekkonidae) Specimens. *Acta Biologica Turcica,* 32(1), 20-25.

Yıldız, M.Z., (2020). Herpetofauna of Kilis Province Southeast Anatolia Turkey. *Amphibian & Reptile Conservation* 14(2) [General Section]: 145–156 (e242).

Yıldız, M. Z., İğci, N., Akman, B. (2021), Herpetofaunal Inventory of Van Province, Eastern Anatolia, Turkey. *Journal of Threatened Taxa. www.threatenedtaxa.org,*13(2): 17670–17683.

EKLER

Ek-1 Arazi Çalışması Yapılan Lokaliteler

No	İl	İlçe	Mevki	Utm Zone	Utm X	Utm Y	Yükselti	Tarih
1	Diyarbakır	Çüngüş yolu	Yeniköy	37	539225	4225546	684	23.09.2016
2	Diyarbakır	Çüngüş	Karakaya barajı	37	511508	4230189	589	23.09.2016
3	Diyarbakır	Çüngüş	Karakaya barajı yakınları	37	512457	4231319	754	23.09.2016
4	**Diyarbakır**	**Çüngüş**	**Handere**	**37**	**514761**	**4232983**	**1295**	**19.04.2018**
5	Diyarbakır	Çüngüş	Malkaya	37	522594	4231894	1275	19.04.2017
6	Diyarbakır	Çüngüş	Malkaya	37	522322	4231620	1260	19.04.2017
7	Diyarbakır	Çüngüş		37	524525	4224929	1337	25.03.2018
8	Diyarbakır	Çüngüş	Geçitköyü	37	523410	4225412	757	27.03.2018
9	Diyarbakır	Çermik	Sinekçayı civarı	37	535944	4226020	904	5.05.2015
10	Diyarbakır	Çermik	Sinekçayına varmadan	37	540699	4225787	746	15.05.2015
11	Diyarbakır	Çermik-Siverek	Günaşan Köyü	37	535643	4211637	655	23.09.2016
12	Diyarbakır	Çermik	Sinek Çayı civarı	37	540894	4224005	988	23.09.2016
13	Diyarbakır	Çermik	Şeyhandede	37	526462	4281480	705	23.09.2016
14	Diyarbakır	Çermik-Siverek arası	Günaşan Köyü	37	539246	4225519	694	23.09.2016
15	Diyarbakır	Çermik	Sinek Çayı	37	540816	4224069	658	23.09.2016
16	Diyarbakır	Çermik	YukarıŞeyhler	37	543858	4228582	706	16.11.2017
17	Diyarbakır	Çermik		37	549245	4195795	1234	25.03.2018
18	Diyarbakır	Çermik		37	536789	4202853	1042	25.03.2018
19	Diyarbakır	Çermik	Kızılçubukçayı	37 S	531913	4209424	550-600	25.03.2018
20	Diyarbakır	Çermik		37	545076	4227641	725	25.03.2018
21	Diyarbakır	Çermik-Siverek	Gürüz	37	530760	4204777	855	25.03.2018
22	Diyarbakır	Çermik	Karacivan	37	549832	4209997	702	24.05.2018
23	Diyarbakır	Çermik	Karacivan	37	549767	4209940	704	24.05.2018
24	Diyarbakır	Ergani	Ekinciler Mah.	37	586005	4222281	722	21.09.2016
25	Diyarbakır	Ergani	Dikentepe mah.	37	583730	4218523	763	21.09.2016
26	Diyarbakır	Ergani		37	567737	4234425	998	22.09.2016
27	Diyarbakır	Ergani	Yukarı Karpuzlu	37	572228	4228860	843	22.09.2016
28	Diyarbakır	Ergani	Yukarı Karpuzlu	37	571909	4228330	896	22.09.2016
29	Diyarbakır	Ergani	Yakacık	37	572468	4238977	1032	5.03.2017
30	Diyarbakır	Merkez	Org. Sanayi	37	593085	4213599	725	22.03.2017
31	Diyarbakır	Diyarbakır-Elazığ il Sınırı		37	560211	4244569	863	4.04.2017
32	Diyarbakır	Ergani	Merkez	37	566615	4246505	809	4.04.2017
33	Diyarbakır	Maden Çayı	Kralkızı Barajı	37	577853	4244008	786	4.04.2017
34	Diyarbakır	Ergani	Yoncalı yakınları	37	575400	4242743	824	4.04.2017
35	Diyarbakır	Ergani	Yoncalı	37	586286	4253616	896	4.04.2017
36	Diyarbakır	Ergani		37	572450	4238493	972	5.04.2017

Ek-1 (Devam)

37	Diyarbakır	Ergani	Sabırlı	37	568840	4239008	1018	5.04.2017
38	Diyarbakır	Ergani		37	559394	4235683	889	5.04.2017
39	Diyarbakır	Ergani	Hilar Mağaraları Civarı	37	559533	4227156	839	5.04.2017
40	Diyarbakır	Ergani	Kırkpınar	37	579617	4200933	792	7.04.2017
41	Diyarbakır	Ergani	Yukarıbitikçi	37	558039	4200680	892	11.04.2017
42	Diyarbakır	Ergani	Aşağıkuyulu	37	577072	4231761	909	12.04.2017
43	Diyarbakır	Ergani	Kömürtaş	37	572358	4230979	856	12.04.2017
44	Diyarbakır	Ergani	Bereketli	37	590324	4221263	767	30.06.2017
45	Diyarbakır	Ergani	Bereketli Köyü	37	571916	4221489	767	1.07.2017
46	Diyarbakır	Ergani	Yolüstü	37	585120	4220601		9.09.2017
47	Diyarbakır	Ergani	Dereboyu	37	581627	4225893	821	9.09.2017
48	Diyarbakır	Ergani-Çermik		37	520048	4211080	870	25.03.2018
49	Diyarbakır	Ergani	Salihli	37	557755	4230766	850-900	25.03.2018
50	Diyarbakır	Ergani	Çermik yolu	37	534584	4211442	681	25.03.2018
51	Diyarbakır	Ergani	Aşağıtaşmalı	37	559081	4213884	787	12.04.2018
52	Diyarbakır	Ergani	Yukarıkuyulu	37	580309	4228057	864	12.04.2018
53	Diyarbakır	Ergani	Kortaş	37	554805	4238338	1145	27.04.2018
54	Diyarbakır	Ergani	Hilar Mağaraları Civarı	37	563912	4229088	920	10.05.2018
55	Diyarbakır	Dicle		37	593624	4249683	1037	6.04.2017
56	Diyarbakır	Dicle		37	600885	4242347	811	6.04.2017
57	Diyarbakır	Dicle	Taşağıl	37	592081	4248880	1090	6.04.2017
58	Diyarbakır	Dicle-Hani Yolu	Arıköy Mah.	37	608459	4248274	795	2.07.2017
59	Diyarbakır	Dicle	27 .05. Mah.	37	596860	4246932	872	2.07.2017
60	Diyarbakır	Dicle	Değirmenli	37	603320	4251947	712	18.11.2017
61	Diyarbakır	Dicle	Dicle Barajı	37	605555	4246813	700-750	18.11.2017
62	Diyarbakır	Dicle	Saklımezrası	37	596718	4249378	900-950	18.11.2017
63	Diyarbakır	Dicle	Değirmenli	37	603320	4251947	700-750	18.11.2017
64	Diyarbakır	Dicle	Bahçedere	37	590577	4240930	750-800	18.11.2017
65	Diyarbakır	Dicle	Savurçayı	37	604143	4247113	750-800	10.03.2018
66	Diyarbakır	Dicle	Sergenli	37	609678	4243039	700-750	10.03.2018
67	Diyarbakır	Hani	Süslü	37	617380	4249466	907	27.04.2017
68	Diyarbakır	Hani		37	622484	4244402	771	27.04.2017
69	Diyarbakır	Hani	Hani yolu	37	631252	4251623	860	27.04.2017
70	Diyarbakır	Hani	Sergenköy	37	618528	4240125	864	27.04.2017
71	Diyarbakır	Hani	Ankabir	37	622804	4249773	828	27.04.2017
72	Diyarbakır	Diyarbakır-Hani arası	Hani yolu	37	636326	4249014	847	27.04.2017
73	Diyarbakır	Hani	Gürbüz civarı	37	622805	4249777	827	27.04.2017
74	Diyarbakır	Hani-Diyarbakır		37	617565	4228783	748	2.07.2017

Ek-1 (Devam)

75	Diyarbakır	Hani	Belen Mah	37	620794	4251825	875	2.07.2017
76	Diyarbakır	Hani	Çardaklı Mah.	37	618663	4243115	819	2.07.2017
77	Diyarbakır	Hani	Sergen	37	619054	4238276	850-900	18.11.2017
78	Diyarbakır	Hani	Kalaba	37	623403	4254046	950-1000	18.11.2017
79	Diyarbakır	Hani	Abacılar	37	615217	4251731	900-950	18.11.2017
80	Diyarbakır	Hani	Arıköy	37	610588	4245934	700-750	10.03.2018
81	Diyarbakır	Hani	Karadere	37	627648	4261470	800-850	10.03.2018
82	Diyarbakır	Kulp'a Varmadan	Malabadi'den Kulp'a giden yol	37	690563	4224391	863	25.04.2017
83	Diyarbakır	Kulp	Ağaçlı	37	666771	4265238	1100-1150	5.03.2018
84	Diyarbakır	Kulp		37	688713	4256571	941	1.06.2018
85	Diyarbakır	Kulp		37	687796	4246958	992	1.06.2018
86	Diyarbakır	Kulp		37	696788	4267882	1671	1.06.2018
87	Diyarbakır	Kulp		37	683974	4251375	985	1.06.2018
88	Diyarbakır	Kulp		37	689970	4246107	1057	1.06.2018
89	Diyarbakır	Kulp	Muş yolu	37	690911	4281234	1347	12.07.2018
90	Diyarbakır	Kulp	Muş sınırı	37	694123	4280730	1324	22.08.2019
91	Diyarbakır	Kulp	Yayık Köyü	37	683454	4237114	685	27.02.2021
92	Diyarbakır	Kulp	Yayık Köyü	37	682283	4237095	675	15.04.2021
93	Diyarbakır	Silvan-Sason Arası		37	690529	4222368	677	25.04.2017
94	Diyarbakır	Silvan	Bağdere Yakınları	37	654090	4221644	751	25.04.2017
95	Diyarbakır	Silvan	Hasuni Mağaraları	37	683042	4222358	946	25.04.2017
96	Diyarbakır	Silvan	Arı Köyü	37	680183	4223931	1137	19.05.2017
97	Diyarbakır	Silvan	Arı Köy'e Yakın	37	680544	4226448	1076	19.05.2017
98	Diyarbakır	Silvan	Çiğdemli Köyü	37	682101	4226622	869	19.05.2017
99	Diyarbakır	Silvan		37	681289	4229515	997	19.05.2017
100	Diyarbakır	Silvan	Malabadi Köprüsü	37	693029	4225090	609	20.05.2017
101	Diyarbakır	Silvan		37	689917	4224191	722	20.05.2017
102	Diyarbakır	Silvan	Kasımlı	37	646923	4214267	699	20.05.2017
103	Diyarbakır	Silvan		37	656544	4218831	709	20.05.2017
104	Diyarbakır	Silvan	Umur	37	671847	4218583	785	20.05.2017
105	Diyarbakır	Silvan	Demirkuyu Köyü	37	688425	4225393	756	20.05.2017
106	Diyarbakır	Silvan	Kazandağı Köyü	37	684412	4227920	741	20.05.2017
107	Diyarbakır	Silvan	Baraj Kıyısı	37	685510	4231639	661	20.05.2017
108	Diyarbakır	Silvan	Baraj Kıyısı	37	681324	4237445	664	20.05.2017
109	Diyarbakır	Silvan	Akdere	37	678560	4216174	720	20.05.2017
110	Diyarbakır	Silvan	Batmanbarajı	37	684144	4235207	600-650	3.03.2018
111	Diyarbakır	Silvan	Malabadibarajı	37	693137	4225060	600-650	3.03.2018
112	Diyarbakır	Silvan	Kayadere	37	677266	4230207	1150-1200	3.03.2018

Ek-1 (Devam)

113	Diyarbakır	Silvan	Ülgen	37	667752	4234161	1200-1250	3.03.2018
114	Diyarbakır	Silvan	Keklikdere	37	668748	4233310	1150-1200	3.03.2018
115	Diyarbakır	Silvan	Görentepe	37	669763	4233488	1150-1200	3.03.2018
116	Diyarbakır	Silvan	Görentepe	37	670921	4233278	1100-1150	3.03.2018
117	Diyarbakır	Silvan	Görentepe	37	672604	4232564	1100-1150	3.03.2018
118	Diyarbakır	Silvan	Kasımlı	37	644780	4215037	650-700	5.03.2018
119	Diyarbakır	Silvan	Sarıbuğdayokulu	37	652465	4225270	800-850	5.03.2018
120	Diyarbakır	Silvan	Hazrosınırı	37	647958	4220804	650-700	3.04.2018
121	Diyarbakır	Silvan	Bağderebucağı	37	653180	4216476	650-700	5.04.2018
122	Diyarbakır	Silvan	Karayiğit	37	654092	4205918	550-600	5.04.2018
123	Diyarbakır	Silvan	Bahçe	37	653280	4203309	550-600	5.04.2018
124	Diyarbakır	Silvan	Kağıtlı	37	636164	4212346	700-750	21.04.2018
125	Diyarbakır	Silvan	Otlukköyü	37	668110	4223802	750-800	21.04.2018
126	Diyarbakır	Silvan	Bereketliköyü	37	667555	4209066	600-650	21.04.2018
127	Diyarbakır	Silvan	Başköyçayı	37	666652	4206477	550-600	21.04.2018
128	Diyarbakır	Silvan	Yukarıveysi	37	671847	4218583	785	23.04.2018
129	Diyarbakır	Hazro	Hazro Yol Ayrımı	37	652666	4224013	801	25.04.2017
130	Diyarbakır	Hazro	Hazro girişi	37	665408	4233242	933	25.04.2017
131	Diyarbakır	Hazro	Sarımçayı	37	666496	4245905	700-750	5.03.2018
132	Diyarbakır	Hazro	Dadaşköyü	37	650104	4237704	1050-1100	3.4..2018
133	Diyarbakır	Hazro	Gözü	37	646345	4227713	700-750	3.04.2018
134	Diyarbakır	Hazro	Kırkkaşık	37	649714	4226394	700-750	3.04.2018
135	Diyarbakır	Hazro	Uzunargıt	37	655290	4232442	850-900	5.04.2018
136	Diyarbakır	Hazro	Uzunargıt	37	654254	4229070	750-800	5.04.2018
137	Diyarbakır	Lice	Dolunay köyü	37	647296	4242337	1036	1.05.2018
138	Diyarbakır	Hazro	Ormankaya	37	648092	4242082	1050-1100	1.05.2018
139	Diyarbakır	Hazro	Eldeğmez	37	640581	4242699	1110	1.05.2018
140	Diyarbakır	Hazro	Eldeğmez	37	655790	4239534	1050-1100	1.05.2018
141	Diyarbakır	Kocaköy	Boyunlu	37	659805	4229377	790	1.05.2018
142	Diyarbakır	Kocaköy	Gökçen	37	637553	4240822	900-950	1.05.2018
143	Diyarbakır	Kocaköy	Gözebaşı	37	641105	4241236	1025	1.05.2018
144	Diyarbakır	Kocaköy	Kocaköy'e yakın	37	632854	4233239	779	27.04.2017
145	Diyarbakır	Kocaköy	Kocaköy girişi	37	633037	4238221	850	27.04.2017
146	Diyarbakır	Kocaköy	Özekli	37	627678	4236326	805	27.04.2017
147	Diyarbakır	Kocaköy		37	627681	4236333	810	27.04.2017
148	Diyarbakır	Kocaköy	Yenişehir Mah.	37	613949	4213220	741	2.07.2017
149	Diyarbakır	Eğil	Giriş	37	593958	4233980	831	5.05.2015
150	Diyarbakır	Eğil	Park yakını	37	596148	4234287	840	5.05.2015
151	Diyarbakır	Eğil	Eğil yollu	37	589973	4217871	777	6.04.2017

Ek-1 (Devam)

152	Diyarbakır	Eğil	Dicle Barajı	37	602393	4230950	675	6.04.2017
153	Diyarbakır	Eğil		37	601337	4230785	844	6.04.2017
154	Diyarbakır	Eğil	Kalkan Mahallesi	37	594464	4222810	778	6.04.2017
155	Diyarbakır	Eğil		37	599143	4231127	839	7.04.2017
156	Diyarbakır	Eğil	Baraj	37	601255	4232813	848	7.04.2017
157	Diyarbakır	Eğil	Baraj kıyıı	37	595901	4235058	713	7.04.2017
158	Diyarbakır	Eğil	Kalkan Mah.	37	594418	4225271	820	2.07.2017
159	Diyarbakır	Eğil	Kale Mah. Ziyaret	37	596221	4234688	822	2.07.2017
160	Diyarbakır	Eğil	Bahçedere	37	591118	4240271	858	2.07.2017
161	Diyarbakır	Eğil Yolu	Oyalı Mah.	37	590052	4221030	773	2.07.2017
162	Diyarbakır	Merkez		37	576546	4242925	688	5.04.2017
163	Diyarbakır	Merkez	Siverek' e 46 km	37	568573	4192610	1051	11.04.2017
164	Diyarbakır	Merkez	Şanlıurfa İl Sınırı	37	556342	4186364	1116	11.04.2017
165	Diyarbakır	Merkez	Diyarbakır il sınırı	37	563122	4189431	1056	11.04.2017
166	Diyarbakır	Merkez	Merkez	37	561399	4194232	1025	11.04.2017
167	Diyarbakır	Merkez	Yukarıbitikçi	37	559776	4199210	929	11.04.2017
168	Diyarbakır	Merkez	Yukarı Bitikçi	37	560559	4200201	958	11.04.2017
169	Diyarbakır	Merkez		37	559487	4201953	870	11.04.2017
170	Diyarbakır	Merkez		37	559432	4192327	1049	11.04.2017
171	Diyarbakır	Merkez	Piriçlik	37	588206	4197581	804	12.04.2017
172	Diyarbakır	Merkez	Cumhuriyet Köyü	37	586369	4199707	767	12.04.2017
173	Diyarbakır	Merkez	Güleçoba Köyü	37	582589	4205240	753	12.04.2017
174	Diyarbakır	Merkez	Güleçoba Köyü yakını	37	581971	4205429	754	12.04.2017
175	Diyarbakır	Merkez	Taban Köyü	37	574644	4211164	780	12.04.2017
176	Diyarbakır	Merkez		37	574924	4211116	771	12.04.2017
177	Diyarbakır	Merkez	Keklik Köyü yakınları	37	577700	4214385	750	12.04.2017
178	Diyarbakır	Merkez	Siverek Yolu	37	582442	4192636	902	13.04.2017
179	Diyarbakır	Merkez	Ballıca Köyü Yakınları	37	599688	4180187	826	13.04.2017
180	Diyarbakır	Merkez	Diyarbakır-Şanlıurfa Sınırı	37	582190	4192523	899	13.04.2017
181	Diyarbakır	Merkez	Güven Köyü	37	579835	4185440	1099	13.04.2017
182	Diyarbakır	Merkez		37	5581856	4180936	1139	13.04.2017
183	Diyarbakır	Merkez	Karacadağ Bal Ormanı	37	575110	4158934	1457	13.04.2017
184	Diyarbakır	Merkez	Diyarbakır'a 20 km	37	605814	4183431	668	13.04.2017
185	Diyarbakır	Merkez	Kağıtlı	37	622945	4206027	669	25.04.2017
186	Diyarbakır	Merkez	Hani yolu	37	632453	4163353	877	26.04.2017
187	Diyarbakır	Merkez	Kocaköy yolu	37	628548	4224286	877	27.04.2017
188	Diyarbakır	Merkez	Yiğityolu	37	576104	4191594	996	13.04.2018
189	Diyarbakır	Merkez	Erimli yolu	37	609212	4206388	585	4.05.2018

190	Diyarbakır	Merkez	Hantepe	37	553738	4230837	1048	4.05.2018
191	Diyarbakır	Sur	Sapanca	37	617379	4227035	687	18.04.2017
192	Diyarbakır	Sur	Büyükkadı	37	615033	4205626	750-800	18.11.2017
193	Diyarbakır	Sur	Gencan	37	612316	4211993	450-500	18.11.2017
194	Diyarbakır	Sur	Gencan	37	610559	4211763	550-600	18.11.2017
195	Diyarbakır	Sur	Mermeri	37	614571	4221156	700-750	18.11.2017
196	Diyarbakır	Sur	Sapanca	37	617379	4227035	650-700	18.11.2017
197	Diyarbakır	Sur	Kozan	37	615332	4192620	650-700	19.11.2017
198	Diyarbakır	Sur	Zorova	37	620650	4191093	650-700	19.11.2017
199	Diyarbakır	Sur	Kozan	37	616419	4190554	600-650	19.11.2017
200	Diyarbakır	Sur	Dicle üniv. Kampüsü	37	611784	4196149	762	28.05.2015
201	Diyarbakır	Sur	Işıklar	37	660675	4177226	645	27.04.2018
202	Diyarbakır	Sur	Yukarıkılıçtaşı	37	609758	4201944	587	21.04.2020
203	Diyarbakır	Sur	Yukarıkılıçtaşı	37	610630	4201870	626	18.05.2020
204	Diyarbakır	Sur	Yukarı kılıçtaşı	37	611567	4201501	668	21.05.2020
205	Diyarbakır	Sur	Yukarıkılıçtaşı	37	610827	4202040	616	26.05.2020
206	Diyarbakır	Sur	Kent orman yakını	37	610202	4201339	601	15.06.2020
207	Diyarbakır	Sur	Kıtıbıl	37	611042	4198067	629	10.04.2021
208	Diyarbakır	Sur	Merkez	37	608977	4196846	666	11.06.2021
209	Diyarbakır	Karacadağ	Kırkkoyun	37	576469	4183371	1411	13.04.2017
210	Diyarbakır	Bağlar	Yalazköy	37	589172	4187634	800-850	26.04.2018
211	Diyarbakır	Bağlar	Kırkkoyun	37	584861	4183581	1000-1050	26.04.2018
212	Diyarbakır	Bağlar	Sarıdallıköyü	37	602915	4190278	600-650	26.04.2018
213	Diyarbakır	Bağlar	Ağaçgeçit	37	602432	4191767	550-600	26.04.2018
214	Diyarbakır	Bağlar	Kamışpınar	37	574107	418869	1242	25.05.2018
215	Diyarbakır	Bağlar	Kolludere Mahallesi	37	592802	4192481	775	30.06.2017
216	Diyarbakır	Bağlar	Çölgüzeli Mah.Alatosun Köyü	37	588846	4187546	853	30.06.2017
217	Diyarbakır	Bağlar	Karacadağ Mah.	37	580808	4182918	1142	30.06.2017
218	Diyarbakır	Bağlar	Oğlaklı Mah.	37	582338	4192744	903	30.06.2017
219	Diyarbakır	Bismil	Çakıllı Köyü	37	664132	4195609	549	24.09.2016
220	Diyarbakır	Bismil	Çeltikli Köyü	37	665982	4194049	550	24.09.2016
221	Diyarbakır	Bismil	Sinan Köyü	37	676354	4191484	522	24.09.2016
222	Diyarbakır	Bismil	Salat Çayı	37	664656	4192813	534	24.09.2016
223	Diyarbakır	Bismil	Ambar	37	633010	4189557	550-600	19.11.2017
224	Diyarbakır	Bismil	Başhanköyü	37	666495	4171313	600-650	8.03.2018
225	Diyarbakır	Bismil	Ağıllı	37	647100	4179306	550-600	9.03.2018
226	Diyarbakır	Bisml	Obalı	37	644729	4187718	550-600	9.03.2018
227	Diyarbakır	Bismil	Güroluköyü	37	638783	4211252	600-650	24.04.2018

228	Diyarbakır	Bismil	Çavuşluköyü	37	646864	4198073	550-600	24.04.2018
229	Diyarbakır	Bismil	Eliaçık	37	640068	4196279	635	27.04.2018
230	Diyarbakır	Çınar		37	586080	4174760	1094	13.04.2017
231	Diyarbakır	Çınar	Ovabağ yakınları	37	584607	4173501	1153	13.04.2017
232	Diyarbakır	Çınar	Ovabağ	37	586995	4172395	1112	13.04.2017
233	Diyarbakır	Çınar	Ovabağ	37	591899	4176438	935	13.04.2017
234	Diyarbakır	Çınar	Çarıklı	37	607633	4190248	600	26.04.2017
235	Diyarbakır	Çınar	Ovabağ Yolu	37	607634	4190251	599	26.04.2017
236	Diyarbakır	Çınar	Ortaşar	37	610700	4177369	722	26.04.2017
237	Diyarbakır	Çınar	Dilaver Köprüsü	37	608593	4170281	775	26.04.2017
238	Diyarbakır	Çınar	Karabudak Köyü	37	608589	4170277	776	26.04.2017
239	Diyarbakır	Çınar	Solmaz Mahallesi	37	615033	4167560	814	26.04.2017
240	Diyarbakır	Çınar	Göksu Barajı civarı	37	628127	4172123	704	26.04.2017
241	Diyarbakır	Çınar	Zerzevan Kalesi	37	632452	4163355	878	26.04.2017
242	Diyarbakır	Çınar	Çarıklı Köyü	37	608575	4189636	575	29.06.2017
243	Diyarbakır	Çınar	Gazi Mahallesi	37	622783	4178784	681	29.06.2017
244	Diyarbakır	Çınar	Göksu Barajı	37	628091	4170559	682	29.06.2017
245	Diyarbakır	Çınar	Mardin yolu Bozdemir M.	37	614579	4186994	568	29.06.2017
246	Diyarbakır	Çınar	Merkez	37	624517	4176360	664	10.09.2017
247	Diyarbakır	Çınar	Solmaz	37	632882	4164781	858	22.04.2018
248	Diyarbakır	Çınar	Solmazköyü	37	617033	4168463	750-800	22.04.2018
249	Diyarbakır	Çınar	Kırkağaç	37	615697	4161586	870	22.04.2018
250	Diyarbakır	Çınar	Yazçiçeği	37	622688	4162430	890	22.04.2018
251	Diyarbakır	Çınar	Ağaçsever	37	619532	4162831	850-900	22.04.2018
252	Diyarbakır	Çınar	Yazçiçeği	37	623543	4163728	837	22.04.2018
253	Diyarbakır	Çınar	İncirtepe	37	633182	4175472	701	22.04.2018
254	Diyarbakır	Çınar	Düzova	37	644230	4160730	958	22.04.2018
255	Diyarbakır	Çınar	Düzova	37	644229	4160700	895	22.04.2018
256	Diyarbakır	Çınar		37	5593739	4171401	924	25.04.2018
257	Diyarbakır	Çınar	Beneklitaşköyü	37	593221	4173911	900-950	25.04.2018
258	Diyarbakır	Çınar	Karaçevre	37	593739	4171401	946	25.04.2018
259	Diyarbakır	Çınar	Karaçevre	37	594224	4167987	950-1000	25.04.2018
260	Diyarbakır	Çınar	Bayırkonağı	37	596908	4160845	900-950	25.04.2018
261	Diyarbakır	Çınar	Yukarıortaören	37	605104	4157496	800-850	25.04.2018
262	Diyarbakır	Çınar	Tilver	37	606778	4166866	800-850	25.04.2018
263	Diyarbakır	Çınar	Değirmendere	37	610665	4177248	700-750	25.04.2018
264	Diyarbakır	Çınar	İnanözü	37	585652	4175288	1050-1100	26.04.2018
265	Diyarbakır	Çınar	Alabaş	37	595712	4181265	800-850	26.04.2018
266	Diyarbakır	Yenişehir	Devegeçidi	37	593682	4212111	666	1.07.2017

267	Diyarbakır	Yenişehir	Devegeçidi	37	593849	4212958	671	1.07.2017
268	Diyarbakır	Yenişehir	Al mah.	37	589546	4216765	754	1.07.2017
269	Diyarbakır	Yenişehir	Dikentepe mah.	37	584998	4218512	746	1.07.2017
270	Diyarbakır	Yenişehir	Olgun Mah.	37	577817	4214523	753	1.07.2017
271	Diyarbakır	Yenişehir		37	558512	4220601	680	9.09.2017
272	Diyarbakır	Yenişehir	Hantepe	37	537806	4235688	1231	19.04.2018
273	Diyarbakır	Yenişehir		37	605961	4218020	600-650	19.04.2018
274	Diyarbakır			37	581900	4256206	912	6.04.2017
275	Diyarbakır			37	586980	4172344	1089	13.04.2017
276	Diyarbakır		Feray Köprüsü	37	585279	4163000	1116	13.04.2017
277	Diyarbakır			37	681774	4227803	870	26.04.2017
278	Diyarbakır			37	616487	4255045	1047	27.04.2017
279	Diyarbakır			37	623513	4266505	1040	27.04.2017
280	Diyarbakır			37	640434	4182425	611	27.04.2017
281	Diyarbakır			37	657727	4185381	529	27.04.2017
282	Diyarbakır			37	604475	4176365	795	10.07.2017
283	Diyarbakır			37	564338	4211548	783	12.04.2018
284	Diyarbakır			37	637571	4246099	907	13.04.2018
285	Diyarbakır			37	573951	4173222	1851	13.04.2018
286	Diyarbakır			37	522116	4231894	1355	14.04.2018
287	Diyarbakır			37	586561	4156498	1089	15.04.2018
288	Diyarbakır			37	687658	4246677	1001	15.04.2018
289	Diyarbakır			37	646923	4214267	699	23.04.2018
290	Diyarbakır			37	678560	4216174	720	23.04.2018
291	Diyarbakır			37	593743	4208221	732	10.05.2018
292	Diyarbakır			37	90483	68546	1110	25.05.2018
293	Batman	Sason	Acar	37	696028	4240932	858	01 .04. 2017
294	Batman	Sason	Kavaklı	37	697700	4241331	982	01 .04. 2017
295	Batman	Sason	Heybeli	37	698010	4243832	1186	01 .04. 2017
296	Batman	Sason	Yücebağ	37	698113	4251529	1090	01 .04. 2017
297	Batman	Sason	Sason	37	712408	4245138	930	01 .04. 2017
298	Batman	Sason	Sason	37	711141	4246717	788	01 .04. 2017
299	Batman	Sason	Kelhasan	37	708905	4245256	777	01 .04. 2017
300	Batman	Sason	Yolüstü	37	716127	4252005	1021	24 .05. 2017
301	Batman	Sason	Yürekli	37	718057	4252154	1465	24 .05. 2017
302	Batman	Sason	Örenağıl	37	719400	4255228	1258	24 .05. 2017
303	Batman	Sason	Dereiçi	37	701812	4240617	700	24 .05. 2017
304	Batman	Silvan sınırı	Çatakköprü	37	693574	4226776	734	20 .02. 2017
305	Batman	Silvan sınırı	Başdegirmen	37	693618	4220745	588	20 .02. 2017

306	Batman	Kozluk	Yedibölük	37	710070	4235537	1119	30 Mart 2017
307	Batman	Kozluk	Yedibölük	37	707726	4237028	1025	30 Mart 2017
308	Batman	Kozluk	Bölükkonak	37	711459	4234045	1028	30 Mart 2017
309	Batman	Kozluk	Armutlu	37	717127	4238467	1275	30 Mart 2017
310	Batman	Kozluk	Geçitaltı	37	717357	4240266	1274	30 Mart 2017
311	Batman	Kozluk	Tosunpınar	37	716282	4234653	940	30 Mart 2017
312	Batman	Kozluk	Tosunpınar	37	717174	4233768	901	30 Mart 2017
313	Batman	Kozluk	Kozluk	37	717450	4232562	779	30 Mart 2017
314	Batman	Kozluk	Çatakköprü	37	695247	4224210	625	01 .04. 2017
315	Batman	Kozluk	Eskice	37	697411	4228094	744	01 .04. 2017
316	Batman	Kozluk	Taşlıdere	37	695874	4232764	667	01 .04. 2017
317	Batman	Kozluk	Kaletepe	37	691507	4238019	683	01 .04. 2017
318	Batman	Kozluk	Karşıyaka	37	721596	4227175	633	25 .05. 2017
319	Batman	Kozluk	Alıçlı	37	721953	4228968	840	25 .05. 2017
320	Batman	Kozluk	Alıçlı	37	722321	4232211	1079	25 .05. 2017
321	Batman	Kozluk	Yazılı	37	723340	4234134	1152	25 .05. 2017
322	Batman	Kozluk	Yazılı	37	724201	4234478	1168	25 .05. 2017
323	Batman	Kozluk	Akçakışla	37	726488	4235766	1040	25 .05. 2017
324	Batman	Kozluk	Akçakışla	37	727418	4237384	1033	25 .05. 2017
325	Batman	Kozluk	Akçakışla	37	728861	4238615	1049	25 .05. 2017
326	Batman	Kozluk	Akçakışla	37	729744	4239347	1055	25 .05. 2017
327	Batman	Kozluk	Kamışlı	37	706237	4219727	645	17 Mart 2018
328	Batman	Kozluk	Pınarhisar	37	710458	4222145	709	17 Mart 2018
329	Batman	Kozluk	Pınarhisar	37	711151	4222178	655	17 Mart 2018
330	Batman	Kozluk	Çamlıca	37	712626	4220955	690	17 Mart 2018
331	Batman	Kozluk	Yankılı	37	714937	4219978	724	17 Mart 2018
332	Batman	Kozluk	Yankılı	37	715331	4220316	665	17 Mart 2018
333	Batman	Kozluk	Yıldızlı	37	717060	4217919	740	17 Mart 2018
334	Batman	Kozluk	Yıldızlı	37	718176	4219056	619	17 Mart 2018
335	Batman	Kozluk	Çayönü	37	719848	4220555	600	17 Mart 2018
336	Batman	Kozluk	Kumlupınar	37	718231	4223596	688	17 Mart 2018
337	Batman	Kozluk	Derince	37	730458	4226696	739	17 Mart 2018
338	Batman	Kozluk	Derince	37	730411	4225827	829	17 Mart 2018
339	Batman	Kozluk	Tosunpınar	37	716103	4236293	1097	29 Mart 2018
340	Batman	Kozluk	Geçitaltı	37	717175	4239851	1259	29 Mart 2018
341	Batman	Kozluk	Geçitaltı	37	717869	4242576	1500	29 Mart 2018
342	Batman	Kozluk	Tosunpınar	37	717379	4232748	781	29 Mart 2018
343	Batman	Kozluk	Kozluk	37	716536	4231010	835	29 Mart 2018
344	Batman	Kozluk	Gümüşörgü	37	709417	4239053	1189	29 Mart 2018

Ek-1 (Devam)

345	Batman	Kozluk	Yedibölük	37	710066	4235540	1119	29 Mart 2018
346	**Batman**	**Kozluk**	**Akçelik**	**37**	**694579**	4210659	**601**	**30.03.2017**
347	**Batman**	**Kozluk**	**Ulaşlı**	**37**	**703990**	4219940	**671**	**30.03.2017**
348	**Batman**	**Kozluk**	**Geyikli**	**37**	**713410**	4225882	**1010**	**30.03.2017**
349	**Batman**	**Kozluk**	**Geyikli**	**37**	**712712**	4230906	**943**	**30.03.2017**
350	Batman	Kozluk	Pamukkapı	37	697969	4219940	600	30 Mart 2017
351	Batman	Kozluk	Merkez yenidoğan	37	725472	4237135	795	8 .04. 2018
352	Batman	Merkez	Oymataş	37	678908	4185125	536	21 .02. 2017
353	Batman	Merkez	Karayün	37	686725	4191809	619	29 Mart 2017
354	Batman	Merkez	Yeniköy	37	680383	4194055	532	29 Mart 2017
355	Batman	Merkez	Yeniköy	37	680050	4195128	532	29 Mart 2017
356	Batman	Merkez	Yeniköy	37	679633	4195289	531	29 Mart 2017
357	Batman	Merkez	Güvercin	37	689866	4200721	638	30 Mart 2017
358	Batman	Merkez	Doluca	37	690217	4210659	563	30 Mart 2017
359	Batman	Merkez	Karayün	37	688216	4184931	864	31 Mart 2017
360	Batman	Merkez	Karayün	37	685872	4185942	767	28 .04. 2017
361	Batman	Merkez	Karayün	37	685886	4184880	683	28 .04. 2017
362	Batman	Merkez	Çayüstü	37	685105	4183653	574	28 .04. 2017
363	Batman	Merkez	Çayüstü	37	684889	4182950	504	28 .04. 2017
364	Batman	Merkez	Demirbilek	37	698881	4183820	769	29 .04. 2017
365	Batman	Merkez	Karayün	37	685868	4188664	752	01 .05. 2017
366	Batman	Merkez	Karayün	37	686546	4188005	817	01 .05. 2017
367	Batman	Merkez	Çayüstü	37	688112	4183809	780	23 .05. 2017
368	Batman	Merkez	Çayüstü	37	688224	4184072	828	26 Mayıs 2017
369	Batman	Merkez	Hasankeyf	37	714068	4177202	469	18 Haziran 2017
370	Batman	Merkez	Demirbilek	37	697392	4188179	696	6 .09. 2017
371	Batman	Merkez	Doluca	37	690476	4210488	617	6 .09. 2017
372	Batman	Merkez	Doluca	37	691795	4210063	658	6 .09. 2017
373	Batman	Merkez	Çevriksu	37	690834	4211755	570	16 .03. 2018
374	Batman	Merkez	Çarıklı	37	693492	4213534	690	16 .03. 2018
375	Batman	Merkez	Güneşli	37	696754	4211270	799	16 .03. 2018
376	Batman	Merkez	Yağmurlu	37	694022	4217287	580	16 .03. 2018
377	Batman	Merkez	Yağmurlu	37	693676	4216789	582	16 .03. 2018
378	Batman	Merkez	İkiztepe	37	683498	4197863	536	18 .03. 2018
379	Batman	Merkez	İkiztepe	37	682875	4197419	536	18 .03. 2018
380	Batman	Merkez	Yeniköy	37	679927	4195193	531	18 .03. 2018
381	Batman	Merkez	Yeniköy	37	679635	4195329	531	18 .03. 2018
382	Batman	Merkez	Oymataş	37	675838	4185889	542	18 .03. 2018
383	Batman	Merkez	Oymataş	37	676193	4186419	556	18 .03. 2018

Ek-1 (Devam)

384	Batman	Merkez	Oymataş	37	680071	4187995	674	18 .03. 2018
385	Batman	Merkez	Kuyubaşı	37	684192	4190799	666	28 .03. 2018
386	Batman	Merkez	Karayün	37	686822	4188205	789	30 .03. 2017
387	Batman	Merkez	Çayüstü	37	687893	4181653	553	30 .03. 2017
388	Batman	Merkez	Karayün	37	687473	4189262	718	3 .04. 2018
389	Batman	Merkez	Karayün	37	688309	4188003	722	3 .04. 2018
390	Batman	Beşiri	Yolkonak	37	705157	4199371	530	20 .02. 2017
391	Batman	Beşiri	Başarı	37	724233	4186318	478	20 .02. 2017
392	Batman	Beşiri	Yolüstü	37	731010	4180703	581	20 .02. 2017
393	Batman	Beşiri	Danalı	37	697867	4195381	732	02 .04. 2017
394	Batman	Beşiri	Danalı	37	698664	4195481	754	02 .04. 2017
395	Batman	Beşiri	Ayrancı	37	700484	4195733	968	02 .04. 2017
396	Batman	Beşiri	Deveboynu	37	703131	4194495	810	02 .04. 2017
397	Batman	Beşiri	Asmadere	37	706498	4198696	526	02 .04. 2017
398	Batman	Beşiri	Tepecik	37	710806	4195386	568	02 .04. 2017
399	Batman	Beşiri	Tepecik	37	711978	4194548	554	02 .04. 2017
400	Batman	Beşiri	Başarı	37	721705	4186773	492	02 .04. 2017
401	Batman	Beşiri	Başarı	37	723236	4186807	499	02 .04. 2017
402	Batman	Beşiri	Yalınca	37	732029	4188911	796	02 .04. 2017
403	Batman	Beşiri	Otluca	37	698216	4213469	819	16 .03. 2018
404	Batman	Beşiri	İkiköprü	37	705881	4205520	544	17 .03. 2018
405	Batman	Beşiri	Uğurca	37	704891	4207699	553	17 .03. 2018
406	Batman	Beşiri	Bahçeli	37	707301	4212985	580	17 .03. 2018
407	Batman	Beşiri	Örmegöze	37	697877	4198396	907	28 .03. 2018
408	Batman	Beşiri	Yolkonak	37	703609	4202131	621	28 .03. 2018
409	Batman	Beşiri	İkiköprü	37	706921	4204816	542	28 .03. 2018
410	Batman	Beşiri	Durucak	37	708965	4206170	547	28 .03. 2018
411	Batman	Merkez	Oymataş	37	676040	4185329	512	18 .03. 2018
412	Batman	Hasankeyf	Hasankeyf	37	714000	4175410	694	29 .04. 2017
413	Batman	Hasankeyf	Hasankeyf	37	712420	4176120	550	29 .04. 2017
414	Batman	Hasankeyf	Karaköy	37	711283	4174522	768	29 .04. 2017
415	Batman	Hasankeyf	Uzundere	37	709825	4171297	1110	29 .04. 2017
416	Batman	Hasankeyf	Çalışkan	37	729976	4170919	1021	30 .04. 2017
417	Batman	Hasankeyf	Kumluca	37	695828	4178001	521	30 .03. 2017
418	Batman	Hasankeyf	Kumluca	37	696449	4176980	544	31 .03. 2017
419	Batman	Hasankeyf	Kumluca	37	697523	4175738	687	31 .03. 2017
420	Batman	Hasankeyf	Kumluca	37	699528	4178235	512	31 .03. 2017
421	Batman	Hasankeyf	Üçyol	37	717802	4176487	558	1 .04. 2018
422	Batman	Hasankeyf	Üçyol	37	719402	4177533	506	1 .04. 2018

423	Batman	Hasankeyf	Saklı	37	722199	4177204	591	1 .04. 2018
424	Batman	Hasankeyf	Irmakköy	37	722878	4178421	481	1 .04. 2018
425	Batman	Hasankeyf	Saklı	37	723599	4176303	612	1 .04. 2018
426	Batman	Hasankeyf	Büyükdere	37	723764	4172112	1052	1 .04. 2018
427	Batman	Hasankeyf	Saklı	37	721246	4176968	581	2 .04. 2018
428	Batman	Hasankeyf	Büyükdere	37	723680	4171224	1207	2 .04. 2018
429	Batman	Hasankeyf	Güzelöz	37	725708	4169487	1016	2 .04. 2018
430	Batman	Hasankeyf	Karaköy	37	700568	4143583	730	22.06.2018
431	Batman	Gercüş	Kantar	37	688182	4177814	737	31 .03. 2017
432	Batman	Gercüş	Kantar	37	686638	4174743	856	31 .03. 2017
433	Batman	Gercüş	Kışlak	37	688685	4168497	1036	31 .03. 2017
434	Batman	Gercüş	Kırkat	37	703720	4162809	794	31 .03. 2017
435	Batman	Gercüş	Yüceköy	37	706680	4161740	856	31 .03. 2017
436	Batman	Gercüş	Akyar	37	716386	4171871	725	31 .03. 2017
437	Batman	Gercüş	Kozlu	37	709409	4170120	1235	29 .04. 2017
438	Batman	Gercüş	Yamanlar	37	718712	4159631	1171	29 .04. 2017
439	Batman	Gercüş	Gökçepınar	37	723416	4163400	1284	30 .04. 2017
440	Batman	Gercüş	Ulaş	37	724839	4161844	1199	30 .04. 2017
441	Batman	Gercüş	Vergili	37	725592	4164309	1167	30 .04. 2017
442	Batman	Gercüş	Vergili	37	725926	4164876	1096	30 .04. 2017
443	Batman	Gercüş	Vergili	37	726755	4164626	1058	30 .04. 2017
444	Batman	Gercüş	Yakıtlı	37	729170	4164018	975	30 .04. 2017
445	Batman	Gercüş	Aydınca	37	732044	4165234	1142	30 .04. 2017
446	Batman	Gercüş	Dereiçi	37	730249	4167005	983	30 .04. 2017
447	Batman	Gercüş	Çalışkan	37	732408	4170664	895	30 .04. 2017
448	Batman	Gercüş	Gökçe	37	688503	4163937	1046	5 .09. 2017
449	Batman	Gercüş	Gökçe	37	687565	4163798	1065	5 .09. 2017
450	Batman	Gercüş	Kantar	37	688828	4180087	622	30 .03. 2017
451	Batman	Gercüş	Kantar	37	689932	4178850	670	30 .03. 2017
452	Batman	Gercüş	Kantar	37	692508	4177673	573	30 .03. 2017
453	Batman	Gercüş	Kantar	37	692922	4177919	565	30 .03. 2017
454	Batman	Gercüş	Kantar	37	693699	4178298	535	30 .03. 2017
455	Batman	Gercüş	Kantar	37	691429	4177482	632	30 .03. 2017
456	Batman	Gercüş	Kantar	37	689022	4179984	618	31 .03. 2017
457	Batman	Gercüş	Kantar	37	689234	4179528	658	31 .03. 2017
458	Batman	Gercüş	Kumluca	37	696500	4174237	799	31 .03. 2017
459	Batman	Gercüş	Kömürcü	37	696297	4173297	822	31 .03. 2017
460	Batman	Gercüş	Kömürcü	37	697024	4172372	787	31 .03. 2017
461	Batman	Gercüş	Geçit	37	700170	4165387	885	31 .03. 2017

462	Batman	Gercüş	Kırkat	37	700779	4163524	801	31 .03. 2017
463	Batman	Gercüş	Yüceköy	37	706536	4161179	858	31 .03. 2017
464	Batman	Gercüş	Çalışkan	37	732330	4171664	1028	2 .04. 2018
465	Siirt	Baykan	Dörtulular köprüsü	37	745637	4227710	725	18.08.2018
466	Siirt	Baykan	Demirışık	37	747801	4231460	767	18.08.2018
467	Siirt	Baykan	Kozluk yolu	37	732133	4225566	852	25.04.2019
468	Siirt	Baykan	Bitlis sınırı	37	747644	4232121	790	7.04.2019
469	Siirt	Baykan	Sınır-ÇöplükArası	37	743004	4226606	733	7.04.2019
470	Siirt	Baykan	Çöplük	37	744076	4223546	651	7.04.2019
471	Siirt	Baykan	Deliktaş	38	239168	4247250	1308	1.05.2019
472	Siirt	Eruh	Zorova	38	250997	4188500	720	6.06.2020
473	Siirt	Kurtalan	Merkez	37	734510	4200654	767	6.06.2020
474	Siirt	Eruh-Şirvan Arası	Arayol	38	251564	4189120	757	6.06.2020
475	Siirt	merkez	Akdoğmuş	38	239535	4193660	785	6.06.2020
476	Siirt	Şirvan	Merkez	38	239845	4216206	1012	6.06.2020
477	Siirt	Pervari	Merkez	38	284013	4201259		7.06.2020
478	Siirt	Pervari	Danila	38	265184	4201218	1464	7.06.2020
479	Siirt	Pervari	2 km	38	282459	4202418	1438	7.06.2020
480	Siirt	Pervari	10 km kala	38	273215	4202811	1615	7.06.2020
481	Siirt	Tillo	Tabiat Parkı	38	239447	4204481	1341	7.06.2020
482	Siirt	Tillo	Merkez	38	237939	4205066	1203	7.06.2020
483	Siirt	Merkez	Gökçebağ	37	753155	4199069	903	16.07.2020
484	Siirt	Merkez	Gökçebağ	37	753219	4199279	893	26.07.2020
485	Şırnak	Uludere	Betonpınar	38	344493	4135537	1362	16.10.2018
486	Şırnak	Uludere	Taşdelen	38	309293	4141220	966	16.10.2018
487	Şırnak	Uludere	Bağlıca	38	301763	4146352	864	31.08.2019
488	Şırnak	Eruh Yolu		38	269781	4161086	1372	31.08.2019
489	Şırnak	Silopi	Merkez	38	276140	4126485	585	29.05.2020
490	Şırnak	Cizre	Akdizgin	37	764170	4146331	393	30.05.2020
491	Şırnak	Cizre	Damlarca	38	241125	4143786	422	30.05.2020
492	Şırnak	Merkez	Kasrik	38	248411	4139770	394	30.05.2020
493	Şırnak	Cizre	Kasrik boğazı	38	250477	4141812	406	30.05.2020
494	Şırnak	Cizre	Güçlükonak	37	761171	4146366	510	30.05.2020
495	Şırnak	Silopi	Başak	38	276363	4126332	534	31.05.2020
496	Şırnak	Silopi	Esenli	38	273376	4129553	576	31.05.2020
497	Şırnak	Silopi	Kavvallı	38	272690	4121875	437	31.05.2020
498	Şırnak	Silopi	Yenişehir	38	272933	4125649	490	31.05.2020
499	Şırnak	İdil	Merkez	37	747905	4134297	807	28.05ç2020
500	Şırnak-Siirt	Eruh 37 km	Aslanbaşer	38	267998	4166130	1190	6.06.2020

Ek-1 (Devam)

501	Mardin	Midyat-Nusaybin	Yol üstü	37	704856	4111950	607	4.06.2020
502	Mardin	Midyat-Nusaybin	Yol üstü	37	705679	4120760	604	4.06.2020
503	Mardin	Midyat	Beyazsu	37	704073	4118216	689	4.06.2020
504	Mardin	Midyat	Beyazsu 2	37	703486	4118158	670	4.06.2020
505	Mardin	Midyat	Beyazsu 3	37	704175	4118646	605	4.06.2020
506	Mardin	Derik	Söğütözü	37	610232	4119550	607	5.06.2020
507	Mardin	Derik	Tepebağ	37	613497	4134487	759	5.06.2020
508	Mardin	Derik	Merkez	37	611766	4134822	936	5.06.2020
509	Mardin	Mazıdağ	Mazıdağ yolu	37	615681	4140283	1112	6.06.2020
510	Mardin	Mazıdağ	Giriş	37	621051	4145428	1065	**19.04.2017**
511	Mardin	Mazıdağ	Merkez	37	613589	4148208	1053	6.06.2020
512	Şanlıurfa	Merkez	tek tek	37	521174	4100917	512	22.03.2018
513	Şanlıurfa			37	521907	4108896	522	22.03.2018
514	Şanlıurfa			37	522811	4109761	544	22.03.2018
515	Şanlıurfa			37	523563	4108931	625	22.03.2018
516	Şanlıurfa			37	524509	4110224	538	22.03.2018
517	Şanlıurfa		Sumaklı	37	521244	4122930	642	23.03.2018
518	Şanlıurfa		Nohut	37	532945	4124142	724	23.03.2018
519	Şanlıurfa		Sarıdam	37	545077	4124048	627	23.03.2018
520	Şanlıurfa		Küçüktopça	37	565902	4127199	620	23.03.2018
521	Şanlıurfa		Demircibucağı	37	569033	4141196	862	23.03.2018
522	Adıyaman	Kahta	Siverek yolu 1	37	469936	4190407	761	23.09.2021
523	Adıyaman	Kahta	Siverek yolu 2	37	494311	4192432	716	23.09.2021
524	Diyarbakır	**Silvan**	**Kazandağı**	37	684509	4210280	679	20.05.2017
525	Diyarbakır			37	649444	4178865	665	27.04.2018
526	Diyarbakır			37	657464	4171708	706	27.04.2018
527	**Diyarbakır**	**Dicle**	**Taşağıl**	**37**	**596626**	**4254308**	**1026**	**6.04.2017**
528	**Diyarbakır**			**37**	**523246**	**4232748**	**1355**	**19.04.2018**

Ek-2 *Apathya cappadocica*'ya gözlem lokaliteleri

no	İl	İlçe	Mevki	Utm Zone	Utm X	Utm Y	Yükselti	Tarih	Birey Sayısı
1	Diyarbakır	Ergani	Yukarı Karpuzlu	37	572228	4228860	843	22.09.2016	2
2	Diyarbakır	Ergani	Hilar Mağaraları	37	559533	4227156	839	5.04.2017	3
3	Diyarbakır	Merkez	Siverek 46km	37	568573	4192611	1051	11.04.2017	2
4	Diyarbakır	Dicle	Taşağıl	37	592081	4248880	1090	6.04.2017	3
5	Diyarbakır	Merkez	Şanlıurfa il sınırı	37	556342	4186364	1116	11.04.2017	5
6	Diyarbakır	Merkez	Alitaş	37	563122	4189431	1056	11.04.2017	3
7	Diyarbakır	Ergani	Yukarıbitikçi	37	558039	4200680	892	11.04.2017	1
8	Diyarbakır	Ergani	Kömürtaş	37	572358	4230979	856	12.04.2017	1
9	Diyarbakır	Merkez	Yukarıbitikçi	37	559776	4199210	929	11.04.2017	3
10	Diyarbakır	Kayapınar	Güleçoba	37	582589	4205240	753	12.04.2017	2
11	Diyarbakır	Çınar	Ovabağ	37	591899	4176438	935	13.04.2017	4
12	Diyarbakır	Çermik	Karacivan	37	549832	4209997	702	24.05.2018	1
13	Diyarbakır	Çermik	Karacivan	37	549767	4209941	704	24.05.2018	4
14	Diyarbakır	Karacadağ	Kırkkoyun	37	576469	4183371	1411	13.04.2017	4
15	Diyarbakır	Çüngüş	Malkaya	37	522594	4231894	1275	19.04.2018	1
16	Diyarbakır	Çünküş	Malkaya	37	522322	4231622	1260	19.04.2018	2
17	Diyarbakır	Çınar	Ortaşar	37	610700	4177369	722	26.04.2017	1
18	Diyarbakır	Çınar	Dilaver Köprüsü	37	608593	4170281	775	26.04.2017	3
19	Diyarbakır	Kocaköy	Giriş	37	633037	4238221	850	27.04.2017	2
20	Diyarbakır	Kocaköy	Özekli	37	627678	4236326	805	27.04.2017	2
21	Diyarbakır	Hani	Sergenköy	37	631252	4251623	722	27.04.2017	3
22	Diyarbakır	Silvan	Kasımlı	37	646923	4214267	699	20.05.2017	2
23	Diyarbakır	Silvan	Umur	37	671847	4218583	785	20.05.2017	4
24	Diyarbakır	Hani	Ankabir civarı	37	622804	4249773	828	27.04.2017	1
25	Diyarbakır	Silvan	Akdere	37	678560	4216174	720	20.05.2017	1
26	Diyarbakır	Silvan	Demirkuyu	37	688425	4225393	756	20.05.2017	1
27	Diyarbakır	Silvan	Baraj	37	685510	4231639	661	20.05.2017	1
28	Diyarbakır	Yenişehir	Devegeçidi	37	593682	4212110	666	1.07.2017	2
29	Diyarbakır	Eğil	Bahçedere	37	591118	4240271	858	2.07.2017	2
30	Diyarbakır	Dicle	27 Mayıs Mah.	37	596860	4246932	872	2.07.2017	3
31	Diyarbakır	Çermik-Siverek	Günaşan Köyü	37	535643	4211637	655	23.09.2016	3
32	Diyarbakır	Çermik	Sinek Çayı	37	540816	4224069	658	23.09.2016	4
33	Diyarbakır	Çermik	Şeyhandede	37	526462	4281480	705	23.09.2016	2
34	Diyarbakır	Çüngüş yolu	Yeniköy	37	539225	4225546	684	23.09.2016	2
35	Diyarbakır	Dicle	Değirmenli	37	603320	4251947	712	18.11.2017	2
36	Diyarbakır	Bismil	Başhan köyü	37	666495	4171313	637	8.03.2018	2
37	Diyarbakır	Bismil	Eliaçık	37	640068	4196279	635	27.04.2018	5
38	Diyarbakır	Hazro	Sarımçayı	37	666496	4245905	700-750	5.03.2018	2
39	Diyarbakır	Çermik-Siverek	Gürüz	37	530760	4204777	855	25.03.2018	2
40	Diyarbakır	Çermik	Kızılçubuk	37	531913	4209424	550-600	25.03.2018	2
41	Diyarbakır	Eğil	Giriş	37	593958	4233980	831	5.05.2015	1
42	Diyarbakır	Eğil	Park yakını	37	596148	4234287	840	5.05.2015	1
43	Diyarbakır	Ergani	Aşağıtaşmalı	37	559081	4213884	787	12.04.2018	2
44	Diyarbakır	Ergani	Yukarıkuyulu	37	580309	4228057	864	12.04.2018	2
45	Diyarbakır	Çınar	Düzova	37	644230	4160730	958	22.04.2018	2
46	Diyarbakır	Çınar	Düzova	37	644229	4160700	895	22.04.2018	3
47	Diyarbakır	Hani	Süslü	37	617380	4249466	907	27.04.2017	3
48	Diyarbakır	Merkez	Yiğityolu	37	576104	4191594	996	13.04.2018	3
49	Diyarbakır	Çınar	İncirtepe	37	633182	4175472	701	22.04.2018	1
50	Diyarbakır	Silvan	Yukarıveysi	37	671847	4218583	785	23.04.2018	1

51	Diyarbakır	Çüngüş	Geçitköyü	37	523410	4225410	757	27.03.2018	2
52	Diyarbakır	Çınar	Beneklitaş	37	593221	4173911	928	25.04.2018	3
53	Diyarbakır	Çınar	Karaçevre	37	593739	4171401	946	25.04.2018	1
54	Diyarbakır	Çınar	Bayırkonağı	37	596908	4160845	900	25.04.2018	1
55	Diyarbakır	Çınar	Tilver	37	606778	4166866	800-850	25.04.2018	1
56	Diyarbakır	Bağlar	Yalazköy	37	589172	4187634	835	26.04.2018	1
57	Diyarbakır	Çüngüş	Handere	37	514761	4232983	1295	19.04.2018	1
58	Diyarbakır	Kocaköy	Gözebaşı	37	641105	4241236	1025	1.05.2018	1
59	Diyarbakır	Ergani	Hilar Mağaraları	37	563912	4229088	920	10.05.2018	1
60	Diyarbakır			37	904831	6854600	1110	25.05.2018	1
61	Batman	Merkez	Karayün	37	685872	4185942	767	28.04.2017	3
62	Batman	Merkez	Demirbilek	37	698881	4183820	769	29.04.2017	3
63	Batman	Hasankeyf	Hasankeyf	37	714000	4175410	694	29.04.2017	1
64	Batman	Gercüş	Çalışkan	37	732408	4170664	895	30.04.2017	1
65	Batman	Sason	Yürekli	37	718057	4252154	1465	24.05.2017	1
66	Batman	Kozluk	Yazılı	37	723340	4234134	1152	25.05.2017	1
67	Batman	Kozluk	Akçakışla	37	726488	4235766	1040	25.05.2017	1
68	Batman	Gercüş	Kantar	37	689932	4178850	670	30.03.2018	4
69	Batman	Gercüş	Kantar	37	692508	4177673	573	30.03.2018	5
70	Batman	Gercüş	Kantar	37	693699	4178298	535	30.03.2018	2
71	Batman	Hasankeyf	Kumluca	37	695828	4178001	521	30.03.2018	6
72	Batman	Hasankeyf	Kumluca	37	697523	4175738	687	31.03.2018	2
73	Batman	Hasankeyf	Kumluca	37	699528	4178235	512	31.03.2018	5
74	Batman	Hasankeyf	Irmakköy	37	723599	4176303	612	1.04.2018	2
75	Batman	Hasankeyf	Büyükdere	37	723764	4172112	1052	1.04.2018	1
76	Batman	Hasankeyf	Güzelöz	37	725708	4169487	1016	2.04.2018	3
77	Siirt	Baykan	dörtulular köprüsü	37	745637	4227710	725	18.08.2018	7
78	Siirt	merkez	Akdoğmuş	38	239535	4193660	785	6.06.2020	2
79	Siirt	Eruh	Zorova	38	250997	4188500	720	6.06.2020	3
80	Siirt	Eruh-Şirvan Aras	Arayol	38	251564	4189122	757	6.06.2020	2
81	Şırnak-Siirt	Eruh 37 km	Aslanbaşer	38	267998	4166131	1190	6.06.2020	8
82	Şırnak	Uludere	Taşdelen	38	309293	4141220	966	16.10.2018	2
83	Şırnak	Cizre	Akdizgin	37	764170	4146331	393	30.05.2020	2
84	Şırnak	Cizre	Kasrik	38	248411	4139770	394	30.05.2020	4
85	Şırnak	Cizre	Güçlükonak	37	761171	4146366	510	30.05.2020	2
86	Şırnak	merkez-cizre	Kasrik boğazı	38	250477	4141812	406	30.05.2020	2
87	Şırnak	Silopi	Yenişehir	38	272933	4125649	490	31.05.2020	2
88	Şırnak	Silopi	Esenli	38	273376	4129553	576	31.05.2020	1
89	Mardin	Mazıdağ	Giriş	37	621051	4145428	1065	19.04.2017	1
90	Mardin	Derik	Merkez	37	611766	4134822	936	5.06.2020	5
91	Mardin	Derik	Söğüözü	37	610232	4119550	607	5.06.2020	1
92	Mardin	Derik	Tepebağ	37	613497	4134487	759	5.06.2020	4
93	Mardin	Midyat	Beyazsu	37	704073	4118216	689	4.06.2020	4
94	Mardin	Midyat	Beyazsu 2	37	703486	4118158	670	4.06.2020	3
95	Mardin	Midyat	Beyazsu 3	37	704175	4118646	605	4.06.2020	4
96	Şanlıurfa	Tektek dağları		37	521174	4100917	512	22.03.2018	2
97	Şanlıurfa	Karacadağ						2018	3
98	Şanlıurfa	Sumaklı		37	521244	4122930	642	23.03.2018	2

Ek-3 Ophisops elegans'ın gözlem bilgileri

No	İl	İlçe	Mevki	Utm Zone	Utm X	Utm Y	Yükselti	Tarih	Birey Sayısı
1	Batman	Merkez	Güvercin	37	689866,79	4200721,4	638	30.03.2017	1
2	Batman	Merkez	Doluca	37	690217,84	4200721,4	563	30.03.2017	1
3	Batman	Kozluk	Akçelik	37	694579,72	4210659,2	601	30.03.2017	1
4	Batman	Kozluk	Parmakkapı	37	697969,79	4219311,4	600	30.03.2017	1
5	Batman	Kozluk	Ulaşlı	37	703990,34	4219940,8	671	30.03.2017	1
6	Batman	Kozluk	Geyikli	37	713410,89	4225882,5	1010	30.03.2017	2
7	Batman	Kozluk	Geyikli	37	712712,37	4230906,5	943	30.03.2017	1
8	Batman	Merkez	Karayün	37	688216	4184931	864	31.03.2017	1
9	Batman	Gercüş	Kantar	37	688182,94	4184931,2	737	31.03.2017	1
10	Batman	Gercüş	Kantar	37	686638,35	4177814,4	856	31.03.2017	1
11	Batman	Gercüş	Kışlak	37	688685,66	4174743,7	1036	31.03.2017	1
12	Batman	Merkez	Demirbilek	37	698881,66	4168497,2	769	29.04.2017	4
13	Batman	Hasankeyf	Hasankeyf	37	714000,21	4175410	694	29.04.2017	3
14	Batman	Hasankeyf	Hasankeyf	37	712420,22	4175410,8	550	29.04.2017	1
15	Batman	Hasankeyf	Karaköy	37	711283,13	4176120,1	768	29.04.2017	1
16	Batman	Gercüş	Yamanlar	37	718712,28	4174522,4	1171	29.04.2017	1
17	Batman	Gercüş	Gökçepınar	37	723416,08	4159631,8	1284	30.04.2017	1
18	Batman	Gercüş	Ulaş	37	724839,6	4163400	1199	30.04.2017	1
19	Batman	Gercüş	Vergili	37	725592,87	4161844,9	1167	30.04.2017	1
20	Batman	Gercüş	Vergili	37	726755,13	4164309,6	1058	30.04.2017	3
21	Batman	Gercüş	Dereiçi	37	730249,43	4164626	983	30.04.2017	1
22	Batman	Hasankeyf	Çalışkan	37	729976,05	4167005,9	1021	30.04.2017	1
23	Batman	Merkez	Karayün	37	685868,75	4170919,5	752	1.05.2017	2
24	Batman	Merkez	Çayüstü	37	688112,59	4188664,1	780	23.05.2017	3
25	Batman	Sason	Yolüstü	37	716127,73	4183810	1021	24.05.2017	4
26	Batman	Kozluk	Karşıyaka	37	721596,65	4252005,4	633	25.05.2017	3
27	Batman	Kozluk	Alıçlı	37	721953,35	4227175,4	840	25.05.2017	2
28	Batman	Kozluk	Yazılı	37	723340,47	4228968,2	1152	25.05.2017	2
29	Batman	Kozluk	Akçakışla	37	728861,16	4234134,8	1049	25.05.2017	1
30	Batman	Kozluk	Akçakışla	37	729744,82	4238615,9	1055	25.05.2017	1
31	Batman	Merkez	Çayüstü	37	688224,34	4239347,3	828	26.05.2017	1
32	Batman	Beşiri	Uğurca	37	704891,84	4184072,4	553	17.03.2018	1
33	Batman	Beşiri	Bahçeli	37	707301,2	4207699,4	580	17.03.2018	4
34	Batman	Kozluk	Kamışlı	37	706237,52	4212985	645	17.03.2018	1
35	Batman	Kozluk	Yıldızlı	37	717060,27	4219727,7	740	17.03.2018	2
36	Batman	Kozluk	Çayönü	37	719848,73	4217919,8	600	17.03.2018	2
37	Batman	Kozluk	Kumlupınar	37	718231,89	4220555,3	688	17.03.2018	2
38	Batman	Merkez	Yeniköy	37	679927,76	4223596,4	531	18.03.2018	2

39	Batman	Merkez	Yeniköy	37	679635,83	4195193,8	531	18.03.2018	3
40	Batman	Merkez	Oymataş	37	676193,57	4195329,2	556	18.03.2018	2
41	Batman	Kozluk	Tosunpınar	37	716103,82	4186419,5	1097	29.03.2018	1
42	Batman	Kozluk	Geçitaltı	37	717869,24	4236293,8	1500	29.03.2018	3
43	Batman	Gercüş	Kantar	37	688828	4180087	622	30.03.2018	5
44	Batman	Gercüş	Kantar	37	689932	4178850	670	30.03.2018	4
45	Batman	Gercüş	Kantar	37	692508,95	4178850,7	573	30.03.2018	4
46	Batman	Gercüş	Kantar	37	693699,2	4177673,1	535	30.03.2018	3
47	Batman	Hasankeyf	Kumluca	37	695828,59	4178298,6	521	30.03.2018	7
48	Batman	Hasankeyf	Kumluca	37	696449,94	4178001,6	544	31.03.2018	6
49	Batman	Gercüş	Kömürcü	37	697523,63	4176980,8	787	31.03.2018	5
50	Batman	Hasankeyf	Kumluca	37	699528,19	4175738,1	512	31.03.2018	3
51	Batman	Gercüş	Kırkat	37	696500,24	4178235,5	799	31.03.2018	1
52	Batman	Gercüş	Kömürcü	37	697024,41	4174237,2	787	31.03.2018	1
53	Batman	Hasankeyf	Üçyol	37	717802,15	4172372,9	558	1.04.2018	2
54	Batman	Hasankeyf	Üçyol	37	719402,4	4176487,2	506	1.04.2018	3
55	Batman	Hasankeyf	Saklı	37	722199,22	4177533,1	591	1.04.2018	2
56	Batman	Hasankeyf	Saklı	37	723599,16	4177204,8	612	1.04.2018	3
57	Batman	Hasankeyf	Büyükdere	37	723764,74	4176303,1	1052	1.04.2018	3
58	Batman	Hasankeyf	Büyükdere	37	723680,59	4172112	1207	2.04.2018	2
59	Batman	Hasankeyf	Güzelöz	37	725708,54	4171225	1016	2.04.2018	5
60	Batman	Gercüş	Çalışkan	37	732330,12	4169487,4	1028	2.04.2018	3
61	Batman	Merkez	Karayün	37	688309,52	4188003	722	3.04.2018	1
62	Diyarbakır	Çermik	Sinekçayı civarı	37	535944	4226020	904	5.05.2015	2
63	Diyarbakır	Ergani	Yukarıkarpuzlu	37	39822195	38,2071	851	22.Eyl.16	1
64	Diyarbakır	Ergani	Yukarıkarpuzlu	37	39,82692	38,2166		22.Eyl.16	2
65	Diyarbakır	Çermik	Sinek Çayı	37	535944	4226020	904	23.03.2016	1
66	Diyarbakır	Bismil	Çakıllı Köyü	37	664132	4195609	549	24.Eyl.16	1
67	Diyarbakır	Bismil	Çeltikli	37	665982	4194049	550	24.Eyl.16	2
68	Diyarbakır	Bismil	Güroluköyü	37 S	638783	4211252	600-650	24.04.2018	1
69	Diyarbakır	Bismil	Çavuşluköyü	37 S	646864	4198073	550-600	24.04.2018	2
70	Diyarbakır	Dicle	Taşağıl	37	596626	4254308	1026	6.Nis.17	1
71	Diyarbakır	Dicle		37	593624	4249683	1037	6.Nis.17	1
72	Diyarbakır	Dicle		37	600885	4242347	811	6.Nis.17	1
73	Diyarbakır	Çermik		37	549245	4195795	1234	25.Mar.18	1
74	Diyarbakır	Çermik		37	536789	4202853	1042	25.Mar.18	1
75	Diyarbakır	Çüngüş		37	524525	4224929	1337	27.Mar.18	2
76	Diyarbakır	Elazığ sınırı		37	560211	4244569	863	4.04.2017	3
77	Diyarbakır	Ergani		37	559394	4235683	889	5.04.2017	2

Ek-3 (Devam)

78	Diyarbakır	Ergani	Hilar	37	559533	4227156	839	5.04.2017	1
79	Diyarbakır			37	623513	4266505	1040	27.Nis.17	1
80	Diyarbakır	Bismil	Salat çayı	37	664656	4192813	534	24.Eyl.16	3
81	Diyarbakır	Sur	Sapanca	37	617379	4227035	687	18.11.2017	2
82	Diyarbakır			37	581900	4256206	912	6.Nis.17	1
83	Diyarbakır	Merkez	Şanlıurfa sınırı	37	556342	4186364	1116	11.Nis.17	2
84	Diyarbakır	Merkez	il sınırı	37	563122	4189431	1056	11.Nis.17	3
85	Diyarbakır	Merkez	Taban	37	574644	4211164	780	12.Nis.17	4
86	Diyarbakır	Merkez		37	559487	4201953	870	11.Nis.17	3
87	Diyarbakır	merkez	Cumhuriyet	37	586369	4199707	767	12.04 2017	2
88	Diyarbakır	Çınar	Ovabağ	37	591899	4176438	935	13.Nis.17	4
89	Diyarbakır	Merkez	Şanlıurfa sınırı	37	582190	4192523	899	13.Nis.17	2
90	Diyarbakır	Ergani	Aşağıkuyulu	37	577072	4231761	909	12.Nis.17	1
91	Diyarbakır	merkez	Güven	37	579835	4185447	1099	13.Nis.17	1
92	Diyarbakır	Çermik		37	545076	4227641	725	25.Mar.18	1
93	Diyarbakır	Hani		37	622484	4244402	771	27.Nis.17	1
94	Diyarbakır	Çınar	İncirtepe	37	633182	4175472	701	22.Nis.18	1
95	Diyarbakır	Çınar	Ovabağ	37	591899	4176438	935	13.Nis.17	2
96	Diyarbakır			37	640434	4182425	611	27.Nis.18	2
97	Diyarbakır			37	657727	4185381	529	27.Nis.18	2
98	Diyarbakır			37	616487	4255045	1047	27.Nis.17	3
99	Diyarbakır	Çınar	Zerzevan	37	632452	4163355	878	26.Nis.17	1
100	Diyarbakır	Silvan	Arıköy	37	680183	4223931	1137	19.May.17	2
101	Diyarbakır			37	656544	4218831	709	20.May.17	2
102	Diyarbakır	Silvan	Kazandağı	37	684509	4210280	679	20.May.17	1
103	Diyarbakır	Silvan	Çiğdemli	37	682101	4226622	869	19.May.17	3
104	Diyarbakır	Çınar	Göksubarajı	37	628091	4170559	682	29.Haz.17	2
105	Diyarbakır	Bağlar	Karacadağ Mah.	37	580808	4182918	1142	30.Haz.17	1
106	Diyarbakır	Yenişehir	Dikentepe	37	584998	4218512	746	1.Tem.17	1
107	Diyarbakır	Ergani	Bereketli	37	571916	4221489	767	1.Tem.17	1
108	Diyarbakır	Dicle- Hani	Arıköy Mah.	37	608459	4248274	795	2.Tem.17	1
109	Diyarbakı	Sur	Büyükkadı	37	615033	4205626	767	18.11.2017	1
110	Diyarbakır	Kocaköy	Yenişehir	37	613949	4213220	741	2.Tem.17	1
111	Diyarbakır	Kulp	Ağaçlı	37 S	666771	4265238	1121	5.03.2018	2
112	Diyarbakır	Bismil	Başhan	37	666495	4171310	637	8.Mar.18	2
113	Diyarbakır	Dicle	Sergenli	37	609678	4243039	734	10.Mar.18	2
114	Diyarbakır	Hani	Arıköy	37	610588	4245934	739	10.Mar.18	1
115	Diyarbakır	Ergani	Salihli	37	557755	4230766	867	25.Mar.18	3
116	Diyarbakır	Ergani	Çermik yolu	37	534584	4211442	681	25.Mar.18	2

Ek-3 (Devam)

117	Diyarbakır	Çermik	Kızılçubuk	37	531913	4209424	594	25.Mar.18	3
118	Diyarbakır			37	637571	4246099	907	13.Nis.18	3
119	Diyarbakır			37	573951	4173222	1851	13.Nis.18	2
120	Diyarbakır			37	586561	4156498	1089	15.Nis.18	3
121	Diyarbakır			37	687658	4246677	1001	15.Nis.18	4
122	Diyarbakır	Çınar	Yazçiçeği	37	623543	4163728	837	22.Nis.18	2
123	Diyarbakır			37	523246	4232748	1355	19.Nis.18	2
124	Diyarbakır			37	632882	4164781	858	22.Nis.18	2
125	Diyarbakır	Kocaköy	Eldeğmez	37	640581	4242699	1110	1.May.18	2
126	Diyarbakır			37	522594	4231894	1355	19.Nis.18	3
127	Diyarbakır	Çınar	Beneklitaş	37	593221	4173911	928	25.Nis.18	3
128	Diyarbakır	Çınar		37	5593739	4171401	924	25.Nis.18	2
129	Diyarbakır	Çınar	Bayırkonağı	37	596908	4160845	900	25.Nis.18	2
130	Diyarbakır	Çınar	Yukarıortaören	37	605104	4157496	849	25.Nis.18	2
131	Diyarbakır	Çınar	Tilver	37	606778	4166866	808	25.Nis.18	3
132	Diyarbakır	Sur	Işıklar	37	660675	4177226	645	27.04.2018	2
133	Diyarbakır	Kocaköy	Gözebaşı	37	641105	4241236	1025	1.05.2018	2
134	Diyarbakır	Kocaköy	Gökçen	37	637553	4240822	910	1.May.18	1
135	Diyarbakır	Hazro	Ormankar	37	648092	4242082	1070	1.May.18	1
136	Diyarbakır	Merkez	Erimli yolu	37 S	609212	4206388	585	4.05.2018	3
137	Diyarbakır	Merkez	Hantepe	37 S	580309	4228057	864	4.05.2018	2
138	Diyarbakır	Merkez	Hantepe	37 S	553738	4230837	1048	4.05.2018	1
139	Diyarbakır			37	593743	4208221	732	10.May.18	1
140	Diyarbakır			37	90483	68546	1110	25.May.18	1
141	Diyarbakır	Ergani	Hilar	37 S	563912	4229088	920	10.05.2018	3
142	Diyarbakır	Kulp		37 S	687796	4246958	992	1.06.2018	3
143	Diyarbakır	Kulp		37 S	696788	4267882	1671	1.06.2018	1
144	Diyarbakır	Kulp		37 S	683974	4251375	985	1.06.2018	3
145	Diyarbakır	Kulp		37 S	689970	4246107	1057	1.06.2018	2
146	Siirt	Eruh	Zorova	38	250997	4188500	720	6.06.2020	4
147	Siirt	Pervari	Danila	38 S	265184	4201218	1464	7.06.2020	2
148	Şırnak	Uludere	Taşdelen	38	309293	4141220	966	16.10.2018	3
149	Mardin	Midyat	Beyazsu	37	704073	4118216	689	4.06.2020	4
150	Mardin	Derik	Söğüözü	37	610232	4119550	607	5.06.2020	3
151	Mardin	Mazıdağ	Giriş	37	621051	4145428	1065	19.04.2017	3
152	Diyarbakır	Kıtıbıl	Sur	37	611042	4198067	629	10.04.2021	2
153	Diyarbakır	Yukarı kılıçtaşı	Sur	37	611567	4201501	668	21.05.2020	8
154	Siirt	Baykan	Demirışık	37	747801	4231460	767	18.08.2018	2
155	Siirt	Akdoğmuş-Gündemeş		38	239535	419366	785	6.06.2020	5

Ek-3 (Devam)

156	Siirt	Eruh	Zorova	38	250997	418850	720	6.06.2020	7
157	Siirt	Eruh-Şirvan Aras	Arayol	38	251564	418912	757	6.06.2020	1
158	Siirt	Şirvan	Merkez	38	239845	4216206	1012	6.06.2020	1
159	Siirt	Baykan	Kozluk yolu	37	732133	4225566	852	25.04.2019	3
160	Siirt	Pervari	2 km	38	282459	4202418	1438	7.06.2020	2
161	Şırnak-Siirt	Eruh 37 km		38	267998	416613	1190	6.06.2020	3
162	Şırnak	Uludere	Taşdelen	38	309293	4141220	966	16.10.2018	3
163	Şırnak	Cizre	Akdizgin	37	764170	4146331	393	30.05.2020	1
164	Şırnak	Cizre	Kasrik	38	248411	413977	394	30.05.2020	2
165	Şırnak	Cizre	Güçlükonak	37	761171	4146366	510	30.05.2020	4
166	Şırnak	merkez-cizre	Kasrik boğazı	38	250477	4141812	406	30.05.2020	2
167	Şırnak	Silopi	Esenli	38	273376	4129553	576	31.05.2020	6
168	Şırnak	Silopi	Başak	38	276363	41263323	534	31.05.2020	3
169	Mardin	Mazıdağ	Mazıdağ- Derik	37	615681	4140283	1112	6.06.2020	2
170	Mardin	Derik	Söğütözü	37	610232	4119550	607	5.06.2020	3
171	Mardin	Derik	Tepebağ	37	613497	4134487	759	5.06.2020	4
172	Mardin	Midyat	Beyazsu	37	703486	4118158	670	4.06.2020	3
173	Şanlıurfa	Tektek dağları		37	521174	4100917	512	22.03.2018	2
174	Şanlıurfa	Sumaklı		37	521244	412293	642	23.03.2018	2

Ek-4 *Laudakia stellio*'ya ait gözlem lokaiteleri

1	**Diyarbakır**	**Çermik**	**Kızılçubuk**	**37**	**531913**	**4209424**	**594**	**25.03.2018**	**3**
2	Diyarbakır	Çüngüş	Karakaya	37	522594	4231894	1355	19.04.2018	4
3	Diyarbakır	Ergani	Salihli	37	557755	4230766	867	25.03.2018	2
4	Diyarbakır	Ergani	Hilar	37	563912	4229088	920	10.05.2018	7
5	Diyarbakır	Hani	Gürbüz	37	622484	4244402	771	27.04.2017	1
6	Diyarbakır	Hani	Süslü	37	617380	4249466	907	27.04.2017	2
7	Diyarbakır	Mkz-hani	Hani yolu	37	617565	4228783	748	2.07.2017	1
8	Diyarbakır	Silvan	Çiğdemli	37	682101	4226622	869	19.05.2017	7
9	Diyarbakır	Silvan		37	656544	4218831	709	20.05.2017	2
10	Diyarbakır	Silvan	Umur	37	671847	4218583	785	20.05.2017	2
11	Diyarbakır			37	684509	4210280	679	20.05.2017	1
12	Diyarbakır	Kocaköy	Boyunlu	37	641105	4241236	1015	1.05.2018	2
13	Diyarbakır	Eğil	Kalkan	37	594464	422281	778	6.04.2017	3
14	Diyarbakır	Bağlar	Karcadağ	37	580808	4182918	1142	30.06.2017	1
15	Diyarbakır	Merkez		37	586286	4253616	896	6.04.2017	2
16	Diyarbakır	Merkez	Şanlıurfa sınırı	37	556342	4186364	1116	11.04.2017	2
17	Diyarbakır	Merkez	siverek 46 km	37	563122	4189431	1056	11.04.2017	3
18	Diyarbakır	Merkez	Güven	37	576104	4191594	996	13.04.2017	2
19	Diyarbakır	Çınar	Ortaşar	37	610700	4177369	722	26.04.2017	4
20	Diyarbakır	Çınar	Dilaver köprüsü	37	608593	4170281	775	26.04.2017	5
21	Diyarbakır	Çınar	Düzova	37	644230	4160730	958	22.04.2018	3
22	Diyarbakır	Çınar	Beneklitaş	37	593221	4173911	928	25.04.2018	3
23	Diyarbakır	Çınar	Ağaçsever	37 S	619532	4162831	850-900	22.04.2018	2
24	Diyarbakır	Çınar	Karaçevre	37	593739	4171401	924	25.04.2018	4
25	Diyarbakır	Çınar	Karaçevre	37	594224	4167987	952	25.04.2018	5
26	Diyarbakır	Çınar	Bayırkonağı	37	596908	4160845	900	25.04.2018	6
27	Diyarbakır	Çınar	Yukarıortaören	37	605104	4157496	849	25.04.2018	4
28	Diyarbakır			37	649444	4178865	665	27.04.2018	2
29	Diyarbakır			37	657464	4171708	706	27.04.2018	2
30	Diyarbakır	Çınar	Yukarıortaören-tilver	37	606778	4166866	808	25.04.2018	4
31	Diyarbakır			37	90483	68546	1110	24.05.2018	4
32	Batman	Gercüş	Dereiçi	37	730249	4167005	983	30.04.2017	1
33	Batman	Gercüş	Çalışkan	37	732408	4170664	895	30.04.2017	1
34	Batman	Gercüş	Kozlu	37	709409	4170120	1235	29.04.2017	1
35	Batman	Gercüş	Yamanlar	37	718712	4159631	1171	29.04.2017	1
36	Batman	Gercüş	Gökçepınar	37	723416	4163400	1284	30.04.2017	2
37	Batman	Gercüş	Kantar	37	689234	4179528	658	31.03.2018	2
38	Batman	Hasankeyf	hasankeyf	37	712420	4176120	550	29.04.2017	2
39	Batman	Hasnkeyf	Üçyol	37	717802	4176487	558	1.04.2018	3
40	Batman	Hasankeyf	Büyükdere	37	723764	4172112	1052	1.04.2018	2
41	Batman	Hasnkeyf	Güzelöz	37	725708	4169487	1016	2.04.2018	6

42	Batman	Kozluk	Alıçlı	37	722321	4232211	1079	25.05.2017	2
43	Batman	Kozluk	Yazılı	37	723340	4234134	1152	25.05.2017	1
44	Batman	Kozluk	Yazılı	37	724201	4234478	1168	25.05.2017	1
45	Batman	Kozluk	Akkışla	37	726488	4235766	1040	25.05.2017	1
46	Batman	Sason	Yüekli	37	718057	4252154	1465	24.05.2017	1
47	Şırnak	Eruh	Eruh yolu	38	269781	4161086	1372	31.08.2019	5
48	Şırnak	Eruh	Eruh 10 km	37	762429	4198650	518	30.05.2020	1
49	Şırnak	Uludere	Ortabağ	38	309293	4141220	966	16.10.2018	3
50	Şırnak	Uludere	Sınır- Andaç	38	344493	4135537	1362	16.10.2018	2
51	Şırnak	Cizre	Kasrik boğazı	38	250477	4141812	406	30.05.2020	3
52	Şırnak	Cizre	Akdizgin	37	764170	4146331	393	30.05.2020	2
53	Şırnak	Cizre	Güçlükonak	37	761171	4146366	510	30.05.2020	4
54	Şırnak	Cizre	Damlarca	38	2411253	4143786	422	30.05.2020	1
55	Şırnak	Cizre	Kasrik Yolu	38	248211	4140605	379	30.05.2020	1
56	Şırnak	İdil	Merkez	37	758235	4137315	750	31.05.2020	2
57	Şırnak	Silopi	Merkez	38	276140	4126485	585	31.05.2020	4
58	Şırnak	Silopi	Esenli	38	273376	4129553	576	31.05.2020	5
59	Şırnak	Silopi	Başak	38	276363	41263323	534	31.05.2020	2
60	Şırnak	İdil	Merkez	37	747905	4134297	807	28.05ç2020	2
61	Siirt	Baykan	Dörtulular köprüsü	37	745637	422771	725	18.08.2018	5
62	Siirt	Baykan	Bitlis sınırı	37	747644	4232121	790	1.05.2019	2
63	Siirt	Baykan	çöplük	37	744076	4223546	651	7.04.2019	4
64	Siirt	Eruh yolu	Zorova	38	250997	418850	720	6.06.2020	2
65	Şırnak-Siirt	Eruh 37 km	Aslanbaşer	38	267998	416613	1190	6.06.2020	3
66	Siirt	Eruh	10km	38	269781	4161086	1372	6.06.2020	5
67	Siirt	Şirvan-Eruh	arayol	38	251564	418912	757	6.06.2020	2
68	Siirt	Pervari	merkez	38	284013	4201259		7.06.2020	5
69	Siirt	Pervari	Danila	38	265184	4201218	1464	7.06.2020	4
70	Siirt	Şirvan	merkez	38	239845	4216206	1012	6.06.2020	3
71	Siirt	Tiilo	Tabiat park	38	239447	4204481	1341	7.06.2020	3
72	Mardin	Mazıdağ	Giriş	37	621051	4145428	1065	6.06.2020	1
73	Mardin	Midyat	Beyazsu	37	704073	4118216	689	4.06.2020	5
74	Mardin	Midyat	Beyazsu 2	37	703486	4118158	670	4.06.2020	8
75	Mardin	Midyat	Beyazsu 3	37	704175	4118646	605	4.06.2020	1
76	Mardin	Nusaybin yolu		37	704856	4111950	607	4.06.2020	3
77	Mardin	Derik	Söğüözü	37	610232	4119550	607	5.06.2020	2
78	Mardin	Derik	Tepebağ	37	613497	4134487	759	5.06.2020	5
79	Şanlıurfa			37	524509	4110224	538	22.03.2018	3
80	Şanlıurfa			37	521907	4108896	522	22.03.2018	4
81	Şanlıurfa	Tektek dağları		37	521174	4100917	512	22.03.2018	3
82	Adıyaman	Kahta	Siverek yolu1	37	469936	4190407	761	23.09.2021	6
83	Adıyaman	Kahta	Siverek yolu2	37	494311	4192432	716	23.09.2021	4
84	Siirt	Kurtalan	Giriş					6.06.2020	1
85	Diyarbakır	Çermik	Ergani- Çermik	37	520048	4211080	870	25.03.2018	2

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyad, Ad	Nedret YAKALI EVSEN
Web sayfası (Research Gate, Academia, vs.)	

Eğitim Bilgileri

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Yüksek Lisans	Dicle Üniversitesi	2011
Lisans	Harran Üniversitesi	2003
Lise	Ziya Gökalp Lisesi	1997

İş Deneyimi

Dönem (Yıl)	Şirket, Kurum	Görev
2005-2010	DİYAR-MED	Cihaz Kullanıcısı

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar, Projeler, Sempozyumlar

1. Yıldız, M. Z ., Bozkurt, M. A., Akman, B., Özcan, A. F., Çiçek, K., Sami, E., Sarıkaya, B.,Koyun, M., Evsen, N. Y., İğci, N. (2018). Some New Records of Anatolia Newt, *Neurergus strauchii* (Steindacher 1887) from Eastern Anatolia, Turkey *Bidicon*, *11*, 120 124.

2. Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi, Diyarbakır İli'nin Karasal ve İç Su Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme (Sürüngen Uzmanı).

3. Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi, Batman İli'nin Karasal ve İç Su Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme (Sürüngen Uzmanı).

4. Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi, Muş İli'nin Karasal ve İç Su Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme (Sürüngen Uzmanı)

5. Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi, Hakkari İli'nin Karasal ve İç Su Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme (Sürüngen Uzmanı)

6. Yakalı Evsen, N. Coşkun, Y. Kaya, A. (2015). *Blanus* (Reptilia AmphisbaenİIan) cinsinin Diyarbakır il sınırları içerisindeki dağılışı ve taksonomisi. VI. Ulusal Ekoloji Sempozyumu (Sözlü Bildiri) 6-10 Mayıs, Sinop.

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEZ BENZERLİK BİLDİRİMİ FORMU

Öğrencinin Adı, Soyadı	Nedret YAKALI EVSEN		
Öğrenci No	13801504		
Ana Bilim Dalı	BİYOLOJİ		
Program Türü	Proje ☐	Yüksek Lisans ☐	Doktora ☒
Tez Danışmanı (Ünvanı, Adı, Soyadı)	Prof. Dr. Yüksel COŞKUN		
Tez Başlığı	Lacertilia Subordosunun (Reptilia:Sauria) Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki Dağılışı ve Morfolojisi		
RAPOR BİLGİLERİ			
Raporlama Aşaması	Tez Savunma Sınavı Sonrası		
Sayfa Sayısı	172		
Raporlama Tarihi	18.03.2022		
Benzerlik Oranı (%)	7		

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmamın toplam 172 sayfalık kısmına ilişkin, 18/03/..2022 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin isimli intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan intihal raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 7 olarak tespit edilmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

☐Başlangıç Bölümleri (Kabul ve Onay sayfası, Teşekkür sayfası, Özet/Abstract) hariç

☐Kaynaklar hariç

☐Alıntılar hariç/dâhil

☐Diğer (Açıklayınız)

Tezimin benzerlik oranı, Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İntihal Raporu Uygulama Esaslarında belirtilen üst sınır benzerlik oranını aşmamaktadır. Benzerlik oranım üst sınır benzerlik oranının altında olsa dahi aksinin tespit edilmesi durumunda her türlü yasal sorumluğu kabul ettiğimi ve hukuki sonuçlarına razı olduğumu bildirir,
gereğini arz ederim.

Öğrencinin Adı, Soyadı: Nedret YAKALI EVSEN
Tarih: 18.03.2018
İmza:

Danışman Adı, Soyadı: Prof. Dr. Yüksel COŞKUN Tarih: 18.03.2022	İmza:
Ana Bilim Dalı Başkanı Adı, Soyadı: Prof. Dr. Ahmet KILIÇ Tarih:18.03.2022	İmza: